T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

KEMÂL ÜMMÎ DÎVÂNI
(METİN VE İNDEKS)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dursun ÖZTÜRK

Yöneten : Yrd. Doç. Dr. Muzaffer AKKUŞ

VAN — 1991

âb Su

a. 1.140

âb-ı hayât Efsanevi hayat suyu

a.ıla 125.9

âb-ı zemzem Zemzem suyu

a. 1.142

'âbid İbadet eden

a.em 41.5
a.ler 1.122
a.lere 2.53

'abîr Bir ilaç terkibi

a.em 122.11

'aceb Acaba, hayret

a. 1.32

acı Acı, sızı

a.sın 1.153

acı- Acımak, esirgemek

a. 134.1

'aciz Zayıf, güçsüz, beceriksiz

a. 5.41
a.em 41.1
a.i 9.6
a.iz 2.52

aç- Açmak

a. 2.35
a.anlar 130.1
a.dı 125.2
a.maz 2.95
a.uñ 4.13

açıl- Açılmak

a.a 2.14

açlık Açlık

a.ı 59.3

açuk Açık

a. 121.12

ad İsim

a.ı 4.6
a.ıla 2.81
a.u 100.9
a.umdur 100.9

'âd Adetler

a. 132.8

'adem Yokluk, bulunmama

a.den 1.5

âdem İnsan, adam

a. 4.74
a.i 24.3
a.isen 123.6

âdemi Adem oğlu

a.lerüñ 121.12

ádemi zad Âdem oğlu, Âlemden doğmuş olanlar

a. 2.69

'adl Doğruluk, adalet

a.iñden 2.60
a.i-çün 1.75
a.uñıla 1.51

'adl eylemek Adaletli davranma

a. 24.12

'adn Cennet

a. 1.161

aferin Yaşa, varol

a. 13.1

aġla- Ağlamak

a. 59.11
a.r 44.13
a.ram 100.4
a.ya 4.106
a.yu 129.2

aġlat- Ağlatmak

a.madın 50.11

aġruk Ağrılı, ağrıyan

a. 128.10

aġu Zakkum, zehir

a. 127.3

aġyâr Düşman, dost olmayan

a. 2.58
a.a 136.2
a.durur 118.3
a.ı 2.57

âh Yazık, ah

a. 2.38
a.ı 1.126
a.um 100.4

âh it- Üzülmek

a.digümce 100.24

'ahd Anlaşma, sözleşme

a. 1.77
a.im 41.9

ahi Kardeş

a. 126.11

âhir Son, sonraki, en sonra

a. 1.10
a.imüz 1.68

âhiret Öbür dünya, öteki dünya

a. 4.12
a.i-çün 128.2
a.üñ 124.8

Aḥḳâf — Ahkâf suresi

a.ı-çün 1.101

aḥmaḳ — Pek akılsız

a. 118.6

Aḥmed — Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

a. 1.27
a.e 1.95

âhû — Ceylan, karaca

a. 1.129

aḫyâr — İyi ve faziletli olanlar

a. 1.79

aḳ — Temiz, beyaz

a. 1.156

aḳçe — Para

a.lerü 126.6

âḳdâm — Ayaklar

a.umuz 1.157

'âḳıbet — Nihayet, son

a. 1.146

'âḳıl — Akıllı kimse

a. 124.4

'aḳîḳ — Kırmızı renkli kıymetli bir taş

a. 59.26

'aḳl — Akıl

a. 1.10
a.ı 2.93
a.u 2.4
a.um 44.1
a.uñ 123.11
a.ıñı 59.7

áfitâb	Güneş
a.ı	123.4
'afv	Af, bağışlama
a.	1.49
'afv it-	Af etmek, bağışlamak
a.	1.103
a.üp	4.44
ağ	Ak, beyaz beyaz
a.	2.58
a.a	19.1
ağâ	Büyük, efendi, ağabey
a.	19.1
ağac	Ağaç
a.	1.77
a.ın	51.5
âgâh	Bilgili, uyanık
a.	118.6
a.um	100.5
âgâh ol-	Bilgili olmak
a.	4.40
ağar-	Beyazlaşmak
a.dı	2.37
ağart-	Beyazlaştımak, temizlemek
a.ımaduñ	128.4
ağdur-	Kaldırmak, yükseltmek
a.	50.9
ağır	Ağır olan
a.	2.12
ağız	Ağız
a.	2.38
a.unı	121.12

aḳsaḳ Topal

a. 128.6

âl Aile, evlad, soy

a.ine 1.29

al- Ele geçirmek, almak

a. 121.5
a.asın 2.48
a.mış 100.2
a.uben 130.9
a.ur 129.3

al Kırmızı

a.a 31.5

'alâ Yükseklik, büyüklük, şeref, şan

a. 23.1

a'lâ gör- Üstün tutmak, yüksek bulmak, kabul etmek

a. 43.7
a.ürdi 43.7

alçacuk Mütevazi, yavaş, sakin

a. 1.128

aldan- Aldatılmak, kandırılmak

a.ma 123.4

'âlem Dünyâ, cihân

a. 1.5
a.de 121.12
a.den 2.28
a.ine 123.2
a.leri 2.1
a.ü 8.5

'alem Nişan

a. 126.5

'âlem-i rûḥâni Ruhlar alemi, ahiret

a.de 119.9

'âlem-i tevḥid Allah (c.c.)'ın birliğine inananlar

a.e 121.13

'ale't-taḥḳiḳ Muhakkak surette, besbelli

a. 59.18

alın alın (bkz. aln)

a.a 1.73

alın- Alınmak

a.a 13.2

'Alî Dört halifeden

a. 1.74

'âlim Bilgin, çok okumuş

a. 8.3

'âlimü'l-esrâr Gizli sırların bilicisi

a. 1.11

Allâh Allah (c.c)

a. 4.2
a.um 100.8

Allâhü'ṣ-ṣamed Ezeli,ebedi,mutlak ve malik olan Allah (c.c.)

a. 1.4

'allâm Büyük bilgin

a. 8.3

'allâme Büyük bilginler

a. 8.3

aln-ı nûrı Alın nurı

a. 1.71

alt Alt taraf

a.ı 2.5
a.ında 2.11

altı Altı sayısı

a. 2.5

alu Aciz, aşağı

a. 2.25

âl kar- Hile katmak

a.maya 51.3

a'mâ Kör

a. 1.91
a.dur 8.4

'amel İbadet, dinin emirlerini yapmak

a. 2.71

'amel eyle- İbadet etmek

a. 123.8

'amellü İbadet sahibi

a. 123.4

âmennâ İnandık, diyecek yok

a. 1.155

'âmil Yapan, işleyen

a. 1.118

an Kısa zaman

a.da 5.41

añ- Hatırlamak

a. 46.15
a.a 4.8
a.adur 120.3
a.an 121.17
a.arsañ 123.10
a.gıl 128.11

a(n)

a.a 1.54
a.a-göre 1.52
a.da 1.78
a.dan 1.30
a.ı 1.77
a.lar 1.33
a.lara 1.78
a.lardan 1.38
a.ları 135.2
a.laruñ 1.32
a.uñ 118.1
a.uñ-çün 134.2

ana — Anne

a.dan 1.127
a.yı 120.2

'anâ — Zahmet, meşakkat, güçlük

a.yı 120.3

añagör- — Anmak

a. 50.13

ancılayın — Onun gibi, o kadar, öyle

a.da 43.4

'Ankebût — Kur'an-ı Kerîm'in 29. suresi

a. 1.108

añla- — Anlamak, öğrenmek anlamak

a.duḳ 4.103
a.r 43.4
a.rısa 1.31
a.rısañ 59.13
a.yan 1.18

añsız — Aniden, birdenbire

a. 46.11

'âr — Utanma

a.ını 103.3

ara — Ara, arasında

a.nuzdagı 1.135
a.sında 123.18

A'râf — A'râf suresi

a. 1.101

ârâm it- — Durmak, dinlenmek

a.er mi 50.3

ard — Arka taraf

a.u 2.5

arduñca — Ardı sıra

a. 50.2

arı Temiz, pak

a. 1.48
a.dur 2.3

arı- Yorulmak

a.dım 134.1

arı ḳıl- Temizlemek ,arındırmak

a.uben 103.4

armaġân Hediye

a.ı 4.40
a.lar 4.41
a.larun 4.103

artuḳ Başka, gayri, fazla

a. 1.44

artur- Artırmak, çoğaltmak

a.a 4.101
a.maya 121.8
a.ur 103.7

'arş Gökyüzü

a. 2.4
a.ı 2.12

aru Arı

a. 2.25

'arûs Gelin

a.ı 121.4

arzû İstek

a.sın 4.12

'arż ol- Sunulmak

a.a 4.44

âsân Kolay

a. 2.9

âsân eyle- Kolaylaştırmak

a.gil 1.153

âsân it- Kolay etmek, kolaylaştırmak

a. 1.7

aṣfiyâ Samimi, tuttuğu yol doğru olanlar

a.en 1.81

aṣḥâb Peygamberimizi gören sohbetinde bulunanl

a. 1.29
a.ı 121.11

'âṣi Karşı gelen, günahkar

a. 1.31

aṣl Asıl, kök, esas

a.ı 125.3

aṣṣı Kâr, fayda, kazanç

a. 117.5
a.sı 103.6
a.yı 117.7

aṣṣı eyle- Yarar sağlamak, faydası olmak

a.mez 126.11

aṣṣı ḳıl- Yarar sağlamak, kâr etmek

a.madı 54.23
a.mayıser 128.14
a.maz 51.28
a.sun 124.5

aş Yemek

a. 59.21

aş- Aşmak, geçmek

a.dı 44.11

'âşıḳ Seven, aşık olan

a. 118.5
a.am 126.4
a.ı 118.2
a.mı 122.12
a.san 123.3

'âşıḳ-ı sadıḳ Sadakatli gerçek aşık

a.larıñ 117.4

'âşıḳ ol- Birine bir şeye tutkun olmak

a. 59.10
a.asın 125.13

âşinâ Bildik, tanıdık

a.yuz 2.91

'âşḳ Sevgi

a. 117.12
a.a 59.10
a.ı 118.5
a.ıla 59.9
a.ını 51.10
a.uñ 126.4
a.uñda 117.4

at At

a. 125.11
a.ıla 125.10
a.ın 44.11
a.ına 59.5

'aṭâ Bağışlama bağışlama, bahşiş

a. 1.55
a.ña 1.63
a.sın 8.8

ata Baba

a.dan 1.127

ateş Ateş

a. 1.140

'atiḳ Eski

a. 59.14

aṭiyye-i cihân Dünyanın geleceği

a. 43.4

atlan- Ata binmek

a.dı 119.2

atlu — Atlı, süvari

a.sı 121.3

'Aṭṭâr — Meşhur Mutasavvıf

a. 120.11

'attâr — Güzel kokular, iğne, iplik vs. satan

a. 121.26

at- — Fırlatmak, atmak

a.a 2.80
a.amazsun 122.3
a.madı 121.1
a.madın 1.15

âvâre — Sesrseri, boş gezen

a.yüz 1.42

'avrat — Kadınlar

a. 2.87

avuç — Yarı yumulmuş elin alacağı miktar

a. 2.8

ay — Ay

a. 2.13
a.dan 1.73

ay- — Ayılmak

a.ası 121.17
a.asın 2.95

aya — Avuç içi

a.sı 121.12
a.sın 2.95

ayaḳ — Ayak

a. 2.70
a.ı 125.21
a.ın 1.19
a.uñı 59.4

'ayân — Belli, açık

a. 8.4
a.dur 117.3

âyât — Kur'ân'ın cümleleri

a.ıla	12.4

'ayb — Utanılacak şey, kusur, hata

a.ın	1.17
a.umuzı	117.3
a.unı	50.23

'ayb ol- — Utanılacak şey olmak

a.a	50.23

aydın — Işık, parlak

a.	1.73
a.dur	30.17
a.ına	119.7

ayd- — Söylemek, demek

a.a	13.4
a.anı	4.206
a.up	100.3

Âyet — Kur'an'ın herhangi bir cümlesi

a.	1.78

Âyete'l-kürsi — Ayete'l-kürsi suresi

a.	1.100

ayık — Aklı başında

a.	59.20

ayıl- — Ayılmak, kendine gelmek

a.ur	59.21

ayır- — Ayırmak

a.	2.53
a.anlardurur	135.1

âyin — Tören

a.	2.46
a.de	43.1
a.e	2.49

aylak — Boş gezen, işsiz güçsüz

a.	12.8

'Ayn Kur'an alfabesinde bir harf

a. 1.101

'ayn-ı ẕâtı Aslı, özü, kendisi

a. 1.4

ayrıl- Ayrılmak, uzaklaşmak

a.am 134.2
a.maz 44.14

ayru düş- Ayrılmak, hasret kalmak

a.enler 1.125

ayruḳ Başka

a. 1.14
a.dur 43.3
a.lara 122.14
a.uñ 50.23

ayru ḳoy- Ayırmak

a.up 2.29

'ayyâr Hilekar, dolandırıcı

a. 50.8
a.am 41.7

az az, az olan

a. 4.96
a.a 2.76
a.ı 121.28

az- Azmak, yoldan çıkmak

a.a 2.76
a.aruz 1.91
a.duk 1.43
a.maya 51.1
a.maz 2.77
a.mış 1.90
a.mışız 2.77

â'ẕâ Organlar

a.ñı 50.16

'aẕâb Eziyet, ceza

a.ından 4.63

'azâb eyle- azab etmek

a. 1.93

âzâd Hür, serbest

a. 127.8

azdur- Azdırmak,yoldan çıkartmak

a.duğın 51.4
a.maya 51.4

azık Yol yiyeceği

a. 2.68
a.um 41.4
a.umuz 1.88

'aẓim Büyük, ulu

a. 3.43

'aziz Muhterem, sevgili

a. 103.3

'azl İşine son verme, azletme

a. 9.1

'azm-i imaret Hayır ve yardım işlerinde bulunma, çalışma

a. 123.15

'azm-i ṭarik Tuttuğu veya gittiği yolda kararlı olmak

a. 59.1

'Azrâ'il Dört büyük melekten biri

a. 4.45

baca Baca

b. 59.22

bâd Rüzgâr

b. 1.140

baġ	Bağ, büyük bahçe, bostan	
	b.	2.78
	b.a	19.7
	b.da	33.4
	b.ı	2.18
	b.lar	33.11
	b.ları	130.4
	b.u	34.22
baġ-	Bağlamak	
	b.	2.63
baġ	Engel	
	b.	2.87
baġçe	Bahçe	
	b.ler	126.6
baġışla-	Bağışlamak, af etmek	
	b.	1.95
baġla-	Bağlamak	
	b.	50.1
baġr	Bağır, göğüs, iç	
	b.ı	34.24
	b.ımuz	2.70
	b.ındagı	1.72
bahâ	Kıymet, değer	
	b.	6.1
	b.sını	121.26
bahâdır	Cesur, yiğit	
	b.laruñ	134.6
bahâlu al-	Çok yüksek fiyatla satın almak	
	b.	134.2
bahâr	Bahar	
	b.	121.4
bahâyim	Dört ayaklı hayvanlar, canavarlar	
	b.	51.8

baḥr Deniz

b.i 117.10

baḫt-ı baḡ Talih, kader

b.ını 125.16

baḥr-i-'amik Derin deniz

b. 59.17

baḫt Talih, kader, kısmet

b.um 44.4

ba'id Uzak, ırak

b. 1.143

baḳ- Bakmak, nazar etmek

b. 119.5
b.asın 2.82
b.madan 1.15
b.uñ 130.1

bâḳi Allah (c.c.), daimi olan

b. 1.9

bal Bal

b. 1.161
b.umız 2.61

bâl Kanat

2.61

balçıḳ Çok killi koyu yapışkan çamur

b. 59.4
b.a 1.8
b.ı 2.72

bal eyle- Bal yapmak

b. 2.25

bâl ir- Kolu, kanadı yetişmek

b.mez 9.3

balta Balta

b.sıla 59.6

bañ Ses, sadâ

b. 59.99

bâr Yük, eşya

b. 100.2

barḥ Ev, mesken, konut

b. 2.75

bâri Hiç olmazsa, bir kere

b. 134.5

baṣ- Basmak, ayakla çiğnemek

b. 59.4
b.an 51.6
b.ar 1.19
b.dı 1.35
b.ma 59.24

baş Kafa

b. 2.70
b.dan 44.9
b.ıdur 126.9
b.ın 44.13
b.lara 130.8
b.uma 44.2
b.uña 131.3
b.uñdan 122.5

baş Yara

b.lar 44.7

başla- Başlamak

b.dıḳ 5.1

baş vir- Canını vemek

b.e 84a.6

bat- Batmak, boğulmak

b.amazsun 122.8
b.ıla 125.21
b.madın 50.24

Baṭḥâ Mekke-i Mükerreme

b. 1.144

bâṭıl Boş, yalan

b. 1.165
b.ı 131.7

baṭın Gizli, görünmeyen

b.ı 12.1

bay Zengin, varlıklı

b. 1.148
b.lara 136.6

bayıḳ Açık, belli, aşikâr, kuşkusuz

b. 1.23

bâyin Aracı, ayırıcı

b.de 43.3

bayḳuş Baykuş

b.lara 118.8

bayraḳ Bayrak, sancak

b.u 119.5

bâzâr Alış veriş

b.uñ 117.7
b.uñı 103.6

bâzâr-ı 'aşk Aşk pazarı

b.da 125.22

bâzâr-ı ma'ânî Mânâlar pazarı

b.de 121.25

bâzâr it- Alış veriş etmek

b.erler 121.6

bedel Karşılık

b. 134.7

bedr Ayın on dördüncü gecesi, dolunay

b. 1.71

beg İleri gelen, sözü geçen, zengin kişi

b. 125.15
b.e 2.78
b.ü 121.3
b.üm 50.6

be ġâyet Nihayete, sona, uca

b. 41.7

be ḫalvet Yalnıza, tenha kalmaya

b. 41.5

beḳâ Evvelki hal üzere kalma, bakilik ,devam

b. 29.9
b.dur 2.79
b.sın 2.82
b.ya 2.62

beḳâ milk Kalıcı mal, varlık

b. 41.8

bekle- Beklemek, ummak

b.me 19.6
b.meyen 118.13

bel Bel

b. 2.74
b.de 2.65
b.imüzi 117.8
b.iñe 131.3
b.ümüzi 2.54
b.ün 123.12

bel Yüksek bir dağın iki tepesi arası, belen

b.de 2.64

belâ Bela

b.ya 1.63

belek Hediye, armağan

b. 4.105

beli Evet

b. 169a.2

belki Belki

b. 135.2

bellü Belli, bilinen

b. 1.37

ben Ben (birinci teklik şahıs zamiri)

b. 5.22
b.a 2.51
b.de 41.2
b.den 4.100
b.i 41.2
b.im 41.7

Be-nâm-ı-bismillah Bismillah adıyla

b. 5.1

bend bağ, yular

b. 2.63
b.üñi 59.2

bend Su mecrası için yapılan kemer, baraj

b.in 44.8

bende Kul, köle

b. 2.94
b.si 7.24

beñdeş Benzer, eş

b.üñ 1.21

benefşe Menekşe

b. 2.22

beñiz Yüz, renk

b.i 126.2

beñzer Benzeyen

b. 43.3

benze- Benzemek

b.mez 19.6

beràber Birlikte olan

b. 121.3

berât Ferman, belge, kurtuluş nişanı

b.ıla 125.15
b.uñı 125.14

Berât-düni Berât gecesi

b. 42.37

berk Sağlam

b. 1.157
b.rek 59.4

ber kemâl Mükemmel

b. 1.1

be siret Toka, doymuşa

b. 41.5

besle- Yiyecek ve içeceğini sağlamak Büyütmek, beslemek

b.yen 51.7
b.yevüz 2.86

be ṣoḥbet Sohbete, karşılıklı konuşmaya

b. 41.5

be ṣûret Görünüşe, kılık kıyafete, biçime

b. 41.5

beş Beş sayısı,(5)

b. 125.3

beşâret Müjde, muştu

b. 1.78

bevl İdrar, sidik

b.inden 4.62

beyân Açık

b. 1.37
b.dur 117.2

beyin Beyin

b.i 2.37

beyyinât Açıklık, aşikârlık

b.ıla 125.13

bezl Bol bol verme, saçma

b.i 1.145
b.i-çün 1.75

bıçaḳ Bıçak

b. 1.65

bıraḳ- Bırakmak, salıvermek

b.dı 2.94
b.mışdur 41.2

bi 'aded Adedsiz, sayılamayacak kadar çok

b. 1.53

bi'at it- Kabul ve tasdik etmek

b.di 1.77

bi cihet Yönsüz

b.sin 2.6

biç- Kesmek, toplamak

b.enler 130.4
b.er 112.8

bi çâre Çaresiz

b.yüz 1.42

bidâr Uyanık, uyumayan Uyanık, uyumayan

b. 121.22

bi derd Dertsiz olan

b. 119.11

bi fâ'ide Faydasız

b. 134.6

bi gâh Zamansız

b.ım 100.9

bi gâne Kayıtsız, ilgisiz

b. 2.91

bi ġaraz Garazsız, tarafsız, taraf tutmayan

b. 1.21

bi gümân şüphesiz

b. 1.37

bi günâh günahsız

b. 1.80

bi ḥadd sınırsız, derecesiz

b. 1.145

bi ḫaber Habersiz

b. 100.5

bi ḥaḳḳı hakkıyle, tamamıyla

b. 2.72

bi hemta benzersiz, denksiz, eşi olmayan

b. 1.22

bil- bilmek,anlamak,idrak etmek,farkına varma

b. 4.1
b.di 121.1
b.en 1.15
b.esiz 4.11
b.irsin 50.10
b.medi 124.2
b.medim 134.2
b.mez 59.28
b.mezem 100.1
b.üben 125.2
b.üñ 42.38
b.ür 44.10
b.ürken 2.75

bildir- bildirmek

b.digüñ 1.136

bile birlikte

b. 1.84
b.dür 2.60

biliş tanıdık, bildik

b.dür 2.30

biliş- tanışmak

b.dür 2.30
b.esin 125.5

bilü bilgi, ilim, idrak

b.m 44.1
b.müz 1.152
b.müzi 2.54
b.ñi 59.24
b.sinden 118.6

bi külli Umumi, bütün olmayan

b. 126.8

bimâr hasta

b. 46.11

bi mekân mekânsız, yersiz, mahalsiz9a.6

b. 1.2

bi misâl örneksiz, benzersiz

b. 1.9

bi müşir emretmeyen, bildirmeyen

b. 1.24

biñ Bin (1000) sayısı

b. 121.21
b.de 119.11

bin- binmek

b. 59.5
b.e 5.41

binâ	Yapı, ev	
b.yı		119.1
bi nasib	Nasibsiz, kısmetsiz	
b.e		125.11
bi nazır	gözeteni, bakanı olmayan	
b.ı		8.1
bi nazîr	benzersiz, eşsiz	
b.		1.24
bi nişân	nişânsız, işâretsiz	
b.		1.2
bir	bir	
b.		1.8
b.durur		1.36
b.i		1.24
b.in		2.20
b.ine		38.16
b.isi		4.51
b.sin		1.23
bir -i	Allah (c.c.)	
-i b.i		125.3
-i b.ün		103.2
biraz	bir parça, azıcık	
b.		5a.31
birik-	birikmek, toplanmak	
b.üp		1.84
birle	ile	
b.		1.80

bî riyâ riyasız; özü, sözü doğru olan

b. 1.122

bî sebât Sebatsız

b.ıla 124.6

Bismillâh bkz. besmele

b. 4.1

bî şebih benzeri olmayan

b. 42a.1

bî şerik ortağı olmayan

b. 8.1

biş Beş (5)

b.e 130.9

bit Bit, haşerat

b.isin 121.15

bit- meydana gelmek, yetişip büyümek, bitmek

b.dün 122.9
b.emezsün 122.9
b.e mi 127.3
b.er 2.20
b.medin 50.16

bî tekellüf Zahmetsiz

b. 59.15

biti Amel defteri

b. 1.156
b.sün 127.5

bitür- peyda etmek,hasıl etmek

b.en 1.12

bî vefâ Vefasız

b.dur 50.10

bî vezir vezir olmayan

b. 1.24

biz biz (1. çokluk şahıs zamiri)

b. 1.31
b.cileyin 117.1
b.de 1.53
b.den 2.26
b.e 1.57
b.edür 2.27
b.i 1.82
b.im 1.37
b.imle 2.40
b.iz 2.90

bi zevâl zevâlsiz, fâni, geçici olmayan

b. 1.1

boğaz Boğaz, gırtlak

b.uñı 50.28

boğça Bohça, büyük çıkın

b.lar 126.6

bol çok, fazla çok, fazla

b. 5.9
b.ıdı 2.46

borc borç

b.uñ 4.51

boş boş

b. 1.56

boyan- boyanmak

b.dı 19.1

boyun Boyun, gerdan

b.uña 128.16

bozıl- bozulmak, darma dağınık olmak

b.ur 2.75

boz- bozmak

b.ar 46.15

bölük	Parça, kısım	
	b.	1.159
bu	bu (işaret zamiri)	
	b.	1.98
	b.dur	125.15
	b.nda	2.89
	b.ndan	2.76
	b.nı	38.14
	b.nlar	103.8
	b.nlara	103.9
	b.nlarınıla	2.8
bugün	bugün	
	b.	2.80
buġż	Nefret, sevmeme	
	b.	100.10
bul-	bulmak, ulaşmak	
	b.a	125.8
	b.alar	103.8
	b.asın	59.10
	b.asun	123.5
	b.ımadım	134.7
	b.mayup	128.10
	b.maz	2.89
	b.ursan	59.15
	b.uruz	119.11
bulmaḳ	Bulma	
	b.	123.4
bulun-	bulunmak	
	b.a	4.98
	b.maz	119.11
buñ	Dip, derin	
	b.ıla	126.2
bunca	epey, çok	
	b.	1.5
buraḳ	Hz.Muhammed'in Miraç'ta ki bineği	
	b.	1.134
	b.a	5.41

burc — Kale, hisar çıkıntısı, kule

b.lar 130.5

buyruḳ — emir

b.ı 125.15
b.ların 43.2

buyur- — buyurmak, emretmek

b.dı 43.8
b.ur 59.12
b.urs[illegible] 5.9

buz — Buz

b. 120.1

bühtân — yalan, iftira

b. 41.6

bük- — bükmek, eğmek

b.di 117.54

bükül- — bükülmek, eğilmek

b.di 2.74

bülbül — bülbül

b. 38.16
b.e 2.19
b.lere 38.17

büngâh — İçine para, eşya ve yolculuk malzemesi..

b.um 100.2

câfi — cefa eden, eziyet eden

c. 1.31

câh — İtibar, makam, mevki

c.ı 117.4
c.um 100.6

câh-ı ṣoñ — En son makam, mevki, itibar

c.ı 121.6

câhid	cehd eden, çok çalışan
c.ler	1.122
cân	cân, gönül
c.	4.2
c.a	44.13
c.ı	4.63
c.ıla	1.33
c.ımız	2.31
c.ın	1.133
c.ına	35.5
c.lar	13.2
c.uña	46.16
c.uñı	90.9
Cebbâr	Allah (c.c.)
c.a	4.5
Cebrâ'il	Peygamberlere vahy getiren melek
c.e	4.41
c.üñ	1.112
cedîd	Yeni
c.	59.14
cehd	gayret
c.	1.32
c.ile	122.2
cehd it-	çalışmak, çabalamak
c.üp	1.40
celâl	büyüklük, ululuk
c.üñ	1.50
Celîl	Allah (c.c.)
c.	1.65
cemâ'at	topluluk
c.	4.98
c.da	4.99
c.ine	59.25
c.ı	46.15

cemâl yüz güzelliği, lutuf

c. 5.21
c.i 45.14
c.üñ 1.50

cemâl ir- Yüz güzelliği bulunmak

c.mez 9.5

cem' toplanma, topluluk

c. 1.131

cem' eyle- Toplamak

c.üp 124.4

cem' ol- Toplanmak

c.up 130.7

Cennet Cennet

c. 5.22

cevâb Cevab

c. 128.10
c.ı 123.8
c.uñ 128.9

cîfe Leş

c. 118.8

ciğer Ciğer

c. 44.8

ciğerlü Ciğerli, insaflı

c. 118.9

cihân dünya

c. 4.14
c.a 29.1
c.da 117.13
c.dan 59.7
c.ı 33.8
c.uñ 43.5

cihât taraflar, yönler

c.ıla 125.3
c.ın 2.5

cihet taraf, yön

c. 4.14

cinn gözle görünmez varlık, cin

c.i 12.5

cism cisim, beden

c. 2.4
c.i 12.2
c.ümüze 1.98
c.ün 1.5

cismâni Ruhani olmayan

c. 119.9

cism-i türâb Aslı toprak olan beden, vücût

c.ı 123.1

cömerd para ve mal[ın] esirgemeden veren

c. 1.119

cum'a toplanma Toplanma

c. 124.7
c.dan 1.131

cûş Coşma, kaynama

c. 117.10

cuşa gel- Coşmak, kaynamak

c.di 44.8

cümle bütün, hep

c. 1.5

cürm suç

c. 1.53

cürm-i sehv bilmeden i[ş]lenen suç

c. 1.103

cüst arama, araştırma

c. 1.33

çağ devir, asır

ç. 19.6
ç.a 19.6

çağa-yavrı bebek, çocuk

ç. 19.6

çağır- Çağırmak, seslenmek

ç.ursañ 121.21

çağla- Çağlamak

ç.r 100.4

çâh Çukur, kuyu

ç.a 121.6

çal- vurmak

ç.dı 1.65

Çalab Allah (c.c.)

ç. 1.23
ç.uñ 121.27

çalğu Müzik aleti

ç.ların 120.8

çamur Çamur, ıslak toprak

ç.ından 122.8

çar çare

ç. 41.1

çâre yol, yardım, tedbir

ç. 2.66

çare bul- çare bulmak, yardım etmek

ç.madı 46.9

çarḫ felek, gök

ç. 2.9
ç.ıla 122.4
ç.uñ 121.1

çarḫ-ı dünyâ	dünya çarkı
ç.	2.80
çat-	Birbirine tutturmak
ç.amazsun	122.5
çehre	Yüz, surat
ç.sine	126.4
çekiş-	Tartışmak
ç.me	123.6
çemen	çimen
ç.	121.4
ç.de	33.6
ç.den	34.7
ç.ler	2.19
çeng	Eğri büğrü
ç.	123.12
çeng -1	Bir çeşit müzik aleti
-1 ç.	123.12
çengi	Çalgı eşliğinde oynamayı meslek edinmiş.
ç.le	120.8
çevre	Etraf, muhit
ç.den	44.2
çevür-	Döndürmek
ç.di	44.4
ç.i	44.4
çıḳ-	çıkmak
ç.	59.2
ç.a	5.20
ç.maz	119.4
ç.up	122.8
çıḳagör-	Çıkmak
ç.	50.24

çıkar-		Çıkarmak
	ç.maya	51.10
çiçek		çiçek
	ç.ler	2.20
çiğdem		çiğdem çiçeği
	ç.	34.9
çoban		çoban
	ç.	1.84
çocuk		Çocuk, bebek
	ç.ı	122.3
çok		çok, fazla
	ç.	1.88
	ç.dan	21.28
	ç.dur	43.5
	ç.durur	1.44
çöp		çöp, artık
	ç.e	2.39
çubuk		ağaç ,değnek,odun, sopa
	ç.	1.12
çü		çünki, madem ki
	ç.	2.51
çün		çünki, madem ki
	ç.	2.74
çünki		çünki, madem ki
	ç.	4.44
çünkim		Çünki
	ç.	122.11
çürü-		Çürümek
	ç.yüp	50.16

da	dahi	
d.		2.93
dad	Tat, lezzet	
d.ı		127.9
dad-	tatmak, hissetmek	
d.ar		46.12
d.madın		127.9
d.un		123.11
dadur-	Tattırmak	
d.		123.11
dahı	dahi, daha, yine	
d.		1.14
dâim	devamlı, sürekli	
d.		1.10
dal	Ağacın kolları	
d.ında		127.3
dam	Ev	
d.		2.87
dâm -1	Tuzak, ağ	
-1 d.		2.87
dâne	Tane, tohum ; Kurşun, gülle	
d.		132.11
Daniyâl	Daniyal Peygamber	
d.uñ		1.66
dâr-ı fenâ	Dünya	
d.		124.1
dâru	İlaç	
d.		119.13
da'vât	çağırmalar, dualar	
d.		1.47

da'vi Dava

d. 122.11

da'vi-yi batıl Hak olmayan dava

d. 100.5

def Bir çeşit çalgı aleti

d. 120.8

def it- savmak, yok etmek

d.e 8.8

değ- ulaşmak, erişmek, yakışmak

d.mez 2.39

değil değil, olmamak

d. 2.40

değin Kadar

d. 59.20

değiş- Değişmek, başkalaşmak

d.di 103.1

degme Beğenilmiş, seçilmiş

d.ye 103.1

degme- değmek, dokunmak

d. 59.26

degül değil, olmamak (bkz.değil)

d. 4.100
d.isen 59.8

dehr dünya

d. 8.4

dek Kadar, Sağlam

d. 122.9

delil yol gösteren, kılavuz

d. 1.43

delim		çok
	d.	1.36
delü		deli
	d.	125.10
	d.ler	1.91
dem		zaman
	d.	1.91
	d.de	2.81
	d.idür	2.49
Dem-i Cercis		Cercis peygamber zamanı
	d.i-çün	1.61
demir		Demir
	d.	119.6
deñiz		Deniz
	d.dür	50.24
	d.ine	122.8
deñlü		Kadar, çok
	d.	119.11
dep-		Tepmek, saldırmak
	d.e	125.4
derd		dert, gam, keder, acı, ağrı, sızı
	d.	59.11
	d.de	119.11
	d.e	44.1
	d.i	1.5
	d.ile	1.38
	d.ine	46.9
	d.ini	127.9
	d.ümi	44.5
derdimend		Dert sahibi,tasalı
	d.	136.1
derdimend ol-		Dert sahibi olmak
	d.	136.1

derd eyle- Dertlenmek, kederlenmek

d.di 121.16

derin Derin

d. 50.24

dermân İlaç, çare

d. 119.8

dermân it- İlâç bulan, çâre bulan

d. 1.6

dermân ol- Derdine çare bulmak

d.ur 129.1

dertlü Dert sahibi, kederli

d.ye 127.9

dertsiz Derdi olmayan

d. 127.1

destûr vir- İzin vermek, müsade vermek

d. 4.16

derviş Dünyadan yüzçevirip ibadete yönelen kişi

d. 43.3
d.ler 103.1

deryâ Deniz

d. 1.141

devâ Şifa, ilaç

d.da 119.11

devâ bul- Şifa bulmak, iyileşmek

d.madı 2.89

devâ-i cism Vücûd ilacı

d. 43.4

devâ kıl- İyileştirmek

d. 3.1

devir zaman, süresi belli zaman parçası

d.de 4.14

devlet baht, talih baht, talih

d. 2.46

devr-i zamân Zamanında, geçen zaman

d. 43.4

di- demek, söylemek demek, söylemek

d. 46.10
d.di 125.5
d.digin 2.77
d.digi-çün 103.3
d.diler 19.7
d.dügin 121.24
d.düñ 2.51
d.me 59.15
d.medim 134.2
d.meye 126.2
d.r 128.9
d.rem 1.147
d.rler 121.9
d.rsin 43.6
d.rüz 2.91
d.se 12.10
d.sünler 122.12
d.ye 126.1
d.yeler 118.6
d.yenler 130.3
d.yenüñ 126.4
d.yesimiz 117.2
d.yüben 125.22
d.yüp 128.9
d.yür 100.5

dib dip

d.inde 1.53

dibelik Büsbütün, tamamıyla, ebediyyen

d. 1.158

didâr yüz, çehre Yüz, çehre

d. 1.136
d.a 123.3
d.ıña 1.133
d.ını 103.2

didür-	Söyletmek
d.esin	120.7
dih	köy
d.	8.5
dik	dik
d.	2.67
dik-	Dikmek, yeşertmek
d.se	51.5
d.üp	130.4
diken	diken
d.den	1.14
dil	dil
d.	2.38
d.im	41.3
d.imde	41.6
d.imiz	127.1
d.imizden	2.41
d.inden	120.7
d.üm	44.5
d.ümüz	1.152
d.üñ	120.6
d.ünde	118.4
dil -1	gönül
d.	118.14
d.ler	103.8
d.lerüz	3.1
dil-ârâm	gönül alan, gönül okşayan
d.	2.34
d.ı	2.34
dilbersiz	güzel, gönlü alıp götüren
d.	2.34
dil dâr	sevgili
d.	2.32
dile-	istemek, dilemek
d.r	2.19
d.riseñ	123.4
d.rseñ	118.15
d.rüz	2.82
d.yem	4.16

dilek istek

d. 1.15

dilenci dilenen, fakir

d.si 1.148

dil-riş dertli, yüreği yaralı

d. 1.130

din Allah'a inanma ve bağlanma

d. 1.116
d.i 103.4
d.in 50.6

dinâr Para

d.ını 103.4

dinel- Karşı durmak

d.üp 118.2

dinle- dinlemek, işitmek dinlemek, işitmek

d. 4.104
d.medin 1.16
d.yeni 4.206

dir- toplamak

d. 50.7
d.elüm 4.6
d.ersin 122.3
d.me 125.12
d.üp 124.4

diri canlı, sağ

d. 42.38
d.dür 42.38

diri ḳal- sağ kalmak

d. 46.9
d.ınca 125.9

diri ḳıl- canlandırmak

d.dı 35.6

dirigâ yazık, eyvahlar olsun

d. 1.39

diril- Yaşamak, ömür sürmek

d. 123.16
d.dim 1.146

dirilik Hayat (bkz.dirlik)

d.iñde 50.20

dirilt- diriltmek

d.ürsin 2.18

dirlik hayat, yaşayış

d. 1.146
d.i 59.27
d.in 50.7

dirlik diril- Hayat geçirmek, ömür sürmek

d. 50.27

divşür- Toplamak

d.en 124.4

diyü Diye

d. 41.5

diz diz

d. 2.74

dol- Dolmak

d.dıysa 117.11

dolun- Dolanmak, değişmek

d.dı 44.4

dost dost

d. 118.9
d.a 125.23
d.ı 100.10
d.ları 12.7
d.ların 135.1
d.larunı 100.10
d.uñ 1.93
d.uñı 1.94

Dost -ı — Allah (c.c.)

d. 131.8
d.a 44.13

doy- — Doymak, kesilmek

d.maz 127.9

dök- — Bırakmak, terketmek

d.en 1.163
d.er 134.8

dön- — dönmek

d.e 2.14
d.em 127.6
d.en 1.130
d.er 2.16
d.medi 1.84
d.mez 125.17
d.üp 2.91

döndür- — döndürmek, geri çevirmek

d. 121.2
d.ürsin 2.7

dört — dört

d. 2.16

du'â ḳıl- — dua etmek

d. 4.17

dudaḳ — dudak

d.lar 2.71
d.larum 44.6

duḥâ — kuşluk vakti

d.dan 1.120

dur- — bağlanmak, yaşamak

d. 50.27
d.a 4.101
d.avüz 125.19

duragör- — Durmak

d. 50.15

durut- durdurmak

d.ansın 2.12

dut- tutmak, yakalamak

d. 59.29
d.a 121.24
d.am 2.93
d.amazsun 122.11
d.an 1.15
d.anlar 1.113
d.duñ 2.4
d.ma 1.51
d.maya 121.9
d.ulmaz 130.11
d.up 2.46
d.updur 2.95

dut- 1 yerine getirmek, tatbik etmek

d. 121.21
d.anlar 1.113
d.arlardı 1.30
d.dı 43.2

dut- 2 himaye etmek, yardımcı olmak

d.asın 1.52

dut- 3 engel olmak, alıkoymak

d.ma 1.103

dutul- mahkum olmak, alıkonulmak

d.duk 2.64

dutuş- Tutuşmak

d.up 128.12

duyur- Duyurmak, açıklamak

d.madı 103.1

duzaḫ tuzak

d. 2.63
d.da 130.11

dü iki

d. 117.13

dükeli — hep, hepsi, bütün, herkes

d. 41.2

düken- — Tükenmek, bitmek

d.mez 100.6

düket- — Bitirmek

d.medin 50.19

dükkân — İçinde öteberi satılan yer

d. 118.12

dün — gece

d. 2.7
d.de 1.19
d.le 1.129
d.ünde 1.132

dünle — Geceleyin

d.de 122.10

dünyâ — Dünya, Cihan

d. 1.85
d.da 121.1
d.dan 1.121
d.yı 124.3

dünye — Dünya (bkz.dünya)

d. 4.12
d.de 43.3
d.nüñ 4.17
d.ye 50.6
d.yi 35.5

dünyevi — dünyaya ait, dünya ile ilgili

d. 41.7

dür- — Toplamak, devşirmek

d.üp 41.7

düriş- — çalışmak, çabalamak

d. 46.10
d.mege 1.40
d.üben 120.1
d.ür 2.93

dürlü çeşitli, çok

d. 1.17

dürr inci

d. 1.14

düş Rüya

d.i 121.23

düş- düşmek düşmek

d.di 44.10
d.en 19.1
d.er 30.17
d.me 19.7
d.üp 59.4

düşmen düşman

d. 2.48
d.i 1.94
d.lerine 100.10

düşvâr güç, zor

d. 2.9
d.ını 103.9

düz- hazılanmak

d.dügün 125.7
d.esiz 4.12

düzen ev, bark, nizam

d. 2.75

düzet- Düzeltmek, tanzim etmek

d.medin 50.21

düzgün süs, zinet

d.lerini 4.12
d.ün 50.21

ebter hay[f]rs[f]z, faydas[f]z

e. 5.1

ebter kal- neticesiz, sonuçsuz kalmak

e.maya 4.3

Ebûbekr dört halifeden

e. 1.74

Ebû'l-Ḳâsım Kasım'ın babası, Hz.Muhammed

e. 1.26

ecel ölüm vakti, ölüm

e. 46.9

ecelsiz Hiç ölmeyecek olan

e. 50.19

efġân Acı ile haykırma

e. 44.8

efṣaḥ çok düzgün söz söyleyen

e. 1.28

eger yahut, gerek

e. 2.27

egerçi her ne kadar...,olsa da.

e. 41.7

eġiṣna bize yardım et

e. 1.58

eḥad tek, bir

e.sın 2.6

Ehl-i beyt Hz.Muhammed'in yakın akrabaları

e.i 1.79

Ehl-i cennet cennetlik

e. 1.38

ehl-i-felek Gökyüzünde mevcut bulunan varlıklar

e.ler 1.138

ehl-i keşf gizli sırları bilenler

e. 1.117

Ehl-i ma'nî Mânâ ehli

e.yem 100.5

Ehl-i sünnet Peygamberimizle sahâbelerine uyanlar

e. 59.25

ek- Tohum atmak

e.en 125.23
e.erise 124.8
e.üp 130.4

el el

e. 2.65
e.den 118.7
e.e 125.12
e.i 50.28
e.ile 118.13
e.im 41.3
e.imde 41.6
e.imize 1.156
e.imüz 1.56
e.imüzi 117.8
e.inde 41.1
e.inden 2.48
e.üme 134.3
e.üñ 128.13

el amân yardım ve şikayet edatı

e. 1.57

elbet kat'i olarak, mutlaka

e.de 46.12

elbir it- el birliği yapmak

e.di 1.58

elden çıḳ- Kaybetmek

e.arma 135.2

elden ḳo- Terketmek

e.madun 120.9

El-Ḥaḳ Allah (c.c.)

e. 2.52

Elif-Lâm Elif lam ile başlayan sure

e. 1.99

El-Kehf Kehf suresi

e. 1.103

em İlaç, deva, çare

e. 126.2

emel Ümit

e. 2.71

emin eyle- Güvendirmek, korumak

e. 1.154

emin ol- emniyette olmak

e. 4.63

emr (emir) emir, ferman

e.ile 22.5
e.inden 4.52
e.ine 12.5
e.inü 128.8
e.üñile 2.13

emr it- emir vermek, buyurmak

e.e 5.79
e. 1.30

Enbiyâ Peygamberler

e. 1.81

endişe düşünce, tasa, korku

e.müz 2.75
e.yle 134.6

Enṣâr Hicretten sonra Hz. Muhammed'e yardımcı

e. 1.79

envâr Aydınlıklar, ışıklar

e.ını 103.10

er i¡ini iyi bilen, yetenekli

e. 1.115
e.i 118.11

erden git- erkenden gitmek

e.di 2.67

eren Ermiş, evliya, veli

e. 119.2
e.den 11.13
e.üñ 121.8

erkân esaslar, temeller, direkler

e. 2.45

Er-Raḥmân Rahmân suresi, Kur'anda 55 nolu sure

e. 1.105

esdür- Estirmek

e. 117.12

esir ḳıl- Esir etmek

e.asın 131.6

esmâñ kıymetler, değerler

e. 1.48

eṣnâm Putlar

e. 1.165

esrâr Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler

e.ını 103.1

esrit- Sarhoş olmak

e.e 50.26
e.medin 50.25

esrüklik Sarhoşluk

e.ini 121.17

Estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓim Allah'tan mağfiret (afv) dilerim.

e. 8a.147

eş		birbirinin aynı olan
	e.ün	2.2
eşik		Kapı boşluğunun en alçak basamağı
	e.in	131.8
	e.inde	118.2
et		et
	e.in	4.74
ev		burç, menzil, ev, mesken, konut
	e.	2.75
	e.de	124.7
	e.den	130.1
	e.dür	59.22
	e.i	118.15
	e.ünden	23.5
evkâr		kuş yuvaları
	e.am	41.1
evkât		zamanlar, çağlar
	e.	1.112
evlâ		üstün
	e.	43.7
evliyâ		erenler
	e.	59.12
evrâd		Okunması adet olunan dini dualar ve sözler
	a.	2.45
evvel		önce, ilk, başlangıç, geçmiş
	e.	1.10
eyâ		Ey!, hey! manasında bir nidâ edatıdır
	e.	119.1
eydür-		Çevirmek, meylettirmek
	e.isen	117.14
eyle		öyle
	e.	122.7

eyle- yapmak, eylemek, etmek

e. 1.43
e.di 103.10
e.düñ 1.87
e.düñ mi 170a.2
e.gil 1.153
e.ye 59.28

Eyyüb Eyyub peygamber

e.uñ 4a.63

eyü iyi

e. 1.46

ezel başlangıcı olmayan geçmiş zaman

e.den 2.11

ez-ezel ezelden, çok eskiden

e. 1.20

fa''âl çok işleyen, gayretli, çalışkan

f. 9.6

fâcir kötü huylu, günahkar, yalancı

f. 41.5

fa<u>h</u>r Büyüklük, ululuk

f. 125.10

fa<u>h</u>ri Maddi karşılığı olmadan yapılan iş

f. 103.3

fa<u>h</u>r it- öğünmek, şeref duymak

f.ersin 125.10
f.di 103.3

fâ'ide faydalı

f. 1.99

fâ'il işleyen, yapan

f.i 2.2
f.sin 2.65

fâ'ilât bir aruz ölçüsü

f. 4.207

fâ'lâtün bir aruz ölçüsü

f. 1.165

faḳ Kapan, tuzak

f. 128.7

fâḳih fıkıh alimi

f. 8.3

faḳir zavallı, aciz

f. 1.119

faḳr muhtaçlık, acizlik

f. 2.45
f.ıla 103.3

faḳr-ı beşer Aciz, muhtaç insan

f.düñ 120.4

fâni ölümlü, geçici

f. 121.10

fâriġ Vazgeçmiş, çekilmiş, boş kalmış

f. 50.14

farḳ Fark, ayrım

f.ı 131.4

farḳ it- ayırmak, seçmek

f.mez 2.68

farḳ kıl- Ayırd etmek

f.ur 124.6

farż farz ibadet

f. 4.52

farż ol- zaruri olmak, lüzumlu olmak

f.dı 2.51

fâsidan münafıklar, fesat çıkaranlar

f. 12.10

faṣl ol- mevsim olmak

f.ur 2.16

fâtih fetheden

f.i-çün 1.98

Fâtiha Fatiha suresi

f. 1.98

fâżıl fazileti, fazilet sahibi

f. 1.118

faż̇l iyilik, lutuf, fazilet

f. 1.145
f.uñ 117.11
f.uña 2.59
f.uñı 1.43
f.uñıla 1.90
f.uñla 1.160

Faż̇l-ı Bismillahirrahmanirrahim Besmelenin fazileti

f. 1.97

faż̇l-ı 'ilm ilmin fazileti

f.üñ 1.49

fâṣ eyle- Duyurmak, dile vermek

f.ise 118.13

fâṣ it- Açığa vurmak, meydana çıkarmak

f.me 117.3

felek Gök yüzü, sema

f. 44.4

fenâ yokluk, yok olma,"bekâ" nın zıddı

f. 2.62
f.dan 2.149
f.dur 2.84
f.yı 120.1

ferd tek, yalnız olan şey,çift olmayan

f. 1.11

ferik insan topluluğu, cemaat

f. 59.25

fermân it- emir veren, buyuran

f.en 1.6

ferş yer yüzü

f. 2.4

feth Feth suresi, Kur'anda 48 nolu sure

f. 1.104

fevt it- Kaçırmak, kaybetmek

f.me 125.6

fevt ol- kaçırmak, kaybetmek

f.dısa 4.52

fidi kurban

f. 1.66

fiğân Iztırab ile bağırıp çağırma, inleme

f. 44.5

fikr it- düşünmek

f. 128.17
f.meyen 2.18

fi'l İş, kâr, emel

f.i 131.5
f.iñi 59.8
f.iñile 59.7
f.iñle 59.12

fi'l-cümle Nihayette, sonunda

f. 134.7

fi'l-mesel Misaldeki gibi, mesela

f. 134.7

fil-i ẓalim Zalimce işler yapan

f. 2.90

firâḳ ayrılık

f. 44.3
f.un 2.33
f.unla 40.15

firâḳ-ı derd ayrılık derdi

f.ile 30.16

firâḳ-ı hüzn ayrılık üzüntüsü

f.i-çün 1.64

fitne fesat, ara bozma

f.den 1.121

Furat Fırat nehri

f.ıla 125.16

Furḳân Kur'an

f. 1.96

fuzûl lüzumsuz, boş

f. 1.93

fürḳat Ayrılık

f. 44.10

fürḳat odı ayrılık ateşi

f.na 2.49

fürḳat ol- ayrılmak

f.dı 2.32

fütûh vir- zafer vermek

f. 1.98

ġaddâr zulmeden, merhametsiz

g.am 41.6

ġaffârü'z-zünüb günahları, suçları bağışlayan Allah

g. 1.3

ġâfil gaflette bulunan, ihmal eden

g. 1.42
g.e 51.8
g.in 50.21

ġaflet gafillik, boş bulunma, ihmal

g. 128.1
g.e 123.17
g.ile 2.55
g.üñ 118.14

ġaflet bürü- gaflete düşmek

g.r 2.46

gâh Bazı, arasıra

g. 59.11

ġam üzüntü, keder

g. 2.32

ġani zengin, servet sahibi

g. 4.5
g.sin 2.28

ġarib Kimsesiz, zavallı

g. 44.13
g.em 100.6

ġariḳ Suya batmış olan

g 59.11

ġariḳ-i 'araḳ İspirto, rakı gibi içkilere dalmış, batmış

g. 129.12

ġarḳ ol- Boğulmak, batmak

g.ma 59.17

gel- gelmek

g. 2.95
g.de 125.8
g.di 2.74
g.dik 4.104
g.dügi 1.112
g.dük 4.45
g.e 120.7
g.en 124.1
g.ir 121.29
g.üp 130.3
g.ür 2.13
g.ürise 129.1

gem Hayvan yuları

g.e 119.7

geñ Geniş

g. 119.14

genc hazine

g. 120.3
g.ini 118.13
g.inüñ 4.1

geñez Kolay

g. 1.157

geñez kıl- kolaylaştırmak

g. 1.154

ger eğer

g. 1.93

gerçek doğru

g. 2.58
g.in 51.6

gerçi her ne kadar,lakin

g. 8.4

gerek laz[m; muhakkak

g. 4.11
g.dür 4.41
g.ise 28.11
g.se 118.10

gerek- Lazım olmak, ihtiyaç duymak

g.mez 118.14

getür- nakletmek,çevirmek getirmek

g.dün 1.95
g.en 1.12
g.ürsin 2.17

gevheri kuyumcu

g. 12.8

gey- Giymek, giyinmek

g. 59.15

gez- gezmek

g.erüz 51.91

ġılmân Cennet uşakları

g. 1.159

ġınâ zenginlik

g. 4.5
g.yı 120.4

ġırra Gururlu, kibirli

g. 124.1
g.sın 124.7

ġırra ol- gururlu, kibirli olmak

g.asın 29.1

ġıyâse'l-müstaġi Yardım isteyenlere yardım eden

g.sin 1.57

gibi benzer

g. 1.32

gice gece

g. 2.55

gider- götürmek, gidermek

g.üp 2.17

gir- girmek

g. 125.2
g.diñ 134.3
g.erüz 2.86
g.mege 1.39
g.sün 119.8
g.üp 122.13

giriftâr tutulmuş, esir

g.am 41.2

girü geri, arka

g. 1.34

girü -1 Tekrar, yeniden

g. 117.11

giryân ol- Ağlamak

g.ur 129.2

git- gitmek

g. 123.2
g.di 1.84
g.enler 130.4
g.er 129.3
g.erken 100.2
g.medin 50.1

gizle- saklamak

g.yen 1.17

gizlü gizli, bilinmeyen

g. 1.132

göç- yurt değiştirmek,ölmek, irtihal etmek

g.di 44.11
g.enler 130.2
g.er 125.23
g.meseñ 134.5
g.mez 1.13
g.ücek 1.149
g.üp 134.4

göçgünci Göçebe

g. 134.5
g.ler 134.4

göç it- Taşınmak

g.e 50.22

göçmek yurt değiştirme, ölme

g. 2.62

gögüs göğüs

g.indeki 1.72

gök gök yüzü Semâ, gökyüzü

g. 1.140
g.i 2.10
g.lere 50.9

gönder- göndermek

g.digiñ 1.78

göñül gönül

g. 2.6
g.de 119.8
g.den 1.18
g.i 43.5
g.ine 4.3
g.ini 38.15
g.lere 127.1
g.leri 125.12
g.üm 44.1
g.ümüzden 51.10
g.ümüzi 2.73
g.ünüñ 128.4

gör- görmek,bakmak

g. 2.74
g.e 5.143
g.ebile 2.35
g.em 100.7
g.emez 8.4
g.en 1.15
g.esün 118.15
g.me 119.5
g.üñ 50.20
r.e 4.13

görklü güzel, temiz, mübarek

g. 5.143

görün-	görünmek	
	g.mez	8.7
göster-	göstermek	
	g.di	2.45
	g.dise	103.10
	g.me	1.38
götür-	götürmek, gidermek	
	g.e	4.85
	g.en	1.138
göyün-	Yanmak	
	g.üp	122.11
	g.ür	134.8
göz	göz	
	g.	2.71
	g.den	45.14
	g.i	43.5
	g.ile	163b.7
	g.in	35.1
	g.leri	118.1
	g.lerümden	45.7
	g.lerüñ	128.1
	g.üm	41.3
	g.ümden	100.4
	g.üme	100.3
	g.ümi	100.2
	g.ümüz	1.56
	g.ün	22.5
	g.üne	8.7
	g.üñüz	4.13
gözet-	gözetlemek, beklemek, ummak	
	g.di	43.1
	g.medin	50.23
	g.ür	124.2
gözetmek	Gözetleme	
	g.	50.23
gözle-	gözetlemek, bakmak, bilmek	
	g.digümüz	2.74
	g.yemezüz	2.46
	g.yen	1.17

gözsüz	Gözü olmayan, amâ
g.	121.20
ġûl	şeytan
g.a	2.42
gûr	Kabir
g.	4.63
ġurâb	Karga
g.ı	123.5
ġurbet	yabancı bir memleket, vatan dışı
g.	1.125
ġuṣṣa	Keder, kaygı, tasa
g.yla	134.5
güç	güç, kuvvet
g.	121.2
g.ümüz	1.39
güçlü	Kuvvetli, dayanıklı
g.yisen	121.2
güftâr	Söz
g.ını	103.11
güher	elmas, bir şeyin aslı, esası
g.	12.9
g.dün	134.7
gül	gül
g.	1.14
g.e	38.13
g.ile	2.60
g.ler	4.6
gül-	Gülmek
g.me	50.11
gül-âb	Gül suyu
g.	120.10

gülük e¡ek

g. 1.34

gül-zâr gül bahçesi

g. 2.19
g.a 122.13
g.ında 4.6

gün gündüz

g. 4.15
g.den 8.4
g.i 2.7
g.ler 117.9
g.ünde 1.132

günâh Allahın emirlerine aykırı olarak yapılan

g.ı 1.37

günâh it- Günah işlemek

g.medüñ 131.1

günâh-kâr günahlı, günah işleyen

g.a 12.19
g.am 41.1
g.un 12.6

gündüz Günün aydınlık kısmı

g. 103.5

güneş güneş

g. 100.3
g.den 4.14
g.i 44.4
g.ler 1.140

güvâh it- Şahit göstermek

g.medüñ 131.5

güz güz, sonbahar

g. 2.16

güzel güzel

g. 2.74

ha Kur'an alfabesinde bir harf

h. 1.101

ḫab uyku, rüya

h. 41.8

ḫaber ağızdan ağıza dolaşan söz

h.i 12.8

ḫaberdâr Haberli olan, bilgili olan

h. 118.6

ḥabib sevgili, seven, dost

h. 13.4
h.e 1.135
h.i 12.6
h.üñ 1.70
h.üñdür 1.25

Hâbil Hz. Adem'in oğullarından biri

h. 1.60

Ḥabs-i Yûnus Yunus peygamberin hapisliği

h. 1.62

ḥâc Haç, put

h.ını 121.13

ḥacâlet Utangaçlıkla şaşırma

h.den 128.11

ḥâcât istekler, dilekler

h.ımızı 1.47

ḥacc Hacca giden, Kâbe'yi ziyaret eden, hacı

h. 125.1

ḥacc-ı maḳbûl Allah (c.c.) katında kabul edilmiş hac

h. 1.142

ḥâcet ihtiyaç

h. 2.28
h.imüz 52.9
h.lerimüzi 117.2

ḥaḳiḳat		doğru
	h.	2.2
	h.a	125.2
ḥakim		hakim
	h.	1.5
ḥaḳir		İtibarsız, değersiz, adi
	h.	100.6
ḥaḳḳ		adalet
	h.a	46.10
	h.ı	1.115
	h.ıla	103.6
	h.ı-çün	1.71
Ḥaḳḳ -ı		Allah (c.c.)
	h.a	121.14
	h.ıçün	135.2
ḥaḳḳında		Dair, ilgili
	h.	59.17
Ḥaḳ Te'âlâ		Yüce Allah
	h.ya	4.43
ḥal		hal, durum, vaziyet, şekil
	h.	1.18
	h.in	44.10
ḫalaḳ		Paçavra, yıpranmış, eski şey
	h.	128.11
ḫalâyıḳ		mahluklar, yaratıklar, insanlar
	h.	5.79
	h.a	121.2
Ḫâlıḳ		Allah (c.c.)
	h.a	12.10
Ḫalil		İbrahim peygamber
	h.	1.65

Ḥalîm Allah'ın adlarındandır

h. 1.47

ḫali ḳıl- yalnız bırakmak

h.ma 1.131

ḫâli boşaltılmış, soyulmuş

h. 2.73

ḫalḳ insalar, yaratma yaratılma

h. 128.11
h.a 51.6
h.ı 121.14
h.ıla 103.6
h.uñ 2.58

ḫalûḳ İyi huylu

h. 128.2

ḫalvet Yalnı, tenha kalma

h. 123.8

ḥamd Allah'a şükran duygularını bildirme

h. 2.50

Ḥâmid Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

h. 1.27

Ḥâmîm Hâmîm

h. 1.102

ḫamr şarap

h. 1.161

ḫamr iç- İçki içmek, şarap içmek

h.er 124.5

ḫân hükümdar, emir

h.a 2.78

ḫâne oturulan ikamet edilen yer, ev, mesken

h. 2.78

hânumân — Ev bark, ocak (bkz. hanman)

h. 100.6

hâr — diken

h. 2.60

haràb ol- — yıkılmak, viraneye dönmek

h.dı 41.8

harâm — kullanılması şer'an yasak olan

h. 124.5
h.ı 2.68

harâmi — hırsız, haydut, yol kesen

h. 1.89

harâmili — Güvenli olmayan, tehlikeli

h.dür 124.10

harâmilik — Yol kesme, hırsızlık yapma

h. 119.2

harâret — Sıcaklık

h.den 44.7

harc it- — Sarf etmek, harcamak

h. 59.9

harik — Yanmış olan

h. 59.11

harir — İpek

h.den 123.13

Hasan — Hz. Ali'nin oğlu

h. 1.80

hasenât it- — Hayırlı işler yapmak

h. 125.14

hâsıl — husule gelen, olan, çıkan, üreyen

h.ım 41.6

ḥâṣıl ol- husule gelmek

h.a 4.4

ḥasret özlem

h. 2.31
h.ile 119.10

ḥâṣṣ saf, halis

h.a 1.75

ḫasta hasta olan

h. 1.42

ḫasta ol- hastalanmak

h.urdı 20.5

ḫaşem Maiyet

h. 126.6

ḥâşir ölüleri diriltip mahşere çıkarma

h. 1.155

ḥaşr Kıyamet

h.e 122.9

ḫatâ hata

h. 1.55
h.lar 1.53
h.yuz 2.56

ḫaṭarlu tehlikeli

h. 1.82

ḫâṭır-ı deryâ zihni, fikri, gönlü geniş

h. 12.9

ḥatmi hatmi çiçeği

h. 2.21

ḫavf korkma, korku

h. 1.62

ḥavż havuz

h. 1.159

ḥayâ haya, edeb

h.sı 1.76

ḥayâl insanın kafasında tasarlayıp canlandırdı

h.i 1.22
h.üñ 2.33

ḥayat dirilik,canlılık

h.a 1.12

ḥayf Zulüm; Heyhat

h. 121.7

ḫayl At sürüsü, atlı sürüsü

h. 126.6

ḫayr hayır, iyi

h. 2.27
h.ı 126.9
h.ıla 1.129
h.ımuz 1.156
h.uñ 123.9

ḫayr eyle- İyilik etmek, ihsan eylemek

h. 1.146

ḫayr it- İyilik etmek

h. 124.8

ḥayrân ol- Şaşkın, şaşırmış olmak

h. 128.10

ḥayvân hayvan

h. 2.25

ḥayvânât hayvanlar

h. 2.20

Ḥayy Allah'ın adlarındandır, diri, canlı

h. 2.84
h.ı 121.18

ḫazâ'in-i bâki kalıcı hazineler

h. 28.11

ḫazân Sonbahar, güz

h.ı 121.4

ḫazinedâr hazine sorumlusu

h.ram 5.22

ḫazine-yi mâl servet, varlık, para sazinesi

h. 29.9

Ḥaẕire-i ḳuds Cennet

h. 5.143
h.un 5.31

ḥâẕır Huzurda, meydanda, bizzat bulunan

h. 121.18

ḥâẕır ol- hazır olmak

h.maya 4.99

hefte Hafta, yedi gün

h. 2.88

ḥelâl kullanılması şer'an caiz olan Haram olmayan, mubah

h. 4.97
h.den 114.6
h.i 2.68

hem hem, bir de, ve, hem...hem

h. 1.9

hemân hemen, derhal, o anda

h. 5.79

heme hem dahi

h. 1.102

hemîn bu bile, tıpkı bu

h. 41.3

hemişe daima, her zaman

h. 43.2

hem-râh yol arkadaşı

h.um 100.1
r.ı-çün 1.83

henüz şimdi

h. 2.36

her hep, bütün

h. 1.86

hergiz asla, katiyyen, hiç bir vakit

h. 4.3

herif Güven vermiyen, bayağı kimse

h. 123.6

herze boş lakırdı, saçma

h. 44.3

her-dem her dakika, her zaman, daima

h. 2.44

hevâ heves, istek

h.da 119.1
h.dan 2.73

heves Arzu, istek

h.üñ 119.1

hey Şaşırma ünlemi

h. 50.14

heybet korku ve saygı uyandıran görünüş

h.leri 1.75

heyhât Ne yazık!

h. 121.11

hezâr bin

h. 31.8

ḥicâb utanma, sıkılma

h. 123.18
h.ı 123.18
h.um 41.8

hicrân-ı ġam Ayrılık acısı

h.dan 44.8

hicret Hz.Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü

h.inden 42.37

hiç hiç, yok, yok olan

h. 1.85
h.e 125.22
h.mi 131.2

hidâyet vir- Hak yoluna kılavuzlanmak

h. 1.90 92a.30

ḫidmet hizmet, iş

h. 8.7
h.üñden 1.42

ḥikâyet ḳıl- anlatmak

h.alum 4.10

ḥikmet hakimlik, sebeb

h.lerüñ 2.1

Ḥikmet-i Loḳman Lokman peygamberin hikmeti

h. 1.70

ḥilm insanın tabiatında olan yumuşaklık

h. 118.12
h.im 41.9
h.üñ 1.49

ḫil'at Süslü elbise

h. 119.10

himmet yardım, ihsan, lutûf

h.i 119.7

ḥisâb hesap

h. 9.7

ḫizmet-i pâdişâh Allah (c.c) rızası için çalışma

h. 131.2

ḫıridâr Müşteri

h. 118a.12

ḫırḳa çeket uzunluğunda bir giyecek

h. 1.114

ḥırṣ sonu gelmeyen arzu, istek; öfke

h. 2.63
h.ı 59.16
h.ıla 119.3
h.uñ 128.8

ḥısn Sağlam, sarp yer, kale

h. 125.3

ḫıss Eksik, noksan

h.ı 125.3

ḫoca Hoca, efendi

h. 131.1

ḫod kendi, baş zırhı, miğfer

h. 41.9

ḫod-bîn Kendini beğenmiş, bencil

h. 120.6

ḫor Değersiz, adi

h. 128.11

ḫor ḫor kendinden geçmiş vaziyette uyumak

h. 2.55

ḫoş güzel, iyi

h. 2.21
h.ıdı 121.4

hoşluk Güzellik, iyilik

h.ıla 120.3

hoşnûd razı, memnun

h. 1.38

hoş ṭut- İyi bakmak, ihtimam göstermek

h. 124.9

hûb Güzel, hoş, iyi

h.ıdı 121.4

hübb-ı dünyâ Dünya sevgisi

h. 91b.18

hubb-ı ibrahim İbrahim peygamberin sevgisi

h. 4b.65

hubb-ı ṣanem Güzel kimse sevgisi

h. 169a.7

hud Hud peygamber

h. 4a.62

Huda Allah

h. 162b.3
h.dan 59.13
h.sın 1.10
h.yı 118.4

Hudâvend Allah (c.c.)

h.a 4.1
h.ile 12.2

hudâvendâne hüdavend olana yakışacak surette

h. 2.1

Hudâ-yâ Ey Allah

h. 1.48

Hudâ-yı Ṣâni' Yaratan Allah (c.c.)

h. 5.21

Hûd-ı mübârek Mübarek olan Hûd suresi, 11 nolu sure

h. 1.107

ḫulle Cennet elbisesi

h. 1.159

ḫumâr İçkiden sonra gelen başağrısı, sersemlik

h. 123.10

ḫûr Cennet kızları, huriler

h. 1.159

ḫurd küçük, ufak, önemsiz

h. 41.8

ḫurd-ı ḫân Küçük ev

h.ı 123.17

ḫûrî cennet kızı

h. 5.20

ḫurmâ Hurma meyvesi

h. 127.3

ḫurûs Horoz

h.dan 50.15

ḫurşîd-i żiyâ Güneş ışığı

h.sı 121.20

hûyi-hây vah, eyvah

h.ında 43.5

ḫużur rahat

h.um 44.2

ḫuşk kuru

h. 44.6

ḫüccet Şeriat mahkemesinden verilen hak belgesi

h.in 1.154

ḥükm hüküm, emir

h.i 125.15
h.in 1.113
h.ine 1.6

ḥükm ḳıl- karar vermek, hükmüne varmak

h.ur 2.13

ḥülle Kocasından üç kez boşanan kadının yeniden nikâhlanması için yapılan işlem

h. 1.134

hümâ ḳuşı Devlet kuşu, efsanevi kuş

h. 134.4

hüner Marifet

h.im 122.25
h.üñ 126.9

hünerbâg marifetli, çok bilen

h. 2.65

hüner ḳıl- bilmek, marifet göstermek

h.dı 42.38

ḥürmet saygı

h.i 4.73
h.i-çün 1.68

ḥürmet ḳıl- Saygı göstermek

h.anlar 130.6

Ḥüseyn Hz. Ali'nin küçük oğlu

h. 1.80

ḥüsn güzellik

h.ine 9.5
h.i-çün 1.64

hüve'l-âḫir sonuncu odur

h. 9.6

hüve'l-baṭın gizlidir, görünmeyendir

h. 9.6

hüve'l-evvel evvel odur

h. 9.6

hüve'l-ẓâhir o görünmeyendir

h. 9.6

ırak̇ uzak

ı. 1.41
ı.dan 119.3

ırak̇ eyle- uzaklaştırmak

ı.r 2.43

ırmak̇ ırmak

ı.ından 103.4

ıs̲bât Şahit ve delil göstererek doğruyu bulma

ı.ıla 125.6

ıs̲bât it- ısbatlamak

ı.erler 2.23

ıs̈sı sıcak, ʃsʃ

ı. 2.15

ıssız tenha

ı. 2.68

ıẓṭırâr mecburiyet, çaresizlik, ihtiyaç

ı.ıla 1.130

ışık̇ Işık, aydınlık

ı. 59.5
ı.ın 1.46

'ışk̇ sevgi (bkz. aşk)

ı.uña 1.133

i- İmek fiili

i.di 4.14
i.düm 44.5
i.se 126.8
i.sevüz 1.32

'ibâdet Allah (c.c)'ın emirlerini yerine getirme

i.e 123.16

İblis Şeytan

i. 50.25

İbrâhim Kur'an'ın 14. suresi

i. 1.110

'ibret Kötü bir hadiseden alınan ders

i. 124.2

İç İç taraf, gönül

i. 119.7
i.imüzi 2.33
i.inde 5.22
i.inden 117.1
i.ini 103.10
i.ümdeki 44.7
i.ümüz 2.40
i.üñ 125.7
i.üñdeki 120.8

İç- İçmek

i.enler 130.5
i.ise 59.19
i.me 50.25
i.mez 1.13
i.se 59.20

İçmek Bir şeyler içmek

i. 135.1

İçre İçinde, ...vaktinde içinde, arasında

i. 2.45

İçün İçin; dolayı

i. 1.62

İdin- Edinmek, kazanmak

i.me 123.6
i.ügör 28.11

iḫlâṣ gönülden gelen dostluk, samimiyet

i.a 121.9
i.ıla 1.123

iḥrâm Hacıların Mekke haricinde örtündükleri örtü

i. 1.143

iḥsân eyle- iyilik etmek, bağışlamak

i.yen 1.8

iḫtiyâr seçme, seçilme

i.ıla 1.130

'ikâb Eza, cefâ, eziyet

i.ı 123.9

iki İki (2) sayısı

i. 1.158

ikrâh İğrenme, tiksinme

i.um 100.10

iḳrâr Saklamayıp söyleme

i. 118.7

il memeleket

i. 2.28
i.lere 130.3
i.lerinden 1.125
i.üñ 120.8

'ilâc derde deva olan şey, çare, tedbir

i. 46.16

ilâh Allah (c.c.)

i. 1.13

ilâhî Allah'ım, ey Allah

i. 1.43

ile Birlikte, beraber Beraber

i. 122.8

ilerü ileri, ön

i. 1.34

ilet- iletmek, ulaştırmak

i. 1.160
i.emezsün 122.6
i.medin 50.3
i.ür 2.27

ilḳa' Bırakma,terk etme

i. 119.3

illâ mutlaka, aksi halde

i. 2.21

'ilm ilim

i. 8.3
i.im 41.9
i.üñ 123.8

'ilm-i istiḥḳâḳ ilim hakkı

i.ı-çün 1.66

'ilm-i seḥâ derin, engin ilim

i.sı 1.76

İmâmü'l-Mürselîn Peygamberlerin imamı ; Hz.Muhammed

i. 1.26

îmân inanma, inanç, İslâm dinini kabul etme

i. 1.150

îmân ehli Allah'a inanmış olanlar

i. 1.162

imdi şimdi

i. 4.13

in- inmek, gelmek

i.dügi 1.112

inâ Kap kacak

i.yı 120.10

'inâyet lutûf, ihsan

i. 2.32

'inâyet ḳıl- Lütuf, ihsan, iyilik etmek

i. 1.57

ince İnce, kalın olmayan

i. 59.15

incil İncil

i.le 12.3

incit- İncitmek , kırmak

i.medin 50.22

incü inci

i.den 5.41

infâḳ-ı 'aẓim Büyük, ulu besleyici

i. 1.36

inkâr Reddetme

i. 118.7
i.ını 118.7

inle- İnlemek, acı çekmek

i.rem 100.3

ins insan

i. 4.4
i.i 12.5

inṣâf Merhamete, vicdana dayanan adalet

i. 126.3

insân Adam

i. 124.6

insân it- insan eden

i.en 1.7
i.üp 1.8

intiḳâl ir- yer değiştirmek, göçmek, ölmek

i.mez 9.1

inşâallah Allah (c.c.) isterse, nasib ederse

i. 51.10

ip İp, urgan

i.iñ 119.4
i.ini 118.16

ir erken

i.den 2.69
i.iken 59.23

ir- yetişmek, kavuşmak, ulaşmak anlamak, bilmek

i. 5.21
i.di 35.1
i.e 121.6
i.emez 128.6
i.er 2.81
i.esin 125.2
i.esün 127.7
i.me 117.13
i.medi 1.10
i.mege 1.39
i.mez 8.3

ire dur- Yetişmek, Erişmek

i.urken 129.13

iriş- varmak, ulaşmak

i. 123.8
i.di 123.15
i.düre 125.11
i.e 40.15
i.esin 125.8
i.medi 125.17
i.mege 1.40

irmek yetişme, kavuşma, ulaşma

i. 24.4

irte ertesi, gelecek sabah

i. 2.55
i.ye 59.20

irşâd Doğru yolu gösterme, uyarma

i. 1.116
i.ıla 2.45

irşâd it- Doğru yolu göstermek

i.e 120.9

'Îsâ rûhu'l-lâh İsa peygamber

i. 1.69

İsḥâḳ İshak peygamber

i.ı-çün 1.67

isim ad, san

i.i 12.2

İsmâ'il İsmail peygamber

i.e 1.65

İsm-i A'ẓam Allah'ın isimlerinden en ulusu olanı

i. 1.142

İsrâfil Dört büyük melekten biri

i. 1.137

issi Sahip, Malik

i. 2.15
i.lerinden 125.19

iste- istemek, dilemek

i. 46.16
i.r 51.11
i.riseñ 123.1
i.rse 4.85
i.ye 126.2

'işyân itaatsizlik, boyun eğmeme, ayaklanma

i. 41.6

iş iş, hal, durum, vaziyet

i. 2.65
i.de 2.24
i.den 50.2
i.e 128.6
i.i 1.7
i.idür 2.44
i.im 100.8
i.imüz 5.1
i.inde 128.5
i.ini 20.5
i.ler 2.9
i.leri 1.117
i.lerinde 136.2
i.leriñüñ 50.14
i.üñ 2.2
i.üne 51.3

iş başar- Her hangi bir işte muvaffak olmak

i.maya 51.2

işbu işte bu, bu

i. 50.9

işit- işitmek, duymak, dinlemek

i.ebile 4.99
i.en 1.16
i.enüñ 134.8
i.medin 50.5
i.mez 2.93
i.üp 4.103
i.ür 2.44

iş it- i¡ yapmak

i.en 1.16

işlet- Yaptırmak

i.medin 50.26

işle- Yapmak, işlemek

i.me 50.5

'işret İçki, içki içme

i. 123.12

'işret it- içki içmek
i.üp 130.8
işsiz işi olmayan
i. 1.91
iş tut- iş yapmak
i.mazuz 2.52
it köpek
i.den 1.87
i.i 1.84
it- etmek, yapmak
i. 1.47
i.di 117.7
i.e 2.94
i.er mi 2.34
i.medüñ 131.2
i.üp 59.5
'itiḳâd inanma, gönülden tasdik ederek inanma
i. 103.9
iy ey
i. 1.1
iz iz, belirti
i.i 121.8
iẕâcâ izâcâ suresi
i. 1.104
i'zâz saygı gösterme
i. 1.135
'izz değer, kıymet, yücelik, ululuk
i. 1.50
ḳâ Kur'an alfabesinden bir harf
k.sı 121.10
ka'b topuk kemiği, aşık kemiği
k.e 2.72

ḳab -1 Kap, kacak

k.ı 127.3
k.ına 120.10

ḳâbil Kabul eden, kabul edici

k.mişse 121.19

ḳabr Mezar

k.i 59.21

ḳabûl razı olmak

k. 1.87

ḳabûl eyle- kabul etmek

k. 2.31

ḳabûl it- kabul etmek

k. 1.147

ḳabż Azrâil tarafından ruhun teslim alınması

k.ında 1.164

ḳaç- kaçmak

k. 130.10
k.an 130.10
k.andır 4.100
k.anlar 130.10
k.ar 124.3
k.arlardı 1.30
k.ma 136.1
k.masañ 134.5
k.up 134.4

ḳaçagör- Kaçmak

k. 50.2

ḳaçan Ne zaman, ne vakit

k. 2.83

ḳaçır- Kaçırmak

k.dım 134.3

ḳadeḥ içki bardağı

k.dür 46.12

ḳadem Adım, ayak

k. 59.24

ḳadı Kadı

k. 125.20

ḳadim Eski, öncesini bilir kimse bulunmayan

k. 1.1

Ḳadir Tükenmez kudret sahibi olan; Allah (c.c)

k. 1.24

kadr değer, itibar

k.imden 41.4
k.iñi 122.9
k.üñ 134.2

Ḳâf Kâf suresi

k. 1.101

ḳafes Kafes

k.de 124.9

kâfile Birlikte yolculuk eden topluluk

k.si 119.2

ḳâfiye Şiirlerin sonunda tekrar eden aynı sesi.

k.sinüñ 121.29

kâfür Güzel kokulu ve katı yağlı bir madde

k.dan 5.51

ḳağıd Kâğıt

k. 126.12

ḳahr zorlama, mahfetme, helak etme

k. 59.13
k.uñ 1.51
k.uñıla 1.94

ḳahr ol- çok üzülmek, acı çekmek, mahvolmak

k.a 1.92

ḳâ'im — ayakta duran, ayakta bulunan

k. 1.120

ḳak- — İtmek, tepmek

k. 128.13

ḳakı- — Öfkelenmek

k. 59.13

ḳal- — Kalmak

k.a 46.16
k.an 1.127
k.anlarun 50.13
k.avuz 1.53
k.dı 100.8
k.duḳ 1.34
k.dum 100.1
k.duñ 119.2
k.ıser 117.14
k.ma 125.4
k.maz 50.12
k.ur 2.78

ḳal'a — Kale

k. 119.6
k.lar 130.5

ḳalb — kalp, yürek

k. 2.40
k.i 121.9
k.ini 122.7
k.üñ 59.10

ḳalb -1 — yontulmamış, kaba

k. 2.40

ḳalbi-ḥuzûrı — kalp huzuru

k 1.71

ḳaldaş — Halden anlayan, dost

k. 121.14

ḳalem — Kalem

k. 126.12

ḳalḳan Kalkan

k. 121.3

ḳamaş- Uyuşmak

k.dı 44.6

ḳamer Ay

k. 123.4

kâmil Tam, noksansız, eksiksiz, olgun, âlim

k. 1.8

ḳamu bütün, hepsi, her

k. 1.6
k.lar 50.17
k.muz 1.157
k.sın 124.4

ḳan Kan

k. 134.8
k.dan 44.6

ḳan- Doymak

k.amazsın 123.14

ḳanâ'at Kısmete razı olma

k. 29.11
k.ı 29.9

ḳanâ'at it- Kısmete razı olmak

k. 123.11

ḳanad Kanat

k.ımuz 1.160

ḳande nerede, hani

k.sün 46.11

ḳanı hani, nerede

k. 1.32

ḳâni' Kanaat eden

k.i 117.9

ḳanḳı		hangi
	k.	1.19
ḳapıl-		Aldanmak
	k.ma	123.4
ḳapu		kapı
	k.	59.22
	k.dan	27b.20
	k.lardan	120.5
	k.ñ	1.148
	k.ñı	1.45
	k.nuñ	7.24
	k.sın	128.13
	k.sına	5.31
ḳapucı		kapıcı, hizmetçi
	k.sıdur	4.105
ḳar-		Karıştırmak
	k.up	50.9
kâr		İş güç, kazanç
	k.ı	118.7
	k.ını	103.5
kâr it-		Yararlı olmak
	k.sün	122.14
ḳara		siyah
	k.	1.19
	k.dan	31.5
	k.sın	22.5
ḳara -1		Deniz kenarı, toprak
	k.sına	50.24
ḳarañu		karanlık
	k.	1.19
ḳarar		devamlılık, süreklilik, ne az, ne çok
	k.a	2.14

ḳarar- canı sıkılmak, kederlenmek

k. 2.14
k.dı 2.37

ḳarġa Karga

k. 119.9
k.ya 118.8

ḳarın Mide

k.a 59.16
k.ı 117.9
k.u 59.22

ḳarınca karınca

k.nuñ 1.19

ḳarındaş kardeş

k. 121.14
k.ıla 2.35

ḳarış- Katılmak

k. 59.25

kârubân kervan

k. 1.89
k.dan 100.1

ḳâṣid Kasdeden, tasrlayan

k. 118.12

ḳassâm Şeriat memuru

k. 126.10

ḳaş Kaş

k. 51.6

kâşif keşfeden

k.i 12.9

ḳat Kat

k. 2.10

ḳat-ı Nezd, yan, huzur, ön

k.uñda 2.39

ḳat- Katmak, ilave etmek

k.amazsun 122.2
k.madın 50.9

ḳatı sert, kırıcı

k. 2.39

ḳatıḳ Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde yanı

k. 59.3

ḳatran Katran

k.a 125.21
k.ıla 120.10

ḳatre Damla

k.si 117.10

ḳavi kuvvetli, güçlü, güvenilir, sağlam

k. 1.3

ḳavl Sōz

k.e 131.5
k.iñe 59.8
k.iñi 59.12

ḳavm İnsan topluluğu, kavim

k. 124.5

ḳavuş- Kavuşmak

k.a 125.23

ḳaya İri taş

k.sı 121.5

ḳayd Endişe, gaile, telaş

k. 44.13
k.uñı 127.7

ḳayġu Üzüntü, tasa, endişe

k.lar 44.2

ḳayna- Kaynamak

k.r 100.4

ḳaytar- Çevirmek, döndürmek

k.maya 52.6

ḳaża ibadet vaktinin geçmesi

k.sın 8.8

ḳażaya kal- ibadetin vaktini geçirmek

k.dısa 4.52

kebâb Kebap

k.ı 123.11

kefen ṭonu ölü elbisesi, kefen

k.n 123.13

kelâm-ı bahâ kıymetli söz

k. 6.1

kelâm-ı daḳiḳ İnce söz

k. 59.29

kem Az, eksik Eksik, noksan; kötü

k. 50.15

kemâl olgunluk

k.üñ 29.1

Kemâl Ümmî (bkz. Ümmî Kemâl)

k. 7.24
k.yi 117.13

kemhâ ipek kumaş

k. 8.7

kendü şahsı, kendi

k. 50.23
k.dür 9.7
k.nden 103.11
k.ñe 125.8
k.ñi 119.5
k.si 121.24

kendüzi kendisi, zatı, şahsı

k.n 4.63
k.nden 51.1

kerâmet Velilerin lüzumu halinde gösterdikleri kerem, bağış

k. 125.17
k.i 126.9

kerem ihsan, bağış

k. 126.9
k.dür 2.36
k.üñ 117.2

kerem ḳıl- bağışlamak bağışlamak, lutufta bulunmak

k. 1.97

kerîh çirkin, iğrenç

k. 8.6

Kerîm Kerem sahibi, cömerd, Ulu Allah

k. 4.42

Kerîmu'l-lâh Kerem sahibi olan, Yüce Allah

k. 1.145

kervân Uzak yerlere yolcu ve eşya taşıyan kâfile

k. 50.1

kes- Kesmek

k. 59.2
k.diler 103.6
k.me 122.27
k.üben 121.13

kesb Artma, kazanma

k. 2.88

kevser Cennette bir havuzun adı

k. 1.161

key Çok, pek, gayet, iyice

k. 1.44

keyfiyyet Nitelik, bir şeyin iyi veya kötü olması

k.leri 1.18

ḳıble		Namaza başlarken yönelinen taraf
	k.ye	126.7
ḳıġır-		Çağırmak, davet etmek, seslenmek
	k.dugı	51.1
ḳıl		Saç teli
	k.	122.5
ḳıl-		yapmak, etmek
	k.	1.54
	k.a	2.63
	k.am	41.1
	k.an	121.2
	k.asın	59.14
	k.dı	125.10
	k.duġuñ	2.135
	k.duñ	2.5
	k.duñısa	59.1
	k.ıser	120.2
	k.ma	1.54
	k.mışıdı	59.27
	k.sa	8.7
	k.up	1.35
	k.ur	119.10
ḳıl- yaraḳ		Hazırlık yapmak
	k.	59.2
	k.mağa	103.5
ḳıldur-		kıldırmak
	k.a	4.19
ḳılıç		Kılıç
	k.ı	125.17
ḳısa		kısa, az
	k.	2.71
ḳısmet		Nasip, kader
	k.	122.2
Ḳıtmîr		Eshâb-ı Kehf'in köpeğinin adı
	k.i	1.87

kıyâmet kıyamet, dünyanın sonu

k. 2.83

kıyâs Karşılaştırma

k.ı 121.27

kızıl kızıl

k. 31.5

kış kış

k. 34.3
k.ınuñ 34.24

kîl Söz

k.i 128.5

ki ki (bağlama edatı, bkz. kim)

k. 1.54

kibr Kibir, büyüklenme

k.i 123.13

kibriyâ büyüklük, ululuk

k. 1.81
k.ñ 1.49
k.sın 2.92

kilâb Köpekler

k.ı 123.6

kim ki (bkz. ki, bağlama edatı)

k. 1.22

kim -1 kim (belirsizlik zamiri)

k. 2.34
k.dür 1.14
k.e 1.45
k.i 38.14
k.sin 4.22
k.üñ 51.5
k.üz 1.31

kimesne kimse

k. 50.18

kimse kişi, kimse ; hiç kimse

k. 4.73
k.den 8.8
k.lere 118.13
k.nüñ 1.22
k.ye 51.11
k.yi 50.11

kimsene hiç kimse

k.müz 1.44

kir kir, pis, temiz olmayan Zift, katran

k. 59.20
k.dür 2.39
k.in 121.15

kirtü gerçek, doğru, hak

k. 1.25

Kitâb Kur'an

k.ı 8.1

kişi şahıs, insan

k. 2.34
k.den 124.3
k.ler 135.2
k.lerüñ 126.1
k.nüñ 120.10
k.ye 118.9

ko- komak, bırakmak

k. 24.12
k.dı 125.16
k.dılar 103.5
k.ma 122.13
k.maduñ 131.5
k.maya 5.1
k.maz 50.11
k.ñ 2.51
k.r 2.42
k.ya 118.7
k.yandur 117.4

ḳoç	koç
k.	1.66
koğa	Kova
k.da	119.5
ḳol	Kol
k.laruñ	123.12
ḳon-	konaklamak
k.	1.13
k.an	124.1
k.up	130.2
ḳop-	çıkmak, harekete geçmek
k.ar	2.83
k.up	125.19
ḳopar-	haşretmek, diriltmek
k.	2.83
ḳopar- 1	Sökmek, koparmak
k.maya	51.5
ḳorḳagör-	Korkmak
k.	50.20
ḳorḳut-	korkutmak
k.magıl	1.82
ḳorḳ-	korkmak
k.ar	1.60
k.arısa	4.4
k.u	1.89
k.up	4.106
ḳoş-	Arkadaş olarak vermek, eklemek
k.	1.158
ḳov-	Takip etmek, izlemek, kovmak
k.ar	2.93
k.arısañ	124.3
ḳovan	kovan
k.uz	2.61

koy- koymak, bırakmak

k.alım 4.7
k.an 2.90
k.ası 121.24
k.maz 127.1
k.mazuz 1.85
k.uben 134.5
k.up 1.45

köpri Köprü

k.dür 124.1

kubbe-yi şahrâ gökyüzü

k. 1.144

kudret Allah'ın ezeli gücü, kuvvet, kabiliyet

k. 1.50
k.üñ 1.164

Kuds-i Ka'be Mübarek, kutsal Ka'be

k. 1.139

kûh-ı kâf Kaf dağı

k. 1.141

kûl kul, köle

k. 1.87
k.am 100.7
k.ısan 131.2
k.larınuñ 1.17
k.larınuz 1.46
k.uña 1.90
k.uñdur 1.25

kulak Kulak

k. 121.21
k.a 127.2
k.larum 44.6

kulavuz Kılavuz, rehber

k. 44.11
k.a 59.24

kulluk hizmet, hizmetçilik, ibadet

k.da 2.24

kulluḳ ḳıl- İbadet etmek,

k.uram 100.7

kul-ı miskin Aciz, zavallı ve beceriksiz olan kul

k. 2.90

kum Kum, çakıl

k.larıdur 121.5

kur- Kurmak, yapmak, inşa etmek düzenlemek, tasarlamak

k.asın 128.7
k.mış 2.80

Ḳur'an Kur'an

k. 1.96
k.ı 1.95

ḳurbân Allah rızası için kesilen hayvan

k. 1.143

ḳurbân eyle- kurban etmek

k.di 1.66

Ḳurbet-i Cibril Dört büyük melekten Cebrail'in yakınlığı

k. 1.137

ḳurb-ı viṣâl kavuşma sevinci

k.i 1.64

Ḳurb-ı Şit Şit Peygamber'in yakınlığı

k. 1.61

kurṣ Çörek

k.ıla 117.8

ḳurṣa' Çörek

k.yı 121.11

ḳurtul- kurtulmak

k.a 4.4
k.ayın 4.17
k.ur 130.10

ḳuru kuru,boş,faydasız

k. 1.12

ḳuru- kurumak

k.madun 122.9
k.r 2.16
k.ya 128.10

ḳuṣûr Köşkler

k. 1.159

ḳuş kuş

k. 1.34
k.ca 124.9
k.idüñ 134.3
k.lar 33.3

ḳuşaḳ kemer

k.ın 8.7

kuşan- Sarınmak, bağlamak

k.up 131.3

ḳût yiyecek, ya¡amak için yenilen ¡ey

k. 1.108

ḳuṭb-ı-seyyâre s̲üreyyâ Gezegenlerin en ulusu,Ülker yıldızı

k. 1.141

ḳuṭb-ı-üçler-yediler ḳırḳlar Üçler,yediler ve kfrklar adlf evliyanfn

k. 1.115

ḳuvvet Güç, kudret

k. 126.11

ḳuyu Kuyu

k.ya 119.4

külli umumi, bütün, çok

k. 1.24

künh Bir şeyin aslı, hakikâti, temeli, kök,öz

k.üne 1.10

kürsi Levh-i mahfûz'un bulunduğu yer

k. 2.9

lâ-cerem şüphesiz, elbette

l. 50.12

lahze Göz ucuyla bakış

l. 118.1

Lâ ilâhe illâllâh Allah'tan başka tanrı yoktur.

L. 6.1

la'l Kırmızı değerli bir süs taşı

l. 59.26

la'l-i-güher Kırmızı cevher

l. 121.5

lâle lale

l. 2.22

lâ mekân Mekansız

l. 134.3

lât İslâmdan önce Kâbe'deki putlardan biri

l. 1.165

lât-ı menâ'at Zorlu, güçlü put

l.ıla 125.7

lâ yefût ölümsüz olan

l. 1.11

lâ yemût ölmez

l. 1.11

lâ yezâl zevalsiz, bitimsiz

l. 1.9

lâyık uygun, lâyık

l. 1.54
l.dur 1.54

lem-yezel Zeval bulmaz, zâil olmaz, bâki, kalıcı

l. 1.9

leş Leş

l. 122.13

leşker Asker

l.in 131.7

levḥ Levha, üzerine yazı yazılan yassı nesne

l.ine 126.12

leyl-i ḳadr Kadir gecesi

l. 1.134

lezzet tat, çeşni

l. 123.11
l.leri 46.15

lîk Lakin, fakat, ama

l. 118.6

likâ yüz, çehre

l. 30.17

loḳma Ağızda bir defada yenilen yiyecek parçası

l. 1.114

loḳmân lokman peygamber

l. 1.62

luṭf hoşluk, güzellik; iyilik

l. 1.50
l.ı 1.145
l.ıla 33.5
l.u 34.1
l.uñ 1.51
l.uñıla 1.94
l.uñla 12.19

lü'lü inci

l. 12.8

ma'âni manalar

m. 4.1

ma'bûd ibadet edilen, tapınılan

m. 2.53

ma'den-i gencür maden bekcisi

m. 12.9

maġbûn Alış verişte aldanmış olan

m. 50.6

maġrûr ol- Gururlanmak

m.anlar 130.2

mâh ay

m. 9.7
m.a 30.17
m.um 100.3

maḥbûb sevilen, sevgili

m. 2.32

maḥbûs Hapsolunmuş, bir yere kapatılmış

m. 100.6

maḥbûs it- Hapsetmek

m.üp 2.94

maḥcûb kapalı, örtülü, perdeli

m. 41.3

maḥkûm it- hükmü altına almak

m.en 12.5

maḫlûḳ halk olunmuş, yaratılmış

m.ı 2.11

maḫlûḳât Yaratılmışlar

m.ı 129.3

Maḥmûd Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

m. 1.27

maḫmûr Uykulu göz

m.ı 2.95

maḥrûm istediğini dilediğini elde edemiyen

m. 1.127

maḥşer Haşrolunacak, toplanılacak yer

m.e 125.18

maḥża Tam, katıksız

m. 121.16

Mâ'ide Mâ'ide suresi

m. 1.99

mâ'il Hevesli

m.sin 137.1

maḳâm-ı ḫuld Cennet makamı

m.a 6.1

maḳṣûd istenilen şey, istek

m. 126.8
m.ı 8.6
m.ına 118.12

mâl servet, varlık, para

m. 1.35
m.ı 126.5
m.ın 59.16
m.ını 125.12

mâlik sahip

m.i 1.86

Malik -1 Yedi cehennemin hakimi, kapıcısı melek

m. 4.104

ma'mûr bayındır, şenlikli

m. 4.14

ma'nî Manâ, iç alem

m. 122.11

ma'rûf herkesce bilinen, belli, meşhur

m. 12.4

ma'ṣiyet âsilik, itaatsizlik

m. 41.2

ma'ṣûm küçük çocuk

m. 1.127

ma'şuḳ sevgili sevilen, sevilmiş

m. 8.6
m.a 126.1
m.ı 118.15

ma'şuḳ it- Kendine aşık ekmek

m. 125.13

mâtem hüzün, keder

m. 1.60

maṭlûb taleb edilen, istenilen, aranılan şey

m.um 41.8

ma'yûb ayıplanmış, ayıplanan, kusurlu

m. 41.3

ma'zûr kıl- özürlü, mazeretli saymak

m.a 12.20

mecrûḥ Yaralanmış

m. 118.9

meded yardım, imdad

m. 2.66

meded kıl- yardım etmek

m. 2.66

medh övmek

m. 5.21

medhin oku- övmek, anmak

m.yup 12.20

meger meğer, fakat, ancak

m. 38.17

mekkâr hileci, düzenbaz

m.am 41.5

mekrüh kederli, gamlı, tasalı

m. 41.3

melâl ir- bıkmak, usanmak

m. 9.6

melek melek

m. 4.105
m.ler 1.138

melih güzel, şirin

m. 4.9

Melik Allah (c.c.) ; mal sahibi, padişah

m.sin 1.22

Meliklik Allah'lık, padişahlık

m. 9.1

melûl kıl- mahzun etmek

m. 2.57

melûl ol- usanmak, bıkmak

m.a 2.93

memât ölüm

m. 125.9
m.ıla 125.8

memdûh medholunmuş, övülmüş

m. 48b.3

mensûr Manzum olmayan, vezinsiz, kafiyesiz söz

m. 12.8

menzil konaklama yeri

m. 1.96
m.den 42.37
m.e 1.40

menzil al- yol almak

m.dılar 1.84

men' it- mani olmak, yasaklamak

m.emez 8.8

merdân Yiğitler, insanlar

m. 123.15

merhem ilaç, tedavi

m. 118.9
m.i 12.6

merhem ur- Tedavi etmek, ilaç sürmek

m.a 136.1

merhem yak- ilaç sürmek, tedavi etmek

m.asın 2.48

merḥûm Allah'ın rahmetine kavuşmuş, ölmüş

m. 42.38

mertebe Rütbe, derece

m.nüñ 121.7

mesâkin miskinler

m. 7.24

mescid — namaz kılınacak yer

m.e — 1.33

Mescidü'l-Aḳsâ — Kudüs'deki meşhur büyük câmi

m. — 1.109

meşel — örnek, manalı söz

m.dür — 126.11

meskenet — Fakirlik, yoksulluk

m. — 123.13

mestlik — Sarhoşluk

m.in — 123.10

meṣṭûr — yazılmış, çizilmiş

m. — 12.2

meşâyıḫ — şeyhler

m. — 43.3
m.lar — 1.116

meşev — Olmaz

m. — 124.1

meşgûl ol- — Bir işle uğraşmak

m.up — 103.5

metâ' — Mal, eşya; sermaye

m.ım — 122.25

mevc — Dalga

m. — 117.10

mevcûd — Var olan, bulunan

m. — 126.8

mevt-i sekerât — ölüm anı, can çekişme anı

m.ı — 121.17

mey — Şarab

m. — 121.20
m.i — 121.17

meydân — geniş, açık, düz yer, alan

m.da 42.38

mezheb — bir dinin şubelerinden biri

m.ini 4.7

mezkûr — zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış

m. 12.3

mışbâḥ — kandil, çıra, ışık

m.ıdur 4.1

Mışır — Mısır Devleti

m. 38.18

miftâḥ — anahtar

m.ıdur 4.1

miḥnet — zahmet, eziyet, keder

m.e 120.4
m.inden 4.17

mihr — sevgi

m.i-çün 1.72

Mikâ'il — Rızkların taksimiyle görevli olan melek

m. 1.137

milk — Birinin tasarrufu altında bulunan şey

m.i 2.23
m.idür 8.5
m.inde 41.8
m.üni 59.9

milket — Mal, mülk

m. 100.6
m.i 100.5

milk-i laṭîf — Cennet

m.i 121.5

mi'mâr — inşaat planlarını yapan sanatkâr

m. 118.10
m.am 41.8

mînâ kubbe

m. 1.139

miskin Aciz, zavallı, beceriksiz

m. 118.5

mi<u>s</u>l benzer, eş

m.i 43.5

mu'âf affolunmuş, bağışlanmış

m. 1.59

mu'allaḳ havada, boşta duran

m 2.9

mu'cizât Mucizeler

m.ıla 125.17

muğiṣ yardım eden, yardıma koşan

m. 1.58

muğni igna eden, zengin eden, tok kılan

m. 1.21

muḥabbet Sevgi

m. 125.7

muhâcir Hz.muhammed'in emriyle Mekke'den Medine'ye göç edenler

m.ler 1.79

Muḥammed Peygamberimizin adı

m. 1.25

muḥtâc ihtiyacı olan, yoksul

m.ı 1.46

mu<u>h</u>târ Seçkin; Hz.Muhammed'in lakabı

m. 1.92

mu'în yardımcı

m. 4.97

muḳaddes Takdis edilmiş, mübârek, kutsal, temiz

m. 1.2

muḳbil Kutlu, mutlu

m. 51.3

muḳîm ikamet eden, oturan

m. 1.1

muḳırr ikrar etmek, itiraf etmek

m.uz 2.56

muḳtedâ Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

m. 1.27

mum Mum

m. 44.3

murâd arzu, istek, dilek

m.ı 4.4

murdâr Kirli, pis Mundar, pis

m. 59.14

Murtażâ Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

m. 1.27

Mûsâ-kelimu'l-lâh Musa peygamber

m. 1.69

muṣḥaf Kur'an'ın yedi bölümünden biri

m. 1.96

Muṣṭafâ Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

m. 1.27
m.nuñ 4.7
m.ya 1.59

muṭabbaḳ tatbik olunmuş, uydurulmuş

m. 2.10

muṭahhar temizlenmiş, temiz, mübarek

m. 12.2

muṭi' ol- itaat etmek

m.duk 2.51

muvâfıḳ ḳıl- Uygun hale getirmek

m. 59.8

mübârek uğurlu, hayırlı

m. 1.83

mübtedi yeni bir şey peyda eden

m.ler 4.7
m.lerdür 59.25

mübtelâ Düşkün (fena şeylere), tutkun, tutulmuş

m.dur 128.2

mübtelâ ḳal- fena şeylere tutkun olmak

m.duk 1.58

mücâhid cihad eden, din düşmanlarıyla savaşan

m.ler 1.123

mücâvir Bütün zamanını Harameyn-i şerifeyn'de ibadet yaparak geçirenler

m.ler 1.121

mücrim suçlu

m.üz 1.31

Müctebâ Hz.Muhammed'in ismlerinden biri

m. 1.27

müdâm sürekli, daima

m. 43.7

müe'ddeb Edepli, terbiyeli

m. 51.3

müeyyed teyid edilmiş, doğrulanmış

m. 12.4

müfessir Kur'anı yorumlayan din alimi

m.ler 1.118

mükemmel kemâle erdirilmiş,kemâl bulmuş, eksiksiz

m. 43.3

mükerrem muhterem, saygıdeğer

m. 12.3

mülk kainat (bkz. milk)

m.i 130.1
m.üñ 1.86

mü'min iman etmiş, islam dinine inanmış

m. 2.35
m.isen 50.6
m.ler 1.32

münâcât Allah'a dua etme, yalvarma

m.ımızı 1.47

münâsib uygun

m. 2.41

münezzeh Tenzih edilmiş, temiz

m. 2.3
m.dür 8.2

Münkir ölüleri sorguya çeken iki melekten biri

m. 125.18

münkir İnkar eden

m. 8.4
m. 127.2

münṭakim intikam alan, öç alan ; Allah

m.sin 1.21

mürşid yol gösterici, rehber yol gösteren

m. 1.85
m.e 100.2

müsâfir Misafir, yoldan gelen

m.ler 1.121

müsebbiḥ Tesbih eden, Subhânalah diyen

m. 1.106

müselmân — müslümân, islâm dininde olan

m. 1.31

müsrif — İsraf eden

m. 59.14

müstağrıḳ — Gark olmuş, batmış

m. 128.1

müste'ân — Allah, yardımı beklenen

m. 1.57

müstecâb — kabul olunmuş

m. 1.47

müşg — Misk

m. 1.7
m.ü 121.26

müşkül — Zor, zorluk

m.üñ 136.2

müştak — özleyen, iştiyaklı

m. 1.133

müzdi — mükâfat

m. 4.98

müẕekkir — zikr eden, ibadet eden

m.ler 1.118

nâ çâr — çaresiz

n. 46.9
n.am 41.1

nâ gâh — ansızın, vakitsiz

n. 46.15

nâ gehân — ansızın

n. 5.20

nâdim — Nedamet duyan, pişman olan

n.em 1.145

Nağme-yi Dâvûd — Davud peygamberin güzel sesi

n. 1.62

naḥl — Kur'an'ın 16. suresi

n. 1.109

naḥnu-ḳasemna — Bölüştürdük, taksim ettik

n. 122.2

nâim — uyuyan, uykuda bulunan

n.ler 1.120

naḳd — akçe, para

n. 2.65

naḳış — resim, süs (bkz. nakş)

n. 8.6

nâ kim — Hiç kimse

n. 59.12

naḳḳâş — süsleme sanatkarı

n.ı 8.6

naḳş — resim

n. 1.35

namâz — Namaz, İslâmın beş şartından biri

n. 126.7

nâṣiḥ — Nasihat, öğüt veren

n. 121.24

naṣr — yardım, üstünlük

n. 12.19

nâ-tüvan — zayıf, kuvvetsiz

n. 1.42

nây — Bir çeşit çalgı aleti

n.ı 120.8

nâz — Cilve, işve

n.ı 126.5

naẓar — işaret, belirti, mana

n. 2.26

nâzeni — Narin, ince yapılı

n. 121.3

naẓire — Başka bir manzumeye karşı yazılan manzum

n. 121.29

nâẓır — Nazar eden, bakan, gözeten

n. 121.18

naẓm it- — nazım halinde söylemek

n.üp 4.10

nâzük — nazik

n. 2.20

ne — ne, ne de,hangi; ne...ne

n. 1.30
n.dür 4.51
n.si 121.26
n.ye 128.2

nebât — bitkiler

n. 2.16

nebî — Peygamber

n.den 4.9
n.lerüñ 1.68
n.üñ 42.37

Neccinâ mimmâ neḫâf — Korktuğumuzdan bizi kurtar

n. 1.59

nef — kâr

n. 2.26

nefes soluk

n. 4.102
n.de 1.149

nefs nefis

n. 1.58
n.e 41.2
n.i 41.9
n.ile 2.44
n.imüzüñ 2.92
n.ü 2.4
n.ümiz 2.42
n.üñ 124.8
n.üñe 124.11
n.üñi 125.1

nefsâni Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili

n. 119a.1

nefs-i şeytân Nefis şeytanı

n. 131.8

nefs otar- Nefsinin istediği hareket etmek

n.maya 51.7

nefy Sürme, sürgün etme

n.i 125.6

nefy eyle- Sürgün etmek, sürmek

n. 125.6

nefy it- sürme, sürgün etmek

n.er 2.22

nehy yasak etme

n.ini 43.2

n. 2a.9

neliksiz Herhangi bir özelliği olmayan

n. 1.9

nenmâm koğucu, ara bozan

n. 41.6

nergis nergis

n. 2.22

nesne şey, bir şey, hiç bir şey

n. 59.28
n.sin 121.8
n.yi 1.6

nesrîn yaban gülü, Van gülü

n. 2.21

nevha ölüye avaz avaz ağlama

n. 44.9

Nevḥâ-yı Nûḥ Nuh peygamberin aağlayışı

n. 1.61

nev-bahâr ilkbahar

n.ı 34.1

neye nasıl, niye

n. 19.1

neyle- neylemek

n.sün 51.8

nez' can çekişme, ecel

n. 1.152

nezdik yakın

n. 12.10

nezed Vurmadı, çarpmadı

n. 122.4

nezih temiz, pak

n. 8.2

nice bkz. niçe

n. 4.11
n.yüz 121.11

niçe nice, nasıl, çok

n. 1.44
n.lerine 34.8
n.müzüñ 125.21

niçün niçin, ne için (bkz.niçin) niçin, neden

n. 2.79

nihân Gizli, saklı

n.ise 117.3

niḳâb Peçe, yüz örtüsü

n.ı 123.3

niḳâb-ı dost Dost yüzü

n. 123.3

Nil Nil nehrri

n. 125.16

ni'mel-vekil güzel vekil

n. 1.82

ni'met iyilik, lutuf; azık

n. 120a.4

Nisâ' Nisâ sûresi

n. 1.99

nişân İz, belirti

n.ı 126.4
n.uñ 131.2

nişe Niçin, nasıl

n. 121.6

nitekim gibi, benzeri, nasıl ki

n. 2.93

niteliḳ keyfiyet, mahiyet

n.in 1.103

niteliksiz her hangi bir özelliği olmayan,keyfiyets

n. 1.9

nit- Ne etmek

n.er 124.4
n.eyim 134.1

niyâm Kın, kılıç kını, kılıf

n.u 121.22

niyyet niyet, meram

n.leri 1.18

noḫudı-yeşil nohut yeşili

y. 39.3

noḳsan Eksik

n. 100.9

nuḳl Meze, çerez

n. 123.11

nûr aydınlık, parıltı

n. 103.10
n.ı 5.20
n.ın 121.20

nûr-ı ḫâṣṣ saf , halis nur

n.ı-çün 1.100

Nuṣret Nusret suresi

n. 1.104

nuṭfe döl suyu

n.i 1.7

nübüvvet-mühri peygamberlik mührü

n.-çün 2.72

nükte Espiri

n.dür 121.29

o o, (işaret zamir ve sıfatı)

o. 1.75
o.dur 121.10
o.lara 1.39
o.na 1.83

ocak Ocak, yemekpişirilen yer

o.da 119.8

od ateş

o. 119.8
o.a 125.21
o.ı 2.33
o.ına 44.3
o.ını 1.113

oğlân Erkek çocuk

o. 2.87

ok ok

o. 121.1
o.ı 121.2
o.lar 2.80

okı- okumak

o. 23.1
o.duklarun 123.14
o.yası 121.22
o.yasın 22.5

okı-1 çağırmak, anmak

o. 2.82
o.yası 121.23

ol o (işaret zamir ve sıfatı)

o. 1.26
o.a 118.14
o.dı 2.36
o.dur 4.62

ol- olmak, yapmak

o. 5.79
o.a 1.98
o.an 1.77
o.ana 122.2
o.asın 120.10
o.dı 1.80
o.dukça 46.10
o.ıcaḳ 1.158
o.ıser 123.12
o.ma 50.15
o.madı 2.41
o.madın 59.4
o.masa 119.8
o.mayalar 125.22
o.mayanda 4.207
o.mayınca 51.2
o.maz 4.73
o.mazısa 121.4
o.mış 41.2
o.mışdur 2.87
o.up 1.85
o.updur 2.70
o.ur 2.21
o.uriseñ 119.6
o.urlar 119.5
o.ur mı 59.26

on On sayısı, (10)

o. 125.4

oñ- iyileşmek, salah bulmak

o. 2.77

oñar- ıslah etmek

o. 1.90
o.dugın 51.4
o.maya 51.4

on sekiz biñ 18.000 sayısı

o. 8.5

'Osmân Dört halifeden

o. 1.74
o.unuñ 1.76

ot ot

o.lar 2.20

ova	Ova
o.da	119.2
oyna-	Oynamak
o.ma	122.4
o.rısa	50.8
öd	öd
ö.üñüz	50.20
öde-	tamamlamak
ö.gil	4.51
öğret-	öğretmek
ö.mese	103.11
ögün-	öğünmek, kibirlenmek
ö.me	122.5
ögüt	öğüt, nasihat
ö.	121.21
ö.i	2.44
ö.in	50.5
öküş	çok
ö.	4.98
öl-	ölmek, irtihal etmek
ö.	1.13
ö.di	42.38
ö.esiz	4.11
ö.eyin	4.17
ö.meden	125.8
ö.mez	50.19
ö.miş	1.98
ö.üben	50.27
ö.üp	121.17
ö.ür	2.16
ölü	ölü
ö.	1.12
ö.iken	35.6

ölüm dünya hayatının sona ermesi

ö. 2.79
ö.den 121.17
ö.inden 21.5
ö.üm 4.16
ö.ünüzden 4.11

ölümlü baki olmayan

ö. 2.82

'ömer Dört halifeden

ö. 1.74

'ömr ömür, hayat

ö. 127.6
ö.i 128.3
ö.ini 4.102
ö.ü 2.90
ö.üñ 125.4
ö.üni 50.19

'ömr-i şem'i ömrün ışığı, ruh

ö. 1.149

öñ ön, ön taraf ; ön ayak

ö. 2.5
ö.de 41.7
ö.i 1.20
ö.ine 9.7
ö.lerüñ 1.20
ö.ümüz 2.67
ö.üne 122.7
ö.üni 50.7

ön -1 üstün, makbul

ö.midür 4.104

öñ -2 Akıl

ö.üñi 125.12

öt- ötmek

ö.emezsün 122.12
ö.er 33.3
ö.medin 50.15

öykün- Taklit etmek

ö.emi 59.26

öz kendi, kendisi, benlik; öz

ö.	44.13
ö.i	1.28
ö.in	4.62
ö.üm	41.3
ö.üñ	131.4
ö.üñden	50.5

özenmek Heveslenme

ö.	2.85

özge Başka, gayrı

ö.	59.25

pâ Ayak

p.	2.86

pâdişâh büyük şah, hükümdarlar hükümdarı

p.	1.13
p.sın	1.24

Pâdişâh -ı Allah (c.c.)

p.	51.3
p.uñ	59.9

pâk temiz, saf, hâlis, kutsal, mübârek

p.	1.4

pâk eyle- Temizlemek

p.	125.1

pâk it- Temizlemek

p.üben	117.12

pâk-ı zât özü temiz, mübarek

p.ıla	125.5
p.uñ	1.48

pâre Parça

p.	117.9

penâh it- Sığınmak

p.medüñ	132.8

perde Engel, perde Perde, engel

p.lerden 100.7
p.ye 44.14

perhiz ḳıl- perhiz etmek

p.maḳdur 4.96

perr kanat

p. 2.61

pertev ışık, parlaklık

p.inden 13.1

pertev ur- ışık vurmak, parlaklık vurmak

p.a 5.20

pervâ Korku, çekingenlik

p.n 122.12

pervâne Işık etrafında dolaşan kelebek

p. 122.12

pervâz Uçma, uçuş

p. 119.9

pes o halde,öyle ise

p. 1.14

peşimân Pişmanlık

p. 50.28

peşimânlıḳ Pişmanlık

p. 59.23

pir ihtiyar, yaşlı

p. 2.36
p.i 42.38
p.iseñ 123.16

pir-âne Yaşlılara yakışır surette

p. 123.16

pîr-vâr İhtiyar gibi

p. 123.16

pişe sanat, meslek, huy

p. 8.11

piş- Pişmek, pişirmek

p.e 119.8

put Put

p.ı 121.13

put idin- Putlaştırmak

p.mezler 103.4

pûş Zırh

p. 121.3

pür envâr Çok aydınlık, ışık dolu

p. 118.15

pür ḫaṭâ çok hatalı olmak

p.yuz 2.56

pür kerâmet çok kerametli

p.ler 1.117

pür nûr nur dolu

p. 4.14

pür yaş yaş dolu, yaşlı

p. 1.56

püşt Arka, sırt

p.i 44.4

Rabb Allah (c.c.)

r. 1.63

Ra'd Ra'd suresi

r. 1.107

rağbet kıl-	itibar etmek, inanmak
r.maz	4.73
râh	yol
r.	126.20
h.ı-çün	1.83
r.um	100.1
râḥat	üzüntüsüz, kedersiz, tasasız
r.	122.10
râḥat ol-	Huzurlu olmak
r.sa	125.9
Raḥîm	Allah (c.c.), merhametli, acıyan
r.	1.151
r.üñ	4.85
raḥm eyle-	acımak, esirgemek
r.	2.57
raḥm it-	acımak, esirgemek
r.	1.97
Raḥmânü'r-raḥîm	Rahmân ve Rahîm olan Allah
r.	1.145
raḥmet	acıma, esirgeme
r.	1.50
r.den	4.100
r.i	5.9
r.ile	1.51
r.in	4.85
r.iñe	1.164
r.inüñ	121.27
r.lerinüñ	117.10
r.ünden	51.9
r.üñile	2.82
r.üñle	4.206
Raḥmet it-	Acımak, esirgemek
r.	1.151
raḥmet kıl-	acımak, rahmet etmek
r.a	4.44
r.ursañ	1.92

Raḥmetenli'l-'alemin Alemlere rahmet olan Hz.Muhammed

r. 1.28

raḫt Yol levazımı Yol levazımı

r.ımı 100.2
r.ın 50.3

raḳs ur- Hora tepmek, dans etmek

r.anlar 130.8

râsiḫ din bilgisi çok geniş olan

r.ler 1.116

râvi ḳıl- rivayet etmek

r.mışdur 4.9

râyigân Bedava, parasız

r. 134.3

râz gizlenilen şey

r. 1.135

râżı Rıza gösteren, kabul eden

r. 51.3

rebâb Bir çeşit kemençe

r. 123.12
r.ı 123.12

recim taşa tutma

r. 1.92

recül insan, yetişmiş erkek

r. 4.15

refiḳ Arkadaş, yoldaş

r. 59.1

refîḳ ol- Arkadaş olmak

r.a 59.10

renc ağrı, sızı, zahmet, eziyet

r. 120.3
r.e 1.6

rencür sıkıntılı, hasta, rahatsız, derdli

r. 12.6

resm-i âyîn resmi tören

r. 2.46

resûl elçi, peygamber

r. 1.30
r.i 8.1
r.ine 43.2
r.ün 1.25

Resûlullâh Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed

r.a 4.42

revân Su gibi akıp giden

r. 1.152

revâ ḳıl- Yakışır yapmak, uygun hale getirmek

r. 117.2

Rifa't-ı İdrîs İdris Peygamber'in yüceliği

r.i-çün 1.61

riḳḳat merhamet, acıma

r. 1.113

risâlet elçilik, peygamberlik

r.ile 12.4

rivâyet Hikaye edilen bir haber, söz veya olay

r. 4.9

rivâyet ḳıl- bir sözü veya olayı hikaye etmek

r.alum 4.10

riyâ — özü, sözü bir olmama; iki yüzlülük

r. 1.131
r.dan 128.7
r.sı 121.9
r.sız 117.6

Rıḍvân — Cennetin kapıcısı olan büyük melek

r. 1.159
r.a 5.22
r.uñ 4.40

rıżâ — Allah (c.c.)'ı hoşnud etmek için

r.yı 131.3

rızḳ — Allah (c.c.)'ın herkese bahşettiği nimet

r. 123.7
r.unı 50.19

rızḳını vir- — Rızıklandırmak, nimetlendirmek

r.ını 4.97

rûḥ — can, nefes

r. 1.98
r.ı 12.2
r.ına 1.29

rûz — gün, gündüz

r. 8.7

rûzi ḳıl- — nasib etmek

r. 1.99

ruşen — Belli, meydanda, aydın

r. 4.10

rü'yet-i dîdâr — Yüz görümlülüğü

r. 118.1

sa'âdet — mutluluk

s. 24.1

sâ'at — saat

s. 1.132
s.ı 128.17

sâ'at ol- vakti gelmek

s.a 5.79

ṣâbir Sabreden, dayanan

s.ler 1.119

ṣâbit ol- Isbat edilmiş olmak

s. 125.6

ṣabırlık Sabır, dayanma gücü

s. 44.9

ṣabr sabır sabır

s. 28.11
s.ıla 51.7
s.ı-çün 1.63
s.uñ 120.4

ṣabr it- Dayanmak, katlanmak

s. 122.10

ṣabun Sabun

s. 121.15

ṣabûr Allah (c.c.)'ın adlarındandır

s. 59.30

ṣaç saç

s. 2.37
s.ı 13.2
s.uñ 19.1

saç- dağıtmak, saçmak

s. 50.25
s.ar 124.4

saçagör- Saçmak

s. 50.12

ṣaçu ṣaç- Düğünlerde para, şeker vb.şeyleri saçmak

s.anlar 130.8

ṣâd Kur'an alfabesinde bir harf

s. 121.10

ṣadef sedef, inci kabuğu

s.den 1.14
s.dür 2.25

ṣâdıḳ doğru, gerçek

s. 12.9

ṣâdıḳ ol- Sadakatli olmak

s. 59.8

ṣâdıḳu'l-va'dü'l-emin Vaadinde , sözünde duran, emin olan

s. 1.28

ṣâd hezârân Yüzbin

s. 127.2

ṣâf temiz, pak sıra, dizi

s.durur 2.40
s.ında 2.83

ṣafâ gönül rahatlığı

s. 1.71
s.da 23.1
s.lar 119.11
s.nuñ 120.3

ṣaff dizi, sıra

s.ı 1.155

ṣafî Temiz, hâlis

s. 121.10
s.ler 1.155

Safiyyu'l-lâh Adem Hz. Adem

s. 1.60

sağ sağ taraf

s. 1.5

sağ -1 sağlam, diri

s.lar 21.5

ṣağır Sağır, İşitme özürlü

s.lara 121.21

ṣağış Sayı, hesap, miktar

s.ı 122.28

ṣağlıḳ Sağlık

s.una 50.11

ṣağ ol- Canlı, diri ve sağlam olmak

s.an 44.10

saḫâvet cömertlik, el açıklığı

s. 12.8

saḫâvetlü Cömert, eli açık

s. 120.5

Ṣaḥib-i tâc u burâḳ Tac ve Burak'ın sahibi olan Allah (c.c.)

s. 125.10

ṣaḥiḥ gerçek, doğru

s. 4.9

sa'il dilenci

s.i 7.25

ṣaim oruçlu

s.ler 1.120

ṣaḳ Tedbirli

s. 128.3

ṣaḳal sakal

s. 2.37
s.uñ 128.4

ṣaḳın asla, zinhar

s. 29.1

saḳın- Uzaklaşmak

s. 59.17

ṣakla- saklamak, korumak saklamak, korumak

s. 1.131
s.r 20.5
s.ya 4.62

sâl yıl

s. 9.7

ṣalâḥiyyet yetki

s.ile 12.10

ṣalât Hz. Muhammed'e edilen dua

s.ıla 1.29

ṣalavât it- Hz. Muhammed'e dua etmek Hz.Muhammed'e salavat etmek

s.elüm 4.8

ṣâliḥ dinin emirlerine uygun hareket eden

s.em 41.5
s.lerüñ 2.83

sâlik bir yola giren, bir yoldan giden

s.i 1.86

Ṣamed Kimseye ve hiçbir şeye mutaç olmayan Allah (c.c.)

s. 126.7

ṣan- düşünmek, tasavvur etmek

s.ayıdı 121.20
s.ma 122.4
s.mañ 42.38
s.maya 126.3
s.ur 2.93

ṣana'at idin- sanat sahibi olmak

s.igör 29.9

sanâi' Hileler, tuzaklar

s. 120.9

Sânı' Yaradan, Allah

s.ı 123.4
s.sız 2.66

şanıcı Sanan, bilen

s. 122.7

sarar- Sararmak

s.uben 126.2

saráy saray, büyük konak

s.ında 43.1

şarf eyle- Harcamak

s. 125.1

şarf it- Harcamak

s. 50.16

şarḳıt- Salmak, bırakmak

s.ma 119.4

şarp çetin, sert

s. 2.64

şarráf Sarraf

s. 122.7

şaru sarı

s. 31.5

şat- Satmak

s.amazsun 122.7
s.an 50.6
s.anlar 130.9
s.ma 50.6
s.up 121.26

şataş- Hoşlanılmayan bir şeyle karşılaşmak

s.dı 44.1
s.ur 118.13

şatıl- Satılmak

s.a 125.22

şavaş- Savaşmak, muharebe etmek

s.dı 44.12

ṣavm		Oruç
	s.	125.1
ṣay-		Kabul etmek Saymak
	s.andur	117.7
	s.ası	121.7
	s.asın	120.8
ṣayık-		Sayıklamak
	s.lar	121.23
ṣayru		Hasta
	s.sın	128.6
ṣayru düş-		hasta olmak
	s.enler	1.125
sâz		Saz, bağlama
	s.	123.12
sebbiḥ		Tesbih
	s.ler	1.106
sebük-bâr		Yükü hafif, eşyası az olan
	s.	118.11
seç-		Seçmek
	s.enler	130.6
sed ol-		Engel olmak
	s.ursa	59.6
sefer ḳıl-		yolculuğa çıkmak
	s.dı	42.37
sefih		zevk ve sefaya düşkün, akılsız
	s.	8.4
seḥâ		Beyin zarı
	s.	126.9

seḥer	Tan yeri ağarmadan önceki vakit
s.ler	1.129
sehi	doğru olan
s.	1.21
sehl	kolay
s.ini	1.162
sekiz	Sekiz sayısı, (8)
s.	125.4
sekizyüzonbeşinci	Hicri 815. yıl
s.	42.37
selâm	selâm
s.	1.29
selâṭin	sultanlar
s.	7.25
sem'	kulak
s.ini	4.13
Semi'	Duyan, Allah'ın sıfatlarındandır
s.	1.95
sen	Sen (II. teklik şahıs zamiri)
s.	1.22
s.a	1.54
s.den	1.44
s.i	2.35
s.sin	1.14
s.üñ	1.22
s.üñile	2.30
s.üñle	176b.2
senâ	övme, övüş
s.	4.5
s.yı	120.7
senlik	Sana ait olan benlik, kişilik
s.	123.18
s.i	123.18

ser Baş, kafa

s. 2.86

serâb Hayâl

s.ı 123.14

serâb ol- serab olmak, hayal olmak

s.dı 41.8

ser â ser baştan başa

s. 2.28

sermâye Ana mal, ana para

s.leri 117.5
s.yi 134.1

sermedi daimi ve sürekli olan Allah

s. 1.10

ser-te-ser baştan başa (bkz.ser-â-ser)

s. 34.4

Settâr Allah (c.c.)

s. 117.3

Settâru'l-'uyûb Ayıpları (günahları) bağışlayan Allah (c.c.)

s. 1.3

sev- sevmek

s.diler 103.2
s.e 126.6
s.en 8.6
s.ene 126.7
s.er 123.5
s.erse 118.4
s.erseñ 125.3
s.meyevüz 2.73
s.mez 8.6
s.se 2.34

sevâ Şehrin çevreside karartı halinde görülen görüntü

s.da 163b.3

sevâb — hayırlı hareket, hayır işleme

s. 2.56
s.ı 123.9

sevgi — Sevme, hoşlanma

s.si 59.21
s.sidür 50.25

sevi — Sevgi

s.sidür 123.3

sevmek — Sevme

s. 100.10

seyrek — Sık olmayan

s. 59.15

seyyi'at — Suçlar, günahlar

s.ıla 125.14

Seyyideyn — iki cihanın efendisi

s. 1.80

Seyyidü'l-kevneyn — İki cihanın efendisi ; Hz.Muhammed (S.A.V.)

s. 1.70

sezâ-vâr — münasip, uygun, yaraşır

s. 2.50

şı- — Kırmak, bozmak

s.madan 120.8
s.ğıla 191.6
s.yası 121.13

Şıddik — Hz.Ebubekr'in lakabı

s. 59.9
s.uñ 1.75

şıdk — doğruluk; iç, yürek temizliği

s. 1.75
s.ıla 59.5

ṣıfât varlık, hal, keyfiyet

s.ıla 125.2
s.uñ 1.48

Ṣıfât-ı ḳülhüva'l-lâhu aḥad Kulhüvâ'l-lâhu ahad'ın sıfatı

s. 1.4

ṣığ- Sığmak, içine almak

s.a 118.14

sıḳ Sık

s. 59.15

ṣındur- bozmak, kırmak

s.ur 41.9

sınıḳ kırık

s. 2.6

ṣırâṭ sırat köprüsü

s. 1.157
s.uñ 4.103

ṣırça furûş Cam ve camdan yapılmış şeyler satan

s.uñ 121.26

ṣırr Gizli tutulan, kimseye söylenilmeyen şey

s. 131.7
s.ı 117.13

ṣırrına ir- sırrını anlamak sırrını anlamak

s.medi 8.3
s.mez 1.22

ṣırr-ı 'ayb gizli kusurlar

s.ın 1.17

ṣırr-ı muḥabbet Gizli sevgi

s. 119.14

ṣıt- öd patlamak, korkmak

s.madın 50.20

sidik		sidik, idrar
	s.den	4.62
sil		Sel
	s.i	44.8
silâḥ		Silah
	s.	59.5
sin		kabir
	s.	1.154
	s.e	2.86
sine		Göğüs, yürek
	s.	2.86
sinle		Mezarlık
	s.de	122.10
	s.den	125.19
sipâh		Asker
	s.	133.7
sirke		Sirke
	s.	127.3
siyâb		Giyecekler, elbiseler
	s.ı	123.13
şol		sol taraf
	s.	2.5
şol-		solmak
	s.ar	2.16
	s.up	122.9
şolmak		solma, sararma
	s.	2.21

ṣoñ	sonuç, netice, sonrası olmayan
s.	2.81
s.ı	1.20
s.ın	1.146
s.ına	9.7
s.laruñ	1.20
s.ucı	46.12
s.una	120.3
s.unda	29.1
ṣoñra	sonra
s.	20.5
ṣor-	Sormak,soruşturmak;aramak,araştırmak
s.ana	44.5
s.arise	128.9
s.madan	1.15
s.up	1.52
ṣorıcı	Soru meleği
s.dan	50.20
s.lar	1.154
ṣoru ṣor-	Soru sormak
s.a	125.18
ṣovuḳ ol-	soğuk olmak
s.ur	2.15
soy-	Soymak, hırsızlık yapmak
s.maz	127.8
söyle-	söylemek
s.r	2.25
s.ye	5.22
s.yeydi	103.11
söz	söz, laf
s.	2.38
s.de	2.26
s.e	5.1
s.i	1.28
s.ile	120.11
s.ine	4.73
s.leri	12.9
s.lerin	126.12
s.üm	41.3
s.üñ	131.3

söze gir- söze başlamak

s.elüm 4.6

söz söylet- konuşturmak

s.en 1.8

şu su

s. 2.12
s.yı 121.15
s.yıla 125.14
s.yıyla 127.5
s.yında 43.8

su'âl Soru

s. 123.8

şubḥ-dem Sabah vakti

s. 1.129

suç suç

s.larını 4.44
s.umuz 1.88
s.umuzı 1.52

şûfi Tasavvuf ehli

s. 121.9
s.nün 121.10

sulṭân pâdişah, hükümdar

s. 9.1

Sulṭân -ı Allah (c.c.)

s.dan 51.2

sun' yapma, yapıt, eser

s.a 123.4
s.la 8.4

şun- vermek takdim etmek

s.madın 1.15
s.up 2.52

Sûre-yi Aḥzâb Kur'anın 33. suresi

s. 1.110

Sûre-yi En'âm En'âm suresi

s. 1.101

Sûre-yi Enfâl Enfâl suresi

s. 1.103

Sûre-yi Ḥicr Kur'anın 15. suresi

s. 1.111

Sûre-yi İḫlâs İhlâs suresi

s.1-çün 1.100

Sûre-yi İnnâ Feteḥnâ İnnâ Fetehna Suresi

1.104

Sûre-yi Loḳmân Lokman suresi, Kur'anda 31 nolu sure

s. 1.105

Sûre-yi Ve'n-necm Necm suresi, Kur'anda 53 nolu sure

s. 1.105

Sûre-yi Ve'ṣ-ṣâfât Kur'anın 37. Sâffat suresi

s. 1.108

Sûre-yi Ve'ṭ-ṭur Tur suresi, Kur'anda 52 nolu sure

s. 1.106

ṣusa- Susamak

s.mışdur 1.164

ṣusamış Susuz kalmış, susamış olan

s. 119.3

ṣusuz Susamış

s. 125.16

ṣuvar- Su vermek, sulamak

s. 1.164
s.ımaz 125.16

Sübḥân Allah (c.c.)

s. 1.3

süci	İçki, şarap Şarap
s.si	59.21
s.sini	59.20
süd	Süt
s.	1.161
Süleymân	Süleyman peygamber
s.uñ	1.63
süm'a	gösteriş olsun diye yapılan iş
s.dan	1.131
sünbül	sümbül
s.	2.21
sünnet	Hz. Muhammed'in sözleri, işleri
s.	12.4
s.i	43.7
s.ine	4.7
süsen	susam
s.	2.22
süst	tembel
s.	1.33
süst ol-	Tembel olmak
s.ma	123a.16
şâbb	Genç, delikanlı
ş.ısañ	123.16
şâd	sevinç, memnunuyet
ş.	12.7
şâd eyle-	sevinmek, memnun etmek
ş.gil	1.94
şâd it-	sevindirmek
ş.	2.57

şâd ol- sevinmek sevinmek, memnun olmak

ş.a 1.92
ş.up 33.5

Şâh Allah (c.c.) ; Padişâh

ş. 2.82
ş.a 4.44
ş.ım 100.7
ş.un 23.2

şâhid Şahit

ş. 123.10

şaḫṣ kişi, kimse

ş.a 126.11
ş.ı 46.15

şâh-bâz Bir cins iri ve beyaz doğan

ş. 119.9

şâh it- Hakim kılmak

ş.medüñ 131.6

Şâh-ı Erdebil Erdebil şahı ; K. Ümmî'nin şeyhinin lakabı

ş. 38.18

Şâh-ı Ġâni Servet sahibi ola Allah (c.c.)

ş. 5.9

Şâh-ı laṭif Allah (c.c.)

ş.üñ 118.2

Şah-ı Muḫtar-ı Rüsül Peygamberleriñ şahı olan Hz.Muhammed (S.A.V.)

4.15

şaḳâyuḳ gelincik

ş. 2.21

şâkir şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden

ş. 41.5
ş.ler 1.119

şarâb Şarap

ş. 59.3
ş.ı 123.10

şarâb-ı şeytân Şeytanın şarabı

ş.dur 59.18

şaş- Bozulmak, çığrından çıkmak

ş.dı 44.1

şaşır- şaşırmak

ş.dı 2.54
ş.ma 1.152

şeb Gece

ş. 2.88

şeb-i mi'râc Mi'rac gecesi

ş.ı 1.134

şefâ'at Günahın affedimesi için yapılan aracılık

ş.dan 4.8

Şefi' Şefaat eden

ş. 1.95
ş.i 12.7

Şefi'ül-müznibin Kıyamet günü günahlıların şefaatçisi olan Hz. Muhammed (S.A.V.)

ş. 1.26

şehâdet şahitlik, bir şeyin doğruluğuna inanma

ş. 1.80

şehid ol- Din veya yüksek bir ülkü uğruna ölmek

ş.dı 44.12

şehr şehir, büyük belde

ş. 8.5

şehvet Aşırı istek, nefis

ş.ün 132.7

şehvet çek- nefsine hakim olamamak

ş.er 2.70

şek̇ Şüphe, tereddüt

ş. 128.5
ş.den 2.43

şeker Şeker

ş. 59.3
ş.den 124.6

şekeristân Şeker kamışı tarlası

ş. 123.5

Şekûr Allah'ın 99 adından biri

ş. 1.144

şem' mum

ş. 2.64
ş.a 122.12
ş.ini 4.13

şem'a Mumlu fitil, muma batırılmış fitil

ş. 124.7

şems güneş güneş

ş.i 30.17

şems-rû güneş yüzlü

ş. 4.16

şenlik̇ bayındır ve yerleşilir olma hali

ş. 1.89

şer Kötülük

ş. 2.27

şerbet İçilecek tatlı şey, şerbet

ş.dür 50.18
ş.i 50.18

şerḥ̇ açıklama

ş.i 4.104
ş.ine 4.104

şerḥ it- Açıklamak

ş.emezem 44.5

şeri' şeriata ait

ş. 4.6

şeri'at Allah (c.c)'ın emri, doğru yol

ş.ı 125.2

şerik Ortak

ş.üñ 2.2

şerr bela

ş. 2.27
ş.ün 123.9

şeş altı

ş. 4.14

şevḳ Şiddetli arzu, sevinç

ş.ile 130.11
ş.inden 103.7
ş.üñ 117.12

şevḳ idin- Şiddetli arzu, keyif, neşe duymak

ş. 59.3

şey şey, nesne

ş. 1.24

şeyḫ müritleri bulunan tekke hocası

ş. 8.3

şeyṭân şeytan

ş. 1.93
ş.ıla 44.12

şeyṭân-ı ḫabiṣ alçak şeytan

ş. 1.58

şimdi Şimdi, şu an

ş. 128.13
ş.den 50.13

şir arslan

ş.i 74b.38

Şirâz Şirâz Şehri

Ş. 38.18

şol şu, o (bkz. şu)

ş. 1.14
ş.dur 121.12

şöyle öyle, onun gibi

ş. 2.95

şu şu, o (bkz. şol)

ş. 1.22
ş.lar 2.14
ş.laruñ 2.30
ş.ña 121.9
ş.nı 1.54
ş.nlara 13.4
ş.nları 117.1

Şu'ayb Şuayb peygamber

ş.ıla 1.68

şuğl-ı şâb Şab işi, şabçılık

ş.ı 123.16

şükr şükür

ş. 2.50
ş.i 2.76
ş.i-çün 1.63
ş.üñ 120.4

şükr-i minnet iyiliğe karşı duyulan his

ş. 9.10

Şehid din veya yüksek bir ülkü uğruna ölen ki

Ş. 1.123

şeksiz tereddütsüz, şüphesiz

ş. 2.23

şöyle şunun gibi, şunu andırır

Ş. 43.6

Şübhelü — Şüphe uyandıran, şüphe eden

Ş. 43.6

tâ — kadar, dek, değin

t. 4.11

ta'alluḳ — ilişiği ve ilgisi olma

t.dan 8.2

ṭa'âm — yemek, aş

t.lara 5.79

ṭâ'at — ibadet

t. 2.62
t.a 2.40
t.ı 126.9
t.ımızdan 1.37

ṭâ'at ḳıl- — ibadet etmek

t.a 4.101

ṭab — Tamamen, büsbütün

t. 128.8

ṭabib — hekim, doktor

t.i 12.6
t.üñ 103.8

Tâbi'in — Hz.Muhammed'i görüp hadis dinleyenler

t. 1.79

ṭabl — Davul

t. 126.5

tâbut — ölü taşınan sandık

t. 2.85

tâc — başa takılan süslü başlık

t. 1.134

tad- — Tatmak (bkz. dad-)

t.madın 50.18

tâ ebed — ebediyen, sonsuza kadar

t. 1.20

ṭağ — dağ

t.dan 46.15
t.ı 2.18

ṭağ ol- — dağ olmak, geçit vermemek

t.dı 2.67

ṭağıl- — Dağılmak

d.anlar 130.7
t.dı 44.2
t.ur 124.7

ṭağıt- — Dağıtmak

t. 50.7
t.madın 50.7

ṭağla- — yakmak

t.ya 4.106

ṭağuḳ — dağınık, perişan

t. 2.36

Ṭâhâ — Tâhâ suresi

t. 12.3

taḥammül — Dayanma, katlanma

t. 44.8

taḫt — Hükümdarların oturduğu büyük koltuk

t. 126.5
t.a 2.85

taḫta — Düz,enlice,uzun ve az kalın biçilmiş ağa

t. 2.85

ṭâḳat — güç, kuvvet

t. 2.62
t.uñ 46.10

taḳdir — Ezelden Allah(c.c.)'ın olmasını istediği şey

t. 122.6

taḳvâ Allah (c.c.)'tan korkma

t. 8.7
t.sıfna 43.6

ṭal- Dalmak, içine girmek

t.ma 59.17

ṭalâḳ Boşanma, nikanlı kadını bırakma

t. 103.2

Ṭalâḳ -1 Kur'anın 65. suresi

t.ıla 1.111

ṭaleb istek, isteme

t. 1.32

ṭali' Talih

t.üm 44.4

ṭâlih yaramaz, faydasız

t.em 41.5

ṭamaḳ Damak

t. 128.10

tamâm eksiksiz, tamam

t. 4.96

ṭamu cehennem

t. 1.38
t.dan 125.4
t.nuñ 4.105

ṭañ şaşılacak şey

t. 7.24

ṭanıḳluḳ şahitlik

t.dur 2.14

ṭanıḳluḳ vir- şahitlik etmek

t.ürüz 1.23

ṭanışık kıl- istişare etmek

t.madın 92a.24

ṭanışıksuz müşaviri olmayan

t. 1.16

ṭanla- şaşırmak, hayret etmek

t.duḳ 4.103

ṭañ at- Gün doğmaya başlamak, şafak sökmek

t.madın 50.1

ṭap- tapmak, tabi olmak, bağlanmak

t.amaz 8.6
t.dur 2.53
t.maġa 2.50
t.uñ 2.51

ṭapu makam, zat-ı âli

t.ñ 2.50
t.ña 1.56
t.ñdan 2.29
t.ñı 1.45
t.nuñ 7.24

ṭar Dar

t. 59.22

ṭarik Yol

t. 59.13

ṭarikat Allah(c.c.)' ulaşmak için tutulan yol

t.a 125.2

ṭarla Tarla

t.ña 50.12
t.sıdur 124.8

ṭarrar Yankesici Yankesici

t. 100.2
t.ıla 50.8

tartıl- ölçülmek

t.ası 125.20

taṣdiḳ eyle- Kabul etmek

t. 59.12

taṣdiḳ kıl- Kabul etmek

t. 59.7

Ṭâsin Tâsin

t. 1.102

taş dış taraf

t. 2.41
t.ımız 2.40
t.ına 127.3
t.ıñı 125.7

taş- Taşmak Taşmak

t.ar 100.4
t.dı 44.7

taş -1 taş, kaya

t. 2.41
t.dan 1.163
t.ı 121.5

taşra Dışarı

t. 44.7

tatar Tatar

t.am 41.3

tatlu Tatlı, şekerli, candan

t. 120.7

tava Yassı geniş kab

t.da 119.8

tavar Dört ayaklı çiftlik hayvanları

t. 2.88

tayan- Dayanmak

t.dur 117.8
t.up 59.4

tâyib Ayıplama

t. 121.15

tâz koşma, koşuş

t. 1.135

taze taze

t. 2.19

Te'âla'l-lâh Allah yükseltsin

t. 9.1

Tebâreke Kur'anın 67. suresi

t. 1.107

tecrid Her şeyden elçekip Allah(c.c)'a yönelmek

t. 103.4

tedbir bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol

t.i 43.1
t.üm 44.2

tedbir it- Çare bulmak

t.üben 122.6

tehi boş

t. 41.3

tekrâr Yeniden

t. 118.4

telef Yok etme, öldürme

t. 2.88

telef it- Boş yere harcamak

t.dük 117.5

temeyyüz eyle- kendini gösterme

t.mez 2.43

ten Vücut

t. 131.7
t.in 4.63
t.iñi 50.9

tenbîh Uyarma, ikâz

t. 51.8
t.i 123.17

Teñri Tanrı, Allah

t. 4.6
t.den 4.106
t.sin 2.23
t.ye 128.8

tenzil İndirme, aşağı çekme

t. 1.96

ter taze

t. 2.20

terâzü Terazi, ağırlık ölçen alet

t. 1.156

terk terk etmek

t. 1.35

terk eyle- Terk etmek, bırakmak

t. 123.13

terk it- terk etmek, bırakmak

t. 50.10
t.di 43.2
t.e 4.74
t.erse 4.97
t.medin 50.10
t.meyince 59.16

tesbîh Sübhânallah kelimesini tekrarlamak

t. 1.106

teslim ol- Kendini Allah (c.c)'ın kaderine bırakmak

t.up 120.9

teşkiḳ Parça parça yarma, bölme

t. 59.28

teşne Susamış

t.dür 1.163
t.yle 123.14

teşviş Karıştırma, karmakarışık etme

t.ile 134.6

tevâżu'lu Alçak gönüllü

t. 118.5

tevbe İşlenmiş bir günâh veya suçun bir daha işlenmemesi için Allah (c.c.)'a söz vermek

t. 1.150

Tevbe -1 Tevbe suresi

t. 1.102

tevbe ḳıl- tevbe etmek

t. 50.17
t.anlar 1.124
t.dım 1.147
t.up 1.56

tevekkül İşi Allah(c.c)'a bırakıp kadere razıolma

t. 59.5

tevekkül it- İşi Allah(c.c.)'a bırakıp kadere razı ol

t. 123.7

tevfiḳ Allah (c.c.)'ın yardımına kavuşma

t. 59.30

Tevfiḳ-i Kur'an Kur'an uygunluğu

t. 1.150

Tevḥid -1 Lâilâheillallah sözünü tekrarlama

t.e 1.152

Tevrit Tevrat

t. 2.3

ṭık- Bastırmak, doldurmak

t. 59.16

timâr Yara bakımı

t. 118.9
t.ını 103.8

tiz çabuk, acele

t. 59.6
t.den 4.4

tizrek acilen, çabucak

t. 4.17

ṭoğ- doğmak

t.ar 2.8
t.dı 8.2

ṭoğrı doğru, hak, sağlam

t. 2.27

tohum Tohum

t. 124.8
t.ın 50.12

ṭok aç olmayan, doymuş

t.dır 43.5

ṭokuz Dokuz sayısı, (9)

t. 125.4

ṭol- Dolmak

t.a 128.17
t.updur 103.7

ṭolan- dolanmak, dönmek

t.dı 44.14
t.ur 2.8

ṭolaş- Dolaşmak, karışmak

t.dı 44.5

ṭoldur- Doldurmak

t.mış 120.10

ṭolu dolu, doldurulmuş dolu, doldurulmuş

t. 1.96
t.dur 125.14
t.muzda 1.36

ṭolun- ay dolunay durumuna gelmek

t.ur 2.8

ṭon elbise

t. 121.3
t.ı 119.6
t.ın 4.63
t.ını 8.7

ṭonan- giyinip kuşanmak, süslenmek

t.ur 2.19

ṭoprak Toprak

t. 128.17
t.a 50.9

ṭoy- Doymak

t.andur 117.9
t.ası 121.11
t.maz 127.1
t.mazsın 59.16

ṭoz Toz

t. 121.28
t.ı 121.8
t.ına 128.6

Ṭûbâ Cennetde Sidre'de bulunan ilahi bir ağaç

t. 1.161

ṭuġyân Taşkınlık, azgınlık, günahkarlık

t. 41.6

tuḥfe hediye, armağan

t.lerüñ 4.44

ṭunı alçak, rezil

t. 43.6

Ṭûr Tur dağı

t. 1.69

ṭur- Durmak, beklemek

t. 50.1

ṭuraḳ yerleşilen yer, yurt

t. 8.5

Ṭûr-ı Ka'be Kâbe dağı

t. 2.72

Ṭûr-ı Sînâ Sina dağı

t. 1.139

ṭuş taraf, cihet, yön, yol

t.da 41.7

ṭuş eyle- Rast getirmek

t. 1.162

ṭut- Tatbik etmek, yerine getirmek

t.amazsun 122.1
t.madın 50.28

ṭutış- Tutuşmak

t.dı 44.3

ṭûṭi Dudu, papağan cinsinden bir kuş

t.sine 123.5
t.ye 118.8

ṭutul- Uygulanmak, yerine getirmek

t.maz 125.15

ṭuy- Duymak, işitmek

t.andur 117.13
t.ası 121.19

Tüḥarrim Kur'an-ı Kerîm 66. Tahriym suresi

t. 1.111

u ve (bkz. ü, ve)

u. 1.2

uç- uçmak

u. 18.6
u.anlar 130.11
u.ar 124.7
u.dılar 1.34
u.mağa 1.160
u.ucaḳ 1.149
u.up 134.4

uçmaḳ cennet

u. 2.62
u.a 1.159
u.ı-çün 1.161

uçmaḳ-ehli Cennetlik olanlar

u.ne 1.158

'ûd Ağaç, odun

u. 122.11

uḫrevi ahirete ait, ahiretle ilgili

u. 41.7

'uḳbâ ahiret

u. 2.80

ulaş- Varmak, ulaşmak Ulaşmak, yetişmek

u. 59.10
u.dı 44.13

ulu mübarek

u. 1.66

ulu -1 Büyük, yüce

u.larıñ 50.5

ulu-l ebṣâr görüş kabiliyetinde olan kimseler

u.e 8.4

um- beklemek, temenni etmek

u.anlar 120.5
u.aram 41.9
u.ma 59.7

umaç Hedef, amaç, gaye

u. 121.3

unut- Unutmak Unutmak

u.ma 120.3
u.madın 50.13

ur- vurmak

u. 119.7
u.an 1.15

ur- 1 Yapmak, İnşaa etmek

u.urmı 121.1

'urât Çıplaklar, soyunmuşlar

u.ıla 125.19

'Uruc it- oruç tutmak

u.meġe 2.61

'uryân Çıplak

u. 118.10

uṣ akıl

u.lu 2.69
u.ṣum 44.1

'usât Günahkârlar

u.ıla 125.20

uṣlu Akıllı

u.lar 128.15

uş işte, şimdi, çünkü

u. 1.43

'uṣṣâḳ aşıklar

u. 1.133
u.ıdur 7.25

'uṣṣâḳ-nevâ Türk Müziğinde bir makam

u.da 119.10

utan- Utanmak Utanmak Utanmak

u. 122.7
u.up 128.12
u.ur 121.18

uvat- Ufaltmak, ufalamak, kırmak, parçalamak

u.a 119.6

uy- uymak

u. 59.24
u.alım 4.7
u.an 2.83
u.andur 117.1
u.ar 2.42
u.ası 121.14
u.ma 59.7
u.maz 127.4
u.mazuz 1.85
u.up 128.16

uyan- Uyanmak

u. 50.14
u.dı 123.15
u.ıgör 124.10
u.up 50.15

uyandur- Uyandırmak

u. 117.1

uyar- uyandırmak, ikaz etmek, irşad etmak

u. 2.42
u.maya 51.8

uyhu uyku

u.mı 118.2
u.sından 2.42

uyhu al- Uyku bürümek,uyuklamak

u.mış 100.2

uyu- uyumak,yatmak

u.maz 1.13
u.r 118.2
u.rsun 50.14
u.ruz 2.42

uza- uzaklaşmak

u.sız 4.12

uzaḳ uzak

u. 1.89

uzan- Uzanmak, yetişmek Yetişmek

u. 119.3
u.uben 123.14

ü ve (bkz. u, ve) ve (bkz. vü)

ü. 1.1

üç Üç (3) sayısı

ü. 103.2

ümerâ emirler, beyler

ü. 12.5

ümîd umut, umma

ü.i 12.7
ü.ün̈ 121.27

Ümmet Ümmet

ü. 1.72

Ümmet-i Nebî Hz. Muhammed'in ümmeti

ü.nün̈ 121.11

ümmîd-vâr ümitli, uman

ü.uz 2.59

Ümmî Kemâl Kemal Ümmî b. İsmail (öl.880-1475)

ü. 5.143
ü.e 126.12

ümmü'l-habâ'i<u>s</u> Kötülüklerin anası

ü. 50.26

ün ses, sadâ

ü.üni 4.99

üst — üst taraf, yukarı

ü. 2.5
ü.ümüze 2.37
ü.ünde 1.157
ü.ünden 4.85

üş- — Toplanmak, üşüşmek

ü.di 44.2

üt- — Yenmek, kazanmak Yenmek, kazanmak

ü.emezsün 122.4
ü.medin 50.8

'Üzeyr — Üzeyr peygamber

ü. 1.68

üzre — üzerine, üzerinde ; müddetçe, değin

ü. 1.24

üzül- — Kopmak, koparılmak

ü.se 122.5

üzüm — üzüm

ü 59.20

vâcib — vacip ibadet

v. 4.52

vâfi — Sözünde duran

v. 121.10

Vahhâb — Bağışlayan; Allah (c.c.)

v. 1.21

Vâḥidü'l-Ḳahhâr — Kahredici; Allah (c.c.)

v. 1.11

Vâḳı'a — Kur'an-ı n 56. suresi

v. 1.110

vaḳt Vakit, zaman

v.i 129.15
v.ile 129.15
v.inde 1.152
v.iñi 128.11

vaḳt-i furṣat Elden kaçırılmayacak vakit

v.uñı 125.6

var var olmak

v. 1.1
v.ısa 4.51
v.uz 2.59

var -ı Servet, mal, varlık

v.ını 103.1

var- varmak varmak

v. 123.7
v. durur 4.40
v.alar 5.31
v.alum 1.45
v.asın 50.21
v.duñ 134.6
v.ıcak 122.7
v.mağa 1.33
v.maz 2.69
v.up 122.10

var ḳıl- Yaratmak, var etmek

v.dıñ 2.1

varidât Allah (c.c.) tarafından verilen ilhamlar

v. 4.207

varlıḳ Mevcudiyet Zenginlik, varlık

v.ı 124.4
v.ını 121.7

vaṣf it- niteliğini açıklamak

v.düm 4.42

vâṣıl ol- Ulaşmak

v. 123.18

Vâv Kur'an alfabesinden bir harf

v. 121.10

vay Eyvah

v. 50.21

vâye Nasip, kısmet

v. 121.6

vazgel- Vazgeçmek

v. 123.12

vebâ Veba, taun hastalığı

v.sı 121.6

vecd kendini kaybedercesine ilahi aşka dalma

v. 1.117

vedḍuḥâ Vedduha suresi

v. 1.100

vefâ Sadakat, sözünde durma

v. 59.7

vefât ölüm

v.ıla 125.23

velî ermiş, eren

v. 1.74

velîkin lakin, ama, fakat

v. 2.59

vilâyet bir şeyi kudretle elde etme

v.ler 1.117

vildân Yeni doğmuş çocuklar

v. 1.159

vir- vermek

v. 1.156
v.di 9.10
v.dim 134.1
v.diñ 117.5
v.e 44.9
v.en 1.14
v.mişdür 4.5

vir- 1 Söylemek

v.diler 103.2

vîrâne Yıkılmış veya çok harabolmuş yer, yapı

v. 118.8

virân ol- Yıkık, yıkılmış ve harab olmak

v.a 119.10

viribi- göndermek

v. düñ 1.66

virici veren, yapan

v. 12.8

virmiş ol- vermek

v.a 5.21

vişâl sevgiliye kavuşma

v.i 40.15

vuṣlat bir şeye ulaşma, kavuşma

v. 40.49

vü ve (bkz.ve)

v. 1.21

vücûd Gövde, beden

v.ı 126.8
v.um 44.3

yâ ey, hey ey

y. 1.43

Yâ -1 Kur'an alfabesinden bir harf

y. 1.101
y.sı 121.10

yaban Issız kır ova, dışarı

y.a 122.3

yâd eyle- anmak, hatırlamak

y.gil 1.94
y.me 2.29

yâd kıl- anmak, hatırlamak

y. 2.29

yağı düşman

y. 41.3

yağır hayvanların sırtında çıkan yara

y. 1.34

yâhûd Veya

y. 128.6

Yahyâ Yahya peygamber

y. 1.62

yak- yakmak yakmak

y. 128.8
y.ar 2.33
y.asın 2.49

yaka kıyı, yer, memleket

y.sın 2.48

yakıl- yakılmak

y.anlar 1.124

yakın yakın olmak

y. 1.41
y.da 1.89
y.ı 2.43

yakın eyle- yakınlaştırmak

y. 1.143

Ya'ḳûb Yakub peygamber

y.uñ 1.64

yalancı yalan söyleyen

y.nuñ 4.73

yalañuz yalnız2a.16

y. 1.23

yalman- Yalanmak, yalanıp yiyecek şey aramak

y.uben 50.17

yalvar- yalvarmak

y. 46.10
y.alum 1.45
y.maġa 100.8
y.maya 51.11

yan taraf

y.a 1.90

yan- yanmak

y.an 1.130
y.aruz 2.64
y.asın 128.12
y.dur 117.12
y.masa 119.8
y.up 1.124

yañaḳ yanak, yüz

y.ınuñ 13.2
y.larum 44.6

ya'ni demek, sözün kısası

y. 4.62

yapup dur- yapmak, inşa etmek

y.arsın 120.1
y.up 2.78

yâr dost, sevgili

y. 2.58
y.e 2.10
y.ı 2.10

yar- yarmak, ayırmak

y.ar 2.47

yâr it- kavuşturmak, yar etmek

y.en 2.10

yara Yara, cerahat

y. 121.16
y.dan 136.1

Yaradan Allah (c.c)

y. 136.1

yarak hazırlık, silah

y. 128.2
y.ın 128.15
y.sız 2.69
y.um 44.11

yarak it- Hazırlanmak

y. 50.1

yarak kıl- Hazırlık yapmak

y.un 103.5
y.unı 59.2

yaraklan- hazırlanmak, silahlanmak

y. 2.69

yaramazlık Kötülük, fenalık

y. 59.19

yârân Dostlar

y.lardurur 135.1

yarar Faydalı

y. 121.16

yarasa Yarasa kuşu

y.ya 121.20

yarat- yaratmak, vücuda getirmek yoktan var etmek

y.an 1.5
y.dun 2.4
y.mış 5.41

yara- yaramak, faydalı olmak

y.asa 121.20
y.r 2.47
y.yası 121.16

yaraş- yakışmak, uygun gelmek, lâyık olmak

y.ur 118.5

yardım Yardım

y. 51.2

yarın gelecek

y. 4.8
y.a 121.8

yarlığa- suç bağışlamak, mağfiret etmek

y. 1.162
y.gil 4.206

yas Keder, üzüntü

y.ı 121.4

yası Zarar

y. 121.1

Yâsin Yâsin suresi

y. 1.102
y.le 12.3

yaş ıslak, nemli

y. 2.71
y.ı 1.126
y.ıla 23.5
y.ına 59.11
y.luca 1.128

yaş -1 taze

y. 1.12

yaş -2 ömür, yaşanılan yıl

y.umuzı 2.36

yaşlu ıslak, nemli

y. 34.24

yat- yatmak, uyumak

y.amazsun 122.10
y.ıla 125.18
y.ma 117.14
y.madın 50.27
y.ur 121.23
y.uruz 2.55

yatlu hünerli

y. 2.71

yavuz kötü, fena

y. 1.46

yay yaz

y. 2.16

yay- Yaymak, dağıtmak, duyurmak

y.ası 121.25

yaya Yürüyerek giden, piyade

y.sı 121.3

yayak yürüyerek giden, yaya, piyade

y.am 41.4

yayak kal- Yaya kalmak, bineksiz kalmak

y.dım 44.11

yaz yaz

y. 2.16
y.ı 2.17
y.ına 34.24
y.ında 43.2
y.uñ 35.5

yaz- yazmak, kaydetmek

y.ar 126.12
y.ın 13.4

yazı ova, sahra, kır

y. 2.17

yazıl- Yazılmak

y.a 127.5

yazu Yazı

y. 125.14
y.sından 117.11

yazuḳ günâh

y. 2.54
y.ından 1.124
y.lar 2.72
y.lardan 2.39
y.um 41.4
y.umuz 1.44

yazuḳlu Günahkâr

y. 1.148

ye- bir şey yemek

y.di 2.11

yebâb Harap, yıkık, virane

y.ı 123.15

yebâni Vahşi

y. 125.11

yedi yedi

y. 1.96

yeg daha iyi, üstün, (bkz. yig, yiy)

y. 125.9
y.i 121.12

yek Bir, tek

y. 121.28

yel rüzgâr

y. 2.12
y.e 134.1
y.ini 117.12

yel- Koşmak, acele yürümek, esmek

y.erisen 122.1

yele yele Koşa koşa

y. 134.1

yemiş Meyva

y. 59.3

Yemlihâ Ashab-ı Kehf'ten birinin adı

y.nuñ 1.83

yeñ- Yenmek, kazanmak

y.er 122.4

yer Yer, zemin

y.de 50.12

yer- Beğenmemek, çekiştirmek

y.ersin 122.3
y.meye 51.9
y.üp 130.6

Yesrib Medine şehrinin eski adı

y. 1.144

yeşer- yeşermek

y.ür 2.17

yeşil yeşil

y. 31.5

yet- Yetişmek

y.di 119.2
y.medin 50.2

yetim babası veya anası-babası ölmüş çocuk

y. 1.127

yetiş- yetişmek, ulaşmak

y.di 2.72
y.e 121.13
y.en 9.7
y.mez 118.11

yetişdür- ulaştırmak

y. 1.86

yetmiş Yetmiş (70) sayısı

y. 44.12

Yevm-i neşir Herkesin dirileceği kıyâmet günü

y. 1.155

yeynilet- Hafifletmek

y. 59.2

yık- Yıkmak, devirmek

y. 59.6

yıl Sene

y. 122.1

yıl- Çekilmek, uzaklaşmak

y. 122.1

yılduz yıldız

y. 2.13
y.a 123.4

yi- yeme,içme;alma

y.eye 4.74
y.memekdür 4.96
y.mez 1.13
y.mezlerdi 121.11
y.r 122.4
y.ye 6.79
y.yem 122.4
y.yüp 130.5

yig daha iyi; kuvvetli

y. 1.36

yigrek daha iyi, daha üstün

y.dür 2.25

yimek Bir şeyler yeme

y. 135.1

yine yeniden, tekrar tekrar, yine

y. 2.57

yir yer,toprak,arz,zemin

y. 1.36
y.de 1.82
y.deki 119.5
y.den 4.97
y.e 1.45
y.i 2.12
y.imüzdür 2.85
y.imüzi 2.63
y.leri 1.12

yirlü yirince uygun, düzenli

y. 2.13

yit- yetmek, kifayet etmek

y.emezsün 122.6
y.er 1.114
y.mez 1.39

yoğun Kaba, kalın

y. 59.15

yohsa Yoksa (bkz.yoksa)

y. 122.10

yohsul yoksul, fakir

y.ları 130.6
y.larıñuz 1.46
y.uña 1.148

yok varın zıddı, mevcut değil, yok ; olmaz

y. 1.23
y. durur 1.44
y.a 117.7
y.dur 1.21
y.iken 2.1
y.ıdı 43.6
y.sa 1.43
y.uz 2.59

yokluk Fakirlik, muhtaçlık

y.a 103.1
y.ıla 134.6

yoksa	yoksa
y.	1.32
yokuş	yokuş
y.	2.67
yol	yol, gidilen mesafe yol
y.	1.39
y.a	1.35
y.ca	59.4
y.da	50.3
y.dan	1.43
y.ı	2.42
y.ın	43.1
y.lara	130.4
y.um	41.4
y.umuza	2.87
y.un	1.86
y.una	4.98
y.unda	4.102
yol bul-	girmek, yer etmek
y.maya	4.3
yol eri	Yolcu
y.	50.3
yol göster-	Rehberlik etmek
y.medin	50.4
yol gözle-	yol beklemek
y.r	2.44
yol var-	yolculuğa çıkmak, yola gitmek
y.am	41.4
y.ımadım	46.10
y.ımaz	2.70
y.maya	51.1
yoldaş	yoldaş
y.	1.85
y.ıla	1.151
y.ımız	1.153
yoldaş it-	Refakatçi kılmak
y.	1.150

yoldaş ol- Arkadaş olmak

y.ur 135.2

yönel- Yönünü çevirmek, yönelmek

y. 50.2
y.di 103.9

yu- yıkamak

y. 22.5
y.rıdı 43.8
y.yandur 117.10
y.yası 121.15
y.yuben 127.5

yuġ Boyunduruk, gem

y. 125.11

yumulu Kapalı

y. 121.12

yumşaḳ yumuşak, nazik

y. 2.41

Yûnus Yunus suresi, Kur'anda 10 nolu sure

y. 1.107

yurd oturulan yer, memleket

y.ı 124.2
y.ḫ 1.35

Yûsuf Yusuf peygamber

y.uñ 1.64

Yûsuf -1 Kur'anda 12 nolu Yûsuf suresi

y. 1.107

yut- yutmak

y.madın 50.17

yuva ev, aile

y. 19.6
y.da 119.9

yuy- Yıkamak (bkz.yu-)

y. 125.14
y.maz 127.5

yüce büyük, ulu

y. 1.49

yük yük

y.ile 118.11
y.leri 117.8
y.üm 41.4
y.üñi 59.2

yüklü Yükü, eşyası olan

y.ler 127.7

yürek kalb

y.im 100.4
y.in 4.106

yüri- Yürümek

y. 50.1

yürü- yürümek

y.me 128.5
y.rem 100.5
y.rken 46.11
y.rüz 2.55
y.ye 4.98

yüz surat, çehre çehre, surat

y. 13.2
y.i 1.126
y.in 44.4
y.inüñ 5.20
y.üm 41.3
y.ümüz 2.39
y.üñ 22.5

yüz- Yüzmek

y. 50.24

yüz -1 Yüz (100) sayısı

y. 2.94

yüzikara Günahkar

y.yı 117.10

yüz biñ yüzbin (100.000)

y. 1.29
y.de 1.52

yüz dut- yönelmek

y.duk 1.56

yüz ur- Baş vurmak, müracat etmek

y.ma 123.7

zâd azık, yiyinti

z. 1.108

zâhid çok dindar olan, sofu

z.ler 1.123

ẓâhir görünen, açık, belli, meydanda

z. 12.1

zaḫme yara

z. 2.48

zaḫmet sıkıntı, eziyet

z.in 4.85

ża'if zayıf

z. 5.143
z.em 41.1

ẕâkir zikreden, zikredici, anan

z. 41.5

zâni Zina eden

z.leri 120.6

zâr ağlayan, inleyen

z. 44.5
z.em 41.1
z.ıla 129.2
z.ını 103.7

ż.arar	zarar	
z.		2.26
z.ât	kendi, özü	
z.		125.2
z.ı		8.2
z.ına		9.4
z.uñ		2.3
ż.âyi'	Zarar, ziyan, Kaybolan	
z.		128.3
ż.âyi' ḳıl-	heder etmek Kaybetmek, telef etmek	
z.an		4.102
z.maya		129.15
zebûn ol-	zayıflaşmak, güçsüzleşmek, acizleşmek	
z.dum		41.2
zeḥm	Yara, cerahat	
z.üñe		136.1
zehr	Ağu	
z.i		124.6
Zekât	İslâm'ın beş şartından biri	
z.ıla		125.1
zelîl	hor, alçak, hakir	
z.		1.43
zerdi	sarılık, sarı renkte olma	
z.		1.126
zerḳ	Hile, iki yüzlülük, riyâ	
z.		125.7
z.ile		128.7
zerre	Çok küçük parça	
z.ce		122.2
zevâd	Azıklar, yiyecekler	
z.		119.1

zevâl ir- yok olmak, ölmek

z.mez 9.1

zevâl ol- zail olmak

z.ur 29.1

ẓıdd bir şeyin karşılığı, aksi

z.uñ 2.2

zındıḳ Allah (c.c.)'a inanmayan

z. 59.8

zî kıyafet, elbise

z. 125.23

zîbâ süslü, yakışıklı, güzel

z. 2.34

zih kenar çizgisi

z. 8.7

zihî ne güzel, ne hoş

z. 5.137

ẓîḳ Darlık, sıkıntı

z. 59.21

zikr anma, anılma

z. 1.152
z.ine 127.1

zillet hakirlik, aşağılık

z. 1.55

zinâ Nikahsız çiftleşme

z.yı 120.6

zindân Karanlık yeraltı hapishanesi

z. 100.6

zînet süs, bezek

z.in 1.85

zinhâr Sakın, asla

z. 124.10

zîr alt, aşağı

z. 2.63
z.e 121.3

zîrâ çünki, onun için

z. 19.7

zî sa'âdet saadetli

z. 13.4

ziyân Zarar

z.dur 117.5

zor İç ağrısı, karın ağrısı; Müşkül, zor

z. 126.11
z.ıla 122.6

zulmet Karanlık

z.e 121.20

zühd zevk peşinde koşmayan, ibadet eden

z.üm 41.9

zülâl Tatlı su

z. 1.163

Zü'l-Celâl Celâl, Ululuk sahibi olan Allah (c.c.)

z. 1.1

Zü'l-Cemâl Cemâl, lûtuf sahibi olan Allah (c.c.)

z. 1.1

zülf-i hâl sahipsiz saç

z.i 2.73

Zü'l-Karneyn Zül-Karneyn Peygamber

z. 1.70

Zü'l-Kifü'l-Nebi Zülküf Peygamber

z.ñ 1.67

zünnâr Papazların bel kuşağı

z.ı 121.13

T. C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

KEMÂL ÜMMÎ DÎVÂNI

(METİN VE İNDEKS)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dursun ÖZTÜRK

Yöneten : Yrd. Doç. Dr. Muzaffer AKKUŞ

VAN — 1991

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Kemâl Ümmî Dîvânı

(METİN ve İNDEKS)

Yüksek Lisans Tezi

Dursun öztürk

Yöneten: Yrd.Doç.Dr. Muzaffer Akkuş

Van-1991

IÇINDEKILER

ÖNSÖZ III

KISALTMALAR V

GIRIŞ VI

I. BÖLÜM

Kemâl Ümmî Dîvânı

1- Eserin Yazarı ve Hayatı 1

2- Eserin Yazılış Tarihi ve yeri 2

3- Eserin Nüshaları 3

4- Metnin Kurulmasında Tutulan Yol

II. BÖLÜM

Kemâl Ümmî Dîvânı'nın İmlâ Özellikleri

1- Ünlülerin Yazılışı

2- Ünsüzlerin Yazılışı

3- Tamlamalar

4- Eserin vezni

METIN

INDEKS

BIBLIYOĞRAFYA

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tezimizin konusu: "Kemâl Ümmî Dîvânı, Metin ve İndeks"tir.

Bu konuyu seçmemde en buyük etken Kemâl Ümmî'nin XV.Yüzyıl Tekke Edebiyatı'nın önemli şahsiyetlerinden biri olmasına rağmen üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış olmasıydı. Bu çalışmada şöyle bir yol izlendi;

Önce Dîvân'ın nüshaları hakkında bilgi toplandı. Ankara, Milli Kütüphane'de mevcut bulunan 14 nüsha, tek tek incelendi. Kütüphane yetkililerince tamamı eksik olarak bilinen nüshalar arasında B/218 numarada kayıtlı "Dîvân"ın tam nüsha olduğu tespit edildi. Daha sonra İstanbul Kütüphanelerindeki mevcut 12 nüsha ve İstanbul dışında, hatta yurtdışında bulunan diğer nüshalar hakkında araştırmalar yapıldı. Ankara, Millî Kütüphane nüshasından başka, İstanbul Topkapı Sarayı, Yeni Sultan Reşat Kütüphanesinde 545 numarada kayıtlı "Divân"ı (Daha önceleri tam nüsha olarak bilinen, aslında eksik nüsha) çalışmamıza esas alınıp karşılaştırıldı.

İnceleme kısmında Kemâl Ümmî Dîvân'ının E.A.T. açısından taşımış olduğu değer üzerinde durularak, eserin yazarı ve edebî kişiliği ile eserin nüshaları üzerinde durulmuştur.

Metin kısmında; "Dîvân"ın M (Milli Kütüphane B/218) ve T (Topkapı Sarayı, Sultan Reşat Kütüphanesi 545) nüshaları karşılaştırılmak suretiyle metin kurulmuştur. Metinde her üç beyitte bir numara verilmişir. Nüsha farkları her sayfanın altında dipnotda gösterilmiştir. Bütün şiirler peşpeşe

numaralandırılmıştır.

İndeksin çok fazla hacme ulaşmasından dolayı her madde ve her gramer şekli için bir örnekle yetinilmiş ve indeks şiir numarasına göre numaralandırılmıştır.

Şüphesiz böylesine hacimli bir çalışmada bir takım hatalar olmuştur. Hatalarımızın hoşgörülmesi dileğiyle,

tezimi yöneten sayın Yrd.Doç.Dr. Muzaffer AKKUŞ'a, beni sürekli olarak teşvik eden Sayın Prof.Dr. Erol GÜNEL'e ve Sayın Yrd.Doç.Dr. Mehmet YİĞİT'e, zaman zaman yardımlarını gördüğüm Sayın Arş.Gör. Ziya AVŞAR'a ve Sayın Arş.Gör. Ekrem ARIKOĞLU'na teşekkürü borç bilirim. Ayrıca tezimin bilgisayar programının hazırlanmasında, baskı ve yazımında emeği geçen Sayın Güllü TANHAN, Sayın Cemil ÖNGEL ve Sayın Halil İbrahim ERKUŞ'a teşekkür ederim.

Dursun ÖZTÜRK
Van-1991

KISALTMALAR

M	Kemâl Ümmî Dîvânı'nın Milli Kütüphane Nüshası
T	Kemâl Ümmî Dîvanı'nın Topkapı Sarayı Yeni Sultan Reşad Kütüphane Nüshası
bkz.	Bakınız
(a)	Arapça
(f)	Farsça
(t)	Türkçe
(a.f)	Arapça-Farsça
(f.a)	Farsça-Arapça
(f.t)	Farsça-Türkçe
(t.a)	Türkçe-Arapça
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.y	Adı geçen yer
ktp.	Kütüphane, kütüphanesi
Üni.	Üniversitesi
E.A.T.	Eski Anadolu Türkçesi

GİRİŞ

Kemâl Ümmî XV. yüzyıl tekke şairlerinden biri olarak bilinmektedir. Ancak Türk edebiyatı tarihçileri ne onun tarihsel kişiliğini ne de şiirlerinin asıl kıymet ve önemini yeterince tanımamışlardır. Kemâl Ümmî'nin Dîvân'ı, merkezi Erdebil'de olan Safevî tarikatının Anadolu'daki şubelerinden birinin niteliğine ışık tutan tek edebi delil olarak yaşamaktadır.

Dîvân'ında fikir ve duygu ile beraber ahenk ve edâ bakımından olgun mısralar vardır. Aruz vezni ile klasik nazım şekillerini ustalıkla kullanarak yazdığı Divân'ında, gönüllere hitab ederek XV. asırda önce Anadolu'da daha sonra Kırım vasıtasıyla Kazan Türkleri arasında oradan Başkurtlara ve Özbeklere ulaşarak bütün Türk Dünyasında haklı bir şöhrete sahip olmuştur.

Dîvân'ın dil açısından Türk dili tarihine çok şeyler kazandıracağı söylenebilir. Fuat Köprülü'nün XV. asır mutasavvıf şairleri arasında Kemâl Ümmî'ye özel bir yer vermesi bir bakıma bu sebepledir.

E.A.T. özelliklerinin ilk devri ile son devirleri arasında geçiş özelliği gösteren Dîvân'da ahlâk esaslarını şerh eden manzumeler, evliya menkıbeleri bulunduğu gibi vecd ve heyecanla dolu panteist şiirler ve ayrıca tasviri mahiyette tabiat şiirleri de bulunmaktadır.

Dîvân'da 3 mesnevi, 6 tevhid, 4 na't, -Ancak na'tlardan biri kaside tarzında olmayıp 19 bendli murabba'dır.- 124 gazel 3 kıt'a ve 2 tuyug bulunmaktadır. Bunların toplam beyit sayısı 3353'tür.

I.BÖLÜM

Kemâl Ümmî Dîvânı

1- Eserin Yazarı ve Hayatı

Asıl adı İsmail olan Kemâl Ümmî'nin, XVIII. asrın ilk yarısında yaşamış olan şair Hâkî'nin Niğde hakkında yazdığı bir şiirdeki,

Kemâl-i Ümmî ol sâhib-kemâl
Burada eylemiş arz-ı cemâl

beytine ve bazı araştırmacıların, türbesinin Niğde'de bulunmasına dayanarak ileri sürdükleri görüşe bakılacak olursa Niğde'de uzun müddet yaşamış olduğu söylenebilir. Şairin XV. asrın üçüncü çeyreği sonlarında öldüğünü bildiğimize göre doğumunun bu asır başlarında olması kuvvetle muhtemeldir. Hayatı hakkında fazla bilgiye sahip olmadığımız Kemâl Ümmî'nin Şeyh Cemâl-ı Halveti pirdaşlarından ve Muhammed Bahaeddin-i Erzincâni halifelerinden olduğunda bütün kaynaklar müttefiktirler. Vefatına "Şefkat" (880/1475) kelimesi tarih olmuştur. Kaynakların hepsi Karaman'da öldüğünü yazarlar. Türbesi Niğde'nin Yenice mahallesinde olup kesme taştan yapılmış kare planlı ve tek kubbeli bir binadır. Kemâl Ümmî şiirde muhteva bakımından Yunus yolunda yürümüş, XV. asırda arûz vezniyle kaside, gazel, mesnevi gibi klasik nazım şekilleriyle tasavvuf şiirleri söylemiş, tekke şiirinde kendinden sonrakilere örnek teşkil etmiş şöhretli bir simadır. Onun hayatı da Yunus'unki gibi menkıbelerle süslüdür. Meselâ Lâtifi'nin "Dedelerden mesmu'umdur" kaydıyla naklettiği bir menkıbeye göre bir gün Kemâl Ümmî ile Nesîmî,

Sultan Şuca tekkesine giderler ve Baba Sultan'ın bir koçunu kurban ederler. Baba Sultan izinsiz yapılan bu fiilden incinir ve Nesîmî'nin yüzülmesini, Kemâl Ümmî'nin ise asılmasını emreder. Sonunda emir yerine getirilip Nesîmî yüzülür ve Kemâl Ümmî de asılır. Bu olay tamamen bir menkıbe olup gerçeklerle hiç bir ilgisi yoktur. Nesîmî'nin ölümü 1401 olduğuna göre aralarında 70 yıllık fark bulunmaktadır ki bu da bu olayın menkıbeden başka bir şey olmadığını gösterir. Kemâl Ümmî adına tekyesinden başka Manisa, Mudurnu ve Niğde Mevlevîhanesi'nde birer mezar bulunması da halkın onu ne kadar benimsediğine ve efsaneleştirmeğe kadar varan aşırı sevgisine bir delildir.

2. Eserin Yazılış Tarihi ve Yeri

Kaynaklar Kemâl Ümmî'nin Şeyhi Ubeydullah Hamid Sultan için söylediği mersiyede ki şu beyite dayandırılarak,

Nebînün hicretinden bil sekiz yüz on beşinci yıl
Berât düninde ol fazıl bu menzilden sefer kıl
(815 hicri: 1412 miladi)

1412 sonrası olarak tahmin ederler, (1) Fakat Dîvân'da yer alan Hace Sadrüddin için söylenmiş başka bir mersiyedeki şu beyit:

Sekiz yüz otuz ikinci cemazi'l-evvel ayında
Dimen ma'nîde ol öldi egerçi sûreti soldı
(832 hicri: 1427 miladi)

bu tarihin 1428 sonrası olabileceğini işaret etmektedir.

Eserin yazıldığı yere ait Dîvân'da bir kayıt yoktur.

---

1. Abdülkadir Karahan, İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1991 s.153-156.

3- Eserin Nüshaları

a- Millî Kütüphane Nüshaları

1- Eserin adı : Dîvân

Müellif : Kâmîl Ümmî

Yazının Cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 208X150 (145X105) mm.

Yaprak Sayısı : 178

Satır sayısı : 11

Kayıt no. : B/218

İstinsah tarihi: Receb 1095 (1683)

Müstensihi : Ahmed b. Muhammed İmamzade

Kağıt Çeşidi : Ayyıldız filigran

Tezhip, Cilt özelliği, resim vb: Renkli müzehheb Serlevha, yaldız cetvel, söz başları kırmızı şemseli, kahve meşin cilt.

Milli Kütüphane koleksiyonu içinde E.A.T. özelliklerini en fazla içine alan en eski ve tam nüsha olması dolayısıyla bu nüshayı metin kurarken esas nüsha olarak aldım.

2- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının Cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 240X170 (189X93) mm.

Yaprak sayısı : 48

Satır Sayısı : 21

Kayıt no. : B/326

İsninsah tarihi: -

3- Eserin Nüshaları

a- Millî Kütüphane Nüshaları

1- Eserin adı : Dîvân

Müellif : Kâmîl Ümmî

Yazının Cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 208X150 (145X105) mm.

Yaprak Sayısı : 178

Satır sayısı : 11

Kayıt no. : B/218

İstinsah tarihi: Recep, 1095 (1683)

Müstensihi : Ahmed b. Muhammed Imamzade

Kağıt Çeşidi : Ayyıldız filigran

Tezhip, Cilt özelliği, resim vb: Renkli müzehheb Serlevha, yaldız cetvel, söz başları kırmızı şemseli, kahve meşin cilt.

Milli Kütüphane koleksiyonu içinde E.A.T. özelliklerini en fazla içine alan en eski ve tam nüsha olması dolayısıyla bu nüshayı metin kurarken esas nüsha olarak aldım.

2- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının Cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 240X170 (189X93) mm.

Yaprak sayısı : 48

Satır Sayısı : 21

Kayıt no. : B/326

İsninsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt Çeşidi : Taç arma ve harf filigranlı

Tezhip, cilt özelliği v.b.: Yeşil bez sırtlı, Ebru kapalı mukavva cild.

Nüsha eksiktir.

3- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazı Cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 280X147 (132X95) mm.

Yaprak sayısı : 43

Satır sayısı : 9

Kayıt no. : A/764

Istinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Beyaz filigranlı, Avrupa kağıt

Tezhip, cilt özelliği v.b. : ciltsiz, başlıklar kırmızı.

Nüsha baştan ve sondan noksan olup, tamamı 108 beyitten ibarettir.

4- Eserin Adı : Dîvan

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının Cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 220X165 (175X118) mm.

Yaprak sayısı : 69

Satır sayısı : 15

Kayıt no. : A/ 1182

Istinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Üç ay filigranlı kağıt

Tezhip, cilt özelliği v.b. : Kırmızı söz başları, meşin sırtlı eski cilt.

Eser sondan noksandır.

5- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih kırması

Ebadı : 212X156 (170x122) mm.

Yaprak sayısı : 66

Satır sayısı : 15

Kayıt no. : A/ 1184

İstinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Birleşik harf filigranlı, adi.

Tezhip, cilt özelliği v.b. : Eskimiş bir cilt, celtveller ve sözbaşları kırmızı mürekkep.

Eser baştan ve sondan noksandır.

6- Eser adı : Dîvân

Müellifi : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 195X145 (147X100) mm.

Yaprak sayısı : 37

Satır sayısı : 15

Kayıt no. : A/ 1229

İstinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Abadî

Tezhip, cilt özelliği v.b. : Kırmızı söz başlıklı, meşin şemseli eski cilt.

Eser sondan noksandır.

7- Eser adı : Dîvân

Müellifi : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 155X215 (105X145) mm.

Yaprak sayısı : 78

Satır sayısı : 11

Kayıt no. : A/ 1887

İstinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Çapa filigranlı

Tezhip, cilt özellği v.b. : siyah meşin, harab cilt, bölüm başları kırmızı.

Eser baştan noksandır.

8- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 211X152 (150X105)mm

Yaprak sayısı : 35

Satır sayısı : 17

Kayıt no. : 3676/1

Istinsah tarihi: Şevval 1051

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Yıldız filigranlı

Tezhip, cilt özelliği v.b.: Ciltsiz, karton kapak arasına alınmış.

Eser tertipsizdir.

9- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 210X152 (150X100) mm.

Yaprak sayısı : 36a-73b

Satır sayısı : Başka başka, değişik (bb)

Kayıt no. : A/ 3674-2

Istinsah tarihi: -

Müstensih : -

Kağıt çeşidi : Birleşik harf filigranlı

Tezhip, cilt özelliği vb.: Ciltsiz, karton kapak arasınna alınmış.

Eser tertipsizdir. Baştan ve sondan noksandır.

10- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Talik

Ebadı : 174X125 (137X

Yaprak sayısı : 42

Satır sayısı : 15

Kayıt no. : 3428/1

Istinsah tarihi: Şaban, 1196

Müstensihi : Müftüzade Ibrahim Edhem b. Ibrahim

Kağıt çeşidi : Harfli filigranlı

Tezhip, cilt özelliği vb. : Kırmızı cetvel; sırtı,

kahverengi meşin mukavva.

11- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 243X183 (210X130) mm

Yaprak sayısı : 59

Satır sayısı : 16

Kayıt no. : A/3754

İstinsah tarihi: Rebiülahir, 1290

Müstensihi : Hafız Ebubekr-el Zeki b.Abdulvahab Efendizade (Mehmed Halim b. Abdulvahab Efendinin talebesidir).

Kağıt çeşidi : Eseri cedid

Tezhip, cilt özelliği vb. : Ciltsiz, beyaz kağıt kaplı; cetveller ile bölüm başları kırmızı.

Baştan iki yaprak çeşitli yerlerden yırtık olup eksik kısımlar sonradan latin alfabesi daktilo ile yazılarak araya ilave edilmiştir.

12- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazınnı cinsi : Nesih

Ebadı : 200X150 (150X100) mm.

Yaprak sayısı : 41

Satır sayısı : 15

Kağıt no. : 3753

İstinsah tarihi:

Müstensihi :

Kağıt çeşidi : Taç yıldız filigran, nem lekeli Avrupa kağıt.

Tezhip, cilt özelliği vb.: Sözbaşıları kırmızı, kahve renkli meşin cilt.

Eserin son kısmı eksik, 43 ve 44. yapraklar yırtıktır.

13- Eserin adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 200X150 (140X95) mm.

Yaprak sayısı : 99

Satır sayısı : 13

Kayıt no. : A/3886

Istinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Daire içi çıpa filigranlı kağıt

Tezhip, cilt özelliği vb. : Başlık ve bazı beyitler kırmızı renkli; dağınık şirazeli ciltsiz.

Eser baştan ve sondan eksiktir.

14- Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 245x180 (160X120) mm.

Yaprak sayısı : 91

Satır sayısı : 13

Kayıt no. : A/4356

Istinsah tarihi: -

Müstensih : -

Kağıt çeşidi : Leopar fligranlı

Tezhip, cilt özelligi vb.: Başlıklar kırmızı; üst cilt kapağı kopuk alt cilt kapağının kenarları kahverengi, meşin satıhı desenli kağıt kaplı.

Eser baştan noksandır. 91a'da Eşrefoğlu Rumî'den bir manzume vardır.

b- İstanbul Kütüphanelerindeki Nüshalar:

Eserin İstanbul Kütüphanelerinde 12 nüshası bulunmaktadır.

1- Yeni Sultan Reşad Ktb. (Topkapı Sarayı)

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 280X168 (150X1179) mm.

Kayıt no. : 166

İstinsah tarihi: H. 1226. M. 1811

Müstensihi : Hurşid Enver

Kağıt çeşidi : Sarımtırak

Tezhip, cilt özelligi vb. : Altın yaldızlı, söz başları kırmızı; Ebri kaplı cilt.

Metin kurarken esas aldığımız iki nüshadan biridir. Geç devir özellikleri göstermektedir.

2- Ali Emirî, Manzun Eserler (Millet ktb.)

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli adi nesih

Ebadı : 200X150 (165x107) mm.

Yaprak sayısı : 131

Satır sayısı : 17

Kayıt no. : 42

İstinsah tarihi: Şaban, 1055

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Esmer

Tezhip, cilt özelliği vb.: Cetvel ve söz başları kırmızı; kahverengi.

Eser sondan noksandır.

3- Pertev Paşa (Millet ktb.)

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Kayıt No. : 415

İstinsah tarihi: 1244

Müstensih : Halil Şükrü

Eser baştan ve sondan eksik olup ciltsizdir.

4- Ali Emirî Ef. Manzum eserler (Millet Ktb.)

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli adi nesih

Ebadı : 155X115 mm.

Yaprak sayısı : 85

Satır sayısı : 15

Kayıt no. : 42

İstinsah tarihi: -

Müstensih : -

Kağıt çeşidi : Esmer

Tezhip cilt özelliği vb.: Vişne çürüğü kağıt kaplı cilt

Eser sondan noksandır.

5- Ali Emirî Ef. Manzum Eserler (Millet Ktb.) 42

Bu esere ulaşamadık.

6- Hacı Mahmud Ef. (Süleymaniye ktb.)

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli adi nesih

Ebadı : 240X177 mm.

Yaprak sayısı : 76

Satır sayısı. : 10

Kayıt no. : 3357

Istinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Kalınca

Tezhip, cilt özelliği vb. : Arkası meşin, Ebri kaplı cilt.

Eser sondan noksandır.

7- İstanbul Üniversitesi Ktb.

Eserin adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Talik kırması

Ebadı : 230X155 mm.

Yaprak sayısı : 42

Satır sayısı : 19

Kayıt no. : 5677

İstinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Sarıca

Tezhip, cilt özelliği vb.: Istampa yaldızlı ve mıklepli kırmızı meşin cilt.

Eser baştan ve sondan noksan olup içinde Yunus Emre, Eşref Zade ve Nesimî'den gazeller vardır.

8- İstanbul Üniversitesi Ktb.

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 205X145 mm.

Kayıt no. : 584

İstinsah tarihi: _

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Abadi

Tezhip, cilt özelliği vb. : Etrafı meşin ve üstü ebri kaplı cilt.

Eser sondan eksiktir.

9- Beyazid Umum Ktb.

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli adi nesih

Ebadı : 200X147 mm.

Yaprak sayısı : 127
Satır sayısı : 13

Kayıt no. : 3357

İstinsah tarihi: -

Müstensihi : -

Kağıt çeşidi : Aharlı

Tezhip, cilt özelliği vb.: Sözbaşları kırmızı; koyu kahverengi meşin ve mıklepli cilt.

Eser sondan noksandır.

10- Hacı Mahmud Ef. (Süleymaniye Ktb.)

Eser adı : Dîvân

Müellif : Kemâl Ümmî

Yazının cinsi : Harekeli nesih

Ebadı : 240X175 mm.

Yaprak sayısı : 76

Satır sayısı : 15

Kayıt no. : 3343

İstinsah tarihi: -

Müstensih : -

Kağıt çeşidi : Kaba

Tezhip, cilt özelliği vb. sözbaşları kırmızı; arkası meşin, üstü mukavva cilt.

Eser sondan noksandır.

11- Esat Ef. (Süleymaniye Ktb)

2683 no'da kayıtlı Farsça bir dîvândır. Yaprak ve 17 satırlıktır. İstinsah tarihi 1023'tür.

12- Esat Ef. (Süleymaniye Ktb.)

2635 numara kayıtlı bir dîvândır. Bu dîvâna ulaşamadık.

II.BÖLÜM

Kemâl Ümmî Dîvânı'nın Imlâ Özellikleri:

1. Ünlülerin Yazılışı

A- "a" ve "e" ünlülerinin yazılışı:

"a" ünlüsü kelime başında normal olarak üstünlü elifle (اَ) gösterilmektedir. اَنْلَرْ (anlar) 28a.31 ancak, imaleli olarak kullanıldığı zaman çekmeli elifle (اٰ) ya da medli elifle (آ) yazılmaktadır.

اٰهْ (ah) 53b.4, اَغْلَه (agla), اٰسَانْ (âsân) 132b.9

Kelime içinde de bu ünlünün yazılışı aruza bağlıdır. Sadece üstünle gösterildiği gibi, صَقْلَيُوبْ (saklayup) 19.61 üstünlü elifle بِى نِشَانْ (bî-nişân) 41a.3, قَلْمَادِى (kalmadı) 17a.1 çekmeli elifle اِحْسَانْ (iḥsân) 100a.4, جَانْ (cân) 144b.2 144b.2 ve medli elifle de gösterilebilmektedir. طَآئِفَه (tâ'ife) 173a.2

Bu ünlü kelime sonunda genellikle " ه , ـَ " ile gösterilmekte, اَنَه (ana) 14a.109, بَابَه (baba) 14a.109 eğer vezin icabı uzun okunacaksa çekmeli elifle (اٰ) ya da üstünlü elifle (اَ) yazılmaktadır. جُدٰا (cüdâ) 26a.201, اَكَا (ana) 26a.203

"a" ünlüsünün medli elifle (آ) gösterilişi yabancı kelimelerde daha çok görülmektedir. دَآئِمْ (dâ'im) 57b.9

"e" ünlüsünün yazılışı da çoğu yerde "a" ünlüsünün yazılışı gibidir. Kelime başında üstünlü elifle اَكَرْچِى (egerçi) 93b.4, اَيْلَه (eyle) 112b.5, kelime içinde genellikle üstünle

كَلَنْلَرْ (gelenler) 115b.7, تَوْبَه (tevbe) 112a.19 kelime sonunda ise "ه, ه" ile gösterilmektedir. سِنده (sinde) 37b.80 بَنَفْشَه (benefşe) 64a.16.

B- "ı" ve "i" ünlülerinin yazılışı:

Bu ünlüler kelime başında kısa hecelerde elif esre (اِ) ile uzun hecelerde elif-ye esre (ايـ) veya çekmeli elif-ye (ايـ) ile yazılmaktadır. اِسّيز (ıssız) 12a.68 ايلَتْ (ilet-) 8b.159, ايْل (il) 10a.28, اِنسان (insân) 163b.8

Kelime içinde de aruz ölçüsüne bağlı olarak ya esre ile ya esreli ye (ـِي) ile ya da çekmeli ye (ـي) ile yazılmaktadır. كِتْدِي (gitdi) 74b.2, بِيزَه (size) 88a.12, (karınca) 90a.26

Kelime sonunda ise yine vezne bağlı olarak "ـِي ـِي ـي" şekillerinde yazılmaktadır. " بِزِي " (bizi) 16a.13 بَكْزِي (beñzi) 22a.106 أَيْلَدِي (eyledi) 127b.3

Farsça "ki" bağlacı ise hece düşmeli ve ulamaların dışında daima كِه şeklinde yazılmaktadır. (dilerisen ki) 57b.9 دِيكَرْ بِسَكْ كِه (birdür ki) 101a.2 بِرْدُرْ كِه

C- "o, ö, u, ü" ünlülerin yazılışı

Bu dört ünlü, kelime başında, genellikle imale bulunan yerlerde ve kapalı hecelerde اُو şeklinde yazılmaktadır. اُولْ (ol) 7b.135, اُوكْدْ (ögüt) 100b.7 (ulaşdı) 76b.13, (üç) 132a.2 اُولَشْدِي , اُوج

Kelime içinde, ilk hecede ve tek heceli kelimelerde ۇ ile , daha sonraki hecelerde ve özellikle eklerde ötre ile gösterilmektedir. Bu durum vezne, vezne bağlı olarak değişebilmekte; uzun hece gereken yerlerde yine ۇ ile gösterilebilmektedir. يۇلْنْدَه (yolunda) 66b.14

دۈن (dün) 128b.3, (güneş) 128b.3. كۈنَش

Kelime sonunda ise ـُو ile gösterilmektedir. قَمُو (kamu) 2a.18, اَيـُو (eyü) 6b.99.

2- Ünsüzlerin Yazılışı

E.A.T.'nde "p " ve " ç " seslerinin yazılışlarında bazı değişiklikler görülmektedir. Bu durum Arap alfabesinde bu seslerin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Metnimizde tamamen -p'li aldığımız zarf-fiil (gerundium) eki bazı yerlerde ب bazı yerlerdeپşeklinde yazılmaktadır. "ç"'lerin yazılışı da aynı şekildedir. "ç"'ler metnimizde her iki şekilde de alınmıştır. نيجه (nice) 17b.11, نيچه (niçe) 78a.11

Metnimizce ayrıca ilerleyici ünsüz benzeşmesi olan kelimelerde şedde kullanılmıştır ايتّدى (itdi) 4a.58

3- Tamlamalar

Metnimizde tamlamalar sıkça kullanılmıştır. Farsça tamlamalar düzenli bir şekilde "esre" ile gösterilmiştir. (hâtır-ı deryâ) خَاطِرِ دَرْيَا 48b.9, (milk-i latifi) 164b.5 مِلْكِ لَطِيفى

Arapça tamlamalarda kural dışı bir durum yoktur.

4- Eserin Vezni

Kemâl Ümmî Dîvân'ında aruz açısından imâlelerin dışında bariz hatalar görülmemektedir. Zaten o yüzyılda aruz ölçüsü henüz Türkçe'yle yeterince uyumlu hale getirilmediği için, bu bu kusurları o dönemin hususiyeti içerisinde değerlendirmek gerekir.

1

MESNEVÎ

(M1b;T1b)

Bismillahirrahmanirrahim

-.- - / -.- - / -.-

Iy Ḳadîm ü Zü'l-celâl ü Zü'l-cemâl

Iy Muḳîm ü ber-kemâl ü bî-zevâl

Iy münezzeh pâdişâh u bî-nişân

Iy muḳaddes bî-nişân ü bî-mekân

3 Iy Ġanî sulṭân Settâru'l-'uyûb

Iy ḳavî sübḥân u Ġaffârü'z-zünûb

Iy ṣıfât-ı ḳulhüva'l-lâhu aḥad

'Ayn-ı Zâtı pâk Allâhü'ṣ-ṣamed

Iy 'ademden bunca 'âlem yaradan

Iy Ḥakîm ü cümle derdi yaradan

6 Iy ḳamu rence em ü dermân iden

Ḥükmine her nesneyi fermân iden

Iy ḳamu düşvâr işi âsân iden

Kan u müşg ü nuṭfeyi insân iden

Iy bir avuç balçıga söz söyleden

Kâmil insân idüp iḥsân eyleyen

2a bî-nişân: bî zamân T, 2b bî-nişân : bî-şebîh T, ü T'de yoktur, bî-mekân : bî-nişân T, 3b Ḳavî: Ġanî T, Şübhân: sulṭân, 6a rence: derde. 7. beyit t'de yoktur, 8a balçıġa: toprağa T.

9 Iy neliksiz niteliksiz bî-miṣâl
Ḥayy u Bâḳî Lem-yezel hem Lâ-yezâl
Evvel âḫir kühhüñe 'aḳl irmedi
Dâim ü Ḳâim Ḫudâsın sermedî
'Âlimü'l-esrâr u Ḥayy u Lâ-yemût
Vâḥidü'l-ḳahhâr u ferd ü Lâ-yefût
12 Ölü yirleri ḥayâta getüren
Ḳuru çubuḳdan yaş üzüm bitüren
Ölmez ü göçmez ü ḳonmaz pâdişâh
Yimez ü içmez uyumaz pâk ilâh
Şol dikenden gül ṣadefden dürr viren
Sensin ayruḳ pes daḫı kimdür viren
15 Ṣormadan bilen ü baḳmadan gören
Ṣunmadın dutan u atmadın uran
Diñlemedin añlayan u işiden
Ṭanışıḳsuz bir yalañuz iş iden
Cümle ḫalḳuñ ṣırr-ı 'aybın gözleyen
Ḳullarunuñ dürlü 'aybın gizleyen
18 Ḳamu göñülden geçen niyyetleri
Añlayan her ḥâl u keyfiyyetleri
Karañu dünde ḳara ḳarıncanuñ
Ḳanḳı ayaġın baṣarbilen anuñ

9a iy neliksiz : ey milkine T, 13a ve ḳonmaz : ü oldur T, 13b pâk : ol , 14b daḫı kimdür : kimedür T, 18b añlayan : diñleyen T.

Ez-ezel her öñlerüñ sensin öñi

Tâ-ebed hem soñlaruñ sensin soñı

Bî-garaż Mugnî vü Vahhâb ü sehî

Müntaḳimsin beñdeşüñ yokdur dehî

Sen şu bî-hem-ta meliksin kim senüñ

Sırrıña irmez ḥayâli kimsenüñ

Iy Çeleb bayıḳ ṭanıḳluḳ virürüz

Kim şerîküñ yoḳ birsin yalañuz

Bî-naẓîr ü bî-vezîr ü bî-müşîr

Pâdişâhsın küllî şey üzre ḳadîr

Hem Muḥammed kirtü ḳuluñdur senüñ

Hem resûlüñ hem ḥabîbüñdür senüñ

Ol Ebû'l-Ḳâsım sefî'ül-müznibîn

Seyyidü'l-kevneyn ü Imâmü'l-mürselîn

Aḥmed u Maḥmûd u Ḥâmid Muṣṭafâ

Müctebâ vü Murtażâ vü Muḳtedâ

Sözi efṣaḥ ṣâdıḳu'l-va'dü'l-emîn

Özi emlaḥ Raḥmeten li'l âlemîn

Rûḥına yüz biñ ṣalâtıla selâm

Hem ḳamu aṣḥâb u âlîne tamâm

Kim dutarlardı ne emr itse resûl

Hem ḳaçarlardı andan kim yoḳ dise ol

21a Mugnî vü Vehhâb ü : Vehhâb u Muġnî vü T, 21b beñdeşüñ: bağdaşın T, 23b vezne uymuyor. 25b resûlüñ hem ḥabîbüñdür : ḥabîbiñ hem resûliñdir T, 30b andan kim yoḳ dise : neden kim yigse M, 30b vezne uymuyor.

Ger müselmân anlarısa biz kimüz
Kim ḳatı 'âsî vü câfî mücrimüz
Yoḳsa mü'minler biz isevüz 'aceb
Ḳanı anlaruñ gibi cehd ü ṭaleb
Cânıla anlar ġazâ ḳılurdı cüst
Biz bir evden varmaġa mescide süst
Ḳuş gibi uçdılar anlar ilerü
Biz yaġır gülük gibi ḳalduḳ girü
Ḳılup anlar mâl u naḳş yurdı terk
Ṭoġrı yola cümle ayaḳ başdı berk
Anlaruñ bir durur infâḳ-ı 'aẓim
Bu bizim yir ṭolumuzda yig delim
Anlaruñ yekdür günâhı bî-gümân
Tâ'atımızdan bizim bellü beyân
Hoşnud ol anlardan u bizden ḳamu
Ehl-i cennet eyle gösterme ṭamu
Iy dirîgâ kim bu yola girmege
Gücümüz yitmez olâra irmege
Cehd idüp dürişmege ṭâḳat ḳanı
Menzile irişmege ṭâ'at ḳanı
Sen bize bizden yaḳîn biz 'âciziz
Yol ıraḳ girü bize biz ḥâciziz

31a müselman : müsliman T, 32a yoḳsa : T yohsa ; 33b varmaġa mescide : mescide varmaġa T, 35,36,37 ve 38. beyitler T'de yoktur, 39b gücümüz : güçümüz T, 40 dürişmege : irişmege T.

42 Nâ-tüvân ü ḫasta vü bî-çâreyüz
Ḥidmetüñden ġâfil ü âvâreyüz
Yâ ilâhî faẓluñı eyle delîl
Yoḳsa azduḳ yoldan uş ḳalduk ẕelîl
Niçe kim yazuġumuz key çoḳ durur
Senden artuḳ kimesnemüz yoḳ durur
45 Ḳapuñı ḳoyup ne yire varalum
Ṭapuñı ḳoyup kime yalvaralum
Eyü yavuz biz daḫı ḳullarıñuz
Işıgın muḥtâcı yoḫsullarıñuz
Müstecâb it bu münâcâtımızı
Hem ḳamu da'vât u ḥâcâtımızı
48 Iy hudâyâ pâk-ı ẕâtuñ ḥaḳı-çün
Arı esmâñ u ṣıfâtuñ ḥaḳı-çün
Kibriyâñ u faẓl-ı 'ilmüñ ḥaḳı-çün
Yüce ḥaddüñ 'afv u ḥilmüñ ḥaḳı-çün
Raḥmet ü luṭf u cemâlüñ ḥaḳḳı-çün
Kudret ü 'izz ü celâlüñ ḥaḳḳı-çün
51 Dutma bizi ḳahruñ u 'adluñıla
Raḥmetile luṭfuñ u faẓlûñıla
Ger bizim yüz biñde bir suçumuzı
Ṣorup aña göre dutasın bizi

42a bî-çareyüz: bî-çârevüz T, 43b yoḳsa: yoḫsa T, 44a niçe: niçeme T, 48b Arı esmâñ u ṣıfâtuñ ḥaḳı-çün: kudret ü 'izz ü celâliñ ḥaḳḳı-çün T 49. beyit T'de yoktur 50b ḳudret ü 'izz ü celâlüñ ḥaḳḳı-çün : El-ḥadd ü esmâñ sıfatın ḥaḳḳı-çün T, 52a ger: kim T.

Ṭamu dibinde ḳalavuz tâ-ebed

Biz de hem cürm ü ḫaṭâlar bî-'aded

Bize sunı ḳıl ki lâyıḳdur saña

Ḳılma şunı kim biziz lâyıḳ aña

Bize lâyıḳ zillet ü cürm ü ḫatâ

Saña lâyıḳ raḥmet ü luṭf u 'aṭâ

Tevbe ḳılup ṭapuña yüz dutduḳ uş

Gözümüz pür yaş elimüz ḳuru boş

Yâ ġıyâse'l-müstaġîsin el-amân

Sen 'inâyet ḳıl bize yâ müste'ân

Elbir itdi nefs ü şeyṭân-ı ḫabîs

Mübtelâ ḳalduḳ eġisna yâ muġîs

Yâ ilâhî neccinâ mimmâ neḫâf

Suçumuzı Muṣṭafâya ḳıl mu'âf

Ol ṣafiyyü'l-lâh âdem ḥaḳḳı-çün

Daḫı Hâbil üzre mâtem ḥaḳḳı-çün

Ḳurb-ı şît Rif'at-ı idrîsi-çün

Nevḥa-yı Nûḥ u dem-i Cercîsi-çün

Ḫavf-ı Yaḥyâ vü Loḳmân u Hûd içün

Ḥabs-i Yûnus naġme-yi Davûd içün

Yâ Rabb Eyyûbuñ belâya sabrı-çün

Hem Süleymânuñ 'aṭâña şükri-çün

62a hem : ḫôr T, 10. Loḳmân : amân T.

Dahı Ya'ḳûbuñ firâḳ-ı ḥüzni-çün
Yûsufuñ ḳurb-ı viṣâli ḥüsni-çün
Ḥubb-ı Ibrâhim içün kim iy Celîl
Çaldı Ismâ'ile bıçâḳ ol Ḫalîl
Hem şol ulu ḳoç ḥaḳḳı-çün kim fidî
Viribidüñ aña ḳurbân eyledi
Dünyâluñ 'ilm-i istiḥḳâḳı-çün
Dahı Zü'l-kifi'l-nebîñ isḥâḳı-çün
Hem nebîlerüñ Şuaybıla 'üzeyr
Ḥürmeti-çün âḫirîmüz eyle ḫayr
Ṭûr u Mûsâ kelîmu'l-lâh içün
Hem dahı 'îsâ rûhu'l-lâh içün
Ḥikmet-i Loḳmân u Zü'l-ḳarneyn içün
Ol Ḥabîbüñ seyyidü'l-kevneyn içün
Anuñ ol bedr aln-ı nûrı ḥaḳḳı-çün
Hem ṣafâ ḳalbi ḥużûrı ḥaḳḳı-çün
Bağrınındağı nübüvvet mühri-çün
Dahı gögsindeki ümmet mihri-çün
Ol güneşden aydan aydın alına
Sen bağışla bizi hem ḳoş alına
Hem Ebûbekr u 'Ömer 'Osmân 'Alî
Ḥürmet-çün bizi dahı ḳıl velî

66a Şol ulu ḳoç : dahı şol koç T, 67b nebîñ : nebî T, 69a kelîmu'l-lâh-çün T, dahı: demi M.

Ḥâṣṣa Ṣıddîḳuñ o ṣıdḳ u bezli-çün
Hem 'Ömer heybetleri vü 'adli-çün
Daḥı 'Osmânuñ ḥayâsı ḥaḳḳı-çün
Hem 'Alî 'ilm-i seḥâsı ḥaḳḳı-çün
Ol aġac dibinde olan 'ahd içün
Kim anı ḫôş bi'at itdi cehd içün
Anda gönderdiğüñ âyet ḥaḳḳı-çün
Anlara olan beşâret ḥaḳḳı-çün
Hem muhâcirler ü hem enṣârı-çün
Ehl-i beyti tâbi'in aḫyâr içün
Şol şehâdet ḥaḳḳı-çün kim seyyideyn
Bî-günâh oldı Ḥasan birle Ḥüseyn
Enbiyâ vü evliyâ vü aṣfiyâ
Ḥaḳḳı-çün yâ Ze'l-celâl-i kibriyâ
Hem ḫaṭarlu yirde yâ ni'me'l-vekîl
Yalañuz ḳoyup bizi ḳorḳutmaġıl
Yemlîḫânuñ ol mübârek râhı-çün
Hem ona uyan ḳamu hem-râhı-çün
Kim birikip menzil aldılar iti
Bile gitdi dönmedi çoban iti
Biz bu dünyâ zînetin hîç ḳoymazuz
Yoldaş olup mürşide hem uymazuz

76a 'Osmânuñ : 'Osmân, 77b cehd içün: ḥaḳḳı-çün T, 80a hem : her T.

Iy yolun hâdîsi mülkün mâliki
Sen yetişdür menzile her sâliki
Nitekim ḳıtmîri eyledüñ ḳabûl
Hem bizi ḳılma bir itden alu ḳûl
Azıġumuz yoḳ suçumuz çoḳ durur
Yazıġumuz çoḳ gücümüz yoḳ durur
Yol uzaḳ yaḳında şenlik daḫı yoḳ
Kârubân gitdi ḥarâmî ḳorḫu çoḳ
Faẓluñıla sen oñar senden yaña
Hem hidâyet vir biz azmış ḳûluña
Kim delüler gibi işsiz gezerüz
Her dem a'mâ gibi yoldan azaruz
Ger bize raḥmet ḳılursañ yâ Raḥîm
Şâd ola muḫtâr u ḳahr ola recîm
Ger âẕâb eyleyesin ola melûl
Dostuñ şâd ola şeyṭân fuzûl
Luṭfuñıla dostuñı şâd eylegil
Ḳahruñıla düşmeni yâd eylegil
Aḥmede Ḳur'ânı getürdüñ şefî'
Sen bağışla suçumuzı yâ semî'
Yedi muṣḥaf ṭolı Ḳur'ân ḥaḳḳı-çün
Menzil ü tenzil ü furḳân ḥaḳḳı-çün

89b ḳorḫu : ḳorḳu T. 92a ḳılursañ : ḳılursa T.

Faẓl-ı Bismi'llâḥirrahmânirraḥîm

Ḥaḳḳı-çün raḥm it kerem ḳıl yâ Kerîm

Fâtiha fâtihi-çün iy Ḥaḳ vir fütûḥ

Kim bu ölmiş cismümüze ola rûḥ

Hem elif lâm u Nisâ' vü Mâ'ide

Ḥaḳḳı-çün rûzî ḳıl eyü fâide

Ayete'l-kürsî nûr-ı ḫâṣṣı-çün

Vedduḥâ vü sûre-yi iḫlâsı-çün

Sûre-yi En'âm u Ḳâf A'râf içün

Kâf u hâ yâ 'ayn u ṣâd aḥḳâfı-çün

Tevbe vü Ṭâḥâ vü Yâsîn ḥaḳḳı-çün

Hem heme ḥâ mîm ü ṭâ sîn ḥaḳḳı-çün

Sûre-yi Enfâl u Ṣâd El-kehf içün

Bizi 'afv it dutma cürm-i sehv içün

Sûre-yi innâ feteḥnâ ḥaḳḳı-çün

Nuṣret ü Feṭḥ ü Ḫızâcâ ḥaḳḳı-çün

Hel etâ vü sûre-yi Loḳmân içün

Sûre-yi ve'n-necm ü Er-raḥmân içün

Sûre-yi ve't-ṭûr sebbiḥler içün

Cümle tesbîḥ ü müsebbiḥler içün

Yûnus u Hud-ı mübârek ḥaḳḳı-çün

Yusuf u Ra'd u Tebâreke ḥaḳḳı-çün

98a fâtihi-çün: ḥaḳḳı-çün, 98a vezne uymuyor. 104b ızacâ: ızacâ'a T.

Sûre-yi ve'ṣ-ṣâfât u 'Ankebût

Ḥaḳḳı-çün rûzî ḳıl iy Ḥaḳ zâd u ḳût

Naḥl u Subḥâne'l-leẕî esrâ içün

Hem mübârek mescidü'l-Akṣâ içün

Sûre-yi Aḥzâb u Ibrâhîm içün

Vâḳı'a Nûn ve'l-ḳalem Taẓîm içün

111 Sûre-yi Ḥicr ü Teḳaddüm ḥaḳḳı-çün

Hem Ṭalâḳıla Tüḥarrim ḥaḳḳı-çün

Ḳamu Ḳur'ân indügi evkât içün

Cebra'îlüñ geldügi evkât içün

Işidüp ḥükmin dutanlar ḥaḳḳı-çün

Riḳḳat odına dutanlar ḥaḳḳı-çün

114 Biz faḳîr-i aġnınâ mimmen sivâk

Kim yiter bir loḳma vü ḥırḳa sıvañ

Ḳuṭb-ı üçler yediler ḳırḳlar ḥaḳḳı

Daḥı üç yüzler ü her ġaybet er ḥaḳḳı

Din içinde cümle râsiḥler ḥaḳḳı

Daḥı îrşâd u meşâyıḥlar ḥaḳḳı

117 Ehl-i keşf ü pür-kerâmetler ḥaḳḳı

Işleri vecd ü vilâyetler ḥaḳḳı

'Âlim ü 'âmil müfessirler ḥaḳḳı

Fâżıl u kâmil müẕekkirler ḥaḳḳı

113b riḳḳat odına : riḳḳati odıla T, 115b üç yüzler ü her : üçler ve hem T, 116b daḥı îrşâd u meşâyıḥlar : işleri vecd ü velâyetler T, 118. beyit T'de yoktur.

Her faḳîr ü ḫasta ṣâbirler ḥaḳı
Hem ġanî cömerd ü şâkirler ḥaḳı
Gice ḳâ'im irte ṣâ'imler ḥaḳı
Ṣol duḥâdan ṣoñra nâ'imler ḥaḳı
Fitneden ḳaçan nüsâfirler ḥaḳı
Dünyâdan geçen mücâvirler ḥaḳı
Bî-riyâ ḥacî vü 'âbidler ḥaḳı
Bî-ġaraż ġâzî vü câhidler ḥaḳı
Ṣol şehîd olan mücâhidler ḥaḳı
Arı iḫlâṣıla zâhidler ḥaḳı
Yazuġından tevbe ḳılanlar ḥaḳı
Derdile yanup yaḳılanlar ḥaḳı
Illerinden ayru düşenler ḥaḳı
Ġurbet içre ṣayru düşenler ḥaḳı
Anlaruñ derdi vü âhı ḥaḳı
Gözi yaşı vü yüzi zerdi ḥaḳı
Hem yetîm olup ḳalan ma'ṣûm içün
Atadan u anadan maḥrûm içün
Anlaruñ yaşluca gözi ḥaḳı-çün
Alçacuḳ gönlü sözi ḥaḳı-çün
Dünle ḫayrıla seḥerler ḥaḳı-çün
Ṣubḥ-dem âhû seḥerler ḥaḳı-çün

119b hem: her T, 123a mücâhidler: mücâvirler T, 126a vezne uymuyor. 128b alçacuḳ: ilecek T.

Iḫtiyârıla dönen dervîş içün

Iżṭırârıla yanan dil-rîş içün

Bizi sen ṣaḳla riyâ vü süm'adan

Daḫı ḫâlî ḳılma cem'ü cum'adan

Şol gününde gizlü sâ'at ḥaḳḳı-çün

Hem dününde dürlü ṭâ'at ḥaḳḳı-çün

'Işḳuña cânın viren uşşâḳ içün

Bî-nişân dîdârıña müştâḳ içün

Leyl-i Ḳadr u şeb-i mi'râcı içün

Hem Buraḳ u ḥülle ḫıl'at tâc içün

Ol ḥabîbe ḳılduġun i'zâz içün

Hem arañuzdaġı râz u tâz içün

Ol gice bildirdigiñ esrâr içün

Gözüne gösterdigiñ dîdâr içün

Ḳurbet-i Cibrîl ü Mîkâ'il içün

Daḫı Isrâfîl ü 'Azrâ'il içün

'Arş ı götüren melekler ḥaḳḳı-çün

Hem ḳamu ehl-i felekler ḥaḳı-çün

'Arş u kürs ü çarḫ u mînâ ḥaḳḳı-çün

Ḳuds ü Ka'be Ṭûr-ı Sînâ ḥaḳḳı-çün

Gök yir ü ay u güneşler hakkı-çün

Âb u ḫâk u bâd u ateş ḥaḳḳı-çün

131b ḫâlî ḳılma cem'i : ḳılma ḫâlî cem'ü T, 133a 'ışḳuña : 'aşḳıña T, 133b dîdârıña: dîẕârıña M, 134a leyl-i: leyle(y)-i T, 136b dîdâr : dîẕâr M, 137b Isrâfil u 'Azrâil : Azrâ'il u Isrâfil T, 138. beyit T'de yoktur, 140 güneşler : güneş T, 140b âb u ḫâk ;: âb u ḥayat T.

Ḳuṭb-ı seyyâre s̱üreyyâ ḥaḳḳı-çün
Kûh-ı Ḳâf u yedi deryâ ḥaḳḳı-çün
Bize raḥm it ism-i a'ẓam ḥaḳḳı-çün
Ḥacc-ı maḳbûl âb-ı zemzem ḥaḳḳı-çün
Ḥaḳḳ-ı yâ iḥrâm u ḳurbân ----
Saña yaḳîn ayle ġayruñdan ba'îd
Yes̱rib ü Baṭḥâ ḥaḳı-çün yâ Ġafûr
Ḳubbe-yi ṣahrâ ḥaḳı-çün yâ Şekür
Yâ Kerîmu'l-lâh ü Raḥmânü'r-raḥîm
Faẓl u bî-ḥadd bez̲li çoḳ luṭfı dâim
Her ne dirlik kim dirildim ma'ṣiyet
Nâdimem ḫayr eyle ṣoñın 'âḳıbet
Tevbe ḳıldım sen ḳabûl it yâ Ḥalîm
Kim direm estagfirru'l-lâhe'l-'aẓîm
Bu Kemâl Ümmî yazuḳlu ḳûluña
Bay ḳapuñ dilencisi yoḫsuluña
Ṣon nefesde 'ömr-i şem'i uçuḳ
Bu fenâdan ol beḳâya göçücek
Faẓluñıla dîn ü îmân yoldaş it
Tevbe vü tevfîḳ-i Ḳur'ân yoldaş it
Ḳamu mü'min yoldaşıla yâ Raḥîm
Raḥmet it bize kerem ḳıl yâ Kerîm

143a vezne uymuyor. 143b eyle : ḳıl T, 144a ḥaḳı-çün : ḥaḳḳı-çün T, 145a yâ : ey T, dâim : delim T, 148b bay ḳapuñ : bî-kabûl T, 150b Kur'ân : tâ'at T.

Nez' vaḳtinde şaşırma bilümüz

Żikr ü tevḥîde revân it dilümiz

Cân acısın bize âsân eylegil

Yoldaşımız âḫir îmân eylegıl

Sin 'azâbından bizi eyle emîn

Hem geñez ḳıl ṣorıcılar ḥüccetin

Daḫı âmennâ ki ḳopar yevm-i neşir

Ḳıl ṣafîler ṣaffı içre bizi ḥaşir

Ṣağ elimize yarın aḳ biti vir

Ḳıl terâzü üzre ḫayrımuz aġır

Hem sırat üstünde berk âkdâmumuz

Ḳıl ki geñez geçe andan ḳamumuz

Hem ḫalâyıḳ olıcaḳ iki bölük

Bizi uçmaḳ ehline ḳoş dibelik

Ḥûr u ġılmân ḥavż u vildân ḥaḳḳı-çün

Hem ḳuṣûr u ḥulle rıḍvân ḥaḳḳı-çün

Bizi fażlunla ilet ol uçmaġa

Kim ḳanâdımuz yoḳ anda uçmaġa

Kevṣer ü Ṭûbâ vü 'Adn uçmaġı-çün

Bal u süd ü ḫamr u su ırmaġı-çün

Bize sen ṭuş eyle yoluñ sehlini

Yarlıġâ hem cümle îmân ehlini

154a sin: ḳabr T, 154b geñez: geñiz T, 157a üstünde: üzre T, âḳdâmumuz : iḳdamımız, 159 ile 160. beyitler T'de yer değiştirmiş.

Iy ḳatı ṭaşdan döken yire zülâl

Kim be-ġâyet teşnedür Ümmî Kemâl

Ḳudretüñ ḳabżında çün bî-ḥadd ṣuvar

Raḥmetiñe key ṣusamışdur suvar

165 Fâ'ilâtün fâilâtün fâ'ilât

Teñri Ḥaḳ bâṭıl ḳamu eṣnâm u lât

164b key T'de yoktur.

(M9a) 2

Der-Tevhîd-i Bâr-ı Te'âlâ

.--- / .--- / .--

Hudâvendâne hôş ḥikmetlerüñ var

Ki ḳıldıñ yoġiken 'âlemleri var

Haḳîḳat fâ'ili sensin her işüñ

Ne żıdduñ var ne şerîküñ ne eşüñ

Münezzeh żâtuñ arıdur ṣıfâtuñ

Kime kim irse arıdur ṣıfâtuñ

Yaratduñ arş u ferş u ins ü canı

Dutduñ 'aḳlu vü nefsü cism ü cânı

Dahı cismüñ cihâtın ḳılduñ altı

Ṣaġ u ṣol öñ ü ard u üst u altı

Velî sen bî-mekân u bî-cihetsin

Biziz sınıḳ gönül ayruḳ Eḥadsın

Hemîşe döndürürsin dün ü güni

Ḳamu seyyâre birle ay u güni

Togar u tolunur döner tolanur

Ki dünyâ bunlaruñla tolanur

Mu'allak kürsî vü çarh üzre âsân

Kamu düşvâr işler saña âsân

Mutabbak yedi kat gögi yaradan

Dahı her yârı yâre yâr iden

Yaratduñ anuñ altında yedi yir

Ezelden cümle mahlûḳı yedi yir

1a ḥikmetlerüñ:ḳudretlerüñ, 2a fa'ili sensin: fa'ilisin sen T, 4a ferş:cism M, vü T'de yoktur. 8a döner: dutar M, 8b ṭolanur: ṭonanur T, 9a çarḥ: 'arş T, 9b saña bu kamu düşvâr işler âsân M, 10a gögi: gök T, yaradan: yaradan sen T.

Ağır yiri yel üzre durudansın

Ulu 'arşı şu üzre durudansın

Ḳılur ḥükm emrüñile yedi yılduz

Gelür yirlü yirince ay u yılduz

Şular kim döne açıla ḳarara

Ṭanıḳlıḳdur ki sensiñ bir ḳarâra

Bu her ḳudret senüñ iy dilek ıssı

Ki âlem geh şovuḳ olur geh ıssı

Döner dört faṣl olur ḳış yay u yaz güz

Şolar ḳurur nebât ölür yay u güz

Giderüp getürürsin ḳış u yazı

Ki biter yeşerür her bir yazı

Dirildürsin ölü ṭagı vü bâġı

Anı fikr itmeyen ṭaġı vü baġı

Çemenler ṭonanur ḫoş taze gül-zâr

Diler kim bülbüle ḳıldura gül-zâr

Biter ḫoş ter çiçekler nâzük otlar

Ki ḥayvanât anuñ her birin otlar

Şaḳâyuḳ sünbül ü nesrîn ü ḥatmî

Ḫôş illâ ṣolmaḳ olur ṣoñra ḫatmi

Benefşe süsen ü nergis ü lâle

Ḳamu ġayruñı nefy ider ki lâle

12a yel: yir T, 12b durudansun: yüridensin T, 14,15,17. beyitler T'de 79a'da 3,4 ve 5'te yer almıştır. 14a döne açıla ḳarara: ṭatluyı acıla ḳarar T, 15a dilek: ḳudret T, 16. T'de yoktur. 17a bir: tag T, 17b vezne uymuyor. 19a çemenler ṭonanuben her taze güller T, 19b güller kim bülbüli ḳaldura gülzâr, 20a biter. biterler T, ter T'de yoktur, 22b ki: lâ T.

Saña iṣbât iderler milki şeksiz

Ki sen bir Teñrisin yoḳ ġayru şeksiz

Şular her biri bir ḳulluḳda işde

Biz işsiz yürürüz dirüz uş işde

Alu ḥayvân bizden yigrekdür

Ki bal eyler aru söyler ṣadefdür

Velî bu sözde daḥı bir naẓar var

Ki bizden saña ne nef' ü żarar var

Girü bizden bizedür ḫayr eger şer

K'iletür ṭogrı yola ḫayr eger şer

Ġanîsin cümle 'âlemden ser-â-ser

Ne il ḥâcet saña vü ne ser-â-ser

Ilâhî faẓluñıla ḳıl bizi yâd

Ṭapuñdan ayru ḳoyup eyleme yâd

Şularuñ hürmeti-çün kim bilişdür

Senüñle bizi dahı ---- bilişdür

Ilâhî sen ḳabûl eyle kerem ḳıl

Ki ḥasret birle oldı cânımız ḳıl

'Inâyet senden iy Maḥbûb u dil-dâr

Ki oldı fürḳat u ġam birle dil-dâr

Gelür her dem ḫayâlüñ bizi yaḳar

Içimüzi firâḳuñ odı yaḳar

Kişi kim sevse bir zîbâ dilârâmı

Hiç ider mi ol dilbersiz dilârâm

23b ġayru şeksiz: anda şek söz T, 24. beyit T'de yoktur. 25a vezne uymuyor. 28b vü T'de yoktur. 30a bu beyit T'de varak 79b'de yer almıştır. 31a ilâhî: kesaduz M, 33a bizi yaḳar: bize baḳar M,

Gözümüz aç ki seni görebile
Ḳamu mü'min ḳarındaşıla bile
Bu ṭaġuḳ yaşumuzı ḳıl keremdür
Ki pîr oldı henüz kuru ḳeremdür
Ḳarardı beyni aġardı şaḳal saç
Ilâhî üstümüze raḥmetüñ saç
Saña lâyıḳ ḳanı aġız u dil söz
Yâ ḳanı âh u zâr u derdile söz
Yazuḳlardan ḳatı kirdür yüzümüz
Ḳatuñda bir çöpe degmez yüzümüz
Bizimle ṭâ'ata yoldaş degil ḳalb
Taşımız ṣâf durur içimüz ḳalb
Dilimizden delim yumşaḳ ḳatı ṭaş
Ki olmadı münâsib bu iç ü ṭaş
Uyuruz ġaflet uyḫusından uyar
Ki nefsümiz yolı ḳor ġûla uyar
Iraḳ eyler bize her dem yaḳîni
Temeyyüz eylemez şekden yaḳîni
Ne yol gözler ne ögüdi işidür
Ki her-dem nefsile şeyṭân işidür
Bu faḳr içre bize gösterdi erkân
Uş irşadıla ḫôş evrâd u erkân

---

36. beyit T'de yoktur. 38a u T'de yoktur. 41b iç ü: ḳalbe bu T, 42b ġûla: ḳûla T, 43. beyit T'de yoktur 44a öğüdi: ögüt T, 45a gösterdiñ T, 45b uş: ḫoş T, ḫoş: uş T.

Dutup gözleyemezüz resm-i âyîn

Bürür ġaflet bolıdı devlet âyîn

Hemîşe ṭogrı yoldan bizi yarar

Ḳanı bizde bir iş kim saña yarar

Nola bu zaḫme bir merhem yaḳasın

Alasın düşmen elinden yaḳasın

Demidür vuṣlat âyîne yaḳasın

Niçe bir furḳat odına yaḳasın

Hudâyâ ṭapmaġa ṭapuñ sezâ-var

Yâ ḥamd u şükr ayruḳ ne sezâ-var

Çü didüñ ġayrum ḳoñ baña tapuñ

Muṭi' olduḳ bize farż oldı ṭapuñ

Velî biz 'aciziz ṭapuñdan el-Ḥaḳ

Ki bir ḫayr iş ṭutamazuz ṣunup Ḥaḳ

Bizi ġayruñdan ayır saña ṭapdur

Ki 'âbidlere bir ma'bûd ṭapdur

Yazuḳ yükleri bükdi belümüzi

Şaşurdı ḳamu 'aḳl u bilümüzi

Yaturuz ġafletile gice ḫor ḫor

Yürürüz ḥacletile irte ḫor ḫor

Muḳırruz suçumuzı pür-ḫaṭâyuz

Görünmez bir ṣevâb illâ ḫaṭâyuz

46a dutup:ṭutup T, 46b bürür ġaflet bolıdı: biziz devlet geldi T, 48b niçe bir fürḳat odına yaḳasın M, 49a âyîne yaḳasın: ipine ṭaḳasın T, 50a sezâ-vâr: sezâdır T, 50b ḥamd u şükr ayrıḳ: şükre senden özge T, 51a ġayrumı: ġayrıyı T, baña: Ḥaḳḳa T, 52a el-Ḥaḳ: alçaḳ T, 52b Ḥaḳ: alçaḳ T, 56b görünmez bir sevab: günümüz pür ḫaṭâ ṣevâb M,

Bize raḥm eyle sen kıl yine yârı
Ḳıl aġyârı melûl it ṣâd yârı
Ḳanı sözi gerçek yüzi aġ yâr
Ki ḫalḳuñ biri yârı yüzi aġyâr
Egerçi ne yoġuz bellü ne varuz
Velîkin faẓluña ümmîd varuz
Şu 'adliñden içümüz daḫı ḳorḳar
Ki dâ'im her gülile biledür ḫâr
Ḳurı aru ḳovanuz balumız yoḳ
'Urûc itmege perr ü bâlimüz yoḳ
Fenâ evden beḳâya göçmek içün
Ne ṭâḳat var ne ṭâ'at uçmaġ içün
Bizi baġlar bu ḥırṣ u bend ü duzaḫ
Ki ḳıla yirimüzi zîr ü duzaḫ
Dutulduḳ ḳalduḳ uş bu ṣarb belde
Yanaruz nitekim şem' içre belde
Ne iş var elde vü ne naḳd belde
Ki fâ'ilsin hünerbâġ u belde
Meded ḳıl kim meded yoḳ bize bizden
Yâ ṣânı'sız ne çâre bize bizden
Öñümüz dik yoḳuş ṭaġ oldı yol ṭaş
Girü geç ḳalduḳ erden gitdi yoldaş

57a raḥm eyle sen ḳıl yine: bize eyle keremin birle T, 58a vezne uymuyor. 59a ne T'de yoktur. 59b veli faẓluñıla ümid umaruz T, 60b ḫâr: ḳorḫar M, 62b ṭâḳat var ne ṭâ'at: ṭâ'at var ne ṭâḳat T, 63,67. beyitler T'de yoktur.

Azıḳ yoḳ yol ıssız var çoḳ ḥarâmî

Ki farḳ itmez ḥelâli vü ḥarâmı

Yaraḳlan irden uṣlu âdemî-zâd

Ki yol varmaz yaraḳsız âdemî-zâd

Ayaḳ yol varımaz şehvet çeker baş

Bu derdile olupdur baġrımuz ṭaş

'Amel yatlu emel uzaḳ ḳısa yaş

Dudaḳlar ḳuru el boş göz ṭolu yaş

Yazıḳlar balçıġı yetişdi ka'be

'Inâyet ḳıl bîḥaḳḳı Ṭûr-ı Ka'be

Hevâdan göñlümüzi eyle ḥâlî

Ki daḥı sevmeyevüz zülf-i ḥâli

Büküldi dîz ü bel çün geldi göz ü el

Girü gözledigimüz gör ki güzel

Bilürken ki bozılur cümle düzen

Yine endîşemüz ev barḥ u düzen

Kişi bundan artuḳ daḥı ne aza

Ki şükri yoḳ çoġa vü şükri aza

Çü ḳatı azmışız bizi sen oñar

Ki sen oñ didigin hîç azmaz oñar

Niçe yapup dururuz baġ u hâne

Çü dünyâ ne bege ḳalur ne ḥâna

Ölüm yaḳın kişi niçün beḳâdur

Ki bu dünyâ fenâ 'uḳbâ beḳâdur

68a vezne uymuyor.70a bu mısra T'de yoktur. 70b bu mısra 71b'nin yerine yazılmış, 71b T'de 70b ile yer değiştirmiş. 73 T'de yoktur. 74,76. beyitler T'de yoktur. 77b hîç azmaz: azmaz u M, 78a niçe: nişe T, 79. beyit T'de varak 9b'de yer almıştır.

Ki ḳurmış bizim içün çarḫ-ı dünyâ

Ki bugün oḳlar ata bize dünyâ

Şu şoñ demde ki irer ölüm oḳı

İlâhî bizi ḫayr adıla oḳı

Biz ölümlü ḳûl iy şâh sen beḳâsın

Dilerüz raḥmetüñile baḳasın

Ḳaçan kim şol ḳıyâmet güni ḳopar

Bizi ṣâliḥlerüñ ṣâfında ḳopar

Çü âḫir senden artuḳ ḥay u ḳâf

Fenâdur 'âlem ḳâf u ḳâf

Ne özenmek gerek şol tâc u taḫta

Ki âḫir yirimüzdür tâbut taḫta

Niçe besleyevüz ser pâ vü sîne

Ki âḫir girerüz ḳarañu sine

Dirigâ 'avrat u oġlân bâġ u dam

Ki olmışdur yolumuza baġ u dâm

İy niçe sâl u mâh u hefte şeb rûz

Telef geçdi ki kesb ola ṭavar rûz

Devâ bulmadı bulmaz bunda bîmâr

Ki hîç olmadı olmaz mâl u bîmâr

Biziz ol fi'l-i ẓalim ḳûl-ı miskîn

Kümür yerinde ḳoyan 'ömrü miskîn

Dönüp bigâne ḫalḳuñ âşinâyuz

Dirüz ya'nî ḥaḳile âşinâyuz

80a ki: çü T, 80b ki bugün oḳlar ata: yürüdürken ata oḳlar T, 84. beyit T'de yoktur. 84b vezne uymuyor. 85b ki: çün M,85b vezne uymuyor. 86a besleyevüz: bilâ yüz M, aḫir: soñra M, 88. beyit T'de yoktur.

Iy ol kim Zü'l-celâl ü kibriyâsın
Şıyıvir nefsimüzüñ kibriyâsın
Dutam şânur dürişür dünyâ ḳovar
Işitmez nitekim 'aḳlı da ḳovar
Bizi maḥbûs idüp bıraḳdı kende
Degil biz ide yüz her şâhı bende
Dutupdur şöyle berk açmaz ayâsın
Gel imdi kim bu maḥmûrı ayâsın
Yer ü içer ḥarâmı ḳana ḳana
Yâ ḳaçan bu ḥarâmı ḳana ḳana
Özümüz süst evet sözümüz iti
Ki ḥalḳ azarlar uş nefsümüz iti
Ilâhî loḳmamızı sen ḥelâl it
Ki yoḳ bir pâre bî-şüphe ḥelâl it
Ger idesin bu cürme 'adl u dâdı
Biñ acı zehr ola dünye dâdı
Egerçi suçumuz çoḳ girdük oda
Bize 'adl itme faẓl it ḳoma oda
Bizi dünyâ içün ṭap cevre yıldur
Çü bildük her yılunuñ sa'yi yıldur
Nitekim gelmez elden bunda ekmek
Hîç eksik eylemezsin aş u etmek
Ḳılursın râyegânî dürlü in'âm
Dimezsin ḥalḳa ki ân ḫâṣ in'âm
'Aṭâ ḳıl cenneti daḫı bahâsuz
Hem anda ḳılma dîdârı bahâsuz

97a ve 97b mükerrer yazılmıştır.

Senüñ ni'metlerüñe ḫôd bahâne
'Ibâdet ṭâ'at arada bahâne
Virürsin cümle ḫalḳa rızḳ u câme
Ki ba'żı zühde mâ'il ba'żı câme
Bizim maḳṣûdumuz ṭapuñdan oldur
Ki dervîş olavüz olmaduḳ oldur
Bu gün ṭâ'âtda ḳıl saġ u selâmet
Yarın sâ'âtda ḳoy dâru's-selâmet
Bizi muḥtâc ḳılma ġayrî bâba
Çi yâr u ḳavm u ḳardaş ana baba
Gedâyuz ḳıla geldük keṯḫüẕâdan
Ġanî ḳıl bizi şâh u keṯḫüdâdan
Bize ḳıl dürlü in'âm u 'aṭâyâ
Çü ġâyet müsteḥaḳlaruz 'aṭâyâ
Egerçi bizde ẕillet ü ḫaṭâya
Delimdür baḳma vü raḥm it ḫaṭâya
Bize raḥmet ḳıl iy Raḥmân içün
Nebîler daḫı mürseller ḥaḳı-çün
Senüñ 'izz ü celâlüñ ḥürmet içün
Naẓar vir farḳ u ḥill ü ḥürmet içün
Biḥaḳḳı evliyâ vü pür vilâyet
Biḥaḳḳı aṣfiyâdar her vilâyet
Biḥaḳḳı Bismi'l-lâhi Elif Lâm
Biḥaḳḳı fâtiḥa ḳurtarur âlâm
Biḥaḳḳı Ḳâf u hâ El-kehf u Aḥḳâf
Biḥaḳḳı Ve'du-ḍuḥâ vü Ṣâd u Nûn Ḳâf

108b koy: ko M, 112b vü T'de yok, it: it bu T, 113b diler senden bizi dâ'im nebî-çün T, 114 T'de yoktur.

6

Ne şâẕılıḳ bize bu 'âriyetde

Çü key ḫavf u ḫaṭar var ḫâtimetde

Bugün dünyâda yârın âḫiretde

Eġışna yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

7

Delîl ol çek bizi 'iṣyân elinden

Aşır nefs-i hevânuñ ṣarp belinden

Emîn it rahzen-i şeyṭân elinden

Eġışnâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

8

Saña sığındım iy Hâdî nigeh-dâr

Bizi bu ġaflet uyḳusından uyar

Ki nefsimiz yolı ḳor ġûla uyar

Eġışnâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

9

Ne ḥâṣıl bize ḳâl u ḳîlimizden

Ya ne aṣṣı bu 'aḳl u bilümüzden

Çü dünyâ bağladı her ḳılumuzdan

Eġışnâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

10

Gözümüz ṭolı yaşdur kim elimüz

Ḳurı boşdur hemân söyler dilimüz

Ki 'ömrimüz ḳışa uzun bilümüz

Eġışnâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

3

(M15a) Der Münâcât

.--- / .---/ .--

I

Ilâhî ḥasta dillerüz devâ ḳıl
Eġıṣnâ yâ ġıyaṣe'l-müstaġîṣin
Yanuñda ḥâcatımız çoḳ revâ ḳıl
Eġıṣnâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

2

Ḥudâvendâ bize luṭf u kerem ḳıl
Yol içinde bizi ṣâbit ḳadem ḳıl
Yazuḳlardan ḳatı mücrîmiz em ḳıl
Eġıṣnâ yâ ġıyâṣ'el-müstaġîṣîn

3

Ġanî sulṭânsın iḥsân it faḳîrüz
Ża'if ü 'aciz ü hôr u ḥaḳîrüz
Bu nefs-i şûm elinde key esîrüz
Eġıṣna yâ ġıyâṣ'el-müstaġîṣîn

4

Ḥudâyâ faẓluñıla bize vir dâd
Bu ẓâlim nefs elinden âh u feryâd
Daḥı her ḳorḳulardan eyle âzâd
Eġısna yâ gıyâṣe'l-müstaġîṣîn

5

Egerçi 'âṣiyüz yoldan ṣaparuz
Binüben ġaflet atına çaparuz
Velîkin mü'miniz saña ṭaparuz
Eġıṣna yâ gıyâṣe'l-müstaġîṣîn

Suçun añar Kemâl Ümmî kemine
Degil meşġûl ilüñ pîş ü kemîne
Delimdür 'acz u 'aybı vü günâhı
Saña yalvarup ider dün gün âhı
Eġişnâ yâ ġıyâşe'l-müstaġîşin
Ki ben bîçâre ġâyet müstaġîşin
Ne ṭâ'at gelür elümden ne pîşe
Pes iş ḳaldı girü geçmedi pişe
Ḳurı sözümden artıḳ daḥı nem var
Aḳar gözümden uş derdile nem var
Bu uzaḳ menzili feryâd irişdür
Baña raḥm eyle maḳsûda irişdür
Elim dut ki yolunda adım âdem
Biḥaḳḳı Ḥûd u Yûsuf Nûḥ u Âdem
Senüñile saña irgür İlâhî
Mecâzî 'aşḳımı al vir ilâhî

130a añar: aġlar M, kemine: kimine T, 131.T'de yoktur. 132a eġışna: eġışni M, 134b derdile: yaş daḥı T, 136a dut: ṭut T, 137a irgür: irer T.

Sen añdır nefsimüze Mevt ü Yâsin
Biḥaḳḳı Tevbe vü Ṭâhâ vü Yâsîn
Çoḳ içdük ṭolu ḳahr aġusı ṭasın
Irür luṭfuña yâ ḥâ mîm ü ṭâ sîn
Ḥabîbüñ Muṣṭafâ yüzi ṣûyı içün
Muṭahhar rûḥ u arı suyı içün
Şu bey'at ḳılan on yâr ḥaḳı-çün
Olara ḳılduġuñ yârı ḥaḳı-çün
Hem âli ehl-i beyti ḥürmeti-çün
Ḳamu meddâḥ u beyti ḥürmeti-çün
Hem Enṣâr u Muhâcirler ḥaḳı-çün
Kim aña uydılar şeksiz hakı-çün
Dükeli sevgülü yârenler içün
Şerî'at birle ḳıl yârenler içün
Medîne Mekke şehri ḥürmeti-çün
Receb zilḥicce şehri ḥürmeti-çün
Üruc ayınuñ ulu kadrî içün
Nehâr-ı 'îdi leylî vü ḳadri-çün
Mezârı ḥürmeti-çün ḳuds ü şâmuñ
Medârı 'izzeti-çün ṣubḥ u şâmuñ
Ġazâ ḳılanlaruñ ḳutlu demi-çün
Şehîd olanlaruñ zaḥm-ı demi-çün
Kabûl eyle münâcât u du'âmuz
Bizi ḫâş ayle ṭapuñdan du'âmuz

119,120,121. beyitler T'de yoktur. 122b T'de yok, onun yerine 125b yazılmış, 129a eyle: it M, 129b du'âmuz: yek du'âmuz M.

11

Dilerüz kim bu yüzümüz ḳarasın
Yuyuben ṭopraga andan ḳarasın
Bize yurd olduġı dün ol ḳarasın
Eġısnâ yâ ġıyâse'l-müstaġîsîn

12

Tapuñdan ayru bizi ḳılmagıl hîç
Kapuñdan yolumuzı eyleme pîç
Çü varmaḳlık sañadur ir eger giç
Eġısnâ yâ ġıyâse'l-müstaġîṣîn

13

Diriġâ bu 'alâyıḳ bu 'avâyıḳ
Bizi meşġûl ġâfil kıldı bayıḳ
Ki yokdur hîç işimüz saña lâyık
Eġısnâ yâ ġıyâse'l-müstaġîsîn

14

Biz eksikli ża'îfüñ her du'âsın
Ḳabûl it kim işidenler dir âmîn
Biḥaḳḳı Aḥmed u Ṭâhâ vü Yâsîn
Egısnâ yâ ġıyâs'l-müstaġîsîn

15

Anuñ bedr aln-ı nûrı ḥürmeti-çün
Ṣafâ ḳalbi ḥużûrı ḥürmeti-çün
Ḳamu cennât u ḥûrî ḥürmeti-çün
Eġısnâ yâ ġıyâse'l-müstaġîsîn

16

Ilâhî ḳahr-ı luṭfa ḳıl mübeddel

Biḥaḳḳı enbiyâ vü cümle mürsel

Biḥaḳḳı evliyâ vü cümle kümmel

Eġı̱snâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

17

Ilâhî bu ża'îf Ümmî Kemâle

Meded senden kim aldandı kemâle

Niçe biriñ vire kemden kem ala

Eġı̱snâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

18

Bedenden ḳabż idicek canumuzı

Bize sen yoldaş it îmânumuzı

Tamam eyle ḳamu noḳṣanumuzı

Eġı̱snâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

19

Ḳamu 'âşıḳlaruñuñ ḥaḳḳı içün

Dahı ṣâdıḳlaruñuñ ṣıdḳı içün

Saña lâyıḳlaruñuñ şevḳî içün

Eġı̱snâ yâ ġıyâṣe'l-müstaġîṣîn

4a dâd: zâd T, 6b ḥatimetde: ḥâtiminde, 7a çek bizi: bizi çek T, 7b nefs-i: ḥırṣ u T, belinden: yolundan T, 7c it: ḳıl T, 8a uyḳusından: uyḥusundan T, 8c ḳorġula uyar: ḳorḳuya uġrar T, 12b yolumuzı: yönümüzi T, 17a ve 17b T'de yok. 19a ʿâşıḳlaruñuñ ḥaḳḳı içün: ʿâşıḳlarıñ şevḳi ḥaḳḳı-çün, ṣâdıḳlarıñuñ sıdḳı içün: ṣâdıḳlarıñ sıdḳı ḥaḳḳı-çün 19c lâyıḳlarıñuñ şevḳi içün: lâyıḳlarıñ zevḳi ḥaḳḳı-çün T.

(M17a;T66a)

4

Dir Ger Ḥaḳḳ-ı Evvelî

-.-- / -.-- / -.-

Bil ki bismi'l-lâh dilüñ mışbâḥıdur
Hem ma'ânî gencinüñ miftâḥıdur
Her kim evvel işde Bismillâh dise
Cân u göñül birle yâ Allâh dise
Hergiz anuñ işi ebter ḳalmaya
Şeyṭân anuñ göñline yol bulmaya
Her murâdı tîzden ḥâṣıl ola
Her neden kim ḳorḳarısa ḳurtıla
Ol Ġanî Cebbâra çoḳ ḥamd ü senâ
Kim bize dîn içre virmişdür ġınâ
Teñri adı birle söze girelüm
Şeri' gülzârında güller direlüm
Mübtedîler meẕhebîni ḳoyalum
Muṣṭafânuñ sünnetîne uyalum
Çoḳ ṣalavât idelüm bugün aña
Kim şefâ'atden bizi yarın aña
Ol nebîden bir ḥadîṯi key ṣaḥîḥ
Râvî ḳılmışdur rivâyet ḫoş melîḥ
Biz daḫı andan rivâyet ḳılalum
Naẓm idüp rûşen ḥikâyet ḳılâlum

8a çün ṣalâtıla selâm olsun añа M, 10a daḫı andan: de andan ḫôş T.

Tâ ki dirlik nice gerek bilesiz

Ölümüñüzden ilerüde ölesiz

Dünye arzûsın göñülden uzasız

Âḫiret düzgünlerini düzesiz

Açuñ imdi cân u göñül sem'ini

Kim gözüñüz göre îmân ṣem'ini

Ol devirde kim cihân ma'mûr idi

Ol güneşden şeş cihet pür-nûr idi

Muṣṭafâya geldi bir gün bir recül

Didi kim iy ṣâh-ı Muḥtâr-ı rüsül

Baña bir destûr vir iy şems-rû

Kim ölümüm dileyem andan girü

Bir du'â ḳıl kim tîzrek öleyin

Miḥnetinden dünyenüñ ḳurtulayın

Çün bu sözi diñledi faḫr-ı cihân

Ol ara döndi ayıtdı iy fülân

Bir 'aceb nesne durur bilgil ölüm

Işid imdi kim neler söyler dilüm

Pes dilemedin daḫı saña gelür

Her ki ṭogdı ṭogısar lâbüd ölür

Bir ḳadeḥdür kim ḳamu nefs içiser

Bir ḳapudur kim gelenler geçiser

16a iy: ey T, 17a olayın: olayım M, 17b ḳurtulayın: ḳurtulayım M, 18a faḫr-ı: ṣâh-ı T, 20a pes: sen T, 21a ḳadehdür: ṣarâbdur T.

Ḥaḳdan artuḳ nesneler küllî helâk

Öliser ü ḳalıser ol Ḥayy u Pâk

Hem yaraġını yoluñ görmek gerek

Yol eri andan yola girmek gerek

Hem ḳatı uzaḳ sefer durur o yol

Kişiye azıḳ gerekdür anda bol

Saña menhîdür ölümüñ dilemek

Geç bu işden fârigˊ ol çekme emek

Ger emek yiriseñ eylegıl yaraḳ

Tâ kim ola Ḥaḳ ḳatında yüzüñ aḳ

Pes ölümin dileyen ṣaḥṣa 'ayân

Gerek on menzilde durur armaġân

Armaġânuñ varısa ölümün dile

Yoḳsa ayruḳ bu sözi gelme dile

Andan ol er döndi aydur yâ Ḥabîb

Kim yazuḳlar derdine sensin ṭabîb

Vir ḫaber ol armaġânlardan bize

Kim bu yola 'azm iden anı düze

Yâ Resûlu'l-lâh buyur işidelüm

Dünyede aña göre iş idelüm

Muṣṭafâ çün kim ṣadef aġzın açar

Diñle kim ne dürr ü gevherler saçar

Ġâfil olma 'aḳluñı başuña dir

Vir ṣalavât gör ki peygâmber ne dir

---

23 ve 24. beyitlerin yerleri T'de değişiktir. 23a yaraġını yoluñ: yaraġ yatını T, 26a eylegil: yola eyle T, 28b yoḳsa: yoḫsa T, 30b yola: yoldan T, 33b vir ṣalâvatla selâm işid ne dir M.

Eydür evvel armaġan 'Azrâ'ile
Nez' vaḳtında gerekdür râyile
Hem gerek evvel geçeñde sinüñe
Armaġânlar kim yaraya dînüñe
Saña Münkir hem Nekîr geldügi dem
Armaġân gerek durur anlara hem
Hem mîzâna daḫı gerek armaġân
Kim gele ḫayruñ yazuġundan girân
Hem Ṣırâṭa armaġân düzmek gerek
Kim geçe andan geñezin tîzrek
Hem bu yola 'azm iden sâlike
Armaġân düzmek gerekdür Malike
Hem bil âgâh ol ki Rıḍvânuñ daḫı
Armaġânı var durur anuñ daḫı
Hem gerekdür Cebra'île iy kişi
Armaġânlar bile hem ḳıl bu işi
Hem gerekdür bu Resûlü'l-lâha ḫoş
Armaġânlar kim saña vaṣf itdüm uş
Hem gerekdür Ḥaḳ Te'âlaya 'aẓîm
Armaġânlar kim baña ne ol kerîm
Tuḥfelerüñ çünki Şâha 'arż ola
Suçlaruñı 'afv idüp rahmet kıla
Geldük imdi girü 'Azrâ'îl sözin
Söyleyelüm diñle bir bir şeksüzin

34a eydür: iydür M, 35a geçende: gicede T, 37a mîzâna daḫı gerek: gerek mîzâna daḫı T, 39a iden: ḳılan T, 41b armaġânlar bile: armaġân kim bil T.

Soñ nefesde kim gelür cân almaġa
Rûḥuñı cismünden âsân almaġa
Ana ol demde gerekdür armaġân
Ol ne dörtdür ideyüm bellü beyân
Biri oldur ki kişi her ḫaşmını
Râżı ide ger yidise ḳısmını
Ḳılmadan da'vîciler ana 'itâb
Nefsini ṣorulmadın ide ḥisâb
Ġıybet itdise ḥelâllaşmaḳ durur
Ḫalḳıla şol resme helâllaşmak durur
Hem birisi nedür anuñ daḫı bil
Her ne kim borcuñ varısa ödegil
Tenri emrinden her ne kim fevt oldısa
Farż u vâcib hem ḳażâya kaldısa
Ödemekdür ḳaldısa ṣavm u ṣalât
Nezr u kefâret 'öşr ü ḥac zekât
Hem birisi ölümin añmaḳ durur
Ölüm içün ḫoş yaraḳlanmaḳ durur
Ḳılmamaḳdur furṣatı bir laḥẓa fevt
Irmedin dirlik gerekdür şaḫṣa mevt
Hem biri oldur ki 'aşḳ u zevḳile
Teñriye müştâḳ ola biñ şevḳile
Çün muḥib müştâḳ ola maḥbûbına
Ṭâlib olan irişür maṭlûbına

47b ol ne dörtdür ideyün bir 'ayân T, 48a ki. kim, 49b ger yidise: yidise M, 51b ödegil: edâ ḳıl T, 52b u: i T, vâcib hem: yâ vâcib T, 54a añmak durur: ṣanmaḳ durur T, 55a ile 55b'nin T'de yerleri değişiktir. 57b irişür: tiz irer T.

Çünki 'Azrâ'il kelâmın söyledük
Armaġânları nedür şerḥ eyledük
Diñle sen hem armaġânları nedür
Ḥażır ol kim ol daḫı dört nesnedür
Biri oldur kim dilin berk eyleye
Ya'nî ḳov ḳovlamaġı terk eyleye
Her ne kim göre yaḫûd hem işide
Anı anda ṣaḳlayup pinhân ide
Hem biri oldur ki bevlinden özin
Saḳlaya ya'ni sidikden kendüzin
Hem bevlinden ṣaḳlaya ṭonın tenin
Ola cânı gûr 'aẕâbından emîn
Hem biri anuñ ḳırâ'atdür benâm
Ya'ni Kur'ân oḳumaḳdur ṣubḥ u şâm
Her ki bunda dürlşe Kur'ân ile
Anda işi dîn ola îmân ile
Hem birisi dün namâzıdur anuñ
'Aşḳıla ḳıl kim behişt ola sinüñ
Ḳorḳacaḳ menẕil durur zîrâ ki gûr
Ol yirüñ irden yaraġın ḳıla gör
Çünki ḳabrüñ armaġânların saña
Neydügin şerḥ eyledük öñden ṣoña

58.beyitten sonra T'de "armaġân-ı ḳabir" başlığı ile 59. beyitten devam ediyor. 59a sen hem: hem sin T, 59b dört: üç T, 61a ne: neyi T, hem T'de yok 61b pinhân: penhân T, 63a hem:kim T, 63a vezne uymuyor. 66b sinüñ :anuñ T, 67b irden: erden M, ḳıla gör: ḳılı gör T, 68b eyledik: eyledim M.

Geldük imdi şunları hem ḳıl fikir
Kim biri Münker durur biri Nekîr
Heybetile gelicek anlar saña
Hem gerek dört armaġân anda añа
Biri oldur kim dili gerçek sözi
Söyleye kim aḳ ola anda yüzi
Her ki söze ḳaṣdıla yalan ḳara
Bunda vü anda ola yüzi ḳara
Kim yalancınuñ hiç olmaz ḥürmeti
Hem sözine kimse ḳılmaz raġbeti
Hem biri oldur ki ḥalḳuñ ġaybetin
Terk ide vü yimeye âdem etin
Kim zinâdan fuḥş u ġıybet söylemek
Ḳatıraḳ durur ki bühtân eylemek
Kim zinâdan tevbe ḳılan ḳurtulur
Lîki ġıybet söyleyen borçlu ḳalır
Hem biri oldur ki ol Allâh içün
Ḳıla alçaḳlıḳ degil kim câh içün
Her ki câh içün añа 'izzet ḳıla
Dinüñ üç baḥsinde birisi ḳala
Her ki ḥalḳa mâlı-çün iḳrâm ide
Dinüñ üç baḥsinin ikisi gide
Çünki Münker hem Nekîr sözin tamâm
Söyledük hem armaġânın ve's-selâm

---

68 ile 69. beyitler arasında "armaġân-ı Münker ü Nekîr" başlığı vardır. 71b aḳ:aġ T, 75b durur ki:-dır acı T, 78a câh içün añа:ḥalḳa câhı-çün T, 78b baḥsinde birisi:bahsiñ biri T.

Geldük imdi girü mîzânda daḫı
Hem gerek dört armaġân anda daḫı
Biri oldur kim ḳıla ḫâliṣ 'amel
Bî-riyâ vü bî-ḫaṭâ vü bî ẕelel
Hem biri anuñ ṣaḳınmaḳdur yine
Şol fi'illerden ki kimse incine
Ṭâ'atında her kimüñ olsa riyâ
Ol 'amel lâyıḳ degildür Tañrıya
Her ki isterse Raḥîmüñ raḥmetin
Ḫalḳuñ üstünden götüre zaḥmetin
Hem biri oldur ki ola ḫulḳi ḫoş
Ḫulḳıla âsûde ḳıla ḫalḳı ḫoş
Lâ-cerem eylik bulur ḫulḳı eyü
Lîki yavuz ḫûyluya vardur ḳayu
Hem biri oldur ki tesbîḥ ide bol
Ya'ni subḥâna'l-lâhı çoḳ ide ol
Ya'ni söz kim dilde yeynidür velî
Zihi söz kim dilde yeyinidür velî
Müzdi mîzânda olur aġır 'alî
Çün didük bildiñüz terâzü ḥâlını
Hem añа dört armaġân aḥvâlını
Geldük imdi hem Ṣırâṭı diñlegil
Derdile ṭaḳṣîrüñ içün iñle gil
Hem gerekdür dört armaġân anda añа
Kim kişinüñ işi ol yolda oña

83b ki kimse: kimesne T, 83 ve 84. beyitlerin T'de yerleri değişiktir. 85a ki: kim T, 88a ide: diye T, 89b olur aġır: aġır durur T, 90a bildiñüz: bildik T, 90. beyitten sonra T'de "Armaġân-ı Ṣırâṭ" başlığı ile 91. beyitten devam ediyor.

Birisi ḳaḳıduġın yutmaḳ gerek

Her kişi ṣuçun mu'âf dutmaḳ gerek

Her ki ḫalḳuñ suçunı dutsa mu'âf

Aña suçun 'afv ide ol pâdişâh

Sen ġażab soñusına ḫışm oḳına

Ḥilm ü ṣabrı ḳalḳan it kim ṭokuna

Hem biri perhîz kılmaḳdur tamâm

Yimemekdür az öküş hergiz ḥarâm

Kim ḥarâmı terk iderse ol Mu'în

Rızḳını vire ḥelâl yirden yaḳîn

Hem biri oldur cemâ'at yoluna

Yüriye kim müzdi öküş buluna

Bañ üñüni her kim işidübile

Olmaya ḥâżır cemâ'atda bile

Muṣṭafâ didi ki ol benden degül

Faż̇l u raḥmetden ḳaçandur key fużûl

Hem biri oldur ki çoḳ ṭâ'at ḳıla

Ṭâ'at üzre dura her sâ'at ḳıla

'Ömrini żâyi' ḳılmaya bir nefes

Ḥaḳ yolunda artura dâim her nefes

Çün ṣırâṭuñ niteligin añladuḳ

Armaġânların işidüp ṭanladuḳ

93a yutmak gerek: yutmak durur T, 93b dutmaḳ gerek: ṭutmaḳ durur T, 94 ide ol Pâdişâh: ede Ḥaḳ bî-ḫilâf T, 99a işidübile: işide vü belâ T, 99b bile: belâ T, 102a zâyi' ḳılmaya: ḳılmaya żâyi' T, 102b daim her nefes: her dem heves T, 102b vezne uymuyor. 102. beyitten sonra "Armaġân-ı Mâlik" başlığı ile 103. beyitten devam ediyor. 103a añladuk: diñledük T.

Geldük imdi girü Mâlik şerḥine
Diñle imdi kim öñmidür şerḥî ne
Ṭâmunuñ kapucısıdur ol melek
Hem gerekdür añа da ḫı dört belek
Birisi oldur kim her dem aġlaya
Teñriden ḳorḳup yüregin ṭaġlaya
Beñzi ṣaru gözleri yaşlu ola
Derdile hem cigeri başlu ola
Çünki ḳûl ṣuçını bilüp ḳıla ah
Ḳurtara ḳorḳularından anı şâh
Hem biri oldur ki müflîs ḳullara
Sırrıla ḫayr eyleye yoḫsûllara
Ehline yanında varından ṣuna
Lîki virdügin riyâdan ṣaḳına
Ta ki andan her ḳażayı ḳıla red
Hem kamu renc ü belâya ola sed
Hem biri oldur ki 'iṣyânı ḳoya
Mürşid ü tevfîḳ-i Kur'âna uya
Ma'ṣıyetler menzilinden tiz göçe
Tâyib olup tevbe milkine göçe
Yazuġından tevbeye her kim gelür
Ol günâhı ḳılmamış gibi olur

104b kim öñmidür: kimdür ol T, 106a kim her dem aġlaya: ki cânın ṭaġlaya T, 106 Ḥaḳ Te'âla ḳorḳusundan aġlaya T, 107a gözleri: vü gözi yaşlu ola T. 108a ṣuçunı bilüp: ṣuçun bilüben T, 108b anı şâh: pâdişâh T, 109a müflîs: dervîş T. 110b lîki:illâ T, 111b hem kamu: mihnet ü T, 113a tiz göçe: tez geçe T, 114a tevbeye her kim: her ki tevbe T.

Hem biri oldur ki kişi dünyâda
Ataya vü anaya eylik ide
Anlara ḳarşu durup öf dimeye
Yañılup ṣonra peşîmân yimeye
Vâlideni ḫoş ṭutup ḥürmet ḳıla
Kâfir olursa daḫı 'izzet ḳıla

Çünki bildüñ vaṣf-ı ḥâlin mâlikün
Hep şular yolındadur her sâlikün
Geldük imdi girü rıḍvân kârine
Ya'ni ol cennet ḫazînedârına
Hem gerek dört armaġân ana daḫı
Iş bu sözler ḥaḳ durur Teñri ḥaḳı
Birisi ṣabr eylemekdür her güce
Âdemiseñ 'aḳlı vü nefse güce
Zîra nefse zühd ü ṭâ'at güç gelür
Lîki fısḳ u ma'ṣiyet geñez gelür
Ṣabırla her müşkil iş âsân olur
Ṣabrıla hem derdlere dermân olur
Hem biri ḳılmaḳ durur şükr ü sipâs
Tenrinüñ ni'metlerine bî-ḳıyâs
Kavlıla vü fi'lile şâkir ola
Sırrıla va cehrile ẓâkir ola
Her ki şükr eylerse Rabbü'l-âlemîn
Artura iki cihânda ni'metin

116a durup: gerek T. 119a ḳarîne: ḥâline T, 120a añа. anda t, 120b ḥaḳı: ḥaḳḳı T, 123b derdlere. dertlüye T.

Hem biri oldur ki işit ḥâlinî
Ḥarc ide Allâh yolunda mâlını
Kim bu yola terkile dutarsa yüz
Ḥaḳ ḳatında bire ondur ona yüz
Ḥaḳ yolunda varını ḳılsun sebîl
Kim bula cennet ü Rıḍvân selsebîl
Hem biri oldur ki ḥayin olmaya
Key emîn ola emânet ṣaḳlaya
Ne emânet kim ḳatında varısa
Ṣaḳlaya cânı gibi dindârısa
El ayaḳ göz ferc dil ḳulaḳ ḳarın
Hep sanã Ḥaḳdan emânetdür ṣaḳın

Çünki Rıḍvândan sãna virdük ḫaber
Armaġânların işidün ser-te-ser

Geldük imdi Cebrâ'il ile biz girü
Ḳamusı Ḥaḳdan olıser ilerü
Hem gerek dört armâġan aña serîf
Işid imdi ol nelerdür iy ḥerîf
Biri oldurki ṭa'âmın yeye az
Çoḳ yemekden eyleye key iḥtirâz
Az yemekden ḥastalar bulur şifâ
Çoḳ yemekden ṣaġlara olur cefâ
Gerçî kim Râzıḳ didi yiyüñ içüñ
Lîki isrâf eylemeklikden ḳaçuñ

132a ḳarîn. yaḳîn T, 136a yeye: yiye T, 138a kim Râzıḳ didi yiyün: Râzıḳ didi kim yiyiñ hem T.

Hem biri oldur ki az söz seyleye

'Aḳlıla yüz sözüni bir eyleye

Az u öz söyle kim aṣṣı andadur

Çoḳ sözüñ yaraşuġı Kur'ândadur

Ger necât isteriseñ uş dut ögüt

Epsem olġıl kim selâmetdür sükût

Hem birisi az uyumakdur uyan

Niçe niçe uyḳu iy nefse uyan

Ḳamu gündüzlerde ḳâ'im ṣâ'im ol

Gicelerde olma nâ'im ḳâim ol

Az yimek az uyumaḳ az söylemek

Ḳanḳı âdemde ki var olur melek

Hem biri oldur ki istiġfâr ide

Dâ'im istiġfârı çoḳ tekrâr ide

Şunı kim her gün nebî yetmiş keret

Ide sen dahı di iste maġfiret

Gir ü gör ol ḳapuya yapılmadın

Neḳd-i rahtun yaġıya ḳapılmadın

Çün bilindi armaġân-ı Cebrâ'il

Ol melekler ṭâvus-ı peyk-i Celîl

Geldük imdi biz girü peyġambere

Ol nebîler pîşvâsı servere

139b bir: bir söz T, 140a kim: ki T, 141a ger: eger T, 141b olgil: ol kim T, selâmetdür: semlâmet durur T, 143a ḳâ'im: dâ'im T, 145a uyumaḳ az söylemek: söylemek az uyumaḳ T, 146b di iste maġfiret: anı eyle et T, 148a geldük imdi çün bilindi armaġânı ; 148b Cebrâ'ilüñ ol melekler ṭâvûs-ı peyk-i Cebrâ'il M.

Rûḥına yüz bin taḥıyyât u selâm
Zîrâ andan mervidür ışbu kelâm
Hem gerek dört armaġân aña daḫı
Kim sefâ'at ḳıla ol sañа daḫı
Birisi peyġamberi sevmek durur
Şer' yolın varmaġa ivmek durur
Her kim anı cân u göñülden seve
Şer' yolın varmaġa ive
Ol şefâ'at ḳılmaġa vardur ümîd
Olmaya Ḥaḳ raḥmetinden nâ-ümîd
Hem biri oldur ki anuñ bil dürüst
Sünnetine uyasın çâlâk u cüst
Sünnetin dutandur anuñ ümmeti
Ümmeti olanıladur himmeti
Her kim uyarsa bu kirtü sünnete
Ṭoġrı yolca iltür anı cennete
Hem biri sevmekdür anı 'aşḳıla
Ehl-i beytin i'tiḳâd u ṣıdḳıla
Anları sevmek miṣâlîdür kemî
Cümlesini sev ki hiç yoḳdur kemî
Her ki birin sevmeyüp iderse farḳ
Ol gemiden ṭaşra ḳala ola ġarḳ
Hem biri aṣḥâbını sevmek durur
Dükeli aḥbâbını sevmek durur
Âlini etbâ'ını dört yârini
Hem ḳamu sevgülü yârânlarını

152a birisi: hem biri T, 156b olanıladur: ola ne durur T.

Cümlesin sevmek gerekdür cânıla
Sevmeyen kimdür Rafâżî ṣayıla

Çün ḫaber virdik nebîden saña biz
Hem işidün armaġânın iy 'azîz

Geldük imdi biz girü uş ḫâlıḳa
Ol münezzeh pâdişâh-ı Râzıḳa
Hem gerek dört armaġan aña ulu
On sekiz biñ 'âlem andan ṭopṭolu
Gerçi armaġâna anuñ ṭañı yoḳ
Râyikân baḫşâyiş ü in'âmı çoḳ
Lîki dört dürlü iş aña ḫoş gelür
Idenüñ cennetde köşki yücelür
Birisi oldurki uş dirüz işit
Emr-i ma'rûf eylemeklidür becid
Ya'nî ḫalḳa Teñri emrîn bildüre
Bilmeyene ḳılmayana ḳıldura
Emr-i ma'ruf ola dâ'im pîşesî
Ḫalḳ içinde ḫayr ola endîşesî
Bâṭıl işden Ḥaḳḳa ḳulavuzlaya
Egri yoldan ṭoġrı yola izleye
Cidd ü sa'y ḳılduġı fi'l-lâh ola
Bî-ġaraż hem bî-ṭamaʿ li'l-lâh ola

---

163 T'de yok. 164a saña biz : bizleydin T, 147a biz girü uş : uş girü ol T, 168b idenüñ : ileteniñ T, 169a birisi : hem biri T, uş dirüz : diriz uş T, 169b eylemeklidür : eylemek durur T, 172b izleye : özleye M.

Hem birisi nehy-i münkerdür anuñ
Ḫalḳ içinde devlet anı ḳılanuñ
Ya'nî kim yıġlındura her kişiyi
Yavuz işden erkegi vü dişi
Güci yetdükçe elile döndüre
Yâ dili birle diyüp yıġlındura
Aña daḫı güci yetmezse yine
Göñli birle döndürüben yigrene
Ḥaḳ içün sev mü'min-i ṣâdıḳları
Ḥaḳ içün yer münkir-i fâsıḳları
Hem biri ḥalḳa ögüt virmek durur
Anuñ ile ḫâlıḳa irmek durur
'Âlim ü 'âmil gerek ṣaḥṣuñ özi
Kim eṣer ḳıla anuñ ḫalḳa sözi
'Ilmile îmân u islâm ögrede
Hem ṣalât u ṣeri' aḥkâm ögrede
Her naṣiḥat kim ḳılur ayruḳlara
Kendü gire öñdiñ ol bu yüḳlere
Yuyıcı arıtmayınca iy 'azîz
Yunıcı ḳaçan ola arı temiz
Hem biri oldur ki her bir kimseye
Raḥmet ide ya'nî kim esirgeye
Her ne kim ṣanursa kendü cânına
Ayruġa daḫı gerek anı ṣana
Bilki şefḳat bellü îmândan durur
Mü'minüñ müşfiḳliġi andan durur

181b şeri': şerḥ T, 182b öñdin: evvel t, 188 T'de yoktur.

Armaġânı Ḥaḳḳuñ uş bular durur
'Âdet it dâ'im ki ḫoş ḫûlar durur
Ḳamu ḫalka ḥulḳıla eyle raḥîm
Saña raḥmet ḳıla Raḥmânü'r-raḥîm
Bu ḥadîṯ işde tamâm oldı hemân
Hem bilindi cümle ol ḳırḳ armaġân
Her ne kim Teñri resûli buyurur
Inanup gerçekleñiz kim Ḥaḳ durur
Iy diriġâ kim benim vâ ḥasretâ
Lâyıḳ işim yoḳ durur vâ ḥasretâ
Ġafletile geçdi 'ömür âh âh
Aḳ saçum yüzüm ḳara işim günâh
Yol çetin ölüm yaḳın menzil ıraḳ
Kârubân gitdi ḳanı azıḳ yaraḳ
Cürm ü 'işyân bu Kemâl Ümmide çoḳ
Lîki ol ḳırḳ armaġândan biri yok
'Acz u 'ayb u sehv ü 'işyân u ḫaṭâ
Yoḳluḳ eksiklik ġaraż zerk ü riyâ
Ḳamular ilticek anda armaġân
Tuḥfem uş bunlar durur benüm hemân
Iy bizi yoḳdan var iden yaradan
Sen götür bu perdeleri aradan
Çünki virdün râyegânî bize cân
Raḫmetüñi daḫı rûz it râyegân
Biz kimüz kim saña layıḳ armaġân
Iltevüz çün bî-nevâyüz nâ-tüvân

189a işde: uşda T, 191a Resûli: bu yolı M, 192b aḳ saçum: saçum aḳ M. 192a T'de 192a'nın yerindedir.

Müctebâ vü Muṣṭafâ vü Müḳteda

Ḥaḳḳı-çün ḳamumuzı sen yarlıġa

201 Iy ḳavî sübḥan u vehhâb u Kerîm

Iy Ġanî Raḥmân u Tevvâb u Raḥîm

Ol Ḥabibüñ hürmeti-çün iy Ḫudâ

Faẓl u luṭfuñdan bizi ḳılma cüdâ

Bu cihân ifanî durur her kim buna

Meyl iderse düşer onulmaz buña

204 Ol cihân bâkî durur her kim aña

'Azm iderse azmaya işi oña

Yâ ilâhî cümle îmân ehline

(Rahm eyle) ba ḳma yavuz fi'line

Yâ ilâhî aydanı diñleyeni

Raḥmetüñle yarlıgagil yâ Ġanî

207 Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât

Virdi olmayanda yoḳdur vâridât

200a Müçtebâ vü Muṣṭafâ : Muṣṭafa vü Müçtebâ, 202b Faẓluñdan u luṭfundan ḳılma cüdâ M, 205 T'de yok. 204b parantez içindeki kısın tarafımızdan metin tamiri yoluyla eklenmiştir. D.Ö.

5

Ḥikâyet-i Ḫażîre-i Ḳudsî

.--./... -/.--/..-

Çü başladıḳ söze be nâm-ı bismi'l-lah
Ki her işimüz ebter ḳomaya Allâh
Hezâr ḥamd u sipâs ol celîl Cebbâra
Daḫı ṣalât u selâm olsun resul-i Muḫtâra
Hem anuñ aline aṣḥâbına selâm olsun
Hem ehl-i beyti hem aṣḥâbınâ selâm olsun
Işit Ḫażîre-i Ḳudsi ḫoş ḥikâyetdür
Aṣaḥ rivâyetdür şirin ter'ibaretdür
Enes rivâyet ider ol Muṣṭafâ Muḥammedden
Ol enbiyâ u rusul pîşuvası Aḥmedden
Ol ṣadr u bedri cihân ma'deni ṣafâ ider
O ḫulḳ u luṭfu veﬀâkânî Muṣṭafâ ider
Ḳaçan ki dostlar uçmaḳda uçmaḳ ehl-i ḳarâr
Ṭamuda hem ṭamu ehl-i ḳarâr ide nâçâr
Ḫiṭâb idüb buyura Ḥaḳ çalap Rıżvân
Cevâb idüb diye lebbeyk iy yüce Sübhân
Ne buyurursın iy şâh-ı Ġanî raḥmeti bol
Diye vü tura ki cennet ḫazinedarıdur ol
Hem anda emr ide rıżvâna ol Ḫûdayı Ḥakim
Yüri Ḫazire-i ḳudsa ol anı ḫoş beze kim
Dilerem anda nebîlerimi velîlerimi
Ki ben ziyâret idem ehl-i ṭâ'atım hemî
Hem isterem daḫı baḫşâyişi żiyâfet idem
Olara fazl u 'aṭamı bugün ziyâret idem

1ab, 2b, 3a, 4b, 5a, 9a vezne uymuyor.

Diye ki 'izz ü celâlüñ ḥakı-çün iy şâhım
Ki yoḳdur benim ol câyigâhdan agâhım
Egerçi cennetüñ içinde ravżalar çoḳdur
Bu anda irmedigim bir maḳâm hîç yoḳdur
Velîki görmemişem yüresine irmemişem
Ben ol Ḥażire-i Ḳudsuñ içine girmemişem
Ḥiṭab idüp yine rıżvâna nâ-gehân Cebbâr
Buyura kim yüri 'adn uçmaġına ḳapusına var
Çün ol ḳapuya iresin çaġır ki yâ ḳaytoş
Ayıt ki Teñri Ta'âla sañа selâm ḳılur ḫoş
Buyurdu kim bañа sen şol emânetî viresin
Ki sende ḳodı yir ü gökleri yaratmadın
Çü Ten i emrile rıżvân ire ol ârâya ḫoş
Çaġıruben diye ol ḳapuda ki yâ ḳayṭôş
O kapudan çıka nâ-gehân bir güzel hûrî
Ki pertev ura güneş gibi yüzinüñ nûrî
Ḫüdâ-yı Ṣâni' añа bir cemâl virmiş ola
Ki medḥ ü şerḥine ne 'akl ne dil irmiş ola
Bu ḥurî söyleye rıḍvâna ayda kimsin sen
Diye ki cennet içinde ḫazinedaram ben
Ḥaḳ ol emanet ki sende ḳomışıdı sañа
Diye ki bügün buyurdı ki ışmarlayasın anı bañа
Ḳaçan ki işide ol şâh-ı serveri ḫûbân
Laṭîf ṭatlu dilile diyegi rıżvân
Meger Ḥażîre-i Ḳudsuñ açılmaġına yaḳın
Ḳalup durur ki gelüp sen emânet istersin

13b, 16b, 17b, 18b, 20a, 23b vezne uymuyor.

Diyegi ne baḫtlu şâh ḳatında ḳullar
Ki ol Ḥażîre-i Ḳuds içre göreler dîdâr
Yürüye nâzile bir ḳapu aça ol dildâr
Çıḳara getüre yetmiş biñ anaḫtar
Bu ḥuri Teñri Ta'âlânuñ emrile anuñ
Ḳamusını vire şol dem eline rıżvânuñ
Kimi zümmürüd ola kimi yâḳutdan
Hem olıser ol anaḫtarlaruñ kimi mercân
Bu ḳapudan gire rıḍvân içerü hem ḳayṭoş
Yürüyerek gireler meydân-ı kerâmet ḫoş
Geçeler andan ilerü biraz daḫı anlar
Ki tâ Ḥażîre-i Ḳudsun ḳapusına varalar
Ḳaçanki irişeler ol ol araya ṭapuları
Hem açalar belgi yetmiş biñ anda ḳapuları
Ki ḳapuları ikişer ḳanatlu ola 'ayân
Birisi incüden ola birisi yâḳutdan
Baḳa bular göreler minberler ile kürsîler
Daḫı bisâṭlar u daḫı naṯalar göreler
Ḳale Ḥażîre-i Kuds içre ol iki maḳbul
Hem olalar bezenmeklige her birin meşġûl
Bular işlere meşġul iken nâ-gâh
Ḫiṭâb idüb buyura Cebrâ'ile ol Allâh
Ki var ḫalḳ-ı cinâna beşâret ile çaġır
Gelin Ḥażîre-i Ḳudsa di cümlesini kaġîr
Daḫı ḫayırlar u ni'metleri ziyâdetine
Sizi oḳur gelüñ Allâhınuz ziyâretine

Çağıra çünki ḥaḳ emrile Cibrîl-i Emîn
Işitdüre ḳamu uçmaḳ ḫalḳına ḥaḳ ünin
Işidüben ḳamu yirlü yirinden uru ṭura
Ferişteler gele şol dem buraḳlar getüre
Muḥammed anda bine bir burâka evvel kim
Yaratmış ola aġ incüden anı Ḥayy u Ḥakîm
Mübârek egnine yetmiş nefis ḥülle geye
Ki degmeye hiç anuñ gibi ḥülle kimesneye
Hem ura başına tâc adı salṭanat tâcı
Daḫı Ḥabîb ala eline nûrdan bir ḳamçı
O ḳamçınuñ adı mülk ḳamçısı durur bilesiz
Bu gün uyarsañuz ana yarın daḫı bile siz
Ḥaḳ añа virdügini daḫılara virmeyiser
Ol irdügine ulu'l-'azm mürsel irmeyiser
Hem anda ḳatına cem' ola cümle peyġamber
Ḳamu şehidile ṣıddıḳ cümle ṣâliḥler
Ḳaçan ki bu 'aẓamet birle seyyid-i sâlâr
Dura vü ṣağ yanına âdem-i ṣafî durısar
Ola Muḥammed Âdem arasında 'atîḳ
Resûl ṣâḥib ya'nî Ebubekr-i Ṣıddıḳ
Dura ṣolında Ḥabîbüñ Ḫalîl peyġamber
Muḥammedile Ḫalîl arasında ola 'Ömer
Daḫı hem ola ḳafasında Aḥmedüñ 'Oṣmân
'Ali götüre öñünce livâ-yı ḥamdi revân
Bu cümle kâfûrdan kumlar üzre seyr ideler
Hem anda müşg depeler üzerinde ḫoş gideler

40b, 43b 48b, 51a vezne uymuyor.

Ki otları ḳamu reyḥân za'ifrân olıser
Hemîşe tâze vü ter ne ḳurur ne ṣolıser
Çün anda bu 'aẓamet birle ol maḳâmdan
Yürüyüben geçeler meydan-ı kerâmetden
Ki tâ Ḥażîre-i Ḳudsuñ ḳapularına ire
Resûl Ḥazret-i Rıżvân çü geldügini göre
Ṭura Muḥammed yetmiş biñ ol ferişteh ile
Ḳamusı 'izzet-i ikrâm ide vü ḳarşu gele
Muḥammedüñ yapışup dizginine indüreler
Anuñ ṣoñunca ine hem ḳalan peyġâmberler
Hem anlaruñ ṣoñına ol ḳalan ḫalâyıḳ ine
Ḳamusı ol ḳapulardan gire o ḫuld evine
Ḥaḳ emrile daḫı Rıżvân o câyigâhda girü
Bulara 'izzet ile ayda kim gelüñ ilerü
Hem anda otura minberler üzre mürseller
Oturagör vü efżaller
Daḫı otura nemârıḳlar üzre her ṣıddıḳ
Ne kim nebi buyurur ṣıdḳıla ḳıluñ taṣdîḳ
Otura neṯhalar üzre şehîd ṣâliḥler
Ki şerh idemeye biñde birin ṣâriḥler
Ḳaçan ki ḳıla maḳâmında her biri ḳarâr
Ḫiṭâb idüp buyura Cebra'ile ol Cebbâr
Diye ki gel aradan cümle perdeleri götür
Iy Cebra'il-i Emîn emrimi yerine getür
Ki tâ bu ḳamu nebîlerimüz velîlerimüz
Cemâlimüze naẓar ḳılalar bu gün yüze yüz

Çü Cebrâ'il işide vü bu ḫiṭâbı götüre
Ḥaḳ emrini yerine cümle perdeyi götüre
Velîki arada bir perde ḳalıser 'ayân
Yaratmış ola anı Ḥaḳ ḳızıl yâḳûtdan
Anuñ adı 'aẓamet perdesi durur biliñüz
Key añlañ iş bu sözi varısa sizüñ biliñüz
Daḫı ḫiṭâb ide ol ḳamu 'âlemi yaradan
Buyura bunlara nâ-gâh ol perde ardından
Diye kim merḥabâ iy ḳullarım dostlarım
Beni ziyâret idicilerim dostlarım
Iy her yazıḳdan o dünyâda ṣaḳınıcılarım
'Azâb-ı ḫışmım añup itmeyicilerim
Bañа inanuben ârâm olıcılarım
Ġayibde 'ahdime ḳorḳup vefâ ḳılıcılarım
Bu kez ḫiṭâb ide nâ-gâh ol yüce sübhân
'Inâyet-i kereminden diye ki yâ rıżvân
Bu ḳullarım öñüne getürgil imdi ṭa'âm
Zihî żiyâfet-i hûn 'aṭâ vü ḫoş in'âm
Ferişteler geleler elinde mâ'ideler
Getüre ḳamusı hem ṣofraları mâ'ideler
Mükemmel incüden ola anuñ kimi yâḳût
Ki cümlesinüñ içi tolu dürlü ni'met-i kût
Daḫı getüre ferişteler anda vü hepisi
Ṭutuben ikişer elinde ikişer tepsi
Ol tepsinüñ biri altun ola biri gümiş
Bilüñ ki Teñri resûli ḥadiṯî böyle dimiş

Ol nebîlerde ola şol ṭa'âmlar ki anı
Ne od bişirdi ne ḳıldı ḫarâb oduñ tütüni
Ḥaḳ ol ṭa'âmlara emr ide çün ol diye
Hemân sâ'ât ola vü ḫalâyıḳ anda yiye
Dahı Ḥaḳ emr ide Rıżvâna kim yâ Rıżvân
Bu kullarıma şu içür diye vü nâ-gehân
Ki nûrı ol ḳadehüñ ay u güne beñzer ola
Velîleriñ gözi nûrın yaḳın olur ki âla
Feriştehler gele hem ḳaravaşlar anlara ḫûb
Ki ḳamu lü'lü'-yi meknûna beñzer maḥbûb
Birer elinde birer ibriġ ola gevherden
Birer elinde birer ḳadeḥ ola cevherden
Ḳaçan ki içseler andan buyura ol Sulṭân
Ki ḳullarıma şu içir diye nâ-gehân
Feriştelere getüler ṭoptolı ol ḥadden
Kim ola yârün rûşen ḳamu zebercedden
Hem içlerinde ruṭablar ola ṭolu ṭabaḳ ḫôş
'Arab dilinde ruṭab tâze ḫurmadur bilüñ uş

Ki tâze südden aġ baldan ola ṭatlurak
Hem olıser gere yaġından ol daḫı yumuşak
Yeyeler anda daḫı ol ḳalan yemişlerden
Ḥaḳ ol ḳadar ki diler ni'metin yemişlerden
Çü yine dürlü ṭa'âm yemiş içile sular
Ḳaçan ki fâriġ olalar bu cümlesinden olar
Daḫı Ḥaḳḳ emr ide kim ḳullarımı ṭonaduñ
Ḫazinedârı çagıra o mülk-i âbâduñ
Ne kim Ḫażîre-i Kudsuñ aġaçlarında budak
Var ise sarḳıta Rıżvân olara çaġıra ḥaḳ
Her âdemî bir ana vü ata üzre bitmiş
Ṣuya birinden anuñ hülleler çıḳa yetmiş
Ḥaḳ eyle ḳıla oları ne ki yaradur ṣaḳlar
Ne gördi gözler ü ne ḫod işitdi ḳulaḳlar
Ne hîç kimselerüñ ḫâṭırından o geçdi
Ne kimse ṭoḳıdı anı ne dikdi ne biçdi
Daḫı hem ayda Rıżvâna ol Ġanî Cebbâr
Ki ḳullarıma eyle latîf ḫoş ḳoḫular
Çü bir buluṭ gele 'arşdan mu'aṭṭar vü ḫoş-ter
Ḫalâyıḳ üzre hem ol ṣaça müşk ile 'anber
Saña ḳoḫusı ṭanu tenlerinedür ḳâil
Ki ḳala ta ayda her giz olmaya zâ'il
Ḫiṭâb idüb Rıḍvâna diye ol semî' baṣîr
Bu ḳullarımıza imdi di ḫurîler daḫı vir
Hem anda irişe nâ-gâh bir buluṭ daḫı ḫub
Ḫalâyıḳ üzre ki yaġdıra ḥûriler maḥbûb

87a, 91a ve 93b vezne uymuyor.

Her bir âdeme dege yetmiş cemîle ḥurîler laṭîf
Kim ola cümlesi ḳız oğlan laṭîf şerîf
Daḫı hem ola Dâvûda Ḥayy u Ġayûrdan
Çıḳaralar anı bir minber üstüne nûrdan
Ki yüceligi ola anuñ yüz yıllıḳ yol
Çıḳa vü ḫoş nefesile Zebûr oḳıya ol
Gele hem anda nebîmiz Muḥammed-i Muḫtâr
Bir ulu minbere çıḳa o ṣâḥibü'l-envâr
Oḳuya Su're-i Er-raḥman ol Ḥabîbu'l-lâh
Añа şu resme ḫoş âvâz vire ol Âllâh
Ne kim Ḥażîre-i Ḳuds içre çoḳ ḫalâyıḳ ola
Işide ol onı mecmû' ne ki 'âşıḳ ola
Kamusı zevke gelüp ola vâlih u ḥayrân
Zihî dem zihi maḥfil zihî zemân u mekân
Ol oḳumazdan ilerü göreler uçmaġı
Durur ne ḳuşları öter ne aḳar ırmaġı
Daḫı göreler aġaçlarını yemişsiz hem
Bezenmemiş daḫı ḥurîleri durur enîsem
Anuñ mübârek öni çün ṭoḳuna uçmaguñ
İçine vü tola ṣaḥrâsına o şen bâġuñ
Ṭarabdan ötmege başlaya ḳuşları derḥâl
Hem aḳa ḫoş ḳamu ırmaġı ḫamr şu süd bal
Aġaçları bezenüben yemişleri bite ḫoş
Hem anda söyleye ol cümle ḥûr-ı ḫâmûş
Peş añlandı bu sözden faẓilet-i Kur'ân
Ki nûrınıñ berekâtında ola ẕeyn-i cinân

101a, 112b ve 113a vezne uymuyor.

Dahı hiṭâb idüben Cebra'île Ḥayy u Ḥakîm
Diye ki götür aradan şu perdeyi ḥay kim
Velîlerüm bu celâl ü cemâlimi göreler
Firâḳ irişdi kemâle viṣâlime ireler
O buyruġı yerine Cebra'îl tîz getüre
Aradan ol 'aẓamet perdesin daḥı götüre
Ḳaçan ḥalâyık o Cabbâr-ı 'âlemi çün
Cemâline niteliksiz naẓar ḳılalar çün
Anı görüp getürimeye hiç biri ṭâḳat
Ḳamusı secdeye düşeler anda ol sâ'at
Buġur ḥiṭâb ide ol bî-niyâz Ḥay u Ḥakîm
Diye ki ḳaldıruñ iy ḳullarım başıñuz kim
Bu gün sücûd u ibâdet güni degil bâyıḳ
Eyde zaman-ı tene''üm durur size lâyıḳ
Hem ayda râżımısız iy velîlerim benden
Kamusı şükr idüp ayda ki râżıyuz senden
Ne deyi olmayalım râżı iy Kerîm ü Raḥîm
Ki ebedî ni'mete irgürdüñ bizi kim
O geçmezidi bizim hîç bu ḥâṭırımızdan
Velîki luṭf ile sen dahı râżı ol bizden
Ḳaçan ki ḳulları Şâha bu resme vire cevâb
Dahı ḥitâb idüben ayda ol Ġanî Vehhâb
Iy ḳullarım size uçmaġı nevâl itdim
Dahı maḳ'ad-ı ṣıdḳı size ḥalâl itdim
Ḳamu gözi irgürdüm bu bâḳî bünyâda
Ki size va'de ḳılup didimdi dünyâda

114a, 116b, 119b, 125a ve 126a vezne uymuyor.

Hem ayda kim benem ol pâk ḳudret issi Melîk
Dahı 'Azîzem Ġaffâram Ṣâdıḳam dibelik
Yazuḳlu ḳullarımuñ suçların mu'âf idici
Benem velî degilem va'deme ḫilâf idici
Çü va'de ḳılmışıdım kim size bu mülki virem
Muḫalefetsiz ûş itdim o va'dem üzre kerem
Hem eyledim ḳamu gözi viṣâlime lâyıḳ
Ki gördünüz niteliksiz cemâlimi bayıḳ
Ḥaḳâ şükr ki bu ḳutlu ḥadiṣi ṭatlu kelâm
Anuñ 'inâyetile
Zihî ṣafâ ki öñünde cefâ vü ẕahmeti yoḳ
Zihî şifâ ki soñunda belâ vü miḥneti yoḳ
Zihî visâl-i beḳâ kim fenâ vü furḳati yoḳ
Zihî cemâl-i behâ kim firâḳ-ı ḥasreti yoḳ
Zihî bahâr-ı çemen kim ḫazânı vü ḳışı yoḳ
Zihî ṣabâḥ u zihi gün ki gice teşvîşi yoḳ
Zihî maḳâm-ı emînlik ki ḳahrı ġâreti yoḳ
Zihî melâmet-i 'izzet ki hîç melâmeti yoḳ
Zihî dügün ki anuñ âḫirinde mâtem yoḳ
Zihî şetâret-i şâẕi ki ġuṣṣa vü ġamı yoḳ
Zihî sa'âdet-i baḫt u ḥayât-ı câvidan
Zihî 'imâret-i şenlik ki olmaya vîrân
Dahı anuñ gibi terbâġ u tâze gülşeni yoḳ
Ki bülbülinde melâl gülinde dikeni yoḳ
Hevâsı mu'tedil andan laṭîf yaylaḳ yoḳ
Ne ġâyet ıssı var anda ne zemherîr sovuḳ

127b vezne uymuyor. 131b okunamadı. 137a vezne uymuyor.

Ne toz u dumân ü ne gerek her yanı aydın
Enişi yoḳuşı yoḳ yeridür yolı yaḳîn
Ne ḳavm ḳocar ü ne ḳarır hemîşe yigid genç
Ne merk ü renc olur anda zihi dükenmez genç
O beglüye degenin ayruḳ olmaya mâ'zûl
O yaylıġa degenin daḫı olmaya yoḳsul
Aceb ne ḳıla bu 'âciz ü za'if Ümmî Kemâl
Ki ol ḥazîre-i ḳuds içre göre görklü Cemâl
Egerçi bizde anuñ lâyıḳı 'amel yoḳdur
Velîki Ḥaḳ Çalabuñ faẓlı raḥmeti çoḳdur
Bizim müdâm işimüz zillet-i ḫaṭâlardur
Velî hemîşe anuñ raḥmet-i aṭâlardur
Niteki virdi râyigân bize bu cânı
Hem faẓlıyıla dînndârını ol erzânî
Ilâhî faẓl u kerem ḳıl biḥurmeti muhtâr
Bize Ḥazîre-i ḳudsi rûzî ḳıl dîdâr
Bu ḥâcetimizi 'arş-ı 'aẓîm ḥurmeti-çün
Sen ḳâbul ḳıl kelâm-ı kadîm ḥurmetiçün
Mefâ'ilun fâ'ilât mefâ'ilun fâ'ilât
Şefâ'at isteriseñ vire Muḥammede ṣalavât

148b ve 149b vezne uymuyor.

6

Ender Tevḥîd-i Ḥaḳ Sübḥânehu ve Te'âlâ

.-.- / ..- - / .-.- /..-

Zihî kelâm-ı bahâ lâ ilâhe illâllâh

Maḳâm-ı Ḫulda bahâ lâ ilâhe illâllâh

Dil üzre yeynidür illâ terâzüde aġır

Zi ḳadr-i arż-ı semâ lâ ilâhe illâllâh

Hümâ-yı devlet anı bir keret itmeklik

Ne az hezâr-ı hümâ lâ ilâhe illâllâh

Delîl-i 'âciz olanlara Teñri yolunda

Delîl-i râh-nümâ lâ ilâhe illâllâh

Müzeyyen heme zeyn-i münevver ṣaḳaleyn

Mu'âvin-i żu'afâ lâ ilâhe illâllâh

Ḳamu melâ'ik ü vildân ḥûri ġılmânuñ

Didügi cinnü verâ lâ illâhe illâllâh

Ḳamu mürîd ü muḥibler birle didi vü dir

Meşâyiḫ ü 'ulemâ lâ ilâhe illâllâh

Göñülde ne ki nifâḳ u ġaraż meraż varısa

Ḳılur 'ilâc-ı şifâ lâ ilâhe illâllâh

Cihânda cümle cemâd u nebât u ḥayvânuñ

Içinde ṣavt u ṣadâ lâ ilâhe illâllâh

Çemende bülbül ile güllere ider telḳîn

Seherde bâd-ı ṣabâ lâ ilâhe illâllâh

Buluṭ u ḳar u yaġmur u ra'd ü berḳ eydür

Rebî' u ṣayf ü şitâ lâ ilâhe illâllâh

3a hümâyı: zihî T,4a delîl ü: delîl-i M, 8a meraz T'de yok, 10b seherde bâd-ı ṣabâ: odusu ḫak u T, 3a, 5a, 7a, 11a vezne uymuyor.

Ḳamusı dillü dilince hemîşe ẕikr ider
Od u ṣu ḫâk u hevâ lâ ilâhe illâllâh
Çü ṭola göñül evi ḳarañulıġıla aña
Ne ulu nûr u żiyâ lâ ilâhe illâllâh
Ḳıyâmı vü diregidür sarâ-yı islâmıñ
Kelâm u ẕikr-i Ḫudâ lâ ilâhe illâllâh
Adımı ferş anı dir bu cümle ḫalḳ birle daḫı
'Aẓîm-i 'ârş-ı 'alâ lâ ilâhe illâllâh
Binâsıdur bilüñ imân u 'itikâduñ hem
Esâsı dîn-i Hudâ lâ ilâhe illâllâh
Muhallelîn Ḥaḳuñ raḥmetine cennetine
Ḳılur hemîşe ṣalâ lâ ilâhe illâllâh
Şu bay beglere baḳup yerinme iy dervîş
Ḫazâ'in-i fuḳarâ lâ ilâhe illâllâh
Baḳabilen göre ol göre girmedin yaraġın
Ḳılâ fenâ-yı baḳâ lâ ilâhe illâllâh
Çalab ḳatında dimeyen biñ ulu şâhdañ yeg
Bir itden alu gedâ lâ ilâhe illallâh
Niçe ḳabâ-yı kiçildür zihî diyi hem aydur
Niçe ḳabâ-yı 'abâ lâ ilâhe illâllâh
Ṭaşra ṭaşına hemîşe revân olur dilde
Çü ṭola ḳalb ü ḳaba lâ ilâhe illâllâh
Kime ki mürşîd olâ nûr-ı kibriyâsı Ḥaḳuñ
Ḳıyâm-ı kibr ü riyâ lâ ilâhe illâllâh

---

12 a T'de yok, 13a karañulıġıla aña: gide karañu T, ne ulu nûr u żiyâ: ne ola nûr-ı żiyâ M, 15a Adımı ferş anı dir bu: adım 'arş an cümle T, 'alâ: 'ulâ T, 17a Ḥaḳun: Ḥaḳḳın T, 18a şu: şol T, 19a girmedin: germeden T, 20b bir itden: bir aydan M, 21 ve 22. beyitler T'de yok, 23a Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳıñ T. 15a, 23a vezne uymuyor.

24 Zihî laṭîf ü ẓarîf ü şerîf ẕikr-i ḫafîż

Ḫiṭâb ḳutlu nidâ lâ ilâhe illâllâh

Delim şükür ki bize rûzi ḳıldı ol mu'în

Bu fuḳarâ içinde ġınâ lâ ilâhe illâllâh

Riyâ vü süm'asız iḫlâṣıla diyen ẕikir

Olur ḳabûl-i revâ lâ ilâhe illâllâh

27 Budur ṣafâ-yı ḳulûb iy müẕekkîr muḫliṣ

Di ḳalbüñ eyle ṣafâ lâ ilâhe illâllâh

Di ḳalbi ḳalbile bir yaña yönel zinhâr

Ṭaġılma çevre yaña lâ ilâhe illâllâh

Ki dilüñ ile ṣağ u ṣol u üst ü alt içü ṭaş

Ḫoş ide vech ü ḳafâ lâ ilâhe illâllâh

30 Eger belâ didikise elest vaḳtında

Di eyle 'ahde vefâ lâ ilâhe illâllâh

Iy nâ'im ol aḫi ḳa'im di ẕikr eyle dâ'im

Irür gice vü ṭaña lâ ilâhe illâllâh

Bu gün bu dünyede çok di ki mûnis ola yarın

O sinün içre saña lâ ilâhe illâllâh

33 Aña ibâdet it unutma bunda çoḳ ẕikr it

Ki anda seni aña lâ ilâhe illâllâh

Çü derdüñ evvel andandı Kemâl Ümmî

Hem aḫir ola devâ lâ ilâhe illâllâh

Bu güni söyle heme ḫavfı 'uḳûbeti 'âḳabât

Turâ necât-ı recâ lâ ilâhe illâllâh

24a Zihî şerîf ü laṭif ü zikr ü ḥaḳîḳat M, 25a delim: dilim M, ki: kim T 26 ve 33. beyitler T'de yoktur. 28b ḳafâ: liḳâ T, 31a eyle : ile T, 32a dünyede di ki: dünelde çok M, 32b ol sinlik : o sinüñ T, 35a söyle: der T. 25b, 27a ve 35a vezne uymuyor.

Budur diyen kişiye sinde mûnis misbâḥ
Hem oda ḳalḳan ola bâb-ı cennete miftâḥ
Di ẕikr it ol çalâbı lâ ilâhe illâllâh
Çü dir beg ü çelebî lâ illâhe illâllâh
Ḳamu vaż'î' u şerif u ġulâm şâh aydur
Be_külli şeyḫ u ṣabî lâ ilâhe illâllâh
Ḥużûr-ı ḳalbile key ṣaḳlañuz ki vâcibdür
Müẕekkire edebî lâ ilâhe illâllâh
Ġanîlerüñ ṭolı genci velî faḳirlerüñ
Ḫazâ'in-i ẕehebî lâ ilâhe illâllâh
Müdâm bu ḳamu 'uşşâḳ ṭalib ü maṭlûb
Ki dir ḳılur ṭalebi lâ ilâhe illâllâh
Ḳamu ḳo azıġ u ẕikr u du'â vü tesbîḥüñ
E'âzzümün teḫabî lâ ilâhe illâllâh
Çalap sever anı râżı olur diyenlerden
Daḫı ṣavar ġażabı lâ ilâhe illâllâh
Ne olâ vâsıṭası uçmaġa girenüñ hem
Necâtınuñ sebebi lâ ilâhe illâllâh
Ṭoludur iki cihâna bu nûr-ı Kur'ânuñ
Ulu durur rütbeti lâ ilâhe illâllâh
Zihî sa'âdet devletlü necâtlu baş kim
Diyen lisân u lebî lâ ilâhe illâllâh
Şarâb-ı vuṣlatın içmek gerekise zikr it
O ḫâliḳu'l-'inebi la ilâhe illâllâh

---

36 T'de yoktur.37a çalabı: çelebî T, 37b çü dir beg ü çelebî: fikr it oñat T, 41a ḳamu T'de yoktur. 44a hem T'de yoktur. 45a bu nûr-ı: pür nûr T, 46a necâtlu baş kim : kişi kim T, 47a gerekse zikr it : gerekdi ger ayıt M. 36a, 45b ve 46a vezne uymuyor.

48 Ferah bulur işiden hem sürer diyen kişiden
Luġubi vü naṣabı lâ ilâhe illâllâh
Didükçe yelde ḫazân yapraġı gibi dökülür
Yazuḳlarun ta'abı lâ ilâhe illâllâh
Gönül içinde ki imân nahlınuñ dilde
Nişân u ruṭabı lâ ilâhe illâllâh
51 Ṣafâ vü ṣıdḳıla söyle ki cennete giresin
Nite ki didi nebî lâ ilâhe illâllâh
Ḳamu ṣaḥâbeile ḫalḳa dönüp aydurdı
Muḥammed-i 'arabî lâ ilâhe illâllâh
Ne mâl aṣṣı ḳılur kişiye dimeyince
Niteki didi nebî lâ ilâhe illâllâh
54 Şunu ki sevmedi imân kim kabûl eyler
Ki yirdi Bû Lehebî lâ ilâhe illâllâh
Bu Teñri ẕikrin unutma di ḳardaş kim
Fidâke ümmî ebi lâ ilâhe illâllâh
saña setâret-i bâḳî gerekse Ümmî kemâl
Bes est în lâ ilâhe illâllâh
57 Çü geçdi ġafletile 'ömür barı ẕikrile sür
Baḳıyye-i ruz u şebî lâ ilâhe illâllâh
Budur diyen kişiye sinde mûnis u mıṣbâḥ
Hem oda ḳalḳan olur bâb-ı cennete miftâḥ
Ṣafâ vü 'aşḳıla di lâ ilâhe illâllâh
Ki Ḥaḳ resûli didi lâ ilâhe illâllâh

48a diyen : kin T, 49 T'de yok, 53b Niteki didi nebî: Ne aṣl u nesebî T. 56b bes est in : best in ṭarabı T, 57 ve 58 T'de yok. 52a, 55a, 56b ve 57a vezne uymuyor.

Eger muvaḥḥidiseñ imdi ḳavl ü fi'lüñile
Di birle ol Aḥadı lâ ilâhe illâllâh
Şu deñlü şevḳıla çoḳ di ki ḳıla aydın yol
Ḳarañu ṭar laḥaddi lâ ilâhe illâllâh
Ḥaḳa şükr ki ṭolu' itdi baḫtımız güneşi
Gönül gözin bezedi lâ ilâhe illâllâh
Hemîşe aydanı ḳılur mü'eyyed ü menṣûr
'Arûsı üzre yedi lâ ilâhe illâllâh
Budur 'alâmet-i îmân âyet-i furḳân
'Inayeti Ṣamedî lâ ilâhe illâllâh
Meleklerüñ dün ü gün ẕikri 'arşı kürsîde
Feleklerüñ 'amedi lâ ilâhe illâllâh
Her evliyâ vü ḳamu enbiyâ vü mürseller
Hemîşe aydurıdı lâ ilâhe illâllâh
Zihî sa'âdet anuñ kim didi vü diyiser
Vay aña kim dimedi lâ ilâhe illâllâh
Ṣevâb-ı ḳadrı uludur yere göge ṭoludur
Ki yoḳ durur 'adedi lâ ilâhe illâllâh
Çalap beni çoḳ anuñ didi çün kelâmında
Budur ki kıldı nidâ lâ ilâhe illâllâh
Bedende her başa devlet virür ḳola ḳuvvet
Dükeli rûḥa ġıdâ lâ ilâhe illâllâh

60a yol T'de yok, 61b ṭar T'de yok, 63a baḫtımız : bahtım T, 63b aydan : nî T.

Şu kamu korḫulu yirde bu ehl-i imânuñ
Ümîd ü senedi lâ ilâhe illâllâh
Riyâ vü süm'a vü ẕevḳ-ı sûred göñülden yu
Nifâḳı vü ḥasedi lâ ilâhe illâllâh
Iy niçe serkeş ü zâlimleri zebûn idüben
Çerilerini ṣıdı lâ ilâhe illâllâh
Necât u 'avn-u amân irişirdi fir'avna
Ger ögüdin adaydı lâ ilâhe illâllâh
Yolunda niçe şehîd ü muḥibbe ḳıldırdı
Başı vü cânı fidi lâ ilâhe illâllâh
Revân uça derecâta teraḳḳi eyleye rûḥ
Eger ola ḳanadı lâ ilâhe illâllâh
Ne geldi ümmete Ḥaḳdan hediyyet-i mi'râc
Ki Muṣṭafâ diledi lâ ilâhe illâllâh
Saña be-külli ġam yoḳ deminde Ümmî Kemâl
Meger iremedi lâ ilâhe illâllâh
Şu deñlü cân göñül birle söyle kim dilile
Bile didur cesedi lâ ilâhe illâllâh
Budur diyen kişiye sinde mûnis ü mışbâḥ
Hem oda ḳalḳan olur bâb-ı cennete miftâḥ
Di ḳamu şâm u seḥer lâ ilâhe illâllâh
Ki Ḥaḳ diyeni sever lâ ilâhe illâllâh

71a şu :şol, ḳorḫulu : ḳarḳulu, 73a idüben : iden T,74a 'avn : emn T, Ger . T'de yok,75a ḳıldırdı : ḳılurdı T, 78a yok deminde : gününde T, 80 T'de yok. 74b vezne uymuyor.

Kimüñ ki bitdise îmân aġacı göñlinde
Olur dilinde şemer lâ ilâhe illâllâh
Zihî ki kâfir ü müşriklerüñ boyunlarına
Irişdi tîġ ü teber lâ ilâhe illâllâh
Ne baḫtlu şu muvaḥḥid ki ṭoġa göñlinüñ
Gögünde şems ü ḳamer lâ ilâhe illâllâh
Anaḫtarı budur uçmaḳ ḳapularınuñ hem
Olur ṭamuya siper lâ ilâhe illâllâh
Kişiye uçmaḳ içün daḫı dosta uçmaġı-çün
Ne ola bâl ile per lâ ilâhe illâllâh
Budur şehâdet-i tevḥîd efḍalu-l ezkâr
Ki ḳalbe ḳılur eşer lâ ilâhe illâllâh
Olur melekden ulu ḳavl u fi'liyle dâim
Ḳaçan ki ayda beşer lâ ilâhe illâllâh
'Ibâdetüñ iligidür mü'minüñ belegi
Göñüli hem çileler lâ ilâhe ilâllâh
Ne ola düşmen-i şeyṭân leşkerin ṣımaġa
Ki ḳıla feṯḥ ü ẓafer lâ ilâhe illâllâh
Görüñ kilîse vü put-ḫânelerini küffâruñ
Ne ḳıldı zîr ü zeber lâ ilâhe illâllâh
Zihî ki kâfir ü müşriklerüñ boyunlarına
Irişdi tîġ ü teber lâ ilahe illâllâh

---

84 ve 85. beytlerin yerleri T'de değişiktir. 89a belegi : biligi T, 92a ḳâfir u müşriklerüñ : müşrik kâfirlerin T. 89a vezne uymuyor.

93 Yeg ola ṭoprag̈ u ṭaş seni añmayan ḳuldan
Ki dir türâb u ḥacer lâ ilâhe illâllâh
Müdâm ḳamu 'avâm ḫavâṣ aḫaṣṣ u ḫavâṣ
Didi vü derdi yesir lâ ilâhe illâllâh
Cihân içinde ḳamu ḫalḳa her maḫâyifde
Amân u ḫavf u ḫaṭar lâ ilâhe illâllâh
96 Bu keşret içre bilenler o mülk-i vaḥdetden
Virür ṣorana ḫaber lâ ilâhe illâllâh
Faẓiletini görüp bildügi içün şeksüz
Çoḳ eydür ehl-i naẓar lâ ilâhe illâllâh
Özüñe baḫt u sa'âdet yüzüñe baḫt virür
Gözüñe nûr-ı baṣar lâ ilâhe illâllâh
99 Sinüñde ṣorduḳı dün Münker ü Nekîr sû'âl
Cevâbı ḥüccet ider lâ ilâhe illâllâh
Melîḥ ü ṭatlu gelür dem-be-dem itmeklik
Baña zi bal u şeker lâ ilâhe illâllâh
Ne ḥâcet Ümmî Kemâle ḫazâ'in-i dünyâ
Zihî günüz ü güher lâ ilâhe illâllâh
102 Bu cân u dil çemeniñde bitüp durur ṣolmaz
Hemîşe tâze vü ter lâ ilâhe illâllâh
Budur diyen kişiye sinde mûnis u mıṣbâḥ
Hem oda ḳalḳan olur bâb-u cennete miftâḥ

93a ṭoprag̈ u ṭaş : ṭaş u ṭoprak T, 96a bilenler : bilenleriñ T, 98a baḫt virür : ziyâ T, 99a ü : i M, 100a dem: dün M, 102a bitüp durur ṣolmaz: ṭurur ṣolmaz hîç T. 94a ve 100a vezne uymuyor.

Ḫoş aydalım dün ü gün lâ ilâhe illâllâh
Münevveri ay u gün lâ ilâhe illâllâh
Bu kâ'inât yoġiken varıdı ẕikr-i ḳadîm
Dinilmedin daḫı gün lâ ilâhe illâllâh
Esâs-ı şer'-i ṭarîḳat budur ḥaḳîḳatda
Hem aṣlı 'ilm-i ledün lâ ilâhe illâllâh
Hezâr dilde dinildi dinilir ü diniser
Yarın bugün dün ü gün lâ ilâhe illâllâh
Ẕihî 'aṭâ-yı Ḫudâ vü ġıdâyı rûḥânî
Laṭîf ü ḫûb sübḫan lâ ilâhe illâllâh
Niteki şimdi bile yüz hem olıcak bizden
Ḥaḳ ayru eylemesün lâ ilâhe illâllâh
Nedür ki yekregi daim diyüp işitdiginüñ
Ḳamu lisânu özün lâ ilâhe illlâllâh
Zihî şehâdet-i tevḥîd hem kelâm-ı mecîd
Şerîf ẕikr-i ḫoş an lâ ilâhe illâllâh
Muḥibbe merhem urur işidüp didükçe velî
'Adûya zaḫm-ı dügün lâ ilâhe illâllâh
Ġanî vü münkir işitse melûl u yaṣlu olur
Faḳîre 'îdî ü dügün lâ ilâhe illâllâh
Bilene ḳutlu ḳamu ayda ne mübârekdür
Hem işidene yümün lâ illâhe illâllâh

104a aydalım: idelim T, 105b dinilmedin: denilmeden T, 106a ḥaḳîḳatda : ṭarîḳatda T. 108b ve 110b vezne uymuyor.

Ṣafâlu ṣûfiye ṣol gündüz aydınından yeg

Dimege ḳarañu dün lâ ilâhe illâllâh

'Alâmeti budur islâm evi 'imâretinüñ

Ki ola bencileyin lâ ilâhe illâllâh

Daḫı şerâyiṭ-i ṭâ'at gerek düze serâyı

Egerçi oldı rükün lâ ilâhe illâllâh

Ḳulavuz etegini 'itiḳâd-ı ṣıdḳıla dut

Ki saña göstere yön lâ ilâhe illâllâh

Di 'aşḳ u derdile hem sırr-ı cehrile her dem

Çalab sevüsi içün lâ ilâhe illâllâh

Yarın şu ḳorḫulu yirlerde işüñ olmaġı-çün

Müdâm çoḳ di bugün lâ ilâhe illâllâh

Riyâ vü süm'ayı ḳo söyle ḥasbetenlillâh

Ki dinüñ ola bütün lâ ilâhe illâllâh

Di ṣıdḳ-ı ġayretile sevdüñ ise ġayyûr

Be-ġayr-i meyl megün lâ ilâhe illâllâh

Çü nev cüvânıken uyanmaduñ Ümmî Kemâl

Bugün iy pîr-i kühen lâ ilâhe illâllâh

Elüñ boş eylük ü ṭâ'âtı ḳılmadıñ bârî

Dilüñ hemîşe disün lâ ilâhe illâllâh

Budur diyen kişiye sinde mûnis u mıṣbâḥ

Hem oda ḳalḳan ola bâb-u cennete miftâḥ

---

115 'alâmeti : nişânu T, 116a egerçi : gerçi, 117a dut: ṭut T. 119a ḳorḫulu : ḳorḳulu T, 121a ġayyûr : Ḥaḳḳı T, 122a cüvânıken : civânıken, T, 124 T'de yoktur. 121ab vezne uymuyor.

125 Zihî 'aṭâ-yı 'alî lâ ilâhe illâllâh
Fütûḥ-ı Lemyezelî lâ ilâhe illâllâh
'Ibâdetüñ yegi vü ẕikrün efḍalıdur hem
Bezer ḳamu 'ameli lâ ilâhe illâllâh
Bu cümle bülbüli tevḥîd bâġınuñ ḫoş öter
Hemîşe tâze güli lâ ilâhe illâllâh
128 Ezel gününde ki evvel çalındı levḥa ḳalem
Ne yazdı ḳudret eli lâ ilâhe illâllâh
Muḥammed itdügi telḳîn ü ẕikr işitdüñ ise
Budur ki didi 'Ali lâ ilâhe illâllâh
Anı dimek berekâtında buldılar derecât
Ḳamu nebî vü velî lâ ilâhe illâllâh
131 Ġanîmeti ebedîdür her ehl-i îmâna
Bu devlet-i ezelî lâ ilâhe illâllâh
Ne deñlü mürşid ü 'âlim ki geldi vü geliser
Didi vü dir dükeli lâ ilâhe illâllâh
Zikr-i ḫalâvat kandi nebâtı mât eyler
Kesâd ider 'aseli lâ ilâhe illâllâh
134 Nedür bu nefs üzerine eşedd-i a'mâluñ
Budur ki ayda dili lâ ilâhe illâllâh
Dükeli derde em ü ḳamu zaḫme merhem
Ki ṣaġ ider sükeli lâ ilâhe illâllâh

125a zihî : budur T, 126a efḍalıdur : efḍalı T, 130b ḳamu nebî ḳamu velî M, 134 T'de yoktur. 135a vezne uymuyor.

Budur muvaḥḥide âḫir necât u hem miftâḥ
Kelâm u naṣṣ-ı celî lâ ilâhe illâllâh
Görüñ ki ḥalḳa-yı ẕikre oturıcaḳ ẕâkir
Didüre cân u dili lâ ilâhe illâllâh
Birisi 'aşḳıla zikre ḳılacaġaz âġâz
Ḳamusı ayda belî lâ ilâhe illâllâh
Şu deñlü müzdi ṣevâbı faẓileti vardur
Ki yoḳ durur bedeli lâ ilâhe illâllâh
Kesildi iy niçe zünnâr u uşanur eṣnâm
Bu 'aleme geleli lâ ilâhe illâllâh
İçüñe girmemek içün vesâvis-i şeyṭân
Ayıt sor ol doġalı lâ ilâhe illâllâh
Hemîşe ġayrını nefy eyle ẕâtını isbât
Di ṣı put-ı Hübeli lâ ilâhe illâllâh
Di zikri 'âdet idin fikr-i fâsidi terk it
Ḳo mekr u ḥıyeli lâ ilâhe illâllâh
Bu 'âciz Ümmî Kemâl ki hemîşe her yerde
Ümîdi vü emeli lâ ilâhe illâllâh
Budur diyen kişiye sinde mûnis u miṣbâḥ
Hem oda ḳalḳan olur bâb-ı cennete miftâḥ
Dükeli derdüñ emi lâ ilâhe illâllâh
Ṣaḥîḥ ider saḳamı lâ ilâhe illâllâh

137a görüñ ki: gerek T, 138a ḳılıcaġaz: ḳılıcaḳ T, 138b ayda: ide T, 141b doġalı: ṭoġalı T, 142a eyle: it T.

Anı dimek sebebile getürür ol mevcûd
Vücûda ol 'ademi lâ ilâhe illâllâh
Bu ḳamu 'âlem vü âdem içinde îmânuñ
'Alâmeti 'alemi lâ ilâhe illâllâh
Hudâ ḳatında ḳamu ḫayr u ṭâ'atı zikrüñ
Aḥabb u muḥteremi lâ ilâhe illâllâh
Şu bid'atıla yazıḳ deñizine ġark olana
Diñüz ki işide kemî lâ ilâhe illâllâh
Ḳaçan ki idile ḫâṭırlar şâzı ṭolar
Ḳomaz göñülde ġamı lâ ilâhe illâllâh
Ne yire irseler iḫlâṣile mübârekdür
Diyenlerüñ ḳademi lâ ilâhe illâllâh
Muhibb ger ayıtdukca derdile yazılur
Yüzünde gözi nemi lâ ilâhe illâllâh
Müzekkir uyurken her nefes uyanıġıken
Ne dir lisân ü femî lâ ilâhe illâllâh
Degil ki aġzı dili süñügünde ilik dir
Daḥı ṭamarda demi lâ ilâhe illâllâh
Şoñucı kim yuyar anuñla göñli levḥinde
Yaza ezel ḳalemi lâ ilâhe illâllâh
Her enbiyâ vü ḳamu mürsel u ulu'l-'azmüñ
Didigi hem ümemi lâ ilâhe illâllâh

147a mevcûd: mevcûda T, ol: her T, 148a ḳamu 'alemi vü âdem içinde: 'âlem içre ḳamu âdemide T, 149a ṭâ'atı: ṭâ'atıñ T, 150b diñüz ki işide: zikir ki uşda T, 151a Ḳaçanki idile ḫaṭırlar şâdı T, 152a irseler: varsalar T, 153a ger ayıtdukca: zâkir itdükce T, 152b gözi nemi: göz nemi T, 151a ve 153a vezne uymuyor.

158 Tegâful itmedigim key 'aẓîm ni'met durur
Bilene bu na'imi lâ ilâhe illâllâh
Di çoḳ ḥalḳaya gel ẕevḳ u şevkile söyle
Ḳo hây u ḥaşemi lâ ilâhe illâllâh
Ne deñlü zaḥmet u cevr u belâda iseñ di
Ki def' ider elemi lâ ilâhe ellâllâh
161 Ḳo ġayr fikrini di Teñri ẕikrine ṣarf it
Baḳıyye 'ömri hemi lâ ilâhe illâllâh
Di żâyi' itme ki hîç aṣṣı eylemez ṣoñ ucı
Dimeyene ne demi lâ ilâhe illâllâh
Daḥı ne mâl u ġanîmet gerek mesâkine
Çün ola muġtenemi lâ ilâhe illâllâh
164 Di ḳılma dil saña fermânıken bu furṣatı fevt
Ki ḫoş durur şu demi lâ ilâhe illâllâh
Çoḳ añ kerîmi kerâmet gerekse Ümmi Kemâl
Bil imdi bu keremi lâ ilâhe illâllâh
Unut seni vü ḳalanı añıcaġaz anı
Ayıt ḳo pîş ü kemi lâ ilâhe illâllâh

158a key 'aẓîm ni'metdür: 'aẓîm minnetdir key T, 159a gel: T'de yok 161a ġayrı fikrine: Teñri fikrini T, 162a ṣoñ ucı: ṣoñı T. 159a vezne uymuyor.

(M40b;T10b)

7

Der Tevḥîd-i Bârî Te'âlâ

-.- - / -.- - / -.- - /-.-

Ṣad hezârân şükr aña kim ḳamunuñ Ḥallâḳıdur

Râyigân cânlar virür 'âlemlerüñ Rezzâḳıdur

Âferîn ol Ṣâni'e kim işbu ṣufî bâġınuñ

Külli şey eşcârınuñ esmârı vü evrâḳıdur

3 Bî-zamân u bî-mekân bi-nişân odur hemân

Kibriyâ iki cihânda onuñ istiḥḳâḳıdur

Zü'l-Celâl ü Zü'l-Cemâl ü Bî-misâl ü Bî-zevâl

Ber-kemâl ü Lâ-yezâl oldur ki dâ'im bâkidür

'Ilm ü ḥilm ü faż̇l u lüṭf u raḥmet u 'afv u kerem

Setr u vehb u feṭḥ u 'avn u 'izz anuñ aḥlâḳıdur

6 Şeş cihâte ṭolıdur hem ḳaplamışdur 'ilmile

Her ne kim bu on sekiz biñ 'âlemüñ âfâḳıdur

Ḥayy u Ḳayyum u Ezeldür Vâḥid ü Ferd ü Ebed

Zihî Sulṭân kim anuñ yüce gökler ṭâḳıdur

Evvel Âḫir aḥaddur ẓâhir ü baṭın ṣamed

Cümle maḫlûḳât anuñ didârınuñ müştâḳıdur

9 Ol kadehden kim elest vaḳtinde ervâh oldı mest

Muṣṭafâ ol Pâdişâhuñ meclisinde sâḳidür

Enbiyâ vü evliyâ vü aṣfiyâyı her zamân

Mest ü ḫayrân eyleyen ol meclisüñ ṣaġrâḳıdur

Yirde gökde vaḥş u ṭayr u cinn ü insân ü melek

Ol nigâruñ 'aşḳı şevḳi zevḳinüñ zevvâḳıdur

12 Ol ḥabîbüñ derdi bizim cânımız dermânıdur

Ol ṭabîbüñ raḥmi bizim yaramız tiryâḳıdur

1b cânlar virür: cânlar bağışlar T.

Her ki ne dilerse bulur ol ġanî dergâhdan
Redd idüp dimez ki bu sâlûs ol rezzâḳıdur
Zihi cömerd pâdişâh kim dün ü gün ḥânende
Yinilen bu cümle yaradılmışuñ erzâḳıdur
Ḳamu merzûḳa müdâm ol kesmedin rızḳın
Baḥş olur her dem ne kim zühhâdı vü füssâḳıdur
Dünye ni'metlerini ol virdi bize râyigân
Aḫiret ni'metleri hem 'ahdi vü misâḳıdur
Oldı maḳbûl ol ki âmennâ vü ṣaddaḳnâ didi
Ḳaldı merdûd ol ki anuñ münkiri yu 'âḳıdur
Ḳâmu kâfir miḥneti vâdisinüñ 'aṭşânıdur
Cümle mü'min raḥmeti baḥrinüñ istiġrâḳıdur
Devlet anuñ kim 'amel birle anı râżı ḳılur
Vay ana kim anı yazuk itmegile kâkıdur
Nice döner gün ü ay u yaz u yay güz ü ḳış
Bu 'acâyib 'ibrete gözüñ varise baḳıdur
Ḳuvvetile bu yeri ṭutar u gögi dönderür
Kudretile yeller esdirür ṣuları aḳıdur
Ḥikmetile dün ü gündüz ḳar u yaġmur yaġdurur
Heybetile ra'd u berḳi körledür ṣâḳıdur
Aña ḳulluḳ ḳılmaduñ geçdi var 'ömrün güni
Aḫşam oldı sen ṣanursın kim henüz işrâḳıdur
Kim ne ḳapudan dilekler dilerise dilesün
Bu Kemâl Ümmî hemân ol kapunuñ deḳâḳıdur
Bu mesâkin ol ḳapunuñ sâ'ili olsa ne ṭañ
Çün selâṭın ol ṭapunuñ bendesi 'uşşâḳıdur

24a kim ne ḳapudan dileklar: ol ḳapudan kim ne dilekT, 24b deḳâḳıdur: deḳḳâdur.

(M42a;T11a)

8

Der Tevḥid-i Bâr-ı Te'âlâ

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Teñri birdür bî-naẓîr ü Bî-şerîk u Bî-şebîh
Hem kitâbı vü resûli ḥaḳ durur lâ zeybi fih
Ol münezzehdür ta'alluḳdan ne ṭoġdı ne ölür
Kim ṣıfât-ı ḳulhüvâllâhü ehâd ẕâtı nezîh
Ol 'alîm ü 'âlîm ü 'allâm u ġaybuñ sırrına
Irmedi irmez ḳamu 'allâme vü şeyh u faḳîh
Ol ulul-ebṣâre her bir ṣun'ıle günden 'ayân
Gerçi a'mâdur göremez münkir u dehr u sefîh
On sekiz biñ 'âlem anuñ milkidür illâ ki hîç
Ṭurak olmadı vü olmaz 'arş u ferş u şehri dih
Tapmaz ol Ma'bûd u maḳsûdı bilen ġayrına hîç
Sevmez ol ma'şûḳ-ı naḳḳâşı seven naḳş kerîh
Kime ol taḳvâ ṭonını ḫıdmet ḳuşaġın ḳılsa rûz
Gözüne görünmez ayruk hıl'at u kemhâ vü zîh
Hiç 'aṭâsın kimse anuñ men' idemez kimseden
Hem ḳażâsın def' idemez zor u ḳalḳan-ı zırıh
Sev kemâl Ümmî anı hem dostların anuñ için
Hem şulârı yer ki ol düşmen ṭutup görür kerîh
Hiç mesel yönünden olur mı berâber bir degül
'ilm ü cehl ü ḥaḳḳ u bâṭıl ḫayr u şer nâ-bihi bih
Ṣâ'im ol dün ü gün nâ'im olma ḳâ'im ol
Furṣatı fevt itme mevt irmezden öñdin intebih

11a vezne uymuyor.

(M42b;T19b) 9

Der Tevḥîd-i Bârî Te'âlâ

.- - - / .- - - / .- - - / .- - -

Ta'âla'l-lâh zihî sulṭân ki aña hîç zevâl irmez
Meliklik aña yaraşur ki 'azl u intiḳâl irmez
Anuñ künhine lâ-nedri ki bî-had ol durur ḳadîr
Bahâ dîdârınuñ ḳadr-i kemâline hilâl irmez
Ḳadîm ü Bî-zevâl oldur Muḳîm ü Bî-mekân oldur
Ḥakîm ü Bî-nişân oldur ki hiç idrâk u bâl irmez
Kerîm ü Ber-kemâl oldur raḥîm u Bî-zevâl oldur
'Azîm u bî-misâl oldur ki ẕâtına misâl irmez
Vekîl u Lâ-yezâl oldur Celîl-u Ẕü'l-Celâl oldur
Cemîl ü Ẕü'l- Cemâl oldur ki ḥüsnine cemâl irmez
Hüve'l-Evvel hüve'l-Aḫir hüve'l-Ẓâhir hüve'l-Bâṭın
Zihî Fa''âl ü ol Ḳâdir ki 'aczi yoḳ melâl irmez
Zihî Evvel ki öñine yetişen kendüdür yine
Zihî aḫir ki şoñına ḥisâb u mâh u sâl irmez
Zihî Ẓâhir ki bu gözler göremez niçe kim gözler
Zihî Baṭın ki her yüzlerde görinür ḫayâl irmez
Hemîşe gösteren gören hemân oldur alan viren
Hîç andan özge kimseden ḳamu maḫlûḳa yol viren
Aña yüz biñ şükr ü minnet çü virdi bize çoḳ ni'met
Ki key ednâsına ḳıymet virüben milk ü mâl irmez

1a ki aña hîç zevâl irmez: ana hergiz zevâl irmez M, 3b yerine T'de 4a vardır. 3b T'de yoktur. 6a hüve'l-Ẓâhir hüve'l-Bâṭın: hüve'l-Bâṭın hüve'l-Ẓâhir T, 9a hemîşe gösteren: hemîşe rızḳ gösteren T, 9b maḫlûka: ḫalḳa T, 10b key ednâsına: aña nesnene T,

Ezeldür inmez u aġmaz kimesne ḥükmini yıġmaz
Ebedüz kim aña hergiz nüzûl u irtiḥâl irmez
Ne ol Ḥaḳ toġdı kimseden ne ḫod kimse ṭoġar andan
Ki ṭaşraduz ta'alluḳdan aña baḥs-i cidâl irmez
Aña baḥs ü cidâl ehli ḳuru lâf u mugâl ehli
Ne irsün ḳîl u ḳâl ehli çü degme ehl-i ḥâl irmez
Anuñ żâtında baḥs iden biri ḥâṭıdur ikiden
Nedür disün cevâb iden çü sırrına su'âl irmez
Hezârân kârübân göçüp delim kâr berr ü baḥr geçüp
Zihî a'lâ ki çoḳ uçup aña hîç perr u bâl irmez
Eger her merd-i kâmiller anı vaṣfide biñ yıllar
Dimez biñde birin diller ḳaluben künk ü lâl irmez
Ḳamu ṭâlib anı söyler dün ü gündüz anı söyler
Aña niçe elif boylar bükilüp oldı dâl irmez
Muḥîṭ-i şeş cihetdür hep 'aceb bes ḳandażur u żebb
Ki 'arş u ferş u şarḳ u ġarb u cenûb u hem şimâl irmez
Degül andan cüdâ her şey bize bizden yaḳîn ol Ḥayy
Biz anlardan ırağız ki delimdür kim viṣâl irmez
Şerîki çifti yoḳ tekdür muḳaddesligi bî-şekdür
Yolı ḥaḳ ḳavli gerçekdür işine mekr u âl irmez
Bu yolda var delim perde ne ḳılalum ki bizlerde
Geçüp gitmege ol ferde ḳanı ṭâḳat mecâl irmez
Gerekdür yolda ḳulavuz ki sâlik-i menzil alâvuz
Aña kimse ḳulavuzsuz muḥâl-ender-muhâl irmez

12b ṭaşraduz ta'alluḳdan:münezzehdür ḳamudan ol T, 14a baḥs: söz T, biri ḥaṭıdur ikiden:ṣıfâtından daḫı iden T, 14b nedür disün:ne dil durur T, 16b künk:künde T, 18a ḳandażur u zebb: ḳandadur ol T, 19b anlardan:andan key T, 20a muḳaddesligi: münezzehligi T, 21 ṣıfât-ı ḳulhüvâlâhü ol Ḫüdânuñ pâk żâtınuñ / Anuñ keyfiyeti yoḳdur bu sırra ḳîl ü ḳâl irmez T.

Cihânda gerçi iy server delimdür mürşid ü rehber
Velî ol mürsel ü bihter ü maḳâmına maḳâl irmez
O şâhuñ sevgili ḳulı ġanî dergâha makbûlî
Kime kim göstere yolı varur ṭoġrı ḍalâl irmez
Meger ol mürşid-i kâmil ḳıla bizi aña vâṣıl
Bize bizligümüz hâil aña ansuz ricâl irmez
Kemâl Ümmî seni sen ḳo ana gitsün ki ḳala hû
Çü birdür aña gayri o hezâran biñ kemâl irmez
Ḥayâl-i derdi ol cânuñ başıdur cümle dermânuñ
Viṣâli dadına anuñ nebât u ḳand u bal irmez

22a gerekdür: gerek bu T, 23a gerçi iy server: gerçâmı yârdan T, 23b velî ḥoca ʿali sulṭân maḳâlına maḳâl irmez T, halkuñ: halkıñ T,

(M43b;T6b)

10

Medḥ-i Muḥammed (SAS)

.- - - / . - - - / .- - - / .- - -

Eyâ ḫalḳuñ begi ḫulḳuñ 'aẓîm iy dilber-i ra'nâ
Saña hîç beñzemez kimse be-ṣûret daḫı fi'l-ma'nâ
Ayâ ḫurşîd-i tâbân rû bedr cebhe hilâl abrû
Her emriñe semi'nâ ve eṭe'nâ ḫaḳdur amennâ
Iy mâzâġâl-baṣar 'aynuñ çü Cibrîl oldı saña peyk
Ḳamu buyruġuña lebbeyk ki amennâ ve ṣaddaḳnâ
Ḳamu ġaybı saña ḥâẓır ne kim var evvel ü âḫir
Iraḳ yaḳîn ard u öñ bir eyâ ṣâhib naẓar-ı bînâ
Ḳamu 'âḳıl ḳamu fâżıl sana ṣâkirdür iy ḳâmil
Senüñ ḳatunda bir câhil hezârân Bû 'Alî Sînâ
Yüzün her yüzden ecmeldür özüñ kümmelden ekmeldür
Ḳamu mürselden efḍaldür senüñ fażluñ der in esnâ
Ḥak işlerüñ tamâm itdi saña şehler ġulâm itdi
Ki ṭapuñı imâm itdi dükeli enbiyâsınâ
Sen aṣlîsin cemî' fer'üñ ki 'âlem ṭopṭolı zer'un
Irişdi ḳâmet-i şer'uñ be-'arşa ezḳubbe-i mînâ
Yapuben dil sarâyını yidün tedbîr-i re'yini
Koduñ erkân u âyîni hemân güç içdüñ iy binâ
Çü ḳılduñ faḳrile faḫri ḳanâ'at birle hem ṣabrı
Saña virmişiken Teñri ezelden kenzü lâ-yef nâ
Mu'allâ vü müḥezzebsin müzekkâ vü mü'eddebsin
Muḳarreblerden aḳrebsin sen iy muḫtâr u mevlâna
Resûlü'llâh-i a'ẓamsın mükerremlerden ekremsin
Ḳamu 'âlemden â'lemsin ki sen 'allâme-i dânâ

Güneşden ḫûb rûşensin hem aydan daḫı ahsensin
Ki böyle ḫoş müzeyyensin ne ḥâcet sürme vü ḥınnâ
Müzeyyensin ḳamu zeyne ki seyyidsin dü kevneyne
Irişdüñ ḳâbe ḳavseyne maḳâmuñ oldı ev ednâ
Seni ḳamu açık gözler ay u günden 'ayân gözler
Gicedür cümle gündüzler şuña kim oldı nâ-bînâ
Saña iy baḫtlu sulṭân fidâ yüz biñ yolına cân
Mübârek yoluña ḳurbân hezârân ata vü ana
Yazuḳlu ḳullaruz iy şâh sefâ'at ḳıl bize bi'l-lâh
Ki her dem yâ resûlu'l-lâh 'aṭâ minküm ḫaṭâ minnâ
Eger medḥiñi derdile ḳılam taḳrîr alam dile
Firâḳ-ı 'aşḳuñ odıle ḳalem şına kâġıd yana
Senüñ mâdiḥlerüñ çoḳdur ḥisâbı ḥadden artıḳdur
Arada bir daḫı yoḳdur Kemâl Ümmî gibi ednâ
Be-ṣûret hırḳayi tâcem be-ma'nî müflis u âcem
Ġanî dergâha muhtâcam dilerem bâḳî istiġnâ
Ne ṭañ biz geda senden umarsavüz 'aṭâ senden
Çü her şâh âġniyâ senden umarlar

13b ki böyle hoş müzeyyensin: çün sen böyle müzeyyensin T, 14b irişdüñ: irişdiñ T, 15b gicedür: giced ır T, 16a sulṭân: cân, yoluna: göñül yoluna T, 17a ḳullaruz: ḳullarız T, 17b ki her dem: ki dâ'im T, 18a alam: âlem T, 19a senüñ mâdiḥlerüñ: seniñ mâdiḥleriñ, T, 21b umarlar: umar eti T,

(M44b;T7b)

11

Der Medḥ-i Resûl

- -. /-.-. /.- - / -.-

Ol seyyid-i rüsül k'ezelidür siyâdeti
Ol hâdi-i sübül k'ebedîdür hidâyeti
Âdem bu 'âlem içre ḳadem basmadın henüz
Örülmüşidi başına tâc u risâleti
Mevcûd iken Ḥażîre-i Ḳuds ol vücûd içün
Yoġıdı Ḳuds ü Yesrib ü Baṭḥâ vilâyeti
Yoġıdı yir ü gök ki anuñ nûrı var idi
Ḥaḳ düzmedin bu dün ü güni vaḳti sa'âtı
Ol nûr-ı pertevi evvelden âḫire
Her baht u devlet ıssı ulunuñ sa'âdeti
Ol nûrile münevver iken 'âlem-i beḳâ
Ayuñ, günüñ yoġıdı nişân u'alâmeti
Ol nûrile mükerremidi âdem-i ṣafî
Kim secde ḳıldı aña melâ'ik tamâmeti
Naḳl itdi evvel Adem u Ḥavvâdan ol nûr
Kim işte vâriṣ ola tecellî celâleti
Ol nûrileydi Ḥażret-i Idrîs rif'ati
Kim ḳıldı cennet içre ebed buldı râḥat
Ol nûrileydi Nûḥa zi ṭûfân-ı ġam-ı necât
Kim ḳondı cûdi üzre gemisi selâmeti
Ol nurileydi ḳavmile Hûdı emîn iden
Yelden ki 'Ad ḳavmine ḳıldı helâketi

4a vezne uymuyor.

Ol nûrile Ḫalîle hem od oldı gülsitân
Hem ḳıldı ol seḫâvetile bol żiyâfeti
Ol nûrileydi kesmemek Ismâ'ili bıçaḳ
Ḥaḳ koç fidî viribidi savdı ol âfeti
Ol nûrileydi Dâvuda râm olduġı demür
Hem yeryüzünde 'adlile ḳıldı hilâfeti
Ol nûrileydi aḫi Süleymân sürdigi
Her ins ü cinni vaḥş u ṭayra emâreti
Ol nûrileydi Yûsufa çâh u içre baḫt u câh
Hem baḫt u tâc ḥüsn ü cemâl leṭâfeti
Ol nûrileydi ṣabrile Eyyûbı ṣaḳlayan
Kim döndi soñra ṣıḥḥate renc ü saḳâmeti
Ol nûrileydi mu'ciz-i Mûsâ 'aṣâsınuñ
Kim ne dilerse ḳıldı ḳabûl oldı ḥâceti
Ol nûrileydi 'Isa ölüleri diriltdügi
'Alemde mu'cizâtile seyr ü seyâḫatı
Ḳıldı tevâtür ile alından alına naḳl
Âdemden Aḫmede yetişince emâneti
Her kim ki vâriş oldısa nûr-ı Muḫammedüñ
Artardı 'izz ü devlet u câh u ṣalâbeti
Ol şemsi dü cihân ṭulû' itdi nâgehân
Götürdi dünyeden ẓulumât u ḍalâleti
Ol ṭoġduġı gice ḳamu put oldı ser-nigün
Yarıldı ṭâḳ u kisri vü ṭâḳ oldı ṭâḳâti

Öñ ü ḳafâsına vü ıraḳ u yaḳîn
Irerdi ol münîr ü başîrüñ beşâreti
Hîç düşi azmadı vü işinde yañılmadı
Dâim mu'înüñ anuñlayıdı 'inâyeti
Imân u dîn sarâyını ma'mûr ḳıldı ol
Yapmadı bu ḫarâb ev içinde 'imâreti
Levlâk irişmişiken aña Tanrıdan ḥiṭâb
Faḳrile faḫrider bu ṣabr u ḳanâ'atı
Ne deñlü çekse düşmen ü küffâr ḳahrını
Hergiz ḳaḳıyup itmedi dosta şikâyeti
Ol dostı her ki sevdise ol dost oldı mest
Ḥaḳ düşmenidür anuñıla iden 'adâveti
Ikrâr idenler aña behişt ehlidür ḳamu
Inkâr idenler oldı olur duzaḫ âleti
Barmaklarından âb-ı ḥayât aḳduġı anuñ
Çoḳ ḳılduġından idi ṭurup dünle ṭâ'atı
Oldı her aġniyâ vü mesâkin aña muṭî'
Gösterdi hem melîk ü selâṭin iṭâ'ati
Yoġıdı ḥaḳdan artuġa meyl-i muḥabbeti
Varidi iki cihândan ferâġati
Aṣḥâb u ehl-i beyt hem aḥbâb-ı ṭâbi'în
Aña uyup Ḥaḳa ḳılup 'ibâdeti
Taḥte'ş-şecerde hem 'aşere vü mübeşerre
Bî'at ḳılup ḳamu aña virdi irâdeti

45b ve 46b vezne uymuyor.

Sa'd u 'Atîḳ Sa'îd ü bin 'Afv u Zübeyr
'Osmân Ebu 'Ubeyde 'Ali Talhâ hazreti
Ṣıddîḳile 'ömer daḫı 'Osmânile 'Alî
Gösterdiler yolunda anuñ istiḳâmeti
Ṣıddîḳ anuñ yolunda fidâ ḳıldı milk ü mâlı
Çün ṣâdıḳıdı ṣıdḳıle buldı ṣadâḳati
Anuñ şerî'atını 'ömer sürdi 'adlile
Öldürdi oġlın atası itdi siyâseti
'Osmân anuñ yolını ḥayâyıla vardı hem
Kur'ânı cem' idüp ḳılurıdı tilâveti
Anuñ yolunda ṣaldı 'Alî zülfekârı ḫoş
Küffârı ḳırup ideridi ġazz u ġâ reti
Anuñ ṣafâ vü 'aşkı içün idi ol ḳamu
Ḥamzâ vü Ḫâlidüñ ġazevât ü şehâdeti
Andan sirâyet eyledi aṣḥâb-ı ṣuffaya
Kim ḳıldılar ṣafâyile ṣabr u riyâżeti
Dört yüz yılından ilerü Selmân-ı Fârisî
Anı sevüben istedi ḥoşdur ḥikâyeti
Her birisin añıcaḳ râḍî'l-lâhu 'anh didi
Kim ḳıldı mâl u nefsile bunlar şecâ'ati
Ol yüzi ve'ḍ-ḍuhâ şecâ ve'l-leyl Muṣṭafâ
Çün añduḳ adını ṣalavât vir aña ḳatı
Ṭut sünnetini çoḳ salavat it aña bu gün
Tâ kim saña daḫı ḳıla yarın şefâ'atı
Bayıḳ çalap virür ṣalavât vü selâm aña
Daḫı feriştehleri virüriken riyâseti

57a vezne uymuyor.

Her dürlü ṭâ'at ol ṣalavâtile ḳabûl
Hem her du'ânuñ anuñ ıladur icâbeti
Anuñ ḥaḳında Ḥaḳ didi ḫulḳin 'aẕîm kim
Dâ'im seḫâ vü luṭfile ḫulḳıdı 'âdeti
Geldi la'amrük âyeti maḥsûs o ḫâṣ içün
Zirâ kî 'âmidi keremi vü sehâveti
Zi mîm ü ḥâ vü dâl ki gösterdi dü cihân
Envâ'-i mû'cizâtile bî-ḥad kerâmeti
Ṣamıyen mürşid olmışdur anuñ ḥây-ı ḥilmile
Oḳur ḫalâyıḳı ḥaḳḳa dâl-i delâleti
Andan umar şefâ'atı ḳamu nebî vü veli
Ḳoparıcaḳ o dâ'im ḳâ'im ḳıyâmeti
Bindi burâḳ u ḳıldı 'urûc aġdı refrefe
O gice ḳâbe ḳavseyn oldı maḳâmeti
Mûsâya len- terâni ḫiṭâb oldı Ṭûrda
Ol 'arşda buldı ḳıldı münâcât-ı inâyeti
Gördi ṭoḳuz gök sekiz uçmaḳ yedi ṭamu
Bir demde geçdi ol bî-ḥad mesâfeti
Gerçi ki her nefer aña mi'râcidi velî
Bilindi mürselin üzerine ziyâreti
Çoḳdur anuñ laṭîf ü ḫoş aḫlâḳ u ḫaṣleti
Yoḳdur anuñ merâtibinüñ hiç nihâyeti
Ḳılurdı günde yüz derecâta teraḳḳi ol
Ḳılmazdı hîç merâtibe ḳâlıb ikâmeti
Ḥaddi nihâyetimi olur medḥ-i şerḥinüñ

66b, 67b ve 69ab vezne uymuyor.

Şunuñ ki 'arş u kürsiden öñdür bidâyeti
Tevrat u İncîl içre ögülmişdür ol ḥabîb
Hem yedi muṣḥafuñ anı öger her âyeti
Anuñ muḥabbeti odı düşeli cânıma
Yaḳar içimi ḥasreti derd-i ḥarâreti
h idüp aġladuḳça gözüm yaşı ḳan olur
Bu dertlü göñlümün hîç oñulmaz cerâḥati
Yüz biñde bir ṣıfâtın Kemâl Ümmi anuñ
Nice vaṣfıda bile kim ola ġâyreti
Bal u şekerden emleḥ ü şîrîn gelür bize
Anuñ bu medḥi vü ṣalavâtı ḥalâvati

(M48b) 12

Fî Na't-ı Resûl (SAS)

- -. / .- -. / .- -. / .- -

Iy âḫir ü evvel ahir ma'mûr Muḥammed

Iy bâṭını ẓâhir pür-nûr Muḥammed

Iy cism i arı ḳalbi ṣafâ rûḥı muṭahhar

Iy ismi ḫüdâvendile meşṭûr Muḥammed

Iy Ṭâha vü Yâsinile memdûh u mükkerrem

Iy Tevrat u Incîlile mezkûr Muḥammed

Iy sünneti âyâtile ma'rûf mü'eyyed

Iy şer'-i risâletile meşhûr Muḥammed

Iy hüḳmine maḥkûm iden cinni vü insi

Iy her ümerâ emrine mâ'mûr Muḥammed

Iy Teñri ḥabîbi vü yazıḳ derdi ṭabîbi

Iy merhem-i her ḫasta vü rencûr Muḥammed

Iy cümle günâhkârun ümîdi vü şefî 'i

Iy dostları şâd düşmeni meḳhûr Muḥammed

Iy gevherî aylaḳ virici kân-ı seḫâvet

Iy her ḫaberi lü'lü-i menṣûr Muḥammed

Iy sözleri ṣâdıḳ güher-i ḫâṭır-ı deryâ

Iy kâşifi her ma'den-i gencûr Muḥammed

Iy ḳamu ṣalâḥiyyetile ḫâlıḳa nezdik

Iy cümle fasid endişeden dûr Muḥammed

Iy ḫil'at ü baḫtı ezelî egnine geymiş

Iy dünye metâ'ından olan 'ûr Muḥammed

Iy dünyede çoḳ aġlayup az gülmeyen Aḥmed

Iy 'uḳbada ḫoş ḫürrem ü mesrûr Muḥammed

'Alemlere raḥmet viripidi seni Raḥmân
Kur'ân getürdüñ bile nenşûr Muḥammed
Ḥaḳḳuñda la'amrük diyüben and içer Allâh
Iy muḥterem ü şâkir ü meşkûr Muḥammed
Iy her ümemüñ şâfi'i Ġaffâr ḳatında
Geçmiş geçecek yazuġı maġfûr Muḥammed
Levlâke lemâ ḫaleḳtü'l-eflâkidi pak
Şânuñ da senüñ iy özi mebrûr muḥammed
Mûsâ ki münâcâtını Ṭûr üzre ḳılurdı
Mi'râcı düni 'arş oldı saña Ṭûr Muḥammed
Tûr üzre hiṭâb oldı fâḫla' na'leyk
'Arş üzre virildi saña destûr Muḥammed
Sen ḳıl bu Kemâl Ümmî günahkâra şefâ'at
Lüṭfuñla iy naṣr u menṣur Muḥammed
Medḥin oḳuyup çoḳ ṣalavât idelim
Tâ kim suçumuzı ḳıla ma'ẕûr Muḥammed

16a, 18a ve 20a vezne uymuyor.

(M49b) 14

Der Medḥ-i Evlâd-ı Resûl

-.- - / -.- - / -.- -/ -.-

Aferîn ol gün yüzi vü aydan aydın âline
Kim ay u gün nûrı anuñ pertevinden alına
Zî yüzi gün saçı dün Muṣṭafâ vü muḳteda
Kim dil ü cânlar alınur yañaġınuñ alına
Biñ taḥḥıyât u ṣalât biñ selâm olsun aña
Her nefesde hem bi-küllî ehl-i beyt-i âline
Zî sa'âdet Teñriden kim ṣunlara yazınki gün
Ol ḥabîb ayda ki min aṣḥâbınâ âline
Iy ḥaḳ ol dostuñ ḥaḳıçün eyle tevfîḳi refîḳ
Bu Kemâl Ümmîye kim aldandı dünyâ alına

(M49b;T17b) 14

Medḥ-i Bâri Ta'âlâ

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

'Aşıḳız iki cihânda meylimiz bir yâredür
Kim ḳamu ma'şûḳıla 'âşıḳları ol yaradur
Ol bize bizden yaḳîndür biz niçün andan ırâḳ
Niçe bir aġyâra nezdîk olavüz ol yaradur
'Aşk odı düşdi vü yakdı yüregimiz yagını
Ol ḥarâret ḳaṣdı imdi aġzımuzda yaredür
Beñzimüz ṣaru gözümüz yaş yerine ḳan döker
Iştiyâḳından meger kim göñlümüz pür yaredür
Sen dahı ol yâre varmak dileriseñ 'aşk odı
Hırṣıla yoldan ṣapup niçe düşersin yaredür

---

1 1a meylimiz bir: gönlümüz pür T, 2a vezne uymuyor.

Ḳûl kişi sulṭân huẓurında olur mı bir nefes
Ġaflet içre niçe bir ġâfil yatursın yaedür
Irmek isterseñ sen ol maḥdûma dâ'im ḫizmet it
Ḳapusında dün ü gündüz ṭapusında yaredür
Muṣṭafâ şol ṭâ'at içre mâ'ebednak idicek
Iy 'aceb kimdür ki ol dergâha ḳûlluḳ yaredür
Çün Kemâl Ümmî umarsın ol ḥekîmüñden devâ
Imdi âh u derdile bağruñı her dem yaredür

(M50a) 15

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Iy ḳarındaşlar eger 'âbidlerise ṭapuñuz
Mâsivâ'llâhı ḳoñ ol ma'bûduñuza ṭapuñuz
Ṭapuñuz ḳulluġuñuz ġayrîne bâṭıldur Ḥaḳuñ
Çünki anuñ ḳapusından özge yoḳdur ḳapuñuz
Ḳamuñuz bir ḥaḳ naṣîḥat işidicek tîz dutuñ
Cehdile şeyṭânı düşmen ḳapuların yapuñuz
Yapmañuz bünyâdıñuz bu köpri üzre fânidür
Geçüñ andan Ḥaḳḳa ṭapuñ himmet atın çapuñuz
Çapuñuz tevbe ḳılıcı birle nefsüñ boynunı
Zîra yoḳdur andan artuḳ yapışacaḳ ṣapuñuz
Sapuñuz düşmen yolundan dost eline giriñüz
Andan artuġa dimen kim biz ġulâm-ı ṭapuñuz
Ṭapuñuz imdi hemân nefsâni ḥaẓẓı terk idün
Bu kemâl Ümmî gibi 'âciz degilse ṭapuñuz

---

3 1b ḳoñ ol: ḳoyuñuz T, 2a Ḥaḳuñ: Ḥaḳḳun T, 3a tiz dutun: berk ṭutun T, 3 Ḥaḳ ḳapularıñ açık şeyṭan ḳapusıñ yapınız T, 4b ṭapuñ: ḳaçıñ T, 5a çâpuñuz: çalıñız T, 6 T'de yok.

(M50b) 16

Velehu Eyzân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Aşinâ olur Ḥaḳa ḫalḳı ṭoyuran aşına
Örter ol günden güne hâşâ ki alça aşine
Ḳaşına vü gözine şol çarhı zeynindür tenin
Ḫûba her ki ayruḳ ṭırnagile ḳaşına
Ṭaşına kisvet kayanuñ içi ṣaġın anda bil
Kim fenâdan göçe tîz tîz ol bekâya ṭaşına
Başına bir 'aşḳ sevdâsı gelenüñ ṭanuġıdur
Beñzi ṣarı yaşlu gözi dahı baġrı başına
Ṭaşına il ṭaġınuñ ṣabride ḳılmaya kile
Kendüye ne ṣansa anı ṣana her ḳardaşına
Yaşına vü 'ömrine çünki kişi żâmın degil
Ne muḳayyed bu cihânuñ ḳurusına yaşına
Yaşına bu gözlerimüñ baḳsa bir raḥm itse şâh
Bu Kemâl Ümmîden ol niçe niḳâbın yaşına

(M50b) 17

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Işidür bilür şu kim her yalıñızlar işidür
Hem 'ademden 'âlem ü âdem yaratmaḳ işidür
Işidür ḳılmaḳ durur 'ummânda nîsân ḳaṭresi
Kim dün ü gün ay u gün yirde vü gökde işidür
Pîşidür halḳuñ kemidür bilme şol kim biri çün
Ikide terk itdügi altısı dördi bişidür
Rîşidür ṣanma nişânı 'aşḳ erinüñ yâ sözi

Gözi yaşı beñzi sazı sözi vü dil-rîşidür
Dişidür erkek degil şol kim sözi gerçek degil
Ögme kim gökçek degil aġzı ṣadef yâ dişidür
Bişidür ḥelvâdur ol cömerdüñ arpa ekmegi
Bal u yaġından baḫîlüñ gerçegi ger bişidür
Kişidür bu defteri ṣaḳla Kemâl Ümmî sözin
Zîra kim söz ehli yüz biñ kişide bir kişidür

(M51a) 18

Velehu Eyżân

-.- - / -. - - / -.- - / -.-

Asıl ma'nî bir durur ker söylerise yüz biñ er
Gerçi zeyrek kişileri bir ḳılı sözde yüzdiler
Dünyede 'ilm-i ma'ânî baḥrinüñ pâyânı yoḳ
Gerçi baḥrîler ṣadef çıḳarmaġıçün yüzdiler
Tarlaya toḫm ekmeyen biçmeye âhir yirine
Yirine bir dâne ṣaça her ki yidi yüz diler
Ġayreti ḳoya gerek kim ẕât-ı pâkı sevdise
Çirkini yuya göñülden ol ki zibâ yüzdiler
Ḥubb-i Ismâ'ili ḳalbinden yuduġıçün Ḫalîl
Aña koç gönderdi ḳurbân idüben yüzdiler
Nidelüm kim göñlümüz sevdi bir a'lâ dilberî
Dîdemüz dîdârını gerçi ki ednâ yüzdiler

(M51b) 19

Velehu Eyżân

Aġa ḳara ṣaçuñ boyandı aġa
Neye döndi şu bâġa düşen aġa

---

6 lab vezne uymuyor. 7 nolu gazelin vezni bozuktur.

Ṭaġa urma ṭağ 'adlile merhem ur
Ki ẓulm odı yaḳar düşerse ṭaġa
Aġa düşme bu pîrde geç dâneden
Ki cânuñ ḳuşı uça göge aġa
Yaġa bala ṭoyur ḳamu açları
Dilersen ki üstüñe raḥmet yaġa
Şaġa zî dügün kim ölüminden öñ
ölüp kendü kendü şaġusın şaġa
Çaġa yavrı gibi yuva bekleme
Uç uçmaġa kim benzemez çağ çaġa
Bâġa düşme yiri yir Ümmî Kemâl
Zirâ yire yir didiler yağ yaġa

(M52a) 20

Velehu Eyżân

- -. /.- -. / .- -. /.--

Ṭaġlar şu firâḳuñ odı bucaġı ṭaġlar
Ger düşerise döymeye bu gönlüñe ṭaġlar
Yaġlar ḥarâret fitîlin ölçer âhum
Dertden eridim şızdı yüregimde ki yaġlar
Çaġlar gözüm yaş ile baġrım dün ü gün
Bu haşretile geçdi dâim demler çaġlar
Aġlar inilidüm işidenüñ özi göynür
Kim geçdi 'ömr düşdi ḳara şaçuma aġlar
Şaḳlar işini ol kim ölümindün öñ o kim
Çün şoñra ölür ḥasta olurıdı vü şaġlar

2a, 3a ve 3b vezne uymuyor.

6 Aġlar delim u dâneler iş bu cihânda
İy niçe hevesler bağını kurıdur aġlar
Bağlar gözini ayaġını Ümmî Kemâlüñ
Ḳomaz yolına gide bu yirlerü bağlar

(M52a) 21

Velehu Eyżân

- -. / . - -. /.- -./ .--

Bî-zâr ḳalanından iden ḥaḳḳıle hezâr
Bâzâr ola ol derdile hiç olmaya bî-zâr
Yazar ḥumarını içen tevbe şarâbın
Hüşyâr tutar pendi göñül levḥine yazar
3 Dindâr-ı fenâ içre dutan olmaya kindâr
Hem dâr-ı beḳâda ol ola mü'min ü dîndâr
Azar yolundan ne kadar zâhid olursa
şol kim ḳıla şikeste-i dil-âzâr
Arar bulur ciddile her kim beni ister
'Âşık kişi ma'şûḳı yolunda ḳaçan arar
6 İnkârı ḳo elden ki müyesser ola angar
İḳrârile gel ḥaḳ sözi dut eyleme inkâr
Yolı vardur düriş mürşidile menzile iriş
Ger varmazısañ şaçuñı şaḳalıñu yol var
Düş var ayaġına elin öp mürşid-ü şeyḫüñ
Dileriseñ âsân şaçuñı ḳamu düşvâr
9 Aġyâr yüzi ḳara saña eylemeye kâr
Ger ola nigehdâr saña uyuz-ı yâr

21_1a, 2a, 4ab ve 5a vezne uymuyor.

Ṣalar seni egri yola bu reh-zen-i şeyṭân
Ṭoġrı ḥaḳa iltür o beni seyyid-i sâlâr
Yalvar dile âdemiseñ cennet-i didâr
Yoḳsa ite her ḳande ise cîfe vü yalvar
El var naṣîb isteriseñ ḥaḳ ḳayusında
Ḳo ḫalḳı ki çoġında delîm fitne vü al var
Eş'âr yolundan atuñı yâr gerekise
Var faḳrile faḫr eyle çi ebyât çi eş'âr
Devvâr deva yoḳ saña maluñda sevinecek
Tîmâr ola her derdiñe ger terk ola davvâr
Al dar-ı bekâ 'akılıseñ vir bu fenâyı
Ki ġaddardur çarḫ ki ṣaḳın kim seni aldar
Başları virürler yaşıla şem' gibi çoḳ
Bu cum'ada her kim ki dil uzatmaġa başlar
Dildâr olıcaḳ ṣaḳlayımaz sırrını iy dil
Göñül kik olıcaḳ ṣıġar anda ulu dildâr
Yaḳar hezârân pervâneyi derhâl
Ḳaçanki çıraġuñ yaḳışır yanına yakar
Yerer birini nefs havâ yâr ḳatından
Kim hîç eyü dirligimüz yoḳ añа yarar
Uyar göñül gözin Ümmî Kemâl bu gün
Tâ göstere didârını yârın saña ol yâr
Oñar bizi ṭoġrı yola iy yüce hâdî
Her kime ki oñ didiseñ azmaz vü oñar

11a, 15b, 18a ve 20a vezne uymuyor.

(M53a) 22

Velehu Eyżân

-.- - / -.- -/ -.-

Iy ḥarîṣ utan ki gözi ḳarasın
Dünyeye niçe ṭama'lar ḳarasın
Añ eyü dirlik diril âḫir ecel
Şol ḳara ṭoprag̀a seni ḳarasın
Yaz u ḳış üstüñe yag̀a ḳay ḳar
Yatasın anda yetüp aḳ ḳarasın
Ah u vâh ol ḳarañu gice içün
Kim var evümüz ola ḳarasın
Ag̀la suçlaruñ içün Ümmî Kemâl
Yu gözüñ yaşıla yüzin ḳarasın

(M53b) 23

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - /.- -

Alâ iy ol ki unı oḳıyasın
Kerem ḳıl bizim içün oḳı Yâsin
Du'âdan bizi unutma ana dur
O şâhuñ seni daḫı oḳuyasın
Düriş kim âḫir öriser ḳurupdur
Ṭapuña daḫı ölüm oḳı Yâsin
Cihân dügünlerinüñ gör soñında
Ne tîz getürür ölüm oḳıyasın
Kemâl Ümmî gibi hem seni bir gün
Ḥaḳ emrine evüñden oḳuyasın

22_1b ṭama'lar: ṭa'âmlar T, 3a ḳay ḳar: ḳar ḳay T, 3b aḳ ḳarasın: o ḳarasın T,

(M54a) 24

Velehu Eyżân

.-.- /..- - /.-.- /..-

Zihî sa'âdet devlet ki ḥaḳtur ada
Sen ol ṣafâda hemişe 'âdûlaruñ-dada
Eya keremleri 'âm u zi ḫaṣ u ter ṣâde
Kim oñmayasın her mü'min-i ter sâde
Hayf ki ṣâh uya bâṭıl işlü ḫaryâda
Ki ḥaḳdan âdemi ḳor hemnişîni ḫar yâda
Ḳo 'aynı elifi mîmi geç ḫâ elif ṣâde
Ger irmek isterisen şol makâmı mir sâde
Hemişe tû bu ḫayrı idini gör 'âda
Ki 'ışḳ ḳalmadı Nûşin Revâne vü 'âda
Beni yarın ola siz getürdi dünyâda
Ki âḫir anı biçer kim ne ekse dünyâda
Ki geçmedin vire her varın iy melik-zâdea
Cihânda 'ârif aña dirler iy melik zâde
Ger ehl-i ma'rifet imân dadını dada
Gerek ki kalmıya nefsânî lezzet dada
Kişi niçün ẓulumât ili yoluna ede
Çü dirler âb-ı ḥayât arı dirlik ede
Yazuḳ ki bunca gemi ġarḳ ola bu deryâda
Re'is irişmeye baḥriler ile feryâda
Ra'iyyetini ḫalîfe çü kendü Baġdâda
Daḫı ne raḥm ide 'ayyar şehr-i Baġdâda

4ab, 6a, 8ab, 9b, 11b, 12a vezne uymuyor.

12 Koş 'ömer gibi 'adl eylemekde Şeddâda
Ḳo ẓulmi beñzeme zinhâr emîr-i Şeddâda
Ṣuya ṭayanup od ol çerme nûş idüp bâde
Şu ḥaḳ olanları gör virme 'ömrüñi yâde
Bu köprüden çü geçer her gelen ner u mâde
Karârı var mı çü mevcüñ ki naḳş olur mâde
15 Mübeddel it bu ḫarâbı o milki âbâda
Ḳanı ne ḳaldı geçen ümmehât u âbâda
Çü Tañrı fitne didi cümle mâl u evlâda
Ki dünye sevmez olan meyli daḫı evlâda
Ḥarâma azacuḳ öyen her işde âzâde
Helâl az ḳoyan merd olur dil âzâde
18 Çü şeyh------- Ümmî Kemâl irşâda
Sefer ġemin neyin oymaya lehv-i irşâda
Çü çarḥ atar ecel oḳın bilişe vü yada
Hem atıser bize daḫı ki ḳurıludur bâda

(M54b,T12b) 25
Velehu Eyżân

.--- /... -/ .--- /...

Eren çü sevmedi dünyâyı sevme sen daḫı yir
Degil durur zîre âdem ḳarâr idesi bu yir
Anuñ içün bunuñ adı olup durur dünyî
Ki 'izz ü nâzıla besler velî döner girü yir
3 Nedür miṣâl-i zemînüñ bir aç ejderhâ
Ki ḫalḳı yutmaġıla olmadı vü olmaz yir
Ḳo besleme bu teni mâr u mûr u 'akreb içün
Niçe ḥarîr ü şerb ü cerb ü ber în ü zîr

3a vezne uymuyor.

Ḳanâ'at eyle dilerseñ kim iresin gence
Mübeddel eyle ḳamu varlıġıñı yoḳluġa vir
Dur örü niçe yatursın kârubân göçdi
Yaraġuñ eyle tiz ol yoldaşıla menzile ir
Metâ'u zâduñı ṣaḳla ki yol ḳorḫuludur
Yüri ayaġıñı debret öñüñi başıña dir
Bu gülsitânda ne güller ḳalur ne bülbüller
Bu mişe içre ne ḳaplan ḳalur ne dilkü ne şîr
'Alî vü Ḥamza bu meydânı çünki dutmadı
Dime ki ben beg ü bayam yâ pehlüvân-ı dilîr
Bu dünye kimseye ḳalmadı hem bize ḳalmaz
Çü 'âḳıbet giderüz bârı varı görelüm ir
Gel ışbu Kemâl Ümmîden ḳabûl eyle
Özi ḥaḳîrine baḳma sözin işit ki ne dir

(55a) 26

Velehu Eyzân

.-.- /..- - / .-.- /..-

Ḫaber virür işidenlere her nefes fâ'il
Ki dünye varlıġı bir gölgedür olur zâ'il
Çün öñi nevḥa vü ortası renc ü ġam ṣoñı mevt
Pes aña 'âḳlı olanlar ḳaçan ola mâ'il
Dön iy ḥarîf ölüm esrikligin öñüñe getür
Şarâb-ı ġafleti ṣaç içme tevbe ḳıl ayıl
Cihânda çünki faḳîr olduḳ ṣabrile
Hem âḫiretde ṣaḳın yoḳsul olma iy 'â'il

Saña ne mülk ü nemâl ne sîm ü zer ḳayusı
Çü câna kasd ide durur kafâñda 'Azrâ'îl
Hem ol daḫı olıser 'âḳibet hem Isrâfîl
Ne Ḥûd diri ḳalıser Cebra'il ne Mikâ'îl
Ölümi sinle vü ḥaşr ü ṣırâṭ ü mîzânı
Çoġ añ u unutma ki yoluñda her hâ'il
önüñde niçe ölenlerüñ ne resme cân virdügin
Baḳ imdi 'âḳıliseñ ḳorḳ u 'ibret al bayıl
Ḥayf ki ömri Ḥaḳ emrine sürmedüñ bir dem
Ki geçti bunca gün ü hefte vü ay u yıl
Cihânda miṣl-i ġarîp ola ya yol geçici gibi
Daḫı ölümden öñ ol sinleden sâ'îl
Çün erden uṣṣuñı dir ṣürmedüñ bu âfetden
Ümmî Kemâl gerekise şöhret ile cümle 'âleme yayıl
Ṭab eyle su'âli ġayriden iy mes'ûl
Ol Kerîm ü Raḥîmüñ ışıgıña sâ'il

7b, 8a, 10a, 11b ve 12a vezne uymuyor.

(M55b;T23a) 27

Velehu Eyżân

.--- /... - /.--- /...

Sen iy göñül dileriseñ bulasın naḳḳâş
Bu naḳş u ṣûrete ḳalma vü gözleme göz ü ḳaş
Severiseñ ol yüce şâhı ḳoma sivâ'llâh
Ki 'aşk eri dilemez manṣıb u ma'âd u ma'âş
Yoluña ṣâdıḳ ısañ 'aşk içinde dervîş
Be-külli kendülikden kesil dosta ulaş
Kimesne 'aşḳıla 'ârı bir ellde cem' idemez
Gel imdi 'âşıḳısañ ol melâmeti evbaş
Er ol durur ki ṭaşından içi hoş ola müdâm
Ger eyle olmasa bâri bir ola içü ṭaş
Seni ulu görüben kimseye alu baḳma
Ki Ḥaḳdan ayru degildür cihânda ḳuru baş
Görene gün gibi olur her zerreden ẓâhir
Velîki görmedi görmez güneş yüzin huffâş
Eger müsâfirisen ḳıl sefer vücuduñdan
Geç ikilik ovasından ü birlik eline aş
Revende çünki teferrüc ḳılmaya şehrin
Hiç aña fâ'ide ḳılmaz gezer biñ ṭaġ u ṭaş
Ṭaş muhâcir oluriseñ ḳıl menâhiden hicret
Ġazâ sevâbı gerekise nefsile uġraş
Şu loḳma ḥırḳa içün ḥalḳıla ṣavaş itme
Velîki her nefes iblis-i reh-zenile ṣavaş

3a dervîş:ey dervîşT, 3b be-külli kendülikden: bi-külli kendüligiñden T, 7a gün gibi olur:zerreden olur T,7b güneş:çü gün T,9b gezer:gezerse T,10a Ṭaş muhâcir:muhâcir T, 11a şu loḳma:şol loḳmayı T,11 Eger ṣavaşurısañ da'im iblisele ṣavaşT 15 5b, 7a, 9a ve 10 a vezne uymuyor,

Nedür bu şöhret ü ġavġâ niçün bu hırs u ṭama'
Çü nefse ḳande ise bulunur bir etmek ü aş
Ṣaḳın seni ḳomasun ḳulluġından o ṣâhuñ
Iy ḥoca 'evrat oġlan ḳız ḳûl ḳaravaş
Pûta tapanlar añılsa katı 'aceblersin
Zihî 'aceb ki put ola saña bu mâl u ḳumâş
Çün her yonulmaduḳ âġacı oda yaḳarlar
Seni daḥı eger üstâdı ḳılmazısa tırâş
'Ibâdet eyle ṣaḳın żâyi' itme 'ömrüñi hîç
Çün bir gün ölesin ger yaşarısañ biñ yaş
Riya vü süm'adan it ṭâ'atıñı ḫâliṣ-i pâk
Ḳo ḫalḳı Ḥaḳ içün işle vü gözleme sâbâş
Nedâmet ırmaġına gir yazıḳlaruñ kirini
Yu tevbe ṣâbûnı birle arı söze bulaş
Meger bir arı göñül ile iltesin aña yoḳsa
Ḥakîr u tuḥfe durur ol eşikde cânıla baş
Elünde iş varıkan key dürüş Ümmî Kemâl
Bilüñde naḳdüñi ṣaḳla yoluñda hâżır baş
Ne kim görüp işidüp añlarısañ ört anı
Ṣaḳın ḫazâyiniñi müdde'îden eyleme fâş

12a niçün nedür T, 16a żayi' itme ömrüñi hîç: ḳılma 'ömrüñi żâyi' T, 16b çün: ki, ölesin: öliseriz T, ger yaşarısañ: yaşarısaḳ T, 17b Ḥaḳ içün: Ḥaḳḳı-çün T, 18a gir: gir yu T, 18b birle: birle ṭap T, 19a meger bir: bir T, yoḳsa: yoḫsa T, 19b tuhfe durur: tuhfedir T, 20b bilüñde: beliñde T, 21a işidüp añlarısañ ört: işidiriseñ ṣaḳla T.

(M56b) 28

Velehu Eyżân

.-.- / ..- - / .-.- / ..-

'Aceb 'aceb bu ḳamu 'îş u nûş hep nîşe
Ki şoñ 'işinüñ nûşuñ tiz iriş nîşe
Çü 'usri yüsri bile añdı Ḥaḳ kelâmında
Ne diyü ġarra olursın bu nîş olan 'işe
Ḳanı 'ibâdet ṭâ'at Ḫudâya iy ġâfil
Niçe niçe bu fesâd iş bâṭıl endişe
Bizim gibi ne ḳalem dilkü şaġ ça̱la daḫı
Ki nice arslan u ḳaplân gördi vü mîşe
Eger umârısañ iḥsânı Ḥaḳdan anuñ-çün
Sen eylik it ḳamu bigâneye vü hem ḫîşe
Eyü yavuz kişi nitse kendü özine ider
Yolına şol gelür âḫir ne ṣandısa endîşe
Hemîşe genc çü virânelerde kinlenür
Pes iy 'aziz sakın hôr bakma dervîşe
Ṭabîb ḳılmaya bî-derd hîç 'ilâc illâ
Şu beñzi ṣaru gözi yaşlu ciger-rîşe
Eger muvaḥḥıdısañ muḳayyed olma ṣaḳın
Ṣaġ u ṣol zîr ü balâya ü pes pîşe
Gel altı yediyi ḳo bir yaña yönel zinhâr
Vir üç ṭalâḳ ikiye ḳalma dörde ü bişe

4a ne ḳılam bizim gibi dilkü vü çaḳala daḫı T, 4b vü: bu T, hem ḫîşe: vü bilişe T, 6a kendüzine: kendü üzerine M, şol T'de yoktur. endişe: işe T, 7 M'de yoktur. 9b ṣaġ u ṣol: ṣol u ṣaġ T, 11b ḳanâ'at u ṣabr: ṣabr u ḳanâ'at T,

Eger hazâ'in-i bâkî gerekise Ümmî Kemâl
Saña ḳanâ'at u ṣabr idinügör pîşe

(M57a;T75a) 29

Velehu Eyżân

.-.- / .. - - / .-. - /..-

'Aceb ne ġırra olasın cihâna Ümmî Kemâl
Ṣaḳın ki degme kemâlüñ olur ṣoñunda zevâl
Bu bî-vefâ vü fenâ dünyeden vefâ ummaḳ
Zihî ḥamâḳat u ġaflet zihî ḫayâl-i u muḥâl
Serâba ṣu ṣama yel ḳuma nârı nûr ṣanma
Türâb ola ṣoñı yâdeyle yañlış itme ḫayâl
Ne geldügine sevin ü ne gitdügine yerin
Bu hîç nesne içün ḫâṭıruñda dutma melâl
Tenaġġumı ḳo ki yiter nefse ḳorḳarsa
Ḥarîr u kemḫâ içün kifâyet eyler ṣâl
Sen iy ḥarâmî harâmı ne yermeyüp yersin
Ki ulular yimedi buldılarsa daḫı ḥalâl
Çıḳar faḳr donını gey faḳîr donın ki añla
Gelüp ölmez döşeginden çıḳarmadın ġassâl
Şu şâh-ı bâḳiye ḳûl ol ki olmaya ma'zûl
Şu mâh-ı bedri gözet kim yoḳ aña naḳṣ u hilâl

1b ṣaḳın kim kemâlüñ ṣoñunda olur zevâl T, 2 ile 3 T'de yer değiştirmiştir. 2a fenâ: fenâdan T, 5 T'de yoktur. 6a ne T'de yoktur. 7a çıḳar tekebbür libâsını gey faḳr ṭonını T, 8a şâh-ı bâḳîye ḳûl ol ki: şâha ḳul ol kim T, 8b şu şâh bedri gözet ki yoḳtur aña zevâl T, 5a ve 5b vezne uymuyor.

Ḳanâ'atı saña dâ'im ṣanâ'at idinügör
Dileriseñ ki bulasın beḳâ ḫazineyi mâl
Cihâd-ı ekbere ḳaṣduñ varısa iy dervîş
Hemîşe nefsüñile ḳılıgör ġazâ vü ḳıtâl
'Aceb 'adûlaruñ içün ne çoḳ dürişürsün
Çü saña dost degildür bu mâl u ehl ü 'ayâl
Özüñ siñeñden alu yazuġun cebelden ulu
Yiter ḳadrüñden aġır yüki iy ḥammâl
Çü kendü nefsüñ itinden zebûn ü 'âcizsin
Ṭap eyle davî Ferâsıyâb u Rüstem-i zâl
Dükeli fi'liñi her kuluña muvâfıḳ ḳıl
Nifâḳ olur eger olmazsa ḳâlile ḫoş-ḥâl
Eger bilüñ varısa imdi ḳîl ü ḳâlı unut
Niçe niçe bu ḳuru ḳîl u ḳâl ü baḥṣ u cidâl
Niçe niçe bu gurûr u sürûr u fısḳ u fücür
Ya nice 'afv ola sehv ü ḫaṭâ vü cürm ü vebâl
Niçe niçe ḥased ü ḥırṣ u kedd ü buḫl u ṭama'
Ya niçe bir ġarez ü kibr u cevr u ẓulm ü ḍalâl
Niçe niçe bu fiġân u dil u süm'a vü zerḳ
Ya niçe setr olıser ġadr u mekr u fitne vü âl
Elüñ bir eyü 'amel ḳılmadın Ḥaḳa lâyıḳ
Dilüñ ṣatar anı bâzâr içinde çün dellâl
Ne yol vara bilesin çün m ḥâbbet-i dünyâ
Ayaġ u boynuña olmış selâsil ü aġlâl

10a cihâd-ı ekbere ḳaṣduñ varısa: cihâd itmege ḳaṣdın varsa T, 12a cebelden: ṭaġdan T, 14 ṭap eyle Efrâsiyâb Rüstem ü Zâl M. 15a ḳîl u ḳâlı: ḳâl u ḳîli T, ḳîl u ḳâl baḥṣ: ḳâl u ḳîl baḫt T, 17a kedd ü buḫl u: kin niçe T, 18a vü âl: vebâl T. 12b vezne uymuyor.

Saña ne mülk ü nemâl ne sîm ü zer ḳayusı
Çü câna ḳaṣd ide durur ḳafâñda 'Azrâ'îl
Hem ol dahı olıser 'âḳibet hem Isrâfîl
Ne Ḥûd diri ḳalıser Cebra'il ne Mikâ'îl
Ölümi sinle vü ḥaşr ü ṣırâṭ ü mîzânı
Çoġ añ u unutma ki yoluñda her hâ'il
önüñde niçe ölenlerüñ ne resme cân virdügin
Baḳ imdi 'âḳıliseñ ḳorḳ u 'ibret al bayıl
Ḥayf ki ömri Ḥak emrine sürmedüñ bir dem
Ki geçti bunca gün ü hefte vü ay u yıl
Cihânda miṣl-i garîp ola ya yol geçici gibi
Dahı ölümden öñ ol sinleden sâ'îl
Çün erden uṣṣuñı dir sürmedüñ bu âfetden
Ümmî Kemâl gerekise şöhret ile cümle 'âleme yayıl
Ṭab eyle su'âli gayriden iy mes'ûl
O Kerîm ü Raḥîmüñ işigiñe sâ'il

7b, 8a, 10a, 11b ve 12a vezne uymuyor.

(M55b;T23a) 27

Velehu Eyżân

.--- /..- - /.-.- /..-

Sen iy göñül dileriseñ bulasın naḳḳâş
Bu naḳş u ṣûrete ḳalma vü gözleme göz ü ḳaş
Severiseñ ol yüce şâhı ḳoma sivâ'llâh
Ki 'aşk eri dilemez manṣıb u ma'âd u ma'âş
Yoluña sâdıḳ ısañ 'aşḳ içinde derviş
Be-külli kendülikden kâsil dosta ulaş
Kimesne 'aşḳıla 'ârı bir ellde cem' idemez
Gel imdi 'âşıḳısañ ol melâmeti evbaş
Er ol durur ki ṭaşından içi ḫoş ola müdâm
Ger eyle olmasa bâri bir ola içü taş
Seni ulu görüben kimseye alu baḳma
Ki Ḥaḳdan ayru degildür cihânda ḳuru baş
Görene gün gibi olur her ẕerreden ẓâhir
Velîki görmedi görmez güneş yüzin huffâş
Eger müsâfirisen ḳıl sefer vücuduñdan
Geç ikilik ovasından ü birlik eline aş
Revende çünki teferrüc ḳılmaya şehrin
Hiç aña fâ'ide ḳılmaz gezer biñ ṭaġ u ṭaş
Ṭaş muhâcir oluriseñ ḳıl menâhiden hicret
Ġazâ ṣevâbı gerekise nefsile uġraş
Şu loḳma ḫırḳa içün ḫalḳıla ṣavaş itme
Velîki her nefes iblis-i reh-zenile ṣavaş

3a dervîş:ey dervîşT, 3b be-külli kendülikden: bi-küllî kendüligiñden T, 7a gün gibi olur:ẕerreden olur T,7b güneş:çü gün T,9b gezer:gezerse T,10a Ṭaş muhâcir:mahâcir T, 11a şu loḳma:ṣol loḳmayı T,11 Eger ṣavaşurısañ da'im iblisele ṣavaşT

15 5b, 7a, 9a ve 10 a vezne uymuyor,

Nedür bu şöhret ü ġavġâ niçün bu hırs u ṭama'
Çü nefse ḳande ise bulunur bir etmek ü aş
Ṣakın seni ḳomasun ḳulluġından o şâhuñ
Iy ḫoca 'evrat oġlan ḳız ḳûl ḳaravaş
Pûta ṭapanlar añılsa ḳatı 'aceblersin
Zihî 'aceb ki put ola saña bu mâl u ḳumâş
Çün her yonulmaduḳ âġacı oda yaḳarlar
Seni daḫı eger üstâdı ḳılmazısa tırâş
'Ibâdet eyle sakın ẓâyi' itme 'ömrüñi hîç
Çün bir gün ölesin ger yaşarısañ biñ yaş
Riya vü süm'adan it ṭâ'atıñı ḫâliṣ-i pâk
Ḳo ḫalḳı Ḥaḳ içün işle vü gözleme sâbâş
Nedâmet ırmağına gir yazıḳlaruñ kirini
Yu tevbe ṣâbûnı birle arı söze bulaş
Meger bir arı göñül ile iltesin aña yoḳsa
Ḥakîr u tuḥfe durur ol eşikde cânıla baş
Elünde iş varıkan key dürüş Ümmî Kemâl
Bilüñde naḳdüñi ṣaḳla yoluñda hâẓır baş.
Ne kim görüp ididüp añlarısañ ört anı
Ṣaḳın ḫazâyiniñi müdde'îden eyleme fâş

12a niçün nedür T, 16a żayi' itme ömrüni hîç: ḳılm
'ömrüñi żâyi' T, 16b çün: ki, ölesin: öliseriz T, ge
yaşarısañ: yaşarısaḳ T, 17b Ḥaḳ içün: Ḥaḳḳı-çün T, 18a gir
gir yu T, 18b birle: birle ṭap T, 19a meger bir: bir
yoḳsa: yoḫsa T, 19b tuḥfe durur: tuḥfedir T, 20b bilüñde
beliñde T, 21a işidüp añlarısan ört: işidiriseñ ṣaḳla T.

Velehu Eyżân

.-.- / ..- - / .-.- / ..-

'Aceb 'aceb bu ḳamu 'îş u nûş hep nîşe
Ki ṣoñ 'işinüñ nûşuñ tiz iriş nîşe
Çü 'usri yüsri bile añdı Ḥaḳ kelâmında
Ne diyü ġırra olursın bu nîş olan 'işe
Ḳanı 'ibâdet ṭâ'at Ḫudâya iy ġâfil
Niçe niçe bu fesâd iş bâṭıl endişe
Bizim gibi ne ḳalem dilkü ṣaġ âla daḫı
Ki nice arslan u ḳaplân gördi vü mmmîşe
Eger umârısañ iḥsân Ḥaḳdan anuñ-çün
Sen aylik it ḳamu bigâneye vü hem ḫîşe
Eyü yavuz kişi nitse kendü özine ider
Yolına ṣol gelür âḫır ne ṣandısa endîşe
Hemîşe genc çü virânelerde kinlenür
Pes iy 'aziz saḳın ḫôr baḳma dervîşe
Ṭabîb ḳılmaya bî-derd hîç 'ilâc illâ
Şu beñzi ṣaru gözi yaşlu ciger-rîşe
Eger muvaḥḥıdısañ mmuḳayyed olma ṣaḳın
Ṣaġ u ṣol zîr ü balâya ü pes pîşe
Gel altı yediyi ḳo bir yaña yönel zinhâr
Vir üç ṭalâḳ ikiye ḳalma dörde ü bişe

4a ne ḳılam bizim gibi dilkü vü çaḳala daḫı T, 4b vü: bu T, hem ḫîşe: vü bilişe T, 6a kendüzine: kendü üzerine M, ṣol T'de yoktur. endişe: işe T, 7 M'de yoktur. 9b ṣaġ u sol: sol u ṣaġ T, 11b ḳanâ'at u ṣabr: sabr u ḳanâ'at T,

Eger ḫazâ'in-i bâkî gerekise Ümmî Kemâl

Saña ḳanâ'at u ṣabr idinügör pîşe

(M57a;T75a) 29

Velehu Eyzân

.--- / .. - - / .-. - /..-

'Aceb ne ġırra olasın cihâna Ümmî Kemâl

Ṣaḳın ki degme kemâlüñ olur ṣoñunda zevâl

Bu bî-vefâ vü fenâ dünyeden vefâ ummaḳ

Zihî ḥamâḳat u ġaflet zihî ḫayâl-i u muḥâl

Serâba ṣuṣama yel ḳuma nârı nûr ṣanma

Türâb ola ṣoñı yâdeyle yañlış itme ḫayâl

Ne geldügine sevin ü ne gitdügine yerin

Bu hîç nesne içün ḫâṭıruñda dutma melâl

Tenaġġumı ḳo ki yiter nefse ḳorḳarsa

Ḥarîr u kemḫâ içün kifâyet eyler ṣâl

Sen iy ḥarâmî harâmı ne yermeyüp yersin

Ki ulular yimedi buldılarsa daḫı ḥalâl

Çıḳar faḳr donını gey faḳîr donın ki añla

Gelüp ölmez döşeginden çıḳarmadın ġassâl

Şu şâh-ı bâḳiye ḳûl ol ki olmaya ma'zûl

Şu mâh-ı bedri gözet kim yoḳ aña naḳs u hilâl

1b ṣaḳın kim kemâlüñ ṣonuñda olur zevâl T, 2 ile 3 T'de yer değiştirmiştir. 2a fenâ: fenâdan T, 5 T'de yoktur. 6a T'de yoktur. 7a çıḳar tekebbür libâsını gey faḳr ṭonını T, şâh-ı bâḳîye ḳûl ol ki: şâha ḳul ol kim T, 8b şu şâh bedr gözet ki yoḳtur aña zevâl T, 5a ve 5b vezne uymuyor.

Ḳanâ'atı saña dâ'im ṣanâ'at idinügör
Dileriseñ ki bulasın beḳâ ḫazineyi mâl
Cihâd-ı ekbere ḳaṣduñ varısa iy dervîş
Hemîşe nefsüñile ḳılıgör ġazâ vü ḳıtâl
'Aceb 'adûlaruñ içün ne çoḳ dürişürsün
Çü saña dost degildür bu mâl u ehl ü 'ayâl
Özüñ siñeñden alu yazuġun cebelden ulu
Yiter ḳadrüñden aġır yüki iy ḥammâl
Çü kendü nefsüñ itinden zebûn ü 'âcizsin
Ṭap eyle davî Ferâsıyâb u Rüstem-i zâl
Dükeli fi'liñi her kuluña muvâfıḳ ḳıl
Nifâḳ olur eger olmazsa ḳâlile ḫoş-ḥâl
Eger bilüñ varısa imdi kîl ü kâlı unut
Niçe niçe bu ḳuru ḳîl u ḳâl ü baḥṣ u cidâl
Niçe niçe bu ġurûr u sürûr u fısḳ u fücür
Ya nice 'afv ola sehv ü ḫaṭâ vü cürm ü vebâl
Niçe niçe ḥased ü ḥırṣ u kedd ü buḫl u ṭama'
Ya niçe bir ġarez ü kibr u cevr u ẓulm ü ḍalâl
Niçe niçe bu fiġân u dil u süm'a vü zerḳ
Ya niçe setr olıser ġadr u mekr u fitne vü âl
Elüñ bir eyü 'amel ḳılmadın Ḥaḳa lâyıḳ
Dilüñ ṣatar anı bâzâr içinde çün dellâl
Ne yol vara bilesin çün maḥâbbet-i dünyâ
Ayaġ u boynuña olmış selâsil ü aġlâl

10a cihâd-ı ekbere ḳaṣduñ varısa: cihâd itmege ḳaṣdın varsa T, 12a cebelden: ṭaġdan T, 14 ṭap eyle Efrâsiyâb Rüstem ü Zâl M. 15a ḳîl u ḳâl : ḳâl u ḳîli T, ḳîl u ḳâl baḥṣ: ḳâl u ḳîl baḫt T, 17a kedd ü buḫl u: kin niçe T, 18a vü âl: vebâl T. 12b vezne uymuyor.

Ḳısalduġınca bu 'ömrüñ uzandı ṭûl-i emel
Ḳarardı gönlüñ ü bütüñ aġardı saç u ṣaḳal
Çü zevḳ ü ömrü nefs dükene daḫı artmaz
Ḳaçan ki irişe virmez ecel kişiye mecâl
Niçe cevâb idisersin ḥisâbıñ it erden
Sinüñ de her nefesüñden ḳılurlarısa su'âl
Başıldı nefsüñe cânuñ tenüñ semirtdüñ
Dükendi ḳalmadı ḫayruñ çoġaldı żav-i żalâl
Eger âḫır varısa uçmaġa hevesüñ
Ṣalât u ṣavmı dutuñuz idinigör perr u bâl
Bize bu ḫavf u ḫaṭârlar yirinde ne gülmek
Çü bilmeziz ki ṣoñ ucı neye irer aḥvâl
Ola bu dünyada balsız belâ var delîm
Velîki olmaya hîç arusız belâsız bal
Çamurlu göller içinde bulunmaz iy baḥrî
Cevâhir isteriseñ gel ulu deñizlere ṭal
Yüzüm 'aşıḳlar u ṣâdıḳlaruñ ayaġı tozı
Ki yoldan iremez anları ḥubb u ḥüsn-i cemâl
Bu naḳşı sevme o naḳḳâşı bulmaḳ isteriseñ
Gözetme aġ u ḳara gök ṣaru yeşil ḳızıl al
Egerçi Ṣâni'i sun'ıla bildi bilenler
Velîk visâliñi añlar ta'aşşuḳ-ı leb-i ḫâl

22a zevḳ ü 'ömrü: rızḳ u ömür T, 24. beyitin yeri T'de değişiktir. 24b żavi-yi żalâl: sû-yi ḫişâl T, 25a uçmaġa: uçmaġa uçmaġa T, 25b dutuñuz: dîniñe T, 26b çü: ki T, soñucına: soñucı kim niye T, 27a belâsız M'de yoktur. 28b deñizlere: deñize T, 30b al: u yeşil al T, 31b velîk visâliñi: velîkin sâlıñ T, ḫâl: ḫayâl T. 24a, 25a, 27a vezne uymuyor.

Şuña ki luṭf-ı cemâli dûş oldı ḳıldı ġaraz
Delîl ḳıldı kime kim yetişdi ḳahr-ı celâl
Niçelerüñ ḳılur ol luṭfu dal boyın elif
Niçelerüñ ḳılur ol ḳahrı elif boynı çün dâl
Geçürmedüñ daḫı bir sâ'atuñı ṭâ'atıla
Ki geçdi bunca şeb ü rûz hefte mâh u sâl
Meger ġurâb ü kilâb ola ṭâlib-i mürdâd
Ne ḥâcet ehl-i temiz âdemîye cîfe vü yâl
Gece seher ḳıluban ḫayrıla seḥerde mürîd
Murâdı yüzine baḳmaḳ zihî mübârek fâl
Velî bayaġı velî ḳaḥṭ-ı i'tiḳâd oldı
Sen 'itikâdıla dime ki oldı ḳaḥṭ-ı ricâl
Toḫm bitermi ḳatı ṭaş şor yirlerde yâḫûd
Ṣınıḳ ḳab içinde durarmı âb-ı zülâl
Iki cihân hevesinden kesil iy Ümmî Kemâl
Dileriseñ ki bulasın o yire ḳurb-ı viṣâl
Bu ḳamu 'âṣıḳ u ma'ṣûḳ 'aşḳına müştâḳ
Zihî leṭâfet ü ḥüsn ü cemâle celle celâl
Mefâ'ilü fâ'ilatün mefâ'ilün fâilât
Her işde fâ'il ü muḫtâr Ḥaḳdur ola ef'âl

32a ki: kim T, düş: ṭuş T, ḳıldı: ḳılur T, 32b yetişdi: yetişe T, 33b çün T'de yoktur. 34b şeb i: tenbîh T, mâh: meh M. 36a seher: âhlar M, 37a velîler ḳaṣd-ı i'tiḳâd oldı T, dime: dile T, ḳaḥṭ: ḳaṣd T, 38a yâḫud: T'de yoktur. 39a kesil: kesdi T; 39b bire: yire M, 40b ḥüsn-i cemâle: ḥüsn ü cemâl ü M, 41b Ḥaḳdur ola ef'âl: Haḳdan durur fa'âl T, 33b, 38ab, 41b vezne uymuyor.

(M59a;T12b) 30

Velehu Eyzân

.--- / ..- - / .--- /..-

Kimüñ ki göñli vü cânı cihânda câhe düşer
Bilün ki ṭogrı yolundan ṣapar çâhe düşer
Ne deñlü 'âlim ü 'âbid olursa dünye seven
Ne yirde yürürise varṭa-i günâha düşer
Ḳo kibr u 'ucbuñı iy bî-edeb ululanma
Ki ululuḳ hemîn o bâkî padişâha düşer
Ne ḳûl kim şâhun ṣır emrini dutmaz
Biliñ ki 'âḳibet o kimse hışm-ı şâha düşer
Zihî delü ki varur bir ḥarâm loḳma içün
O pâdişâhını ḳor hizmeti sipâha düşer
O bire ḳul olan olur iki cihân şâhı
Yoġ ol ki dâne ṣanup dâm-ı tahtgâha
Ṣafâyile cihândan geçen olur ṣûfî
Yoġ ḥırṣıla bir vaḳfa ḫâneḳâha düşer
Şu degme fâsıḳa 'âşıḳ dimeñ ki göñli anuñ
Ḥaḳuñ liḳâsını ḳor degme bir tebâha düşer
Muvaḥḥid dir iken lâ ilâhe illa'l-lâh
Yâ nişe müşrik olur göñli cüz ilâhe düşer
Sipîd rûlara hîç vaḳi' olmaz ol zellât
Kibrü ol vâkı'a her çeşm-i rû siyâha düşer
Bil âdemîler işidür riyâżet ü perhîz
Hemân bizim gibi ḥayvân 'alef u gâhe düşer
Ḳaçup ṣıġınduġı yirde oñup durur her gâh
Ecel şu kimseleri kim ḳaçar penâha düşer

4a vezne uymuyor.

'Ömür ḳışalıġını anlayañ bu alemde
Dirâz fiḳri ḳor endişe-yi kütâha düşer
Ne deñlü 'aczi vü faḳri olurise yol erinüñ
Ki göñli mâla vü ne ḫil'at ü külâha düşer
Ḥevâ vü ḥırṣile ḳoyanlar delîle uyânlar
Irişdi menzile anlar ki ṭoġrı râhe düşer
Ol ulu şâhı seveli bu bende Ümmî Kemâl
Firâḳ-ı derdile aġlar fiġân ü âha düşer
Bu yir ü gök dün ü gün ay u günden aydındur
Zihî likâ ki anuñ nûr-ı şems ü mâha düşer

(M60a) 31
Der Bahâriyyât

.-.- /.-- - /.-.- /.-

Yine nesîm-i ṣabâ başladı eser ḫôş ḫôş
Ḥaber virür ki irişdi bahâr mevsimi uş
Naẓâr ḳıluñ ki yine âṯar-ı raḥmetu'l-lâh
Ki nice ḳıldı ḥaḳuñ rahmet-i deñizleri ḫoş
Dirildi her ölü yirler uyandı uyurlar
Ṭonandı girü yeşerdi vü ṭoldı her ḳuru yaş
Görüñ bu ḳudreti envâ'ı ṣıbġatu'l-lâh
Ne kıldı her ṭarafı dürlü dürlü ḫıl'ati pûş
Ḳaradan aġ u şaru gül yeşil ḳızıl vü al
Boyâdı Ṣâni-i naḳḳâş yazdı dürlü nuḳûş
Bezendi cümle nebâtât ḥażrete ḳarşu
Ṯenâ vü şükr ü münâcât ẕikr ü ider her ḳuş
Cihân miṯl-i cinân oldı şañasıñ ki bu gün
Açar Ḥażîre-i Kudsüñ ḳapuların feyṭôş

Hezâr destan tûtî vü kumrı hüdhüdden
Oḳur seyeḳ daḥı
Ḳamusı dillü dil inice ögerler Allâhı
Bag u havâda ṭuyûr u ṭag̈ u ovada vühûş
Öküdi çigdem ü nevrûz peyki gülşâhuñ
Hem irdi süsen elinde silâḥ ü çün çâvûş
Ḳılurken âh ile gülzâr içinde bülbül-i zâr
Çü gördi gül yüzüni ḳıldı gulgulıla ḫurûş
Şu deñlü medḥ ü senâlar ḳılurki uṣṣı gider
Düşer dikenler içine yatur biraz bî-hôş
Bu bezm içinde yine ḫatm-i bâdiler ḳordı
Ḫumâr nergis elinde ḳılur ḳadeḥleri nûş
Ṣalar valih u hayrân olup başı ra'yân
Benefşe boynun eger nâzile zihî serḫôş
Bu ḳamu ḳuş nice ḫânende ḫôş gûyende
Bu her çiçek ne 'aceb müstemi' ü ḫûb u ḫôş
Budur 'ibreti bilemî nâ-bînâ
Bu 'ilm-i ḥikmeti ḳaçan işide her gûş
Ḳılur mı gülḫan-ı virân hasretin bülbül
Bilür mi gülşen-i bostân ḳıymetin bayḳuş
Ne var şeker ṣatmaz sözünde Ümmî Kemâl
Gerek olur ahî yirinde ṣırça-fürûş
Ḳış u cefâda şulardur ki ḳahra dûş oldı
Yaz u safâda şulardur ki ola lüṭfına dûş
Ilâhî faẓl u kerem ḳıl ḥabîb hürmeti çün
'Inâyetüñile bizi hidâyet ehline ḳoş

16ab ve 18a vezne uymuyor.

21 Mefâ'ilün fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilât

Bahârı şâdi hoş illâ ḫazân-ı gam nâ-ḫôş

(M61a) 32

Der Ṣıfat-ı Bahariyyât

.-.- / ..- - /.-.- /..-

Ḥaḳa şükür ki yine irdük uş yeñi yaza

Anuñ 'aṭâlarınuñ ṣaġışını kim yaza

Ne ḫoş mu'tedil oldı görüñ bu âb u havâ

Çalabdan olalı destûr serd u ayâza

3 Zihî 'alîm ü ḥakîm ü 'aẓîm ü ṣâni' kim

Getürdi sun'ın hoş revnaḳ verendâze

Ṭonandı bâġ libâsile yazı vü ṭaġ

Bezendi benzedi her biri dükân-ı bezzâze

Meger Ḫoten ṭarafından eser nesîm-i ṣabâh

Ki doldı müşg ḳoḫusı Rûm u Şâm u Şirâze

6 Yine beşîr-i bahâr irdi çigdem ü nevrûz

Ne irdi ḳamudan öndıñ baḳ ol dü dem-sâze

Birisi yaşlu gibi gök geyer 'aceb niçün.

Birisi ḫasta gibi beñzi boyanup bâze

Ḫaber virür ṣuretâ ḥâl dilile bunlar kim

Ne şâd bizcileyin 'ömri kem yaşı aza

9 Yetişdi ḫatmi süsen ḳılıç ḳalkanile

Güle çavuş olup ahsend ol iki serbâze

Benefşe boynu egüben güler vü hem nergis

Gözin açar u girü yumar başladı nâze

Çenâr u serv ü sanevber şaḳâyık u reyhân

Ki her nigârı ḳılur ṭapu gül-i ser-efrâze

---

20 1a ve 3b vezne uymuyor.

Götürdi bürka'ını gül güler cemâlinden
Göreli başladı bülbül du'â vü i'zâze
Zihî safâ vü dem 'aşḳ 'aşıḳ u ma'şûḳ
Ki döndi gül yine Maḥmûda bülbül Ayâze
Dükeli ḳuşlar oḳurlar ẕikrü şükrü tesbîḥân
Çü mürġizâr içi ṭoldı laṭîf âvâze
Seherde ḫoş nefesile ḳamusı fenẕur oḳur
Ki cân ḳulaġile müstemî ol âvâze
Göñül baḳ âşâr-ı raḥmetü'l-lâh
Niçe ḳılur o yeri diri vü ter u tâze
Ḳamusı cevfile ṣavt ü ṣevk ü ẕevḳile
Ġanî Çalap ḳapusından ḳılur dervâze
Yuvada yapraġ içinde neşîd okur ḳimisi
Havâda kimisi âġâz ḳıldı pervâze
Ne ḫoş seyr ider işit hezâr destânı
'Irâḳ rekb ü 'acemden hicâze şehnâze
Geçer göçer her ḳışla doġı yaylaġa
Muvâfaḳat ḳıluben cümle ördek ü ḳaza
Ṭûṭi bulur şekeristân hem bayḳuşa virân
Hiç eksik olmadı olmaz şikâr şahbâze
Öter ügeyik ü dürrâc ü hüdhüd ü ḳumrî
Dutar her biri bir ḫôş maḳâm endâze
Bu 'ibrete naẕar it ger degüliseñ ḥayvân
Ḳulaḳ ṭut âdemisen bu söz ü saze
Bu sözi sâzı Süleyman bilür ki ḳuş dilüdür
Bu râzı dimezüz illâ her ehl-i râze

---

20 9a, 10a, 11b, 14ab, 15b, 16a ve 17b vezne uymuyor.

Şol ḳulı kim ḳıla red şâh ḳabûl eyler
Ya şunı kim Ḥaḳ oñarmışdur ol ḳaçan aza
Ger andan Ümmî Kemâle refîḳ ola tevfîḳ
Şarâb u 'aşḳıle ġaflet ḫumârını yaza
Ecel oḳı şu deñlüdür ki men' ide ḳalḳan
Bu çerḫ ol atıcı degül ki 'atduġın yaza

(M62a) 33

Der Ṣıfat-ı Baharriyât

.--- /... -/ .--- /...

Görüñ ki Ḫâlıḳı çün Rezzâḳ u Fettâḥ
Ne açdı raḥmet ḳapuların bî-miftâḥ
Açıldı ġayb-ı ḫazâ'in bezendi rûy-i zemîn
Ṣaçıldı 'âleme yine yeñi fütûḥ u mübâḥ
Seherde ḳuşlar öter çaġırur fe'abbirû
Baḳuñ bu 'ibrete iy her baṣîr u ehl-i ṣalâḥ
Kimisi bâġda ḫoş âvâzile oḳur tesbîḥ
Kimisi yuḳarı pervâz uruban açdı cenâḥ
Ṣularda ṣâd olup oynar dün ü gün ördek u ḳaz
Luṭfile ḳılurlar biri birine mizâḥ
Çemende hüdhüd imâm oldı ḳuş cemâ'atine
Okur mü'ezzin-i ḳumrî 'ale'ṣ-ṣâliḥ felâḥ
Yeşerdi yine her eşcâr açıldı ḫûb ezhâr
Aḳar zülâl olup enhâr eser nesîm-i ṣabâḥ
Cihânı miṣl-i cinân itdi yaz yeli eseli
Meger ki cennet içinden gelür bu ḳutlu riyâḥ

---

21 1b ve 5b vezne uymuyor.

9 Ḫaber getürdi ḳulavuz çigdem ü nevrûz
Ki rıḥlet itdi şitâ uş ü irdi ṣayf-i necâḥ
Benefşe boyun eger mest olup bu meclisde
Ḫumâr nergis elinde dutar müdâm aḳdâḥ
Ṭonandı yaz libâsı ṭaġlar levn-â-levn
Bezendi bâgçe vü bâglar ḳamu maḳâm u merâḥ
12 Yetişdi ḫatmî vü gül önüñce ḳalḳan yaşınup
Ya nice sûsen irişdi vü çekdi seyf-i selâḥ
Gül aġdı taḫta selâtîn gibi vü ṣaldı niḳâb
Hem oldı bülbül aña ḳarşu 'âşıḳ-ı meddâḥ
Nefîs bâġçeler aça irâna saçu ṣaçar
Her ayva güli vü gülnâr zehre-i tuffâḥ
15 Ölüler oldı diri vü ḳarañular aydın
Ki her çiçekler açıldı uyandı çün miṣbâḥ
Ṣaçalı Ḫıżr-ı semâvât u arża âb-ı ḥayât
Irişdi ol nebâtât cismine ervâḥ
Görene sitti cihât oldı 'ibret âyât
Oḳuyana yazılur her budaḳda biñ elvâḥ
18 Ḫazân faṣlı cihâna virmişdi ṭalâḳ
Bahâr faslı Ḥaḳ emrile geldi ḳıldı nikâḥ
Naẓar ḳılun yine âṯâr-ı raḥmetü'l-lâh
Ki nice ḫilḳate geldi ḳamu remîm u eşbâḥ
Şu zemherî ṣovuġı her fesâda virdügi
Irişdi germ-i bahâr ser-te-ser ıṣlâḥ
21 Hemîşe yaz u ḳış saña Kemâl Ümmî
Rebî'-i tevbe gerek kim gide şitâ-i cünâḥ

16b, 17a, 18a, 19a, 20b ve 21a vezne uymuyor.

Bu fâni sun'a ḳapılma o bâḳi ṣâni'i sev
Dilerisen iki cihânda olasın iflâḥ
Uyan ki geçdi 'ömür ṭur cihânı terk ide gör
Eger sen itmeziseñ ḫod ecel ḳılur ilḥâḥ
Mefâ'ilün fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilât
Ḥaḳ est ü fâ'il-i muhtâr

(M63b;T22b) 34
Der Ṣıfat-ı Baharriyât

-.- - /-.- - / -.- - / -.-

Cân gözin aç gör ki yine ol Kerîm u Kâr-sâz
Nice ḳıldı faẓlı birle ḳahrı luṭf u ḳış u yaz
Cümle maḫlûḳât her şey dün ü gün o ḫâlıka
Dillü dilince ḳılur şükrü tesbîḥ ü niyâz
Germ-i râḥat geldi oldı mu'tedil âb u havâ
Serd-i zaḥmet gitdi girü ḳalmadı ḳış u yaz
Sebze-pûş oldı bu gün eṭrâf-ı 'âlem ser-te-ser
Revnaḳa geldi 'Irâḳ u Rûm ü Çîn Şâm u Hicâz
Yine gökden yeryüzine ṣaçdı raḥmet yaġmurın
Her nebâtâtı getürdi ḫilkata ol bî-niyâz
Bu ḳamu ölmiş aġaçlar nâ-gehân oldı diri
Kûh u ṣaḥrâ vü cihâna irdi hâtifden âvâz
Ṣubḥ-dem göñül ḳulaġın ṭut çemenden yaña
Başladı ḳuşlar dilünden söylenür gizlü râz
Bize dirler ki ġanimet görün iş bu demleri
Kim niçeler nite yıllar bu ṣafâyı bulımaz

Kemâl Ümmî T, 3b ḳalmadı: ḳalmadı hiç T, 5a gökden: geldi T, 8b niçelerine: niçelerile T,

9 'Ömriñüz nevrûz cigdem gibi kütâhdur velî
Fikriñüz çenâr u servi dalından dırâz
Hüdhüd ü ḳumrî gögercin ṭûṭi vü dürrâcile
Ṭutdılar bu meclis içre her biri bir ṣavt u sâz
Kimi 'uṣṣâḳ u nevâda her biri ḳılur nüvâḥt
Kimi nevrûz u 'acemde çaġırır kimi ḥicâz
12 Murġizâr içinde ṭâvûs nâzıla cevlân ider
Ṣâdumân olup ṣularda oynar ördek bir ġaz
Bu ḳamu ḳuṣlar havâda dem-be-dem pervâz urur
Her biri ṣaydın ḳovar ṣungur u ṣahîn ṣâhbâz
Ol Ġanî her bâġçe içre açdı ḳudret bâġçesin
Bir gelin gibi tonanup geydi gûn-â-gûn Hicâz
15 Nesrîn ü reyḥân açıldı nergis ü reyḥânıla
Gel teferrüc ḳıl bu gün bu mevsimi iy pâk-bâz
Sünbül ü sûsen benefşe erġavân u lâle ḫoş
Lîki güldür cümlesinüñ arasında ser-firâz
Gül güle ḳarşu açılup ḫoş bezendi gülsitân
Bülbüle ḳarşu ḳılurlar her birisi 'izz ü nâz
18 Bülbülüñ nâlân u derdi ġulguli çoḳ olduġı
Şol sebebdendür kim olur güllerinüñ 'ömri az
Her bahâruñ ṣâdınuñ ṣoñı ḫazân u ġamdur
Ġırre olma iş bu pendi ṭut göñül levḥinde yaz
Naḳş-ı ṣun'a mâ'il olma ṣâni'i naḳḳâşı sev
Kim beḳâ oldur bu fânî ol ḥaḳîḳat bu mecâz

9a gibi kütâhdur:bigi bitedür T, 10b içre: içinde T, dürlü: ṣavt u 11a her biri: seyr idüp T, 12a nâzıla: nâle ü T, ider: urur T, 12b T'de yok yerine 13b yazılmış 13a T'de yok. 14a bâġçe içre açdı: bâġçede açdı çü T, 14b Hicâz: cihân T, 15a Nesrîn ü reyḥân:nesrîn ü gülnâr T, 18a nâlân u: nâle vü T, 19a bahâruñ ṣâ dınuñ : bahâr ṣâdınuñ T.

Gerçi her bostân u bâġuñ bâġubânı birdür
Illâ hergiz bir degül ḫurmâ vü engûr ü piyâz
Bu bahârı bâġ u 'ömrüñ ḥâṣılı eṣmârıdur
Ṭâ'at u ẕikr ü tilâvet tevbe vü ṣavm u niyâz
Zîhi ḳûl kim ḥ'acesi emrinde sürer 'ömrini
'Aḳlı ḳoyup nefse uyup bir nefes buyruḳ ṣımaz
Irmedi ḥasret ḳışınuñ yazına Ümmî Kemâl
Ol sebebden bağrı başlu gözi yaşlu beñzi sâz
Fâ'ilâtün fâ'ilatûn fâ'ilâtün fâ'ilât
Fâ'il-i muḫtâr kimdür ol Kerîm ü Kâr-sâz

(M64b) 35

Der Ṣıfat-ı Bahâriyyât

- -. / -.-. / .- -./ -.-

Cân gözin aç ki irdi yine nevbahârı gör
Minnet ḳıl imdi ḳudret-i Perverdigârı gör
Zî ṭañ yeli seherde ṭatılu nefes virür
Nice münevver oldı yine rûzigârı gör
Geydi yeşil donını vü saydı sipâhını
Bâġ-ı behişte benzedi küllî diyârı gör
Çün irişdi âfitâb ḥamel burcına bugün
Ne resme geldi revnaḳa leyl ü nehârı gör
Yakmış iken bu dünyeyi zehr-i zemherîr
Tiryâk irişdi cânına yazuñ timârı gör
Yaġdurdı yire raḥmeti yaġmurların Kerîm
Ölü iken ne ḳıldı diri la'l-i zârı gör

21b engûr piyâzı: engûr ü piyâz 22a bahârı: bahârıñ, niyâz: namâz T.

Ṣahrâ bezendi sebze ile yaylalar laṭîf
Ṭaġlar gözi yeşerdi ne çaġlar bıñarı gör
Ṭonatdı dürlü dürlü çiçekler bu yir yüzin
Ne ḫoş bezendi ḥażrete ḳarşu buları gör
Nev-rûz açıldı çigdem ile koşageldi
Evvel ḳulavuz oldı yine ol diyârı gör
'Abher semen şaḳayıḳı hem ḫatmi ergavân
Sünbül benefşe lâle vü nesrîn aparıgör
Reyḥân ṣalar başını bu meclisde mest olup
Nergis ḳadeḥ ṭutup yazar oldı ḫumârı gör
Sûsen çü ṭartdi ḫançeri eydür ki ṭarriḳû
Beñzer ki güle yasavuldur ol nigârı gör
Ḳamu çiçekler irdi pey-â-pey piyâde hem
Nâgâh irişdi 'izzile gülşâh süvârı gör
Ḳaldurdı gül niḳâbını biñ 'izz ü nâz ile
'Arż itdi bülbüle zîbâ 'iẓârı gör
Arturdı derdini yine bî-çâre bülbülüñ
Ne medḥ oḳur güle yine ol ḳarârı gör
Gûyende çün çemende hezâr destân durur
Ne raḳṣa girdi serv-i ṣanevber çenârı gör
Bâġda bucaḳda her biri bir dürlü sözile
Ḳuşlar Ḥüdâya tesbîḥ oḳur mürġizârı gör
Ḳumrî budaḳda yapraḳ arasında her seḥer
Dost dost diyüp ne nâliş ider âh u zârı gör
Her biri bir levinde ṭonandı aġaçlarun
Dibinde gölge virdi daḫı âb u kenârı gör

14b,, 15b vezne uymuyor.

Ayva çiçekleri açuban ağça boğçasın
Hûblar başına niçe saçarlar nisârı gör
Arâste oldı kudretile irdi her nebât
Seftâlü kaysı armud üzüm elma nârı gör
Dur zulme katma gâfil oturma bu gaflete
'Azm-i teferrüc it bağ u bostânı varıgör
Bağlamadın bu gözleriñi gaflet uyhusı
Birdür bu uykudan dil ü cânuñ uyarıgör
Bu nakş-ı şun'ına bakma Kemâl Ümmi fanidür
Nakkâş-ı bâki sâni'i bir Girdigârı gör
şu seyyi'âtıla şuşamış hasta gönlini
Gel âb u tevbe vü hasenâta şuvarı gör

(M65b;T19a) 36

Der Sıfat-ı Bahâriyyât

-.- - /-.- - / -.- - / -.-

Söyle iy bülbül ki bugün tâze güller çağıdur
Hep bezendi ne ki şarusı kızılı ağıdur
Hûriler gibi tonanup çıkdı her dürlü çiçek
Hem akar şular şanasın selsebîl ırmağıdur.
Bir nazar kıl ol Rahîmüñ rahmeti âsârına
Kim bugün bu cümle 'âlem misl-i cennet bâğıdur
Gör ki nice kıldı ölmiş yirleri girü diri
Işlenen bu kamu kudretler o şâh yasağıdur
Emr iden gün nûrı birle giderüben zulmetin
Viribir yaz leşkerile kış çerisin tağıdur
Yine bu gün her teferrüccilere ârâmgâh
Şu kenârı vü agaç gölgesi bâğ bucağıdur

24b vezne uymuyor. 24 4a T'de yoktur, 5a birle:ile T.

Bağda her serv ü çınârı raḳṣa koyup oynadan
Yellerüñ gürüldüsi birle ṣularun çağ çağıdur
Ṭan yelidür ḫôş nefes birle maġrûr olma güz
Çün bahâr üzre ḫazân yelleri ġâlib yağıdur
Bağ-ı 'aşḳuñ bülbülinüñ ġulġulı ötmez ḳışın
Her neye kim baḳariseñ tâze gül yapraġıdur
'Aşık-ı ṣâdıḳlar olur ol bâġuñ bülbülleri
Ayıḳ u dertsiz kişiler laḳlaḳı vü zâġıdur
Kumri vü dürrâc ṭûti vü hezâr destânlaruñ
Yirleri elma vü nâr u şeftalü budaġıdur
Her varaḳda bin sebaḳ ma'nisi var añlayana
Görmeyen bu 'ibreti a'mâ vü ṭaġı bâġıdur
Ayet-i aḫbâr mizânında her bir sözi ṭart
Ṣal çürüklerin yabana al şunu kim ṣağıdur
Ḥaḳ yolunda bu Kemâl Ümmî günahkâruñ yüzi
Kamu kirtü 'aşḳ erinüñ ayaġı ṭopraġıdur
Dünye kâhrı uçmaġıdur âḫiret mü'minlerüñ
Uçmaġı 'aşıḳlaruñ dostdan yaña uçmaġıdur

(M66b;T60b) 37

Der Ṣıfat-ı Bahâriyyât

- -. / .- -. /.- -. /.- -

Ḳudret nefesinden yine câna ḫaber oldı
Andan bu ḳamu milk-i cihâna eṣer oldı

7b gürüldüsi: gök gök 8b ḫazân yelleri galib: yılılan ġâli hem T, 9a bâġ: yaġ M, ötmez: dimez M, 9b baḳarisen: baḳaris M, 10b ayıḳ u : añа T, 12 feraḥda biñ belâ ma'nisini añlayan T, 13a ṭart: ṭut T.

Başladı eser bâd-ı seḥer ḫoş nefesile
Aydur ne yatursın ki bahâr-ı seḥer oldı
Meger Ḫotenden yañadan esdi seher-i bâd
Kim müşki ḳoḫusı yine ḫôş tüter oldı
Isrâfil-i ra'd urdı havâda yine ṣûrın
Dirildi ölü yirler be-külli fer oldı
Ġam şâdılıġa döndi vü uyurlar uyandı
Her dürlü nebâtât u çiçekler biter oldı
'Alem ḳara ṭonın çıkarup geydi yeşiller
Ḥaḳdan bu 'aṭâ her tarafa ser-te-ser oldı
Her tâze vü ter yapraġı beñzetti 'arûsa
Ṭañla yüzine jâleler incü dizer oldı
Baglu ḳapuyı açdı cihân ḫalḳına Raḥmân
Raḥmetlerini ṣaçdı vü feṯḥ u ẓafer oldı
Iy münkir ü maḥşer gözüñ aç añlayuraḳ baḳ
Gör şeş ciheti kim ne ser-â-ser 'iber oldı
Velî idi ol ḳatı gölgelere kim baḳ
Gözi vü ḳulaġı ezelî görüger oldı
Nev-rûz irişüp ab u havâ mu'tedil oldı
Revnaḳ buluban rûy-ı zemîn tâze ter oldı
Gün irdi ḥamel burcına şeb rûz berâber
Andan girü gün uzun dün muḫtaṣar oldı
Dur ṭañla çemenden yaña gönül kulaġın ṭut
Ḳuşları işit kim nice ḫoş ḫoş öter oldı

36- 14b kirtü: gerçek T, 37-2a seḥer : ṣâba, 3a yanadan: yanadın T, 4a yine ṣûrın: bile ṣûrı T, 6a vü bu T, 9b gör: ḳo T, 10a kim baḳ: dur kim T, 10b ezelî: ebedî T, göriger: görügör T, 12b gün uzun dün: dün uzun gün T, 13 dur: ṭur T. 3a, 4b ve 19b vezne uymuyor.

Hüdhüd ügeyik keklik ü durrâc u gögercin
Sübḥânı ḫoş âvâzıla tesbîḥ ider oldı
Yapar yuvasın ḳırlaġıç irdi hem ebâbîl
Hem ḳışladaġı yaylaġa geçdi göçer oldı
Ṣularda yüzer ṣâd oluban ördekile ḳaz
Hem ṭâvusı gör bâġçede ne cilve-ger oldı
Irişdi beşîr ü ḳulavuz çigdemü nevrûz
Andan girü her biri pey-a-pey irer oldı
Aġ u ḳızıl u al u yeşil gök ü ṣaru ṭon
Geyüp ṭonanup her biri özin bezer oldı
Ḳargı vü ṣanevber 'alemin götürüp irdi
Gülşâha ḳamu çiçekler nöker oldı
Nesrîn ü reyâḥîn agar u sünbül ü gülnâr
Lâle vü ṣaḳâyıḳ semen u lü'lüfer oldı
Ṣağınca vü ṣolunca vü ardınca öñünce
Birisi ḳılıç çekdi biri bâ-siper oldı
Benefşe güni günleyüben boynunı egdi
Nergis sevinüp nâzıla gözin süzer oldı
Gül taḫtına aġdı dükeli ḫizmete durdı
Kim elin öper kim ayaġına düşer oldı
Gör kim güle ne raġbet ider bülbül-i râġıb
Maḥcûb u maṭlûb u çü merġûbter oldı
Bülbüllerüñ ol zârı ḳıldı ki aġladuġına
Götürdi niḳâbın yine güller güler oldı
Bülbüller ṣol ḳadar medḥ u du'â ḳıldığı ġonca
Utandı tebessüm ḳılup andan yeşer oldı

15a irdi hem: önüñce T, 18a ṭon: don T.
19b ve 26a vezne uymuyor.

'Aṭṭâr ü dükân açdı cihân üzre ṣanasın
Ṣaḥrâ ṭolu ḫoş müşk ü 'abîr ü büber oldı
Ol ṣâh-ı Ġanîyi gör ne 'aṭâ kıldı ḳim
'Âlem aġ ü aṭlâsıla pür sîm u zer oldı
Ḳavvâl olalı bâġda hezâr destan-ı kumrî
Gör servi çenârı ne ḫoş oynar büker oldı
Ayva güli lâle çiçegi ḫûb ṭonanup
Güle güle bu meclise ṣaçu ṣaçar oldı
Ṭonandı belekler ü aġaçlar ṭonanup
Bâġlarda meger ḳamu şecer pür-semer oldı
Her bostânda açıldı yine maḫzen-i ġaybî
Kim cümle çubuḳlara ṭolu güher oldı
Şeftâlu dalını teklük ḳolları ḳoçmış
Boynına ḥamâyıl beline hem kemer oldı
Tûtîlere bu feṭhi beşâret kılıñuz kim
Bostân u şekeristânlar tolu şeker oldı
Gel bâġa teferrüc ḳıluban 'ibretile baḳ
Gör kim bu aġaçlar ne 'aceb mu'teber oldı
Çün ḳafiley-i Çîn ü Ḫıṭâ irdi ṭonanup
Bu Rûm iline ḳondı vü girü göçer oldı
Bir bâġçe gerek bize ki geçmeye bahârı
Ol güli niderüz ki biter ü ṣolar oldı
Kim ola Kemâl Ümmi ki bu resme söz ide
Meger ki ṣınuḳ göñline erden naẓar oldı

27b büber: biber T, 29a ḳavvâl: öter T, 30a güli lâle: elma T, 31b meger ḳamu: ḳamu meger T, 32a bostânda: küşede T, 32b çubuḳlara ṭolu güher: çıḳılar ṭolu dürr-ü güher T, 33a teklük: tekelük T, 37a ki: kim T, ü ṣolar: ü hem solar T, 38b göñline: göñüle T.28a, 32b, 33a ve 34b vezne uymuyor.

39 Bülbüllere gülşende sebaḳ virse 'aceb mi
Üstâd aña kim H'ace 'Alî gibi er oldı
Ḥâl ehli bilür sırrı ḳılur müşkili âsân
Ḳâl ehline ancaḳ ḳuru söz derd-i ser oldı

(M68b) 38
Der Ṣıfat-ı Bahâriyyât

.- - - /.- - - / .- -
Yine luṭfa laṭîf âġâz ḳıldı
Ki ḳış ḳahrın götürdi vü yaz ḳıldı
Işit ṭañ yelini añla vü ṭañla
Dahı ḳuşları hoş-âvâz ḳıldı
3 Aña şükr ü senâ ḳıldı ḳamusı
Nitekim cümle türktâz ḳıldı
Öter hüdhüd nevâde hoş ḳumrî
Reḥâvî perdesinde sâz ḳıldı
Hezâr destân segâhigâh pencügâh
Gehî nevrûz hoş şehnâz ḳıldı
6 Ḳamu ḳışladaġı yaylaġa göçdi
Nitekim ördek ile ḳaz ḳıldı
Yetişdi peyki çiġdem gül çiçegi
Yol argunları benzin sâz ḳıldı
Hem irdi deriniçe birle nevrûz
Özüni çigdeme dem-sâz ḳıldı
9 Benefşe gül geyüben boynın egmiş
Papadya kellesini ṭaz ḳıldı
Gözin açdı yine tîz yumdı nergis
Çü bildi 'ömrüni ki az ḳıldı

39a gülşende: göñlünde T,10b vezne uymuyor.

Yasavul irdi sûsen gül ögünce

Ḳılıç ṭartup özin ser-bâz ḳıldı

Çü bülbül gül ḳoḥusın ṭuydı nâ-gâh

Gülistândan yaña pervâz ḳıldı

Açıldı gül güle ḳarşu bülbül

Hezâr ikrâmile 'izâz ḳıldı

Kimi 'âşıḳ kimi ma'şuḳ ider 'aşḳ

Bunı Maḥmûd anı Ayaz ḳıldı

Muḥibbüñ serçe göñlin almaġa

Habîbüñ göñlini şahbâz ḳıldı

Ki vaṣfitdi nekim gül birle bülbül

Biri birine 'izz ü nâz ḳıldı

Kemal Ümmî ża'îfî ol ḳavî dost

Meger bülbüllere hem-râz ḳıldı

Irişeli o şâh-ı Erdebîle

Ne 'azim Mıṣr u ne Şîrâz ḳıldı

(M69a;T62a) 39

Der Ṣıfat-ı Ḫazân

.- - - / .- - - / .- - - /.- - -

Gel iy ṣâḥib-naẓar ḳıl kim ne 'ibretler 'ayân oldı

Bahâruñ mevsümi geçdi yine faṣl-ı ḫazân oldı

Görüñ Naḳḳâş-ı Ḥay ṣun'ın ne boyar yapraġuñ rengin

Kimi âl u kimi âbgîn kimi çün za'firân oldı

Ḳızıl âl u noḥudı yeşil ü ḳırmızı 'ûdî

Çini i vü müşki gök bunda beyân u ber-beyân oldı

1a naẓar ḳılıñ girüniz kim ne 'ibretler beyân oldı T, 26 13a ve 15a vezne uymuyor. 3b 'ûdî: ḥûdî T.

Yine devri bu devrânuñ geçürdi çaġın almanuñ
Ṣararup beñzi ayvanuñ cigeri ṭolu ḳan oldı
Yemişler ṣavılup yendi nebâtuñ yaşı dükendi
Havâdan hep yire indi süvâriken yayan oldı
Yine bu bâġça vü bâġlar gülerken başladı aġlar
'Ömürdür geçdi o çaġlar meger 'aḫır zamân oldı
Ḳanı bostân u gülşenler semen reyḥân u sûsenler
Yirinde şimdi dikenler ḳalup anlar nihân oldı
Yolundı ḫatmi söküldi çü servüñ beli büküldi
Çiçekler ṣoldı döküldi hem otlar ergavân oldı
Ṣolalı nergis ü güller benefşe lâle sünbüller
Ḳamu ḳuşlar u bülbüller hiç ötmez bî-zebân oldı
Şu ḫoş bâġlar u bostânlar ki ḳurur kerdi bâġbânlar
Bugün ıssız yatur anlar ṣanasın kim yaban oldı
Hiç itmez kimsene raġbet bize şunlar yeter 'ibret
Gelüñ kim şimdi bî-minnet teferrüc râyigân oldı
Bâġa var 'ibretile baḳ görüñ her tâze-ter yapraḳ
Nice olmış toz u ṭoprak ṣanasın bir ḳıran oldı
Eser güz yelleri çıkdı nebâtı od gibi yakdı
Kimin ṭoprağa bıraḳdı kimi ṣuda revân oldı
Bitüp yeşermeġ u ṭoġmaḳ yigitlikdür hem ulalmaḳ
Ḫazân olduġı ḳocalmaḳ çü düşdi merdegân oldı

4a geçürdi: geçür T, 4b cigeri: yüregi T, 8 beli: boyı T, 9 nergis ü güller: nergis-i güller M, 10 ḫoş bâġlar: ḫâṣbâġ T, ḳurur kerdi: ḳururdı T, 12b bir: kim T,

15 İnüp yetdügi yir sinle anı sen dahı key añla
Bu temsîlâtı key diñle çürüdi üstü hân oldı
Döner görse hazân faṣlı firâḳa yaz u bâġ faṣlı
Geçer ṣol nesnenüñ aṣlı ki ṭoprakdan ṣudan oldı
Ṣoñı her ṣâdınuñ ġamdur dügünden ṣonra mâtemdür
Bu 'âlemde ne âdemdür ki dâim ṣâdumân oldı
18 Şu kim yazın yarag itdi ḳışın hoş râḥata irdi
Ya ṣol gölgede kim yetdi ḳış aña ṭufân oldı
Şu ger kim 'ömrinüñ yazın telef eyler azın azın
Göricegez ḳış ayazın işi âh u fiġân oldı
Kemâl ümmî ḳonan göçer yarag it kim eken biçer
Biten ṣolar gelen geçer nitekim bostân oldı
21 Bu ḥâli kim bilür insân ne bilsün câhil ü nâ-dân
Ḳış u yaz anlara yeksân çi aṣṣı çi ziyân oldı

(M70a) 40

Der Münâcât

.-.- /... - /.-.- / ..-

Yine 'aṭân uma geldük iy ṣâh ṣey'lillâh
Ki müstehaḳ ḳuluñuz pâdiṣâh ṣey'lillâh
Faḳîr ü müflis ü muḥtâc ü ac ü 'üryânız
Bağışla ḥil'ati bâḳî külâh ṣey'lillâh
3 Çü saña yalvarı geldük esirge ḥayr eyle
Iy Bâkî Râzıḳ cömerd Ilâh ṣey'lillâh

16a görse: gider T, ṣol T'de yok. 18a irdi: yetdi T, ya ṣıl: ya ṣol kim T, 19a eyler: itdi T, 19b göricegez: görin örtüp T, 20b bostân: kârubân T.3b vezne uymuyor.

Ḳapuñdan özge ḳapu yok ki yalvaru varavüz
Ṭapuñdan iderüz uş gâh gâh ṣey'lilâh
Ilâhî yüz saña ṭutduḳ ümidimüz senden
Iy ḳamu ḳorḳulara penâh ṣey'lilâh
Ki sâ'ilik yüzi ḳara torvası pür oldı
Ey u yavuz sineñiz rû-siyâh ṣey'lillâh
Bî-ḥaḳḳı Aḥmed ü muḫtâr ü 'afv it iy ġaffâr
Bağışla bizlere cürm ü günâh ṣey'lillâh
Ne ṭañ biz umduġumuz çün ḳamu selâṭîñ
Ḳapuñdur itdügi her sâl u mâh ṣey'lillâh
'Alî ḫazînelerüñden umar 'aṭâ vü kerem
Bu bay ü yoḫsul ü mîr ü sipâh ṣey'lillâh
Yola girüp saña irmege hem girü senden
Umaruz iy Çalabum zâd u râh ṣey'lillâh
Hezâr yir u gök cennet çi baḫṣiş ü in'âm
Senüñ ḳatuñda degül bir giyâh ṣey'lillâh
Żaîf ü 'âciz ü miskîn bi-vaye vü öksüz
Günâh kûh veli kadri gâh ṣey'lillâh
Inen mahall-i 'âtâyüz iy ḳâḍi'l-ḥâcât
Bilürsin aḫi ne ḥâcet güvâh ṣey'lillâh
Hemân emin olur dergâhuña
Bu yar ise durur ṭanḳâh ṣey'lillâh
Diler viṣâli ki her dem irişe Ümmî Kemâl
Ḳılur firâḳuñıla âh âh ṣey'lillâh

5ab, 6a, 11a ve 13a vezne uymuyor.

Der Münâcât

.- - - /.- - - /.- - -/ .- - -

Hudâvendâ günahkârem ki nefs elinde evkârem
Ża'ifem 'âcizem zârem ne ḳılam çâr u nâçârem
Dükeli ma'ṣiyet bende ki nefse olmışam bende
Bıraḳmışdur beni bende zebûn oldum giriftârem
Yüzüm ḳara özüm ma'yûb sözüm herze gözüm maḥçûb
Elüm tehî dilüm mekrûb hemîn bir yaġı Tâtâram
Yolum uzaḳ azıġum yoḳ yayaġam hem yazuġum çoḳ
Ki ḳadrimden yüküm artuḳ 'aceb ben nice yol varam
Be-ṣoḥbet ṣâliḥem ẕâkir be-ḥalvet ṭâlihem fâcir
Be-ṣûret 'âbidem ṣâkir be-sîret diyü mekkâram
Hemîşe ḥâṣılum 'iṣyân elumde ẕillet ü ṭuġyân
Dilümde ġıybet ü bühtân ḳatı nemmâm u ġaddâram
Egerçi uḫrevî işde benüm bu öñde vü ṭuşda
Velîkin dünyevî işde be-gâyet cüst ü 'ayyâram
Ḥicâbum ḫurd u ḫâb oldı ki maṭlûbum serâb oldı
Beḳâ milküm ḫarâb oldı fenâ milkinde mi'mâram
Ne 'ilmüm var ne ḫod zühdüm ne ḥilmüm var ne ḫod cehdüm
Ki her dem ṣın durur 'ahdum baña bu nefs-i emmârem

3b hemîn: hemân T, 7a benim bu öñde vü ṭuşda : süst öñde düşte T, 9b ṣın durur : ṣıydırır T.

Degül hiç bir işim ma'lûm ne bellü diriyem mazlûm
Ne bellü öliyem merḥûm ne bellü yoġ ü ne varem
Ne bellü Ḥaḳ işe cüstüm ne bellü bâṭıla süstüm
Ne bellü 'aḳıla dostum ne bellü nefse aġyâram
Ne bellü 'âlimem 'âmil ne bellü 'âmiyem câhil
Ne bellü 'aḳılam ḳâmil ne bellü faḫrı bî-âram
Ne bellü zâhidem dâ'im ne bellü fâsıḳam nâ'im
Ne bellü gündüzin sâ'im ne bellü gice bî-dâram
Ne bellü 'âṣıḳam miskîn ne bellü fâsıḳam ḫôd-bîn
Ne bellü ṣâdıkam mü'min ne bellü ehl-i zünnâram
Ne bellü ġam ne ḫod-şâzam ne bellü ḫuş-ı bî-yârem
Ne bellü âdem-i zâdem ne bellü naḳş-ı dîvâram
Ne bellü ehl-i 'irfânem ne bellü cehl ü nâ-dânam
Ne bellü nest ü ḫayrânam ne bellü merd-i hûş-yaram
Bu derde bulmadum dermân bu müşkil olmadı âsân
Ki ben bî-çâre ḳul başdan ayaġa külli düşvâram
Behişti az bahâ birle satan alımazam illâ
Ṭamuyı çoḳ bahâ birle 'aceb niçün ḫarîdâram
Baña ger bir kişi añsuz naṣiḥatdan diye bir söz
Aña ḥuccet ḳıluram yüz vefâsız merdüm âzâdam
Ḥarâmı bolmasam nâ-çâr oluram merd-i perhîzkâr
Ḳaçan kim buluram iy yâr ṣanasın yaġı Tâtâram
Ḳavilde ẓâhire ḫoşem fi'ilide bâṭına boşam
Zikirde gerçi ḫâmûşam şi'irde ehl-i güftâram

10a diriyem mazlûm: öliyem merḥûm T, 10b öliyem merḥûm diriyem mazlûm T, ne varem: bî-varam T, 15a niyâzam: bî-yaram M.

Dirîgâ kim bu ben gümrâh özümden olmadum âgâh
Ki 'ömrüm iksirin her gâh bu pul narḫına ṣataram
Dimişdür Aḥmed-i Muḫtâr ki ehli's-sûḳü ehli'n-nâr
Meger kim saḳlaya Settâr beni kim ehl-i bâzâram
Becid gösterdi kim altun velî saṭduġumuz ḳurşun
Bu ḳallâşlıġıla dün gün yürüyüp ḫalḳı aldaram
Içüm ḳalb u ṭaşum ṣâfî işüm mühmel adum ṣûfî
Benüm ol 'âsi vü câfî ki her dem yoldan azaram
Çü pür-sâlûs u pür-zerkem riyâ deryâsına ġarḳam
Risâlem ṣûretüm ḫırḳâm gören ṣanur ki dindâram
Beni bu ḫalḳ eyü ṣanur yalan da'vîme inanur
Ne bilsün zerḳe aldanur ki bir 'ayyâr u ṭarrâram
şerî'at bilmedin muḥkem ḥaḳîḳatdan ururam dem
Ḳurı lâf ururam her dem ki bir dânâ-yı esrâram
Niçe ḳılam ḳurı da'vâ ki yoḳ hiç da'vimde ma'nâ
Kerâmet söylerem ya'nî ki ma'nîden ḫaberdâram
'Aceb ben nice dervîşem ki ḫalka her yaña işem
Havâdur ḳamu endîşem ki aġyâr ile ben yâram
Meger kim iblis u ḫôd-bîn virür bu nefsüme telḳîn
Ki ṣuçsuz ḳamu ḫalḳa kîn ṭutaram şöyle kindârâm

23a Aḥmed-i: seyyîd-i T, 24a velî: velikin T, 28a bilmedin : bilmeden, 29a hîç da'vimde : da'vimde hiç T.

Benem müdbir ü mücrim ḳûl ki ḫayrum az ü şerrüm bol

Hemîşe şer işe meşġûl velî ḫayr işde bî-kâram

Niçe il 'aybını görem ki ḳendü 'aybuma görem

Benüm çoḳ yazuġum ġörem iliñ azına baḳaram

Yüregüm başludur her den gözüm hem yaşludur her dem

Bu zaḫme ol ura merhem ki andandur ḳamu yaram

Eger faẓl eyleye Ḫâlıḳ oluram cennete lâyıḳ

Eger 'adl eyleye bayıḳ ṭamuya key sezâ-vâram

Ümîdim var durur kim Ḥaḳ baña raḥmet ḳıla muṭlaḳ

'Azâbından daḫı yavlaḳ suçum añdukça ḳorḳaram

Bu işde ḫaṭırum ġamgin ḳıluram nâle vü nefrîn

Ki her dem yazuġum vaṣfın ciger kanıla yazaram

Ilâhî suçum bildüm ṭapuña yalvârı geldüm

Muḳırram her ne kim ḳıldum degül kim ehl-i inkâram

Kemâl Ümmî ḳılur iḳrâr ḳamu taḳṣîrine her bâr

Ya senden özge iy gaffâr ne ḳılam kime yalvaram

Ḫudâyâ dilerem senden beni ḳurtarıvir benden

Kim andan girü vü bu sen ben dimekden külli bî-zâram

Egerçi zâr u bîmâram velîkin Ḥaḳdan umaram

Diye kim ḳorḳma bî-çârem ki ben her derde tîmâram

(M72a) 42

Der Mersiye-i Eş-şeyḫ Ḥamid 'Ubeydullâh

.- - - /. - - - /.- - - /.- - -

Görüñ bu çarḫ-ı ġaddârı ki 'âlemde neler ḳıldı

Yine bu gerdiş-i gerdûn nice müşkil ḫaṭar ḳıldı

32a şerrim: yazuġum T, 32b hemîşe: ki dâ'im T, 33b iliñ: eli T, 35a eger : ve ger T, 36a ḳıla : eyleye T, 37b her de ki da'im, 40a ḳurtarıvir: ḳurtarasın T, 40b ben M'de yok.

Zihî gurbet zihî hicret zihî fürḳat zihî ḥasret
Bu âh u derd ü bu ḥasret bize yavlaḳ eser ḳıldı
Ḳanı ol 'aşḳ eri heyhât ḳanı ol merd-i pür ṭâ'ât
Ḥayf kim hâdimü'l-lezzât bize her nef'i zarar ḳıldı
Ḳanı ol 'ârifüñ şevḳi ṭağıldı meclis-i coşḳı
O cümle lezzet ü zevḳî ecel zîr ü zeber ḳıldı
Ḳanı ol 'âlim ü âmil ḳanı ol mürşid ü ḳâmil
Cihân milkinde ol 'âḳıl ne ḫoş feth ü ẓafer ḳıldı
Ḳanı ol Şeyhimüz Ḥâmid Sa'îd ü müttekî zâhid
Fenâ 'âlemden ol 'âbid beḳâ milke güzer ḳıldı
'Ubeydu'llâh idi ismi bu idi 'âdet ü resmî
Ki hergiz düzmedi cismi o cânun mu'teber ḳıldı
Bu vîrândan çün ol şeh-bâz bekâya eyledi pervâz
Ṣalât u ṣavmı adem hem özine bâl ü per ḳıldı
Vefâtın iriken bildi Ḥakuñ emrine râm oldı
Kişi gelür didi geldi vilâyetden ḫaber ḳıldı
Yir ü gökler ḳamu 'âlem anuñçün ṭutdılar mâtem
Melâ'ik cinn ü hem âdem fiġân u nevḥalar ḳıldı
Bu ḳamu ṣûfi miskinler ḳılurlar nâle nefrînler
Firâḳı cümle mü'minler gözin pür ḫûn-ı ter ḳıldı
Mürîdler âh idüp aġlar muḥibler yüregin ṭaġlar
Anuñ derdi ḳamu ṣaġlar ḳulûbın ḫasta ter ḳıldı

4a coşḳı: cevḳıM, 5a ḳanı ol: delîl ü T, 9a Ḥaḳun: Ḥaḳḳın T, 11a ḳılurlar: ḳılur T, 11b ḫûn-ı ter : ḫûn u per T, 12b ḳulûbın: yüregin T.

Anuñ odı ḳaçan söyne gerek her cân u dil göyne
Kim ol yâr meskenin beyne't-türâbu ve'l-ḥacer ḳıldı
Ḳanı ol ṣûfî-i ṣâfî şehid ü câhid ü vâfî'l-lâh
Yürütdi emr-i ma'rûfı şu resme kim 'Ömer kıldı
O tehî münkir-i muṭlaḳ ne sürdi şer' ile ṣaddaḳ
'Adûlar boynuna ol Ḥaḳ sözi ṭîġ u teber ḳıldı
Çü cânın fi-sebîli'l-lah ḳomuşdur bi-garaż-lillâh
Zihî ġâzi kim ol Allâh yolında terk-i ser ḳıldı
Şu dostluklar kim ol üstâd bize ḳıldırur bünyâd
Ne ḳavm u ḳardaş olar ne mâder ne peder ḳıldı
Anung evṣâfı eltâfı dutupdur kamu etrâfı
Cihâd u 'adl u inṣâfı cihâna ser-te-ser ḳıldı
Meşâyıḫ dünyede boldur velî seyḫu'ş-şüyûḫ oldur
O gösterdi ki Ḥaḳ yoldur ki farḳlı ḫayru şer ḳıldı
Müyeşşirler ol dildârı görüben ḳıldı iḳrârı
Meger kim şekk u inkârı aña key bî-baṣar ḳıldı
Şuña kim Ḥaḳ fehm virmez bu sırra hiç 'aḳıl irmez
Işitemez Ḥaḳḳı vü görmez kimi kim görüġer ḳıldı
Tutuben Ḫâlıka yüzin resûlüñ izledi îzin
'Amel bağında kendüzin dıraḫtîna ṣemer ḳıldı
Başında tâc idüp 'ahdi geyüben ḫırḳa vü cehdi
Ridâyı ḫizmeti zühdî belinde hem kemer ḳıldı
Koyuben baḥṣ u aḳvâlı ḳazandı ḫayr u ef'âlı
Melekler gibi a'mâlı cihânda ol beşer ḳıldı
Anuñ ol pendi ü irşâdı biliş ḳıldı heb yadı
Ki her 'ubbâr u zühhâd ṭapusına esîr kıldı

---

18 ile 25 T'de yerleri değişik, 22b dıraḫtına: dıraḫtı bâ
25a hep: ḳamu T.

Çü dört erkânı beş hissi ḳodı ol Ḥilm issi
Dürişdi 'aḳlına nefsi zebûn ol şîr-i ner ḳıldı
Şu sözüñ sırrını añla anuñ aḥvâlını ṭañla
Kim ol her aḥşamı ṭañla ḳamu şâm u seḥer ḳıldı
Hemîşe gündüzin ṣâyim olurdı giceler ḳâim
Bu resme ṭâ'atı dâyim ü müdâm gerçek er ḳıldı
Ḥalâldan kesb idüp yirdi ḳamu vaḳfa ḥarâm dirdi
Yimedi aġuyı yerdi ġıdâsın çün şek er ḳıldı
Ḳanı ḳâni' vü ṣâbır ü 'azîz ü şâkir ü ẕâkir
Zihî gey aṣṣılu tâcir ki her yükin güher ḳıldı
Tevekkül ḳıldı ol ḫoş ḫûyımadı rızḳı-çün ḳayġu
Ṭama' ḥırṣ oḳına ḳarşu ḳanâ'atden siper ḳıldı
Ḥarâma baḳmadı hergiz 'aẕâbın fikr idüben tîz
Ḥalâldan eyledi perhiz ḥisâbından ḥaẕer ḳıldı
Ne mâl u milkine ḳaldı ne zerḳ ü şöhrete ḳaldı
Ne begler baḫşişin aldı ne meyl-i sîm ü zer ḳıldı
Ḳodı maḫlûḳı ol Ḫâlıḳ gözetdi çehre-yi Ḫâlıḳ
Ne dünyâ sevdi ol ṣâdıḳ ne 'uḳbâya naẓar ḳıldı
Ḳanı ol vâ'iẓ ü nâṣıḥ Ḥamîd ü ḥâcı vü sâliḥ
Anuñ şerḥini bu şârih bilüñ key muḫtaṣar ḳıldı
Kemâl Ümmî oḳur aġlar anuñ mersiyesin her bâr
Ne kim biz didük ol dîndâr hezârân ol ḳadar ḳıldı
Ne var ṭolındısa ḫurşid bi-ḥamdi'l-lâh kim ol mürşid
Muẓaffer ḥazretin tecdid maḳâmında ḳamer ḳıldı

28a ṣâyim: ṣâ'im T, 30a ḳanı: ḳanı ol T, 33b meyl-i meyl-ü M.
30 24a vezne uymuyor.

Nebînüñ hicretinden bil sekiz yüz on beşinci yıl
Berât düninde ol fâżıl bu menzilden sefer ḳıldı
Hîç öldi ṣanmañ ol pîri bilüñ kim diridür diri
Zihî merḥûm yol ṣîri ki meydânda hüner ḳıldı

(M74b) 43
Der Mersiyye-i Hâce Ṣadrüddîn

.- - -/.- - -/.- - -/.- - -/.- - -

Ḳanı ol mürşîd ü kâmil ki bu dünyâ sarâyında
Gözetdi âḫiret yolın ḳamu tedbîr-i âyinde
Ḥakuñ buyruḳların dutdı daḫı nehyîni terk itdi
Resûline uyup gitdi hemîşe ḳış u yazında
Meşâyiḫ dünyede çoḳdur Mükemmel mürşid ayruḳdur
Aña beñzer kişi yoḳdur ḳamu dervîş ü bayında
Ḳanı devri zamân içre aṭiyye-i cihân içre
Devâ-yı cism ü can içre kim añlar ancılayında
Egerçi rûzi çoḳıdı gözi vü göñli toḳıdı
Velî hîç miṣli yoġıdı cihânuñ hûy u hâyında
Şu taḳvâsına ne dirsin ki şöyle ḳıldı ol perhiz
Yoġıdı şübhelü hergiz o cümle ṭûn u tâyında
Müdâm ol himmetî a'lâ görürdi sünnet-i evlâ
Yoġıdı bid'ati aṣlâ ser ü ten ü dest-ü pâyında
Ne kim Ḥaḳ Teñri buyurdı tutup terk itdi bu yurdı
Müdâm ol müşk-bû yurıdı varını tevbe ṣuyunda

39a bilüñ: bilüñ kim T.

Ayâ iy ḳavm ü ḳardaşlar anuñ işini kim işler
Kim aña niçe sarp işler geñez idi ḳolayında
Ṭapusında niçe begler olurdı bende çâkerler
Ne kisrî gördi ne ḳayṣer o resme ṣâh Medâyinde
Aña ṣol 'aşḳı ġâlibler niledüp ḳalbi ġâlibler
Virürdi assi ṭâlibler ṣovuḳ ḳış u ḳarında
Yine çarḥ oḳların atdı ki zehmi ḫunlara batdı
Ḳaçan ḳârûbânına ḳatdı ṭoludur oḳu yayında
Ḥalâyıḳ ṭutuban Yâsin oḳurlar ḫatme vü Yâsîn
Ki kimse çekmedi yâsîn anuñ her resm-i âyinde
Firâḳ odına ṣûfîler ṭutuşup kalbî sâfîler
Yanar 'ahdîne vâfîler dükeli ili boyında
Kamu sultân ü her nâ'ib mürîd ü âşıḳ u tâ'ib
Ki ḳıldı ḥâżır u ġâyib nemâzın anda kûyında
Bize ol merd-i ḥaḳḳânî firâḳı aġladur ḳanı
Aña kim acımaz cân-ı cihân ṣâh u gedâyında
Emîn ezḳalbi gerd olmaz muhib bi-derd ü serd olmaz
Ki ṣıdḳı 'aşḳı derd olmaz ṣovuḳ sâlûs ü ḫâyında
Şu her merdân-ı yegâne ki yüz sürerdi ol ḫâne
Ne kem gördiler anda ne bahâne ḫûb rûyunda
Her aç öksuzler ü dullar garîb ü ḥ'âce vü ḳullar
Dün ü gün bay u yoḳsullar
Ḳanı ol Muṣṭafâ âli emîrüñ yanaġı alı
Ki hergiz fitne vü alı yoġıdı ḫulḳ u ḫûyında
Dil anuñ medḥine doymaz göñüller derdîne döymez
Velî münkir anı duymaz azuben sâz u bâyında

---

llb vezne uymuyor.

Hayalî gözden uş gitmez göñül mihrîni terk itmez
Sever cân anı unutmaz dil alḳış-ı ġarâyında
Ḳatına her ki gelürdi ne niyyet dutsa bilürdi
Kerâmet birle ḳılurdı işâret güft ü gûyında
Şol daḫı üçler yediler hem üç yüzler her ġâiblar
Öñünce ḳuṭb idi server o ġâziler alayında
Kerâmetler vilâyetler 'ibâdetler riyâżetler
Seḫâvetler żiyâretler çoḳ itdi vaḳt-i câyında
Şu sözi ṣıdḳile diñle bil anı derdile iñle
Yedi yaşında üç çille çıḳardı cüst ü cûyında
O 'âlemde 'ale't-ta'în babası Ḥ'âce Ṣadrü'd-dîn
Ḳılurdı medh idüp taḥsîn ki beg er ḳopdı ṣoyunda
Bu devrân içre ol ḫânuñ ḫerîfi yoḳdur inanuñ
Şah olâ şeyḫ meger anuñ naẓîrî kendü tâyında
Söz añıldukça ol dilber kesâd olurdı her şeker
Ḫoten miskinden evlâ ter dutardı bûy mûyında
Kaçan defn oldı ol geçdi bil et hicretde sağıcı
Sekiz yüz otuz ikinci cemâzei'l-evvel ayında
Dimen ma'nîde ol öldi egerçi ṣûreti soldı
Velî aṣlına vaṣl oldı mübârek pür-ḫazânında
Kemâl Ümmî yanar her dem ḳamu derd odına çün dem
Ṭaşup çağlar nem ile dem gözi vü yüzi çayında
Egerçi özi lâ-şeydür velî daḫı dili ḫaydur
Anuñ merṣiyyesin aydur her âh u zârı ayıtda
Iy estaġfiru'l-lâh di müdâm elḥamdülilâh di
Hemân el hükmü li'llâh di taḳdir olsa kâyında

(M76a) 44

Velehu Eyżân
.- - -/.- - -/.- -

Yine göñlüm 'aceb derde ṣataşdı
Ki 'aḳlum bilüm uṣṣum külli ṣaşdı
Ḥużûrum gitdi tedbîrüm ṭaġıldı
Başuma çevreden ḳayġular üşdi
Firâḳ u ḥasret odına dün ü gün
Vücûdum mum gibi yanup ṭutışdı
Dolundı ṭâliġüm baḫtum güneşi
Felek benden yüzin çevürdi püşdi
Sorana derdümi şerḥ idemezem
Fiġân u zâr idüm dilüm ṭolaşdı
Yañaḳlarum ṣaru dudaḳlarum ḫuşk
Ḳulaḳlarum ter ü ḳandan ḳamaşdı
Ḥarâretden bu içümdeki başlar
Uş işler gözlerümden ṭaşra ṭaşdı
Çiger hicrân-ı ġamdan cûşa geldi
Taḥammül bendîn efġân sili ṭaşdı
Meger ṣabırlıḳ ol Ḥaḳ vire yoḫsa
Uş âh u nevḥe mevḥi başdan aşdı
Ne bilür sağ olan şol ḫasta ḥâlin
Ki fürḳat ḥırḳatinden bağrı düşdi
Yaraḳum yoḳ yayaḳ ḳaldım yalañuz
Ḳulavuz göçdi irden atın aşdı

4a dolundı: ṭolundı T. 7b işler: uşda T, 2a ġamdan: ġamından T, 9a meger. ṣabırlığı ol virdi yoksa M. 10a ṣağ: ḫâm M, ki: ki hem T, 10b ḥırḳatından: odunda T.
3a vezne uymuyor.

12 Şehîd oldı o ġâzi Ḥaḳ yolında
Ki şeyṭânıla yetmiş yıl şavaşdı
Kemâl Ümmî garîb öz başın aġlar
Ne kayd ol câna kim dosta ulaşdı
Egerçi gözden ırılmaz ḫayâli
Cemâli perdeye ṭolandı başdı

(M76b;T51b) 45
velehu Eyżân

Ne kim Ḥaḳdan gelür el-ḥükmü li'llâh
Ne dirse ol bilür el-ḥükmü li'llâh
Ne kimseden utanur ol ne ḳorḳar
Ne dilerise ḳılur el-ḥükmü li'llâh
3 Ölümden kimse ḳurtulmadı ḳaçup
Daḫı ne ḳurtılur el-ḥükmü li'llâh
Bilürüz cân emânetdür gümânsuz
Girü viren olur el-hükmü li'llâh
Çü ṭoprakdan yaradıldı tenimüz
Girü ṭoprak olur el-ḥükmü li'llâh
6 Bu dünyâ kimseye ḳalmadı hergiz
Ne ḫod bize ḳalur el-ḥükmü li'llâh
Ḳamu ḫalk ol yaña añsuz çögeñsüz
Günüldi günilür el-ḥükmü li'llâh

12a o: şol T, 14a Ḫayâlı gözden ayrılmaz egerçi T, 1
ṭolandı başdı: ṭolundı boşdı T, 3a ölümden kimse: ecelden kim T.

Her ulaşup sevişüp bilişenler

Soñ ucı ayrılur el-ḥükmü li'llâh

Gelen geçer ḳonan göçer hemîşe

Derilen ṭaġılur el ḥükmü li'lâh

Bu köpri üzre bünyâd olmaz âḫır

Yapulan yıḳılur el-ḥükmü li'lâh

Cihânda mâlı mülk ü manṣıbıla

Her artan eksilür el-ḥükmü li'llâh

Yaşayan yeşeren solar ḳocalur

Düzilen bozılur el-ḥükmü lillâh

Ecel rencîne hergiz kimse dermân

Ne buldı ne bulur el-ḥükmü lillâh

Kemâl Ümmî bu derde çâre ṣabr it

Çü her ṭoġan ölür el- ḥükmü li'llâh

Ezelden tâ ḳıyâmet ḳamu dilde

Dinildi dinilür el-ḥükmü li'llâh

3a ölümden kimse: ecelden kim T, 10 T'de yok, 11 artan: işler T, 12 ve 13 T'de yok.

(M77b;T16b) 46

Der Agâh-ı Mevt

- -./.- -./.- -./.- -

Iy ġâfil ü bî-ḥâṣıl ölüm var ölüm var

Aç gözüni ol ḥâżir ölüm var ölüm var

Şâh eşigine yüz sürüyü ṣuçuñ dile iy ḳûl

Âh idüp fiġân eyle vü ḳıl zâr ölüm var

Şu başdan aşuban seni boġmadan önüñ dir

Bu işden ol âgâh u haberdâr ölüm var

Yol ṣarpdur ilegüñde yoḳuş var yaraġ eyle

Kes ḳaydı ol âzâd sebük-bâr ölüm var

Añ gûr 'azâbını eyü dirlik diriliñüz

Tâ kim saña âsân ola düşvâr ölüm var

Aġyârı ḳo kim yâr ḳatından seni yarar

Dirilik diril ol Hâlıḳa yarar ölüm var

Nefsüñ ḳamu sermâyeyi çün virdi ziyâna

Dünyâya uyan aṣṣı ne umar ölüm var

Ḳarara göñül bunda ḳarâr eyleme cân

Kim ṣoñra teni ṭoprağa ḳarar ölüm var

Hîç kimse ecel derdine bulmadı çâre

Sen diri ḳalam sanma ki nâ-çâr ölüm var

Şol ṭâḳatüñ oldukça be-ġâyet düriş andan

Yol varımadum di Ḥaḳḳa yalvar ölüm var

Niçe kişi diri yürüriken ölür añsız

Sen ḳandesün iy hasta vü bimâr ölüm var

1a ġâfil ü: 'âḳıl-ı M, 2a şür: sürüyü M, 3a öñün di öñdin M, 3b işiden: işde T, 4 T'de yoktur, 7b Dünyâya uy aṣṣı: bu dünyâda ol daḫı T, 8 T'de yoktur. 9 ve 10. beyit T'de yoktur. 11a çün niçe diri saġ yürüriken ölüm añsun M.

12 Dünyâ bu ölüm şu ḳadeḥdür ki ṣoñucı
Elbetde ḳamu nefs anı dadar ölüm var
İnkârı ḳo an kârı dut eyle Ḥaḳa iḳrâr
Ṭoġrı yola gel eyleme inkâr ölüm var
Bâzâra becid girme çıḳ iy ḫırṣuñ evinden
Ḳılmadın özünden seni bîzâr ölüm var
15 Çoḳ añ şu cemâ'at ṭaġıdan şaḥṣı ki nâ-gâh
Gelür ḳamu leẕẕetleri bozar ölüm var
Cânuña 'ilâc iste ki diri ḳala bâḳî
Ḳo ṣorma tenüñ rencine tîmâr ölüm var
Aç gözüñi ṭur sineye var 'ibret ile baḳ
Dir uṣṣuñı iy fâsıḳ-ı füccâr ölüm var
18 Bu yirde bâġ ne baġçe ḳalur ne ṭon u boġça
Ne ev ḳalıser ne der ü dîvâr ölüm var
Bu sel u yel u yaġmur u ḳar aralığında
Sen ne yapasın iy delü mi'mâr ölüm var
Añ şol demi kim ol ḳarañu sîne giresin
Ṭaşra ḳala senden ḳamu ne var ölüm var
21 Ne ḳapu baca var ne ḳaçup ḳurtılası yir
Anda saña her mülki ola mâr ölüm var
Ḳala senüñile 'amelüñ eger şer eger ḫayr
Ayruḳ ne diyar ola ne deyyâr ölüm var

12, 13 ve 14 T'de yoktur. 15a ki T'de yoktur. 16, 17 ve 18. beyitler T'de yoktur. 19b yaparsın: yapasın M, 20b ne var: ṭavar T, 21 ile 22 T'de yer değiştirmiştir. 21b vezne uymuyor.

Ne bay u yoḥsul ne reddi ne ḳabûl
Ne sâlus u zındıḳ ne dîndâr ölüm var
Ne ḥâce ḳalur gitmedün añda vü ne bende
Ne yâr ḳalur bunda ne aġyâr ölüm var
Her balıla delim aru vü belâ var
Bir gülile biter bile yüz yüz câr ölüm var
Ẓulm itme ki tâ olmayasın ṭamuya lâyıḳ
'Adl eyle ol uçmaġa sezâ-vâr ölüm var
Çün añsuz ecel gelür geñsüz seni iletür
Bârî yaraġ it geñüñile var ölüm var
Nâzüklenüben nâzıla dirilme ki bir gün
Gelür dükeli 'aybuñı açar ölüm var
Niçe degin fısḳ u fücûr iy deli maġrûr
Iy nîşe gelür süci vü esrâr ölüm var
— saña o gün âyet-i aḥbâr
Iy mücrim ü 'âṣî vü güneh-kâr ölüm var
Aġlar ḳara oldı vü ḳaralar aġardı
Dünyâda kim az gülse çok aġlar ölüm var
Çün her dügün ü ṣâdî ṣoñı matem ü ġamdır
Bu derdile ah it yüregüñ yar ölüm var
Fikr it ölüm esrikligin iy eylügi eksük
Ṭab yüri ḥumâr ol acı hüşyâr ölüm var
Ḳoca mı kim geçdi vü hem sâm-ı açdı
Dârâyı daḥı eyledi ber-dâr ölüm var

---

23 T'de yoktur. 29 gitmedün añda vü ne bende: ḳalur bunda ne ḳûl gitmedin anda T, 25,26,27,28,29 ve 30, 31 T'de yoktur. 23ab, 25a, 27a ve 29a vezne uymuyor.

Gel tevbe bınarında ṣafâ ṣabunı birle
Yu ḳalbüñ iy ḥâsid-i kindâr ölüm var
Ḳanı atamuz anamuz ol Adem ü Ḥavvâ
Yâ Nuḥ ü Halîl Aḥmed-i Muḫtâr ölüm var
Ger dünye vefâ ḳıldı vü bunda ḳalayıdı
Ol şâh-ı rüsül Seyyid-i sâlar ölüm var
Heyhât ḳanı ol yüzi gündüz ṣaçı gice
Ḳaşları hilâl alnı pür-envâr ölüm var
Ṣıddîḳ u 'Ömer ḳanı vü 'Osmân 'Alî hem
Ṣol cem'ile bi'at ḳılan öz yâr ölüm var
Ḳanı ol eyü ḫulḳı evi ḫulḳı nebînüñ
Aṣḥâb u muhâcirler enṣâr ölüm var
Ḳanı o nebîler ü velîler ü ṣufîler
Ya ol ṭabaḳât ehli her ebrâr ölüm var
Ḳanı 'ulemâ vü fużalâ cümle meşâyiḫ
Bu yirde ḳonup göçdi ol aḫyâr ölüm var
Ḳanı o Cüneyd ü Ḥasan-ı Baṣrî vü Nümşâd
Şiblî vü ṣafî Mâlik-i Dinâr ölüm var
Atadan u anadan u ḳardaşdan ayru
Her sevgülü yârenleri yarar ölüm var

---

35 T'de yoktur, 36a ḳanı: ḳanı ol T, ol T'de yoktur. 37a dünye vefâ ḳıldı vü: dünyâda vefâ oldı T, 37b seyyid-i sâlâr: ekrem'ül-ebrâr T, 38b alnı: cebîni T, 39a vü:ye T, ṣol cümle: cümle ṣol T, ḳılan: iden T, 40a ḫulḳı evi:ḫalḳın yegi T, 41 T'de yoktur. 43a nümşâd: şimşâd T.

Ah ol gün çünki düşevüz ḥâlet-i nez'e
Soñ demde içümüz ḳatı ḳorḳar ölüm var
Ah ol ṭonı kim ne yeñi var ü ne yaḳası
Ol daḥı ya bez ola ya astâr ölüm var
Ah ol aġaç at üzre binüp gitmek içün kim
Iltüp bizi ḳabr içre ḳoyalar ölüm var
Ah ol dem içün ki geliser heybetile tîz
Ṣorıcı bize ṣorı ṣorısar ölüm var
Ah dün içün kim yaluñuz sine girevüz
Yurdumuz ola ol ḳarañu mezâr ölüm var
Ah ol feze'ül-ekber içün kim ḳopacaḳdur
Maḥşerde ḳamu m 'min ü küffâr ölüm var
Ah ol terâzü ḳurılan sâ'at içün kim
Kaḍî ola ol 'âdil-i Cebbâr ölüm var
Ah ol bitiler oḳunası mevżi' içün kim
Her gizlü yazıḳlar ol iẓhâr ölüm var
Ah ol ṣırâṭ üzre ḳadem başmaġı-çün kim
Geçe kimimiz kim düse fî'n-nâr ölüm var
Ah ol ṭamu ḳorḳuları çün kim gümânsız
Lâ-büdd dükeli ḥalḳ aña uġrar ölüm var
Iy adı müsülman başı ṣûfî ṭaşı ṣâfî
Ṣaḳın içüñe bağlama zünnâr ölüm var

45a gün çünki: güni-çün T, 45b demde içümüz ḳatı: demden içimiz T, 47 T'de yoktur. 48 a geliser M'de yoktur. 49 T'de yoktur. 50a feza': nez' T, kim T'de yoktur. 52 T'de yoktur, yerine 80a/1b. beyit gelmiştir.

Niçeye degin zerḳ ile ḫalḳı aldayasın seṇ
Iy bî-edeb ü ḳazib ü ṭarrâr ölüm var
Ḳo ḳurı sözi başuñ göz yaşıla ṣaru it
Ḳan aġla çi ebyât içi eş'âr ölüm var
Ḳanı ol Celâle'd-dîn sa'di Senâyı
Elvân u veled 'âşıḳ-ı 'aṭṭâr ölüm var
Ġaddar durur aldar bu mekkâr bu ṭarrâr
Inanma Kemâl Ümmî ki zinhâr ölüm var
Ezkârile efkârile sür 'ömrüñi iy yâr
Tekrâr it unutma anı her bar ölüm var

(M80a;T35a) 47

Der Âgâh-ı Mevt

Iy göñül uyan ki uş irdi ölüm
Dünyede hîç kime amân virdi ölüm
Yedi iḳlime ḥüküm sürenlere
Teñri emrile ḥüküm sürdi ölüm
Iy niçe ṣâhib-ḳırân serverlerüñ
Taḫtın alup leşkerin ḳırdı ölüm
Iy niçe serkeşleri ḳıldı zebûn
Kim bize hîç gelmeye dirdi ölüm

56a niçe aldayasın sen zerḳile ḫalḳı T, 56b tarrâr: gaddar M, 55 il 56. beyitler T'de yer değiştirmiştir. 57b ebyât: ebyat ü M, 58 ve 60. beyitler T'de yoktur. 59a mekkâr bu ṭarrâr: cihân ḳatı vü mekkâr T, 59b inanma: aldanma T,
1b hîç T2de yoktur. 2. beyit T'de yoktur.

Bâġ u mülk ü yir bizim diyenleri
Yurdlarından gör niçe sürdi ölüm
Iy niçe şenlikleri ḳıldı ḫarâb
Hem ısız ḳodı niçe yurdı ölüm
Ehl-i dünyâ bunca yıl yapdugını
Bir dem içre yıḳdı yımurdı ölüm
Ṭon u ṭayin ḳıldı tâbût u kefen
Hem sarâyın sine degşürdi ölüm
Niçelerüñ yüzine güldi cihân
Niçelerüñ defterin dürdi ölüm
Ne eyüye ḥürmet itmişdür felek
Ne bu ḫalkuñ yatlusın yirdi ölüm
Cümle ḫalḳı yir henüz ṭoymaz bu yir
Yeyiser her neyi kim yirdi ölüm
Günde yüz biñ dürlü dernek ṭaġıdur
Birin ikin sinleye derdi ölüm
Şâdısın ġam dügünün yas eyledi
Her kimüñ kim evine girdi ölüm
Yalıñuz ancak bizi gözlemez ol
Nice bizim biñleri gördi ölüm
Ḳomadı bir şaḫṣı hîç ağlatmadık
'Âlem içre kimi güldürdi ölüm

5b sürdi: irdi M, 6 T'de yoktur, 7a yıl: yıllar T, 8a ṭayin: ṭâyin T, 8. beyit T'de 13. beyitten sonra yer almıştır. 10a felek: cihân T, 11. beyit T'de yoktur. 13a dügünün yas eyledi: dügününi yas ider T,
5b vezne uymuyor.

Kamu göynüklüleri iñleden ol
Dükeli derdlülerin derdi ölüm
Niçe evlâdı atadan anadan
Niçe yârı yârdan ayırdı ölüm
Ṭur Kemâl ümmî eyü dirlik diril
Ġafletile yatma kim irdi ölüm

(M81a) 48

Der Münâcât

-.- -/-.- -/-.-

Iy kerîm Allâh ü settâre'l-ʿuyûb
Iy Raḥîm Allâh ü Ġaffâre'z-zunûb
Ne diyesümüz saña ma'lûm durur
Iy 'Alîm Allâh ü 'Allâmü'l-ġuyûb
Ṭâliġ devlet güneşi ḳılsa ṭülûġ
Ḳılmadın bu 'ömrimüz atı ġurûb
Her işi kim işleriseñ iy Laṭîf
Yirlü yirince ḳamu ra'nâ vü ḫûb
Şuña kim bu göñlümüz ḳılur heves
Ah ki hergiz elim irmez ṣunup
Yâ şunu kim cânımuz gördi kerîh
Hergiz andan ḳurtılımaduk ḳaçup
Sen Kavî Sulṭân u biz 'âciz ḳuluz
Uş ḳapuñda dururuz faẓluñ umup
Bizi bu dirlik ile öldürmegil
Yâ Rab illâ tevbe ṣuyunda yüzüp

Yalıñuz ḳoyup bizi ḳorkutmaġıl
Şunda kim tîz gideler sine koyup
Vaḳtidür kim ḳılasız feṯḥ u fütûḥ
Iy 'Aẓîm Allâh ü Fettâḥu'l-kürûb
Bu Kemâl Ümmî meded senden diler
Iy Ḥakîm Allâh u Keşşâfu'l-kurûb
Yolda tevfîḳuñ refîk it bize kim
Varavüz senden yaña aña uyup

(M81b) 49

Der iltimâṣ-ı Rahmet

-.- -/-.- -/-.-

Yâ ilâhî tevbe kerdîm ez güngâh
Nâle vü feryâd gûyîm gâh u gâh
Mücrim ü âvâre vü bî-çâreyem
Bâ günâh u mû-sepîd ü rû siyâh
Iy Ġanî Vehhâb ü Tevvâb ü Raḥîm
Tañrı sensin senden artuḳ lâ-ilâh
Raḥmet eyle yarlıġa faẓluñ ile
Biz yazuḳl ḳûllara iy pâdiṣâh
Biz fakîr u 'âciz ölümlü ḳula
Sen Ḳavî vü bay dâ'im diri ṣâh
Cümrümüzden kiçi ola kûh-ı ḳûf
Özümüzden ulu ola ḳadr-i gâh
Ġafletile furṣatı fevt eyledük
Iy diriġâ vü dirîġâ âh u vâh

---

37 2a mücrim: maḥrûm T, u sepîd ü: mû zîhem T, 3a Ey Ġanî Tevvâb ü Er-rahîm T, 4b kûllara: kulları T, aa kula: kul T.

Sürmedüñ emrüñde bir dem ömri hîç
Geçdi bunca ṣubḥ u ṣâm u sâl u mâh
Nefs ejderhâsına olduḳ zebûn
Neylesün bu miṣede ṣîr ü rübâh
Senden olmazsa 'inâyet yâ Mu'în
Nefs-i şeyṭân uş bizi ḳıldı ṭebâh
Gerçi 'adlüñden durur her ḳorḳumuz
Lîki faẓluñdan bize püşt ü penâh
Bu Kemâl Ümmîye her gümrâhile
Göster iy Hâdî kerem ḳıl toġrı râh
Tevbe ḳılduḳ sen ḳabûl it iy Kerîm
Hem sen ol bu tevbemüz üzre güvâh

(M82a;T39b) 50

Velehu Eyżân

-.- -/-.- -/-.-

Ṭur yaraḳ it yola kervân gitmedin
Yüküñi baġla yüri ṭañ atmadın
Bâṭıl işden geç yönel Ḥaḳdan yaña
Ḳaçagör arduñca düşmen yetmedin
Yol eri ârâm ider mi yolda hiç
Nakd u raḥtın menzile iltemedin
Yalıñız menzile irmez hiç kişi
Bir ḳulaġuz aña yol göstermedin

---

13 akılduḳ: ḳıldım T. 1a ṭur ya rak: yaraġ T, kervân: kerbân T, 1b hurusı ötmedim: atmadın T, 3a ârâm eder mi yolda: yolda ider mi ârâm T, 4a hiç T'de yok, 4b ḳulaġuz: ḳulavuz T.

Kendü özüñden işleme bir işi
Ulularıñ ögidin işitmedin
Dünyeye dînin ṣatan maġbûn olur
Mü'minisen sen begüm ṣatma dîn
Dirme dünyâ dirligin öñüñi dir
Ṭaġıd anı ol seni ṭaġıtmadın
Her ki bu 'ayyâr u bu ṭarrârıla
Oynarısa ḳomaz anı ütmedin
Cânuñı göklere aġdur işbu yir
Tenüñi ṭopraġa ḳarup ḳatmadın
Çün bilirsin bî-vefâdur bu cihân
Terk it anı ol seni terk itmedin
Ṣaġlıġuña ṣad olup çoḳ gülme kim
Kimseyi ḳomaz bu çarḫ aġlatmadın
Ḫayr toḫumın saçagör sen ṭarlaña
Yerde ḳalmaz lâ-cerem ol bitmedin
Şimdiden sen añagör öz cânuñı
Soñ ḳalanlarun seni unutmadın
Hey ne ġâfil fârigġ uyursun uyan
Işleriñüñ biñde biri bitmedin
Hak yolunda bir ḫurusdan olma kem
Sen duragör ol uyanup ötmedin

5a kendü: kenẕü M, ṣatan: satar T, 6b sen be-kim hîç: dünyeye sen T, 8a 'ayyâr u: 'ayyar-ı M, komaz anı ötmedin: öter anı ḳonmadın T, 9b tenüñi: ḳanıñı T, 11a ṣâd: ṣâẕ T, 12. beyit M'de yoktur. 13 ve 15. beyitler T'de yok, 14. beyitin yeri T'de değişik.

Tâ'ata ṣarf it ḳamu a'żâñı sen
Çürüyüp üstünde otlar bitmedin
Tevbe ḳıl ṣol ḳamular gibi bu yir
Seni dahı yalmanuben yutmadın
Bir 'aceb ṣerbetdür ölüm ṣerbeti
Hîç kimesne ḳalmaz anı ṭadmadın
Hîç ecelsiz kimse ölmez dünyede
'Ömrüni vü rızḳunı düketmedin
Diriligiñde ṣorıcıdan ḳorḳagör
Gûrun içinde ödüñüz ṣıtmadın
Vây eger anda varasın ġâfilin
Irden anuñ düzginün düzetmedin
Zîhi cân kim bu fenâdan göç ide
Ol beḳâya hîç gönül incitmedin
Ayruġuñ ġaybın gözetmek 'ayb ola
Kişi kendü 'aybunı gözetmedin
Çünki dünyâ bir deñizdür key derin
Yüz ḳarasına çıḳagör batmadın
Dünye sevgüsidür iblis sücisi
Saç içme ol seni esritmedin
Çün seni Ümmü'l-Ḫabâ'iṣ esride
Hiç yazuḳ ḳomaz saña işletmedin

---

16. beyitin yeri T'de değişiktir. 16a 'â'żâñı sen: 'â'żâlarıñ T, 18b Hiç kimesne ḳalmaz: kimse ḳalmaz hergiz M, 21a vay : âh T. 25b içme ol: anı içme T, 26b hîç saña: hîç T.

Dur Kemâl Ümmî eyü dirlik diril
Ölüben ol gûr içinde yatmadın
Son peşîmân assı kılmaz tevbe kıl
Ölüm eli bogazuñı tutmadın

(M83b:T7b) 51

Velehu Eyżân

-.- -/-.- -/-.-

Kendüzinden kimse hiç yol varmaya
Ol ķıġırduġı yolunda azmaya
Yardım olmayınca ol sulṭândan
Yalanuz hîç kimse iş başarmaya
Muḳbil ü râżı mü'eddeb ḳul gerek
Pâdişâh işüne hiç al ḳarmaya
Kimse ol oñarduġın azdurmaya
Kimse ol azdurduġın oñarmaya
Ol kimüñ gönlinde imân aġacın
Dikse hiç iblis anı ḳoparmaya
Ḥaḳ yolunda gerçegin ayaḳ basan
Baş vire vü ḥalḳa ḳaş ḳaytarmaya
Ṣabrile cân besleyen âdem müdâm
Ṣol bahâyim gibi nefs otarmaya
Ġâfile tenbîh ü ögüt neylesün
Vây aña kim Ḥaḳ Çalab uyarmaya
Ḥâcetimüz oldur andan kim bizi
Kendü faż̇l u raḥmetünden yermeye

27a dur: ṭur T. 28T'de yoktur. Velehu Eyżân: Kemâl Ümmî T. 3. beyit T'de yoktur.

Inşâ'a'llâh kim kerem ḳıla Kerîm
Gönlümüzden 'aşḳını çıḳarmaya
Bu Kemâl Ümmî ża'îf ister kim ol
Ḥaḳdan artıḳ kimseye yalvarmaya

(M84a;T7b) 52

Velehu Eyżân

-.- -/-.- -/-.-

Kimseye hîç bâki ḳalmaz bu fenâ
Luṭf u ḳahr u genc ü pür-renc ü 'anâ
Şâdisi ġamdur ḳamu tiryaḳi sem
Bu serâbı ṣu ṣanan ḳaçan ḳanâ
Zîhi ġâfil baş ki ayaḳdan düşüp
Kimse irişmedügine el ṣuna
Başına bir demde biñ aru üşer
Her ki dünyâ balına barmaḳ bana
Merd-i 'âḳıl aġusın sezüp ḳaçar
Bu yılanuñ naḳşına ṭıfl aldana
Cümle ḫalḳa düşmen ü bigânedür
Kimseye olmadı yâr u âşinâ
Ḳanı yâr u yoldaş u ḳoñşılaruñ
Ḳanı ḳavm ü ḳardeş ü ata ana
Bâ-cefâdur gey saḳın bu çarḫ-ı felek
Bî-vefâdur ger inanmazsañ ṣına

6b vü T'de yoktur. 7b gibi: bilgi T, 9b yermeye: irmeye T.
40 1b 'anâ: 'ınâ T, 2a sem: seme T, 2b serâbı: fenâyı T, 4b dünyâ balına: bunuñ balına T, 5a sezüp: bilüp T, 5b yılanuñ : ilan T, aldana: aldanmaya T, 8a çarḫ-ı felek: çarḫ u felek T.

Pîr degül şu kim bu lu'b u lehv ile
Gencükler gibi dün gün avına
Pîr aña dirler kim ol biri seve
'Aşḳile iki cihândan uṣana
Müttakî şol kişiye dirler kim ol
Tañrıden ḳorḳa nebîden utana
Pehlüvân oldur bu meydân içre kim
Nefsini baṣup ḳul ide 'aḳlına
Oda yanmaḳdan ḳaçan yıl ḳomaya
Toprak olup tevbe ṣuyunda yuna
Irte ṣâ'im gice ḳâ'imdür müdâm
Her ki ġaflet uyḳusından uyana
Gözi baḳar illa 'ibret göremez
Şunlaruñ kim göñli gözgüsi ṭuna
Kim bizi medḥ ider ise biz aña
Idelüm herdem-be-dem medḥ ü ṣenâ
Bu Kemâl Ümmî ṣuçun sen 'afv ḳıl
Cümle îmân ehlile yâ Rabbenâ
Sen beḳâsın sen beḳâsın sen beḳâ
Biz fenâyuz biz fenâyuz biz fenâ

9a şu kim bu lu'b u levh ile: şol kim bu lehve lu'bile T, 9b avına: avuna T, 11. beyit T'de yoktur. 15a göremez: alımaz T, 15b şunlaruñ: şunlarıñ T, göñli göz kûsı ṭuna: göñül gûr kûsı ṭuna T.

(M85a;T8a) 53

Velehu Eyżân

Iy göñül ey vây ki dîvânesin
Kim ṣanursın seni bir bîgânesin
Bü'l aceb biġânesin kim 'ömrüñ uş
Geçdi henüz Teñriden bîgânesin
Ḳanı ḫaṣ u ʿâm içinde nâ-müdâr
Dâm u bâ-mekr u velî bî-dânesin
Ḫalvet içre fâsıḳ u ayıḳ velî
Ṣoḥbet içre 'âşıḳ-ı mestânesin
Nefs ü şehvet şem'ine ḳarşu müdâm
Arzu cem'inde çün pervânesin
Ḳaçan olasın gülistân bülbüli
Ni-çemâ kim bayḳuş u vîrânesin
Iy 'aceb hiç öñüne düşmezmi kim
Şol karañu vü ṭar 'ibret-ḫânesin
Niçe bir zerḳ ile ḫalḳ aldayasın
Bu fenâ mekkâreye aldanasın
Niçe bir od ölçerüp yel ḳovasın
Ṭoprağa ṭapup ṣuya ṭayanasın
Niçe bir bu dünyanuñ ağusına
Bal ṣanuban barmağuñı banasın
Niçe bir yol yürüyesin bî-delîl
Nola ger bir yol erine ṭanasın
Niçe bir ġaflet ṣarâbın içesin
Daḫı vaḳt olmadını kim ḳanasın

5b vezne uymuyor

Vaḳtidür kim terk-i dünyâ idesin
Aḫiret ṣanularını ṣanasın
Şâyet oda yanmaya cânuñ yarın
Gör bugün bu 'aşḳ odına yanasın
Tañrı dîdârın severseñ 'aşḳıla
Andan artuḳdan gerek uṣanasın
Yu ṣafâ ṣuyıyla ḳalbüñ jengini
Tâ ṣufîler rengine boyanasın
Şimdi esriksin ne ḳm dilerseñ iş
Âḫır ayılacaġaz utanasın
Añ ḥarîr issi düşeñde ṣunı kim
Ṭaş u ṭoprak döşenüp yaṣdanasın
Râḥat u raḥmet bulasın tâ ebed
Bu devr cevriñe ger ḳatlanasın
Geçdi oġlanlıḳ yigitlik dönmedüñ
Iy delü pes sen ḳaçan uṣlanasın
Ger Kemâl Ümmîye inanmaz isen
Uş varuben göricek inanasın
Irden uyansañ ḫoş idi uyḳudan
Iṣṣı ne ger olıcak uyanasın

(86a) 54

Velehu Eyżân

-.- -/-.- -/-.-

Iy dîrîga ḫayrı şerden seçmedüñ
Mezbeleden bostâna geçmedüñ

Ten tavuġı birle çöplügde ḳalup
Cân hümâsı birle göge uçmaduñ
Cân ġıdâsından kesersin sen veli
Ten ġıdâsından buluban bücmedin
Her ṭa'âmı çün yimezsin yermeden
Yâ ḥarâmı nice yirüp biçmedün
Çoḳ peşîmân yiyisersin aṣṣısız
Kim ḳanâ'at şerbetinden içmedün
Ḥaḳḳı bâṭıldan ḳaçan farḳ idesin
'Akl ile göñül gözin çün açmaduñ
Serden artıḳ nesne biçmezsin daḥı
Tâz leke çün ḫayr toḫmın saçmaduñ
Ḳaçan iresin ol bekâ dirlige sen
Ölümüñden öñdin ölüp uçmadun
Yagı işit señ kaçarsın ey 'aceb
Nişe şeyṭân yaġısından ḳaçmadın

(M86b;T58a) 55

Velehu Eyzân

-.- -/-.- -/-.-

Iy dirîġâ sañasuz ḳâr itmedi
Pend ü tenbîh seni bî-dâr itmedi
Nefsüñe şol ẓulm kim sen işledüñ
Kimseye hîç yaġı tatar itmedi

55- 4 ve 5. beyitlerin T'de yerleri değişmiştir. 8b aşlâ: aṣṣıları M, bir yâr. yâr M, 9a kimesneler: kimse neler T, 7a Atadan gözsüz ṣagır toġanı M, 7b aña: âgâh u M.

Yâr didüklerüñ saña itdügini
'Âlem içre hergiz aġyâr itmedi
Şol ziyân sandugun aġyâr itdügi
Aṣla saña hîç bir yâr itmedi
Evliyâ pendin ṭutan kimesneler
Enbiyâ ḳavline inkâr itmedi
Baḫt anuñ kim bâṭıla meyl eylemez
Vây aña kim Ḥaḳḳa iḳrâr itmedi
Anadan ṣagır u gözsüz ṭoġanı
Mürşîd aña ḫaber-dâr itmedi
Neylesün gûşiş ol kimseye kim
Raḥmetine Ḥaḳ sezâ-vâr itmedi
Kimse ol var itdügin yoġ idemez
Kimse ol yoġ itdügin var itmedi
Varlıġını yoḳlıġa viren gibi
Kimse hîç aṣṣılu bâzâr itmedi
Zihi yol arslanı kim cân u dilin
Dünye bendine giriftâr itmedi
Kimi ḳoduñ kim bu dünyâ soñ ucı
Ṣazisin ġam mâlını mâr itmedi
Gördi kim ṭavarda hîç aṣṣısı yoḳ
Anuñ içün meyl-i ṭavar itmedi
Señ şeker yimedi yimez nitekim
Ademîler meyl-i murdâr itmedi

8a şol kimseye kim: şu kimse neye kim T, 9b yoġ itdüġin var itmedi: var itdiġin yoġ idemez T, 10a viren: virenler T, 11yol arslanı kim cân u dilin: ol aslan kim cânını T, 12b şâzîsin: şâdîsin T, 13a gördü kim derd kimde var hîç yok anda devâ T, 13b Anınu-çün neyl-i davar itmedi M, 14a yimedi yimez: yimez yimedi T. 8a vezne uymuyor.

15 Ol ne bülbüldür ki ḳarġalar gibi
Leşe ḳarşu 'azm-i gülzâr itmedi
Kirtü 'âşıḳlar cihân ḫûblarınuñ
Zülfine göñline ber-dâr itmedi
Añlayan el-faḳr u fecri sırrını
Faḳrıla fecr eyledi 'âr itmedi
18 Kimse bîmâr olmayınca hîç ṭabîb
Derdine dermân tîmâr itmedi
Aġlar ol kim ḫasta dildür derdine
Ṣaġlar âh u nâle vü zâ itmedi
Bu Kemâl Ümmî fiġân u nâlişin
Derdile hîç degme bîmâr itmedi
21 Ḳulda yazuḳ ḳalmadı istiġfârıla
Çünki tevbe ḳıldı ışrâr itmedi

(M87b) 56

Su'âl-ü vecdü ḥâl

-.- -/-.- -/-.-

Iy şular kim ṭa'nı inḳâr-ı su'âl
Ḳıluban dirsiz neden bu vecd-i ḥâl
Dilile kim ḥal ider bu müşkili
Lîki diñleñ bir nice darb u miṣâl
3 Hiç sözile añlanurmı dadmadın
Her acı vü ṭaṭludaġı dad u dâl
Vaṣf ile añladamısız dadını
Şuña kim hîç yimedi 'ömrinde bal

15a ḳarga: ġarġa T, 15b ḳarşu: ḳadı T, 17b faḳrıla fecr: fecrile faḳr T, 16 ile 17. beyitler T'de yer değiştirmiş. 21a ḳalmadı: ḳalmaz T.

Var idi geçmiş zaman içre meger
Bir ev içre ṭolu buġday bir çuval
Andan ev issi bir az buġday alur
Tâ ki saç içre ḳavura iy ricâl
Altına od urdı çün kim ḳızdı sac
Başladılar ḳalġımaġa bî-mecâl
Bu çuvaldaġılar anladı görüp
İçlerine düşdi inkâr u melâl
Didiler kim hey ne ġavġadur size
Diñ neden oldı mübâḥ iş bu vebâl
Bile bitdiñ bile düşdüñ ḥirmene
Bile sürdüñ sizüñile mâh u sâl
Iş bu ḳabda bile dururken henüz
Şimdi kim ḳılduġun anda intiḳâl
Size ne keşf oldı ol arada kim
Çaġrışursız ḳalġışup bî-iḥtimâl
Şaçdaġılar anlara eydür bizim
Ne işimüze gerek baḥs ü cidâl
Çünki ḥâl-dâş olmadınuz siz bize
Barı virmeñ ṭana urup infi'âl
Ḥâlimüzi bilemezsiz ḳâlile
Bu maḳâma ḳaçan irer ol maḳâl
Hiç göñlüñüzlemi idi şimdiye dek
Size bu ḳamu nuzûl u irtiḥâl
Ihtiyârı şañmanuz bu işleri
Iżṭırârîdur bizi bu her fi'âl

16a vezne uymuyor.

İş bu sırrı ṭaşradan ṣormaġıla
Añlamaḳ size ḫayâl ender ḫayâl
Siz daḫı bizim ḳatumuza gelüñ
Kim bilesiz ḥâlimizi bî-maḥâl
Bizi oddur gölgelüksiz oynadan
Ger ḥarâm eydüñ siz aña ger ḥalâl
Her kimüñ kim bâṭınına düşe 'aşḳ
Ẓâhirîn ḳılur ḫarâb u pây-i mâl
Kimse ḥâlin kimse bilmez girüden
Gelmeyince başına iy ḫoş ḫıṣâl
Kendülerdenmidür ay u güneşe
Ṭoġmaġ u yaḳmaḳ bedri ü hilâl
Cem' içinde şem'i çün pervâneler
Görüben düşüp yaḳarlar perr ü bâl
Azubanan yine cüdâ düşer girü
Külli yananlar bulur ḳurb u viṣâl
Bu Leheb görmeyüp inkâr eyledi
Muṣṭafâ yüzünde gördügin Bilâl
Ṣıdḳıle görenler iḳrâr eyledi
Yoluna terk itdi cân u milk ü mâl
Görmediler Yûsufuñ ḳardaşları
Ol Zelîhâ gördügi gibi cemâl
Anadan gözsüz ṭogan añlaya mı
Şerḥile aġ vü kara gök saru al
Irmeyenler sırrına dervîşlerüñ
Göremez ṭaşında illâ ḫırḳa şâl

23b ve 25a vezne uymuyor.

Iy bilen men lem yazuḳ lem ya'rifüñ
Lafẓ u ma'nisin ne ḥacet ḳîl u ḳâl
Çoḳ durur ṣûfi vü ṣâfîde ṣafâ
Yoḳ durur dervîş olanda mekr ü âl
Şeyhî dilinden cevâb eydür size
Kendüzinden söylemez Ümmî Kemâl
Iy Kerîm ü Zül'-celâl ü zü'l-cemâl
Iy Raḥîm ü Ber-kemâl ü Bî-zevâl
Ol meşâyihden bizi ḳılma cüdâ
Dü cihânda iy Ḥakîm ü Lâ-yezâl

(M89a;T29b) 57

Velehu Eyżân

-.- -/-.- -/-.-

Er-raḥîl iy sâlik-i râhu'r-raḥîl
Kim göñeldi kârubân gitdi delîl
Hey ne ġâfil fârig̈ uyursun müdâm
Ḥâżır ol kim gün ḳıṣadur yol ṭavîl
Merkebüñ aḳsag̈ u yazuğun keşîr
Menzilüñ ırâg̈ u azığuñ ḳalîl
Bir ḳıla ḳılma naẓar ḳalma girü
Yoḫsa bag̈lar yoluñı ol bir ḳıl
Kâlıla ḳalma vü ḥâldan ḥâla geç
Niçe bir bu ḳuru baḥs u ḳâl u ḳîl
'Aşḳı duyanlar olur da'im 'azîz
Ḥırṣa uyanlar ḳalur ḫor u ḫacil

1b göneldi:gönüldi M, 3b ırâg̈: uzag̈ T. 45 8b vezne uymuyor

Niçe bu ḫırṣ u ḥasd buḫl u tama'
Rızḳuña çün Râzıḳ oldı kefîl
Şimdiye dek neyledüñ fikr it ki uş
Geçdi bunca gün heft ü ay ü yıl
Kendü 'aybuñ añ da iñle zinhâr
Ayruġuñ 'aybına baḳup gülmegil
Kedüzüñden kimseyi hiç görme kem
Yirinen yerinc olma sev sevil
Ḥilmile âdem mükerrem oldı hem
Kibrile şeyṭân merd ü dü-zelîl
Gafletile furṣatı fevt eyleme
Şoñ peşimân aṣṣı ḳılmaz tevbe ḳıl
Derd mend ol kim ṭabîbi bulasın
Hîç devâya iremez illâ 'alîl
Naḳş u renge ḳalma ol naḳḳâşı sev
Gözleme aġ u ḳara ṣaru ḳızıl
Buḫl ile yutdı 'Ad u Ḳârûnı yir
Terk ile oldı hem İbrâhîm Ḫalîl
Muṣṭafâ eydür ki girmez cennete
Ne ḳadar kim zâhid olursa baḫîl
Fî- sebîli'l-lâh sebîl it mâlıñı
Kim bulasın ḥavż-ı kevṯer sel-sebîl
Di sem'inâ ve aṭa'nâ Aḥmede
Her ne kim indirdi gökden Cebra'îl

5a ḥâldan: ḳaldan T, 6a duyanlar: ṭuyanlar T, 6b ḳalur: olurT, ḥacil: zelil T, 7b oldı: olmışdır T, 8 T'de yoktur. 9a da iñle: aġla T, 13b hîç buraya kimse irmez illâ ḳalil T, 14a ḳalma: ḳılma T, sev: göר T.

Len tenâlû'birre ḥattâ tünfiḳû

Gey işit kim ne buyurdı ol Celîl

Ger dilerseñ iresin iḥsâna sen

Sevdigiñden Ḥaḳ içün terk eylegil

21 Iki sevgi bir göñülde ṣıġmaya

Iş bu söz ki mu'teberdür bellü bil

Senligiñden geç ki aña iresin

Ḥâlıḳı isteriseñ ḫalâyıḳdan kesil

Dur Kemâl Ümmî tevekkül ḳıl Ḥaḳa

Yola gir kim ol durur ni'me'l-vekîl

24 Kârûbândan ḳalma girü leng ü leng

Çün delîl oldı o Şâh-ı Erdebîl

Degme aġzına bilürsüz dadını

Ehl-i dil añlar ki ne söyleyü dil

Her ḳarınca vü siñek ḳursaġına

Hiç ṣıġa mı loḳmayı arslan u fil

27 Iy Kerîm ü Żü'l-celâl ü Żü'l-cemâl

Ḳamumuza rûzı ḳıl ṣabr u cemîl

(M90b) 58

Velehu Eyzân

..- -/.--/..-

Iy göñül uyan ki uş zaman geçdi

Ṭur yerag̈ it ki kârubân geçdi

Çün içersin âḫır içdüñ ṭut

Şol kadeḥden ki küllü nefs içdi

19b buyurdı ol: buyurmuşdur ol T, 20b sevdügüñi Ḥaḳḳı-çün terk ḳıl T, 22b Ḥâlıḳı: ḥaḳḳı T, 23a dur: ṭur T, 24a girü leng ü leng: yüri ire gör T. 1a ve 2a vezne uymuyor.

Beşledi ḳaġşadı çü ten ḳafeşi
Tut ki cânuñ ḳuşı bu gün uçdı
Çün ölüm yeli eser ṭurmaz
Imdi 'ömrüñ çıraġı ṭut uçdı
Ḳaçmaġıla ḳaçan ki ḳurtulıser
Ölüminden ḳaçan tut ki ḳaçdı
Her ḥarîr içre ḳaçuşanları
Soñrasında yılan çiyan ḳaçdı
'Aḳıbet ḳamudan yerinç olur
Her ki ḥaḳ ḳulların yerüp biçdi
Hiç ḫayr hirmenim götüremi
Her ki ṭarlaya ṭoḫm-ı şer saçdı
Dini dünyâya şata mı hergiz
Ol ki tiryâḳi aġudan seçdi
Ḫırmen üstinde ḥâşılı yoḳ anuñ
Ki ekinini faşlıken biçdi
Her ki buldı ḳanâ'atuñ gencin
Ayruk ol ne şuşadı ne içdi
Bu Kemâl Ümmi gibi yol azmaz
Her kimü kim Çalâb gözin açdı
Ḳalbe şol cân sözi eser ḳıla kim
Nefsi kendü nefsine geçdi

(M91a;T25b) 59
Velehu Eyżân

... -/.-.-/..-

Iy kişi ḳılduñısa 'azm-i ṭarîḳ
Evvel iste delîl kirtü refiḳ

---

46 4a, 5b, 8a ve 13b vezne uymuyor.

Bendüñi kes yüküñi yeynilet

Ḳıl yaraġuñı yola andan çıḳ

3 Şevḳ idin şarab u şeker yemiş

Açlıġı ol azuḳ ṣabrı ḳatıḳ

Berkrek baş ayaġuñı yolca

Ṭayanup düşüp olmadın balçıḳ

Ṣıdḳıla gel tevekkül atına bin

Hem idüp himmeti silâḥ ışıḳ

6 Yoluña sed olursa kibr ü riyâ

Meskenet baltasıla tîz anı yıḳ

Nefse uyma cihândan umma vefâ

'Aḳlıñı fi'linile ḳıl taṣdîḳ

Fi'liñi ḳavliñe muvâfıḳ ḳıl

Ṣâdıḳ ol ger degüliseñ zındîḳ

9 'Aşḳıla mâl u milküni ḫarc it

Pâdişâhuñ yolunda çün şıddîḳ

'Âşıḳ ol tâ ki bulasın ma'şûḳ

'Aşḳa ulaş ki ḳalbün ola refîḳ

Ah derd odına vü göz yaşına

Gâh gâh aġla ol ḥarîḳ u ġarîḳ

12 Enbiya vü evliyâ nâ-kim buyurur

Ḳavliñi fi'liñe eyle taṣdiḳ

2b yaraġuñı: yaraġın T, 3b açlıġı azıḳ al ṣabrı ḳatıḳ T. 3 ile 4 T'de yer değiştirmiş. 4a berkrek: berk T, 5b idüp: idün T, 6 T'de yoktur. T'deki sıra 25b'de 4,5,6,2,3,7,1,9, 8, 26a'da 10-11,12 sırası ile yer almıştır. 7b 'aḳlıñı dir 'adûyı ṣanma ṣadıḳ T, 8a fi'liñi ḳavliñe: kavliñi fi'liñe T, 8b degilsiñ degüliseñ T, 9a mülkiñe: mülki T, harc it: terk eyle T, 10a ma'şûḳ: taṣdîḳ M, 11a yaşına: yaşıla T.

Ḳahrı vü luṭfı añlarısañ

Ḥalḳa her işde ne ḳaḳı ṭârîḳ

Nice bir ḳılasın sen iy müsrif

Pâk u murdâr u hem cedîd u 'atîḳ

Bî-tekellüf ne kim bulursañ gey

Dime ince yoġun ne seyrek sıḳ

Ḥırṣı terk itmeyince ṭoymazsın

Dünye mâlın gerekse ḳarnıña ṭıḳ

Ṭalma ġarḳ olma key saḳın ki resûl

Didi dünyâ ḥaḳında baḥr-ı 'amiḳ

Ḥubb-ı dünyâ şarâb-ı şeyṭândur

Muṣṭafâ şöyle dir 'ale't-taḥḳîḳ

Çünki Ümmü'l-ḫabâ'iṣ içise

Ṭoġar andan ḳamu yaramazlıḳ

Her ki üzüm sücüsini içse

Kîr ü irteye degin olur ayıḳ

Dünye sevgisi sücisi mesti

Şol gice ayılur ki ḳabri ola żîḳ

Ol yir ıssız ḳarañu ṭar evdür

Kin ne aş var ne ḳapu baca ışıḳ

Iriken tevbe ḳıl ki kimseye hiç

Aṣṣı ḳılmadı ṣoñ peşimânlıḳ

Kendü bilüñi ḳo ḳulavuza uy

Bir ḳadem başma ḳılmadın ṭanışık

---

13 ne ṭarik: ne darik T. 15b yoġun: yoġun ne T, 16b dünye malın gerekse. gerekse dünyâ malın T. 19 içme ḥubbu ümmü'l-ḫabâ'iṣ yoḫsa T, 20a her kim üzüm şarâbını içerise T, 21a dünye: dünyâ T, 22a yir:bir T, 22b ki ne aş: kim ne işT, 23 ve 24 T'de yoktur.13a ve 21b vezne uymuyor.

Ehl-i sünnet cemâ'atine ḳarış
Mübtedi'lerdür andan özge ferîḳ
Degme mürşîd Ḥamîde öyküne mi
Yâ ḳamu ṭaş olur mı la'l u 'aḳîḳ
Ḳıl gâh şol dirligi ki ḳılmışıdı
Bâyezid ü Cüneyd ü Şiblî Şefîḳ
Bu Kemâl Ümmi nesne bilmez kim
Söyleye eyleye sözi teşḳîḳ
Ḥaḳ naṣîḥat gerekise uş dut
Ne işüñe gerek kelâm-ı daḳîḳ
Iy Ṣabûr u Şekûr ü Rabb u Ġafûr
Bize sen vir hidâyet ü tevfîḳ

(M92b) 60
Der Bî-Vefâ'-i Cihân

..- -/.-.-/..-

Bu cihâna şular ki maġrûrdur
Şöyle ṣanur ki bâkî vü ma'mûrdur
Ḫalḳı aldâr bu dünye bir ġaddâr
'Cevri bisyâr u fâş meşrûrdur
Ḥoca ne faḫr idersin libâs ile
Varlığından çü 'âḳıbet 'ûrdur
Hele âḫır düni kefen ol ser
Dut ki bu gün ḥarîr u sammûrdur
Bu makâma ḳonan göçer nâ-çâr
Gerçi ḫâḳân u gerçi faġfûrdur

25a öykenme: öyküne mi T, 26b kıl gâh şol: şol T, 26 ile 27. beyitler T'de yer değitirmiştir. 27b söyle: söyleyüp T, teşfîḳ: tahḳiḳ T, 28 dut: ṭut T, 29a ü: i M, 26a vezne uymuyor.

Kime bir loḳma bal müyesser ise
Der payinca hezâr zenbûrdur
Düğünüñ yası şâdinüñ ġamı var
Gündüzüñ soñı şeb-i deycurdur
Ṣabr iderse yarın devâya ire
Bugün anlar ki ḫaste rencûrdur
Bu cihânda ḥaḳîr vü ġamgîn olan
Aḫiretde emîr u mesrûrdur
Her ne ḳıl Ḥażrete yaḳîn oldı
Bu ḳamu mihr-i dünyeden dûrdur

Her ki riyâ ile zahid oldı
Ḳamu zühdî hebâyı menşûrdur
Müttaḳîler cezâsın 'inda'l-lâh
Hâvż u dîdâr cennet ü ḥûrdur
Teñrî dostlarunuñ nişânı 'ayân
Gözi nem beñzi rengi 'aṣfûrdur
Göz yaşından behişţde ravża biter
Nitekim her nebâta yaġmurdur
O şarâbân ţahûrî arzu ḳılan
Nider anı ki âb u engûrdur
'Âşıḳuñ zâhidüñ necâtına
'Aşḳ u zühdi elinde menşûrdur
Şu diriler ölüncek ayılıser
Ki gice mest ü tañla maḫmûrdur
Kişi var kim henüz ḳara göñli
'Anberi rengi liki kâfûrdur
Żikri unutdı ekserî ḫalḳuñ
Işleri çeng ü nây u tanbûrdur
Giri terk it ki zerrece ḥaṣıl yoḳ
Ṣabrı berk it ki gizlü gencürdür
Dünyede ḫayr u şer ne ḳılduñsa
Defterüñde be-külli mesţûrdur
Geçdi 'ömrüñ telefde ġafletile
Aç iy gâfil göziñi bir ----------
Arı tevbe ḳıluriseñ dâ'im
Saña ḥaḳdan ṣalâ vü destûrdur

24 Şöhret âfet durur geç Ümmî Kemâl
Dime ki adum şehirde meşhûrdur
'Arife her nefesde bir mi'râc
Göñüle her maḥalde bir Tûrdur

(M93b ; T)

61

Velehu Eyżân

..- - / .--- / ..-

Iy dirîgâ dirigâ ki maġrûram
Bu cihâna ḥariṣ u maḥṣûram
Tâ'ata 'âcizem fesâda ḳavi
Şerre nezdîk u ḫayr işe dûram
3 Ḥaḳ işe süst (ü) baṭıla key cüst
'Aḳla serkeş bu nefse me'mûram
Baṭına ḫuşk u boş virânem
Ẓâhire gerçi ḫôş ma'mûrem
Hergiz iḫlâṣıla añılmaz adım
Zerḳile ḫalḳ içinde meḥûram
6 Ḥâl-ı ma'nide ḳamudan kemter
Ḳâl-ı ma'nide şeyḫ-i ṭayfûram

---

48 24b vezne uymuyor.
49 2b u M'de yoktur, 3a key: T'de yoktur.

Bunca ḫavf u ḫaṭarlar içinde

Vay ne ġafil ḳûlam ki mesrûram

Gözlerim il 'aybını gözler

Kendü 'aybumı görmege körem

Ġaflet-i dünye sücisin içeli

Her gice mest ü ṭañla maḫmûram

Fi'l-i zenbîl içre key 'ayyâr

Ḳavl-i Baġdâd içre Manṣûram

Hîç ṭabîb idemez baña derman

Ben 'aceb ḫasta nice rencûram

'Adl iderse mu'aẕẕebem fî'n-nâr

Faż̇l iderse ne ġam çü maġfûram

Adum Ümmî Kemâl işüm noḳṣan

Cem' içinde çü şem'i bî-nûram

'Aybumı açma ḫalḳa iy Settâr

Nitekim şimdi gizlü mestûram

Ṣuçuma munṣıf u muḳırram kim

Başdan ayaġa 'ayb u ma'ẕûram

(M94a ; T) 62

Velehu Eyż̇ân

..- - / .-.- / ..-

Iy ḳamu 'âlemüñ ulu Çalâbı

Ki ḳuluñdur ḳamu beg u çelebi

---

49 10a key 'ayyar : 'ayyaram T, 11a derman : tîmar T, 13a işüm : özüm M, 15a kim : ger T.

Ṭapuña ḳûl ḳapuña sa'ildür
Bay u yoḫsul hem velî vü nebî
Göçüren ḳonduran ḳışı vü yazı
Geçürensin hemîşe rûz u şebî
Ay u gün nice ṭoġar ṭolundur
Kimse bilmez bu şun'u bü'l-'acebî
Çü ḳamu müşkil iş saña asân
Yâ ilâhi ilâ metâ ta'ayî
Niderüz seni sevmeyen göñli
Yâ seni añmayan lisân ü femî
Şuña kim senden olmaya tevfîḳ
Neylesün ulu aṣlî vü nesebî
Ne naṣîb añlana içinde şunuñ
Ki ṣınıḳ ola i'tiḳâdı gabî
Ṭapuñı istemege iy maṭlûb
Girü ṭapuñdan isterüz talebî
Seni bülen muḥib nider iy dost
Daḫı şâdı vü 'işret tarabî
Iy Ḥakîm ü müsebbibe'l-esyâb
Nedür ayıt ṭuş necâtumuz sebebî
Be-viṣâl ü meşâyiḫ ü ebrâr
Be-firâḳ-ı heme yetîm ü ṣabî

Ḳullaruñ kemteridür İsmâ'îl
Ne var Ümmî Kemâl ise lâḳabı
Ṭapuña yalvarur ḳoma maḥrûm
Rahmetüñden bu 'abdi bî-edebî
Kıl münâcât hacetini kabûl
Be-Kemâli Muhammedi 'arabî
Çün buyurduñ hadis-i kudsîde
Sebekat rahmetî'alâ gazabı

(M95a ; T)

63

Der Tevḥid-i Bâr-ı Ta'âlâ

..- - / .-.- / ..-

Iy Ḫüdâvend Ḥaḳ Ḳadîm Allâh
Iy Ḫüdâ-yı ġanî muḳîm Allâh
Ber-Kemâl Ezel Ebed ü Sulṭân
Bi-zevâl ḳavî Ḥalîm Allâh
Ḳadir ü Ẕü'l-celâl u Ve'l-ikrâm
Ḥâżır u nâẓır u âlîm Allâh
Ḫocalar ḫocası 'alim ü kebîr
Yüceler yücesi 'Aẓim Allâh
Faẓlınuñ ḥaddi yoḳ raḥmeti çoḳ
Bedel ü baḫşâyiş delim Allâh
Saduk'l-va'd ü fâ'il-i Muḫtâr
Ḳavlî Ḥaḳ yol müstakîm Allâh

Iy 'aṭa baḫş u Vâhib ü Vahhâb
Berr ü reg baḫşişî Na'îm Allâh
Iy Ḥabîbî ḳamu muḥibbinüñ
Iy ṭabîb ü heme Saḳîm Allâh
Bu Kemâl Ümmî derdine derman
Senden iy Ḥâkim ü Ḥekîm Allâh
Muṣṭafâ ḥürmeti-çün eyle kerem
Biz günâhkâra iy Kerîm Allâh
Ol habîbe bağışla ṣuçumuzı
Raḥmet it bize iy Raḥîm Allâh

(M95b ; T)

64

Der Tevḥid-i Bâr-ı

.- - - / .- - - / .- -

Eya ġâfil nedir bu dünye ḥâlî
Geçer ḳalmaz gider bunuñ ḫayâlî
Buña gırra olup aldanma zinhâr
Götürme boynuña bunca vebâlî
Bugün yarın dime aç göziñi sen
Ecel irer saña virmez mecâlî
Bu dünyâ bir sa'atdur didi Aḥmed
Zîra vardur aḫır anuñ zevâlî
Inanursañ sözüne Muṣṭafânuñ
Ṭaleb eyle dün ü gün Żü'l-celâlî
Senâ vü ḥamd u şükre meşġûl olg l
Dilüñde tesbîḥ eyle Lâ-yezâlî
Anı iste ki ol erzânî ḳılsun

Kereminden saña cennet ü 'âlî
Harîsler dün ü gün dünya ḳovarlar
Aġardup bî-'amel ṣaç u ṣaḳalı
Eger maġbûn olursañ aḫiretde
Ne idivirür saña bu dünye mâlı
Bu dünyâ naḳşı dirlik bir ḫayâldür
Ḥaḳîḳat aġudur dünya vebâlî
Kemâl Ümmî sevenler Ḥaḳḳ-ı Muṭlaḳ
Ḥarîr aṭlas yerine geydi ṣâlı

(M96a ; T)

65

Velehu Eyżân

..- - / .- .- / ..-

Iy 'azîz el yu bu dünyâ çirkinden
Gökçe ki seçdün ise çirkinden
Tuti gibi kaçan şekeri yiyiser
Geçmeyen karga gibi seberginden
demî ma'nîden 'ibâretdür
Bilme şekli vü da'vî vü kürkinden
Sen kişilik gözet ne istersin
'Arab yâ 'Acem yâ Türkinden
Menzile yetişen ölür ma'lûm
Ḥaḳ yolunda ayaġı berkinden
Bâḳî dirlige şol kişi irişür
Ki birâz gün öñ öle merkinden
Ecel irince gez çıḳar nâ-gâh

Kişinüñ işi kendi erkinden
Olmaz arı muvaḥḥid ü mü'min
Yunmayan kişi şekk ü şirkinden
Ḳo nifâḳı tâ emîn ölesin
Ṭamunuñ en aşaġa derkinden
Arı dîndâr iseñ Kemâl Ümmî
Kibri terk eyle ḳıl ḥaẕer kinden
Seni yaruñ ne deñlü sevdigini
Ṣına yoluñda ḥarc terkinden

(M96b ; T)

66

Velehu Eyżân

..- - / .-.- / ..-

Bu ḳamu milke mâlik olduñ ṭut
Şöhret ile cihâna ṭolduñ ṭut
Dünyanun dürlü dürlü ni'metini
Yidi göz leẕẕetini alduñ ṭut
Her teferrüc ki ḳılmadun sen anı
Ḳamusın uçdan uca ḳılduñ ṭut

Velehu Eyżân : Kemâl Ümmî T, 1a ḳamu: maḳâm u, 2b yid yediñ T, 3a ḳılmadun sen : ḳılmadıḳsan T.

Kimseye çünki pâyidâr olmaz
imdi günden güne olduñ ṭut
'Âḳıbet çünki aġlamaḳ dur işüñ
Elli biñ yıl cihâñda güldüñ ṭut
Şol yola kim gönüldi atan anan
Sen daḫı ol yaña gönüldüñ ṭut
Çün bu baġda biten ṣolar ṣoñucı
Sen daḫı ḳurıduñ ṣolduñ ṭut
Lâ-cerem çün cihân saña ḳalmaz
Sen birâz gün cihânda ḳalduñ ṭut
Mûtû ḳable en temûtû dir
Muṣṭafâ çün ḥadiṯ bildüñ ṭut
'Acilû biṣ-ṣalât-ı ḳable'l-mevt
Çün ölisersin âḫır öldüñ ṭut
Var Kemâl Ümmî ḫırṣı terk eyle
Çün kifâf olmasınca buldun ṭut

(M97a ; T)

67

Velehu Eyżân

..- - /.-.- /.- -

'Âşk-ı sevda ile toludur dem
Zârı ḳılup inilerem her dem

6a yola : yaña T, gönildi : göneldi T, 6b göñüldüñ : gitdiñ T, 8. beyit t'de yoktur, 9a ile 10a T'de yer değiştirmiştir, 10a ḳable'l-mevt : ḳable'l-fevt T, 11b olmasınca : olasınca T.

Cigerim başludur gözüm yaşlı
Âhile mû-sepîd ü rû-zerdem
Ḳaçan ise bu dertden öliserem
Ki ṭoġalı be-nevḥa pür derdem
Bunca yanmaḳ yaḳılmak içinde
Ṭañ budur ki henüz daḫı serdem
Hîç bir iş işleyüp başarımadım
Ne zenem bellü ne ḫôd-merdem
Ẓâhire ḫôş bâṭına boşam
Sofu bî-ṣafâ dil-kerdem
'Aḳl u cânum yolunda nâdîde
Nefs ü cismüm elinde cömerdem
Derd elinden şikâyet eylemezem
Aġladugum budur ki bî-derdem
Ġayri şâha niçün idem ḳulluḳ
Çün ġûlam vâḥid ü ferdem
Nişe ayruḳ çiçekleri severem
Bu çemende çü bülbül-i verdem
Yâ-Râb Ümmî Kemâle ḳıl yârî
Ki ḳomaz yol varam öküş-perdem
Kesmezem hîç ümidi fazluñdan
Gerçi kim mücrim ü hatâ kerdem

(M97b ; T)

68

Velehu Eyżan

.- - - / .- - - / .- -

'Aceb bilsem bu derdimüñ emi ne
Yâ bu zehmüñ cıhânda hemi ne
Ki bağrım ḳanı dem dem âhumıla
Karışmışdur aḳar gözüm nemine
Fid'a olsun benim bu bâḳî 'ömrüm
Erenler ṣohbetinüñ bir demine
Bu dünyâ dostlarınuñ arasında
Irişmedik henüz bir hemdemine
Gelür her dügün ardınca delim yas
Cihanuñ ṣâdısı degmez ġamına
Şu kibr ü siḥrile göge aġanlar
Görürüz 'âḳıbet girür zemîne
Ecel ḳatında yoḳdur hîç tefâvüt
Kişinüñ bihterine vü kemine
Iṭlaḳ virmiş durur merdânı Mevlâ
Dü 'âlem varlığınuñ der hemine
Yirinüñ guṣṣasın yiyen ḥaḳîḳat
Hîç aldanmaz bu günüñ ḫürremine
Cefâya ṣabr iden irer ṣafâya
Ki savmüñ ṣâ'iyi irer bayrâmına
Sehergâhın uyanmadım diriġa
Ki 'ömrüm güni irdi aḫşamına

12 Ilâhî derdinüñ dermânın ister
Ṭapuñdan bu Kemâl Ümmî kemine
Hüdâvendâ bizim ṣuçlarımuzı
Bağışla ṣadıḳu'l-va'dü'l-emîne

(M98b ; T)

69
Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Nidem kim hîç bu göñlüm hurrem olmaz
Yanar derdile her dem bî-gam olmaz
Ḳamu 'ömrümde bir kez göremezem
Ki âh nevḥadan gözüm nem olmaz
3 Ḳamular yaresinüñ çâresi var
Benim bu zehmüme hîç merhem olmaz
'Acebdür kim girü bu dertden artuḳ
Benim derdime 'âlemde em olmaz
Hezârân ola sevgüden dem uran
Bizimle bir ü yâr u hemdem olmaz
6 Dirîgâ kim bu eksiklü ḳûla hîç
Kimesne sâzıkâr u mahrem olmaz
Vefâ umma göñül geç dünyeden kim
Hiç aġu aġacında bâdem olmaz
Ezelden tâ ḳıyâmet bu cihânda
Kimesne râḥat olmadı hem olmaz

3a ḳamular : ḳamunın T, 7a göñül geç dünyeden : göñül dünyâdan T.

Beḳâ 'iş ü ṭarab ni'met maḳâmı
O dâru'l-ḫuld olur bu 'âlem olmaz
Meger mü'minler uçmaḳda ola şâd
Ki zindân içre ḳayġûsuz dem olmaz
Beḳâ bilen beḳâ bünyâdı gözler
Fenâ mülküñ binâsı muḥkem olmaz
Ne tiryâḳi genci var cihânuñ
Kim añlayabile renc ü sem olmaz
Ne bal u gül var arusuz dikensiz
Ne düğün varki âḫir mâtem olmaz
Ne yaz ola ki önüñde ḳış yoḳ
Ne ṭañ gördüñ ki ṣoñı aḫşam olmaz
Cefâ çek kim ṣafâya irişesin
Ne oruc var ki ṣoñı bir em olmaz
Ola ṣuretde yüzbiñ âdem insan
Velî ma'nîde biri âdem olmaz
Meṣel yönünden olur mı berâber
Ḳamu Aḥmed adlu resûl-i Ekrem olmaz
Mesîh olur mı her yayaḳ müsâfir
Ḳamu 'Isa anası Meryem olmaz
Ḳamu yoḫsul maḳâm-ı faḳra irmez
Daḫı her ḫırḳa giyen edhem olmaz

9a ni'met : 'işret T, 12a genci : ne genci T, 13a bal : bağ T, 15a ṣafâya : vefya M, 16. beyit T'de yoktur,

Ḳamu adı Süleymân milki tutmaz
Cihânda her yüzük ḫâtem olmaz
Bahâdur dime ziṣte kem bahâdur
Çü her adı bahâdır Rüstem olmaz
Meger ḳuyı ḫôṣ ola ṣuyı arı
Zîrâ her ḳuyı ṣuyı zemzem olmaz
Ṭañı yoḳ mâl u 'izz ü câhe ṣâhuñ
Ḳatında mütteḳîden ekrem olmaz
Anuñ faẓlıla ḳıṭmîr oldı maḳbûl
Velî 'adlile ḳaldı bel'am olmaz
Yarın mîzânda ḳamu ḫayr u ṣerrüñ
Cezâsı ẕerrece pîṣ ü kem olmaz
Murâyı ne ḳadar çoḳ ḫayr iderse
Sevâbı derhemi birdir hem olmaz
Baña ayruḳ ṣanâ'atdan ne ḫâṣıl
Niçeme kim ḳanâ'at pîṣem olmaz
Kemâl Ümmî niçe kim dinmesem dir
Girü söyler bu dilim epsem olmaz
Niçe iṣ var ki ṣunaram el irmez
Dahı söz var ki anı disem olmaz

20b ḫâtem : ḫâtemler T, 22a ḳuyı : ḫuyı ḫoṣ M, 23a Ṭañı yoḳ izz ü câhe pâdiṣahıñ T, 23b mütteḳiden : o mütteḳid T, ḳaldı bel'am : ḳıldı her dem T, 27a ḫâṣıl : aṣṣı T, dinmesem : ṭanmasam T, 28b dilim : dili T.

(M100a ; T 37b)

70

Der Müncâcât

.- - - / .- - - / .- -

Ilâhî derdimendem çare senden

Girü merhem sen ur çün yâre senden

Budur derdim ki bî-derdem ilâhî

Girü derd ister her bir yâre senden

Ḥekîm bî-zevâl sensin kim dâ'im

Irer ṭîmâr her bîmâra senden

Ilâhî luṭf u iḥsân faẓl-ı Raḥmân

Bugün bu derd ü âh u zâra senden

Yüregim başlu gözüm yaşlu her dem

Şu ḥaşretden ki yüzüm ḳarasından

Niçe maḥrûm idesin şol ḳuluñı

Ki ṣuçın dileyüp yalvara senden

Egerçi sen baña benden yaḳınsın

Velî ben olmışam avâre senden

Senüñ 'aşḳuñı ister dü cihânda

Bu kemter 'aşıḳ-ı biçâre senden

Baña sen vir seni benden beni al

Çün irmek dilerem sen yare senden

Ilâhî seni senden şey'ü-lillâh

Beni benlik niçe bir yare senden

Kemâl Ümmîye göster ṭoġrı yolı

Ki senüñ birle saña vara senden

2b ister her : isterem T, 3a kim : ki T, T'de 4,5,6,7,8,9 ve 10. beyitlerin yerleri değişik yazılmıştır. 4a Ilâhi faẓl u iḥsân lutfu dermân T, 6a ḳuluñı : ḳulu kim T, 8a Seni ister hemân iki cihânda T, 11a yolı : râhı T, 11b birle : ola T.

(M100b; T426)

71

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Ġarîbem ġurbete düşdüm ilümden
Ża'îfem ü nesne gelmez elimden
Ilüme karubân gitdi vü ben uş
Uyudum girü ḳaldım menzilimden
Benem ol 'âşıḳ-ı bî-çâre bülbül
Ki ḳış geldi cüdâ düşdüm gülümden
Ḳıluram bu ḳafesden 'azm-i gülzâr
Murâd oldur bu zâr u ġulġulumdan
Dirîġâ gözlerimi örtdi ġaflet
Sağumı farḳ idemezem ṣolumdan
Bu 'aklım leşkerin nefsüm çerîsi
Ṣıdı şehrim ḫarâb oldı ẓulümden
Ögüt virüñ bağa iy ḥâl bilenler
Ki bildim aṣṣı yoḳ kendü bilimden
'Amelden ẕerrece nesne görünmez
Hemân da'vî gelür dâim dilimden
Tevekkül Teñri yâ ḳıldım çü bildim
Ki degmez ayruġa beynüm bilmedin
Ḥikâyet ḳılduġum eksikligimdür
Şikâyet ḳılmazam maḳsûm elümden
Kemâl Ümmî beḳâ dirlik dilerseñ
Birez gün ilerü ölgil ölümden

2a ben uş : uş ben T, 7a iy : ey T, 8a nesne : ma'nî T, dâim : ancak T, 9 T'de yoktur. 11b olgıl : ol T.

Ilâhî 'aşḳûñı sen ḳıl ḳulâvuz
Baña kim azdum ḳaldum yolumdan

(M101a; T)

72

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Bu gün bu göñlüme cüz-yâr ṣıġmaz
Ṭoludur yârıla aġyâr ṣıġmaz
Dü âlemde baña maḥcûb u maṭlûb
Heman birdür ki tekrâr ṣıġmaz
Dilüme göñlüme dilberden artıḳ
Daḫı ezkâr u hem efkâr ṣıġmaz
Bu vîrân u ṣınıḳlu göñlüm anuñ
Ṭuraġıdur buña mi'mâr ṣıġmaz
Ḫalîfem güçlü muḥkem burcu bâru
Benim baġdâdıma 'ayyâr ṣıġmaz
Ben ol baġ u gülistân bülbüliyem
Ki ṣâfî güldür andâ ḫâr sıġmaz
Şu resme râżıyam bu derdime kim
Bu dem hîç araya tîmâr ṣıġmaz
Şu deñlü'aşḳa iḳrârıla ṭaldım
Ki hergiz içüme inkâr ṣıġmaz
'Acebdür kim bu deryâ ḫâṭırımdan
Ṭaşra ṭaşra bu âh u zâr ṣıġmaz

1a cüz-yâr : çün yar T, 4,5 ve 6. beyitler T'de yoktur. 9 ile 7, 8 ile 10 T'de yer değiştirmiştir.

Niçe vaṣf ideyim kim bu dilüme
Göñül içinde ki esrâr ṣıġmaz
Kemâl Ümmîyi ḳo kim dostdan artuḳ
Bu gün bu ḫalḳ taze yar ṣıġmaz

(M101b; T)

73

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Bu 'aşḳa cân virendür ḫôş bahâdur
Ki dîdar ol şehîde ḳan bahâdur
Ḳâbiḥ ola muḥibbe dirlik ansuz
Bahâ dîdârı-çün ölmek bahâdur
Bu yola cânlulardan kimse varamaz
Velî cansız gelenlere ṣalâdur
Anı her yirde ḥażır görmeyenler
Ḳatı a'mâ vü yevleḳ bî-hayâdur
Bilüñ 'âşıḳlar ----------
Anuñ ġayrine meyl itmek ḫaṭâdur
Bu yolda vü ol ilde evvel âḫir
Bizim sermâyemüz ṣıdḳ u ṣafâdur
Anuñ zehri bize tiryâk- ekber
Anuñ ḳahrı bize luṭf u vefâdur
Anuñ zehmi bize merhem durur hem
Anuñ derdi bize ayn devâdur

Anuñ faẓlından olmaz kimse maḥrûm
Anuñ ḳatında ḥâcetler revâdur
Bizim varlıgımuz oldur hemân pes
Zirâ kim ondan artugı hebâdur
Anı sevmek durur 'aşḳ-ı ḥaḳîḳî
Ḳalanı sevgisi nefs-i hevâdur
Niderüz biz bu dünyâ dostlarını
Ki girü kendü gibi bî-vefâdur
Bize bir yâr-ı hem-ber gerek kim
Ol ölmez hem fenâ ölmez beḳâdur
Eger bî-gâne isen andan iste
Şularamı kim anuñla aşinâdur
Zihi 'aşıḳ kişi kim cân u göñli
Hemişe işbu derde mübtelâdur
Ḳoma iy 'aşḳ eri bu 'aşḳı elden
Ki 'aşıḳlar maḳâmı müntehâdur
Bu 'aşḳı dut delîl ol dost eline
Ḳo şol ḫırsıñı reh-zen ejderhâdur
Kemâl Ümmî ża'îfüñ sözlerinden
Murâdı kendüden ṣoñra du'âdur
Bizi kim ḳadeḥ ü zem iderse bizim
Aña ḳılduġumuz medḥ-i ṣenâdur

Zihi devletlü ḳutlu karubân kim
Delîl Ḥaḳ yolunda Muṣṭafâdur

(M102b; T) 74

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Eya ġâfil niçe yoldan ṣaparsın
Ki binüp ġaflet atına çaparsın
O bâḳî Şâha ḳılmazsın 'ibâdet
Bu fânî ḳullaruñ elin öpersin
O varup ṭurası milkini ki yıḳdıñ
Bu ḳoyup gidesi yurdı yaparsın
Işüñ maẓlûma ẓulm itmek durur hem
Dönüp ẓâlimler arḳasın yaparsın

Niçe kim viresin nefsüñ muradın
Uyur düşmen yüzine ṣu sepersin
Niçe bir loḳma vü bir ḫırḳa içün
Bu 'âr u nâmuñı yine depersin
Demürden ṭaġ olursañ daḫı bir gün
Ecel geldügüde yirüñden koparsın
Ölümden ḳaçuben ḳanca varasın
Çü çarḫ oḳlarına ḳarşu sipersin
Ḳamu maḫlûḳı yir ṭoymaz bu yir hem
Yudar aç ḳurd gibi bir bir ḳaparsın

3a milkini : meyirünü T, 3b yurdı : milki T, 4b dönüp : eşi
M, 6b nâmuñı : nâmusuñ T, 8a ḳanca : ḳanda T, 9b ḳurd : reh
T, bir bir T'de yoktur.

Elüñle ḳoñşunı siñe ḳoyarsın
Ṭaş u ṭoprağıla aġzın ḳaparsın
Şunı şöyle görürken girü ḫalḳuñ
Elinden zorıla rûzîn ḳaparsın
Ne Ḳur'âna uyarsın ne ḥadîṯe
Ne milletsin ya ne dîne ṭaparsın
'Amel yoḳ uçmaġa uçmaġa sende
Kemâl Ümmî gibi bî-bâl u persin
Ḫalâyıḳ 'aybını gözlersin illâ
Senüñ öz 'aybuña gözün ḳaparsın

(M103a; T13b)

75
Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Eyâ ġâfil unutma sen añadur
Şunu ki 'aḳıbet 'azmüñ añadur
Neden geldüñ nesin fikr eyle dâ'im
Ki girü ṣoñra yönüñ ol yañadur
Seni ḥaḳ ḳulluġa ṣaldı bu milke
Gözün aç ḳulluḳ eyle ḫocañadur
Uyan kim sinlede çü yatısersin
Giceler yatuben kalma ṭaña dur
Ṣâḳın eyleme furṣatıñı żâyi'
Dürüş günden güne azma oñadur

10a ḳoyarsın: ḳoyuben M, 10b ḳaparsın: yaparsın T, 11a girü : dahı T, 13b gibi : 'aceb 14. beyit T'de yoktur.
75- 1a sen : kim T, 4a çü : çok T, 5a ṣâḳın fırṣat demini żâyi' itme T.

Bir iş ṭut ḳapuda ṭapucı ol
Kim anuñ benligi öndeñ ṣoñadur
Her işde ḳılma da'v'i ger ḳılursan
Bize o ġayra ne öz cânunadur
Uyanıḳlar içün degil bu tenbîh
Bizim gibi uyuru uṣañadur
Kemâl Ümmî sözi çün b'i-ġarazdur
Gerekse ṭut gerek ṭutma sanadur
Özimi gözleme sözüm işit kim
Bu ögüt hem saña vü hem bañadur
Çü ḥaḳ lâ-teḳneṭû min raḥmeti'l-lâh
Buyur di bir ümidimüz ṣuñadur

(M103b T)

76

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Gel iy mü'min ḳo bu dünyâ sarâyın
Ḳılıñuz âhiret tedbîr ü râyîn
Berü gel ger ölümden ḳorḳarı sañ
Sâña ögredeyim dirlik ḳolayın
Emînlik yirde ḳonmaḳ dileriseñ
Ḥaṭarlu yirden erden göçüresin
Saña ṣanduġıñı sen ḳamu ḥalḳa
Ki dîn içre budur erkân u âyîn

9b gibi : bigi T, 10a gerek mi tut gerekmez mi sanadur T, 11 sözüm işit kim : sözümi diñle T.

Emanetler ḳodı ki ḥaḳ ḳatuñda
Ḳamusın ṣaḳla zinhâr olma ḫâyın
Arın pak ol ki yolda pak olanuñ
Göze sürme çekerler ḫâk-ı pâyın
Bu dünya varlığı ṣol düşe beñzer
Ki ta'biri ṭuş olmaz ancılayın
Döner âksine her ne kim görürsen
Yalan bil cümle câh u hûy-ı hâyın
Bu huy-ı hâya aldanup unutma
Ṣonunda dürlü dürlü âh u vâyın
Niçe Kisrâ-yı kesr itdi yedi yir
Dahı Nûṣurrâvânı bu medâyın
'ömür żâyi'liğinden bî-ḫabersin
Hemîn dün gün ṣayarsın yıl u ay
Güzün ḳışın ṣunı ḫarcanısersin
Ne kim kesb itdüñise yaz u yâyın
Ḳıyâmet ḳorḳusın añmazsın illâ
Yaraḳ yirsin añup ḳış kar u ḳayın
Ṭaṣuñ ṣâfî gümüṣ içün baḳır ḳalb
Yürürsin dürtünüp ṣöhret ḳolayın
Ḳârış alma ḳarış alḳışlu işe
Göñül yıḳmayup al ḫalḳun azâyın

Hemîşe ḥaḳ içün sev ḥaḳ içün yer
Bu maḥlûḳuñ ḳamu yoḥsul u bayın
Ḳurutmaz 'aşḳ-ı derd Ümmî Kemâl
Gözinden yüzinüñ ırmaġ u çayın
Içinden ḳapalı 'aşḳ otı sazı
Işitemez ṭaşra ḥalḳuñ deff ü nâyın

(M104b ; T)

77

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

'Aceb mü'min duta mı kîn içinde
Yâ kibr ü buġż olur mı dîn içinde
Çü ṣûfîlîḳ ṣafâ vü meskenetdür
Kudûret mi olur miskîn içinde
Eger dervîş isen ḳo intiḳâmı
Ki 'âdet budur ol âyîn içinde
Ṭaşı sâfî içi ḳalb olma zinhâr
Ki ṣıġmaz ḳarañu aydın içinde
Seni öñ ayruġı sökmi didi şeyḫ
Saña şol tevbe vü ṭelkîn içinde
Ḳoġucı hey müsülmân ol müsülmân
Ki islâm az olur hôd-bîn içinde
Dilüñ ṭut ġaybet ü bühtânı terk it
Uyarma ḳo ilanı in içinde

1a duta mı : ṭutamı T, 1b buġz : kin T, 7a ayruġı : ayruġa T
7b ilan : yılan T.

Iken ḳazma ḳuyı ayruġı-çün
Ki âḫir sen yatursın sin içinde
Bir iş işle bir iş ḳazan ki saña
Buluna ol ḳarañu sin içinde
Temizüñ varısa kemden kem añla
Seni her gökçek ü çirkin içinde
Kemâl Ümmî ayıt Ḥaḳ sözi uzatma
Ki ḳılıç nesne kesmez ḳın içinde
Eger çi senden eksiklü kişi yoḳ
Bu ḳamu Milk-i Rûm Çîn içinde

(M105a ; T)

78

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Yola 'azm itme yoldaş olmayınca
Öñüñce bir ulu baş olmayınca
Ḳarındaş degmeyi yoldaş idinme
Senüñle bile ḥâldaş olmayınca
Zîra kim her kişi başarmaz
Bile müşfiḳ ḳarındaş olmayınca
Eger sen 'âşıḳsañ naḳşa baḳma
Murâduñ anda naḳḳâş olmayınca
Nişânsız kimseye 'âşıḳ dimezler
Beñzi ṣaru gözi yaş olmayınca

10a temizüñ: 'aḳ/luñ T. 1a olmayınca: bulmayınca T, 2b bile : toġru T, 5b Beñzi ṣaru gözi yaş ciġerler derdile baş T.

Belürmez çehrelerde bu 'alâyım
Cigerler derdile baş olmayınca
Kimesne 'âr birle yâre irmez
Yolunda rind u ḳallaş olmayınca
Yüzüñ ṣaru gözüñ saḳḳa olur mı
Özüñ sulṭâna farraş olmayınca
Kim irdi ṭapusına ḳapusından
Giceler yaṣduġı ṭaş olmayınca
Getür kim irdi bir luṭf u vefâya
Aña ḳahr u cefâ aş olmayınca
Kişi bu 'aḳl u cânıla barışmaz
Işi nefsile savaş olmayınca
Taşın düzmekile er ṣûfî olmaz
Hem içi ṣâfî hem ṭaşı olmayınca
Murâyîdür şu kim bir ḫayr ḳılmaz
Hezâr aḥsend ü sâbâş olmayınca
Eyü gerçeklerün ḳadri bilinmez
Arada yatlu kalmaş olmayınca
Günâhından yuna mı degme ta'ib
'Aceb mânend-i nebbâş olmayınca
Kemâl Ümmî Ẑa'ifi bilmediler
Cihânda 'aşḳıla fâş olmayınca

---

12. beyit hariç bütün beyitler T'de birbirleriyle yer değiştirmiştir. 12a ṭaşın : ṭaşrasın T.

Ḳulluḳ çoḳ ṭâ'atıla işi bitmez

Ḫudânuñ faẓlı yoldaş olmayınca

(M106a)

79

Velehu Eyẓân

.- - - / .- - - / .- -

Ilâhî perdeyi götür gözümden

Ki farḳ idem dünümi gündüzümden

Büridi çevremi ġaflet ḥicâbı

Ḳafamı seçebilmezem yüzümden

Eġısnâ yâ ġıyâṯe'l-müstaġîṯsin

Ki ẕillet çamurı aşdı dizimden

Ilâhî mübtelâ ḳaldum elüm ṭut

Ki baña hîç meded yoḳ kendü özümden

Nice ki 'acüz ü 'ayb u yazuġuma

Baḳaram ḳülli bî-zararam özümden

Yanar içüm firâḳ u ḥasretile

Aḳar gözüm yaşı âh u sözümden

'ömür geçdi telefde ḳanı ḥâṣıl

Bu ḳış yaz u yayumdan gözümden

Yolunda sen Ġanînüñ ben faḳîrüñ

Nem oldı harc elimden ü yüzümden

Eğer çi sen münezzeh pâdişâhsın

Ki fâriġsin benim çoġ u azumdan

1b dünümi : gecemi T, T'de 3,9 ve 10.beyitler yoktur. 3,4 ve 5.beyitlerin T'de sıralamalar değişiktir. 3b ẕillet : ġaflet T, 5a ki : kim T, 6b âh u : âhımdan T, 7b yaz u yayımdan : yay u yazımdan T.

Velî benden bañadur ḫayr eger şer
Ne ki ḳılsam eyimden yavuzumdan
Çü ṭoġrı yol varımazam görürler
Bu ḫalḳ uymaz baña ḳaçar ṭozumdan
Yârenler eylügin çoḳ görmişiz biz
Velî hîç görmedi bunlar bizimden
Eger ben didügimi tutabilsem
Dahıler ḥaẕẕ alaydı her sözümden
Şuyundan ayruġı yıġabileydi
Kemâl Ümmî geçebilse özümden
Hüdâvendâ bu yolda vü ol ilde
Ayırma ben ḳûlı ḳulavuzumdan

(M106b ; T)

80

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Dirîġâ nefsümüz oldı ḥarâmî
Ḥelâlden ṭatlurak yirüz ḥarâmı
Behâyım gibi yirüz yermezüz hîç
Acı vü ṭatlu vü göyünü vü ḫâmı
Şu ḳuş gibi düşerüz dane üzre
Gözetmezüz yöresindeki dâmı
Kişi bir şüphesiz muṭlaḳ ḥelâli
Bulamaz keşt iderse Rûm u Şâmı

14a şuyundan : söz ile T,

Çü seçmez 'âḳıl u 'âlim kişiler
Nice farḳ eylesün 'ehl-i 'âm
Nicesi azmasun miskîn cemâ'at
Ki yoldan ṭaşra görürler imâmı
Ḳulavuz yoldan azıcaḳ ḳıyâs it
Ki yolın kârubân ṭoġrı vara mı
Bu ḫırṣıla ki bed-nâm olmışuz biz
Girü ḳande bulavuz nîk ü nâmı
Nebî dir dünyeden ḳaçuñ nitekim
Ḳaçuben igrenürler her cüzâmı
Ḥarâmıla 'aceb maḳbûl olur mı
Müslümanuñ ṣalâṭile ṣıyâmı
Ḥelâl olsa gerekdür loḳma ḫırḳa
Ki bunlarıñladur dînüñ ḳıyâmı
Özine dir deyimez ġayrîne nükte
Kemâl Ümmî ża'îf işbu ḳelâmı
Kerem ḳıl bize iy fettâḥ u rezzâḳ
Ḥelâlüñden nasîb it he ṭa'âmı

(M107a ; T)

81

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Şu ḳul bildi şâhuñ kibriyâsın
Şımışdur buġż-ı oḳın kibriyâs n

5b câhil yâ : ta ehil M, 6a miskîn : ol miskîn T, 6b ki : çü T, 7a azıcaḳ : azacaḳ T, 10b Müsilmânıñ ṣalâtı vü ṣıyâmı T, 11a olsa : olmaḳ T, 12a deyimez : dimez T.

Nedâmet yazusında döñdi çizdi

Her iḫlâṣ atına râkib riyâsın

Ne bilsün anadan gözsüz ṭoġan kim

Nedür ayuñ günüñ nurı żiyâsın

O ḳâdir çünki ḥâżırdur her işde

Utan imdi yevleḳ bi-ḥayâsın

Göremezseñ ṭabîb iste ki senüñ

Çeke gözine himmet tûtiyâsın

Eger ḥâzır görürem dirseñ andan

Gerek bir laḥẓa ġâfil olmayasın

Ḳamu da'vîlerüñden vâz gel imdi

Dilersen kim asıl ma'nâ ṭuyasın

Müslümân ol Ḥaḳâ ṭap putlaruñ ṣı

Sen iy 'âṣî niçe buyruḳ ṣıyâsın

Yire dök dünye sevgüsi ṣarâbın

Bu esrüklikgi cehd it ayasın

Ne yazuḳlar ki yazıldı bitüñde

Gel irden tevbe ḳıl tâ kim yuyasın

Yazuḳlaruñ kirin yüzüñ ḳarasın

Gözüñ yaşıla aġla kim yuyasın

Saña ger tâ ebed varlıḳ gerekse

Ḳamu varlıġıñı yoġa ṣayasın

Aña irmez anı görmezsin illâ

Ḳaçan kim sen seni elden ḳoyasın

5.beyit T'de yoktur. 10a ki yazıldı bitüñde : yazıldı berâtda T, 10b ḳıl tâ kim : ḳıl kim tâ T. 12. beyitin T' yeri değişik, 13. beyit M'de yok T.

Seheldür mâl u milkiñ terki yolda
Gerek kim câna vü başa ḳıyasın
Bu gün açlara varından yidür kim
O raḥmet ḫûnına yarın ṭoyasın
Seḫî mü'minler virdügi ecrüñ
Girü Allâh bilür ḥadd u ḳıyâsın
Ẓihî maġbûn u ġâfil şol kişi kim
Bakır narḫına ṣata ḳimyâsın
Ne ḫôş dirlik şu nefsin öldüren kim
Ölüminden öñ ölüp dutdı yasın
Kemâl Ümmî ża'îf ol Ḥaḳ yolunda
Çü bir gümrâhı azıḳsız yayasın
Yol uzaḳdur ḥarâmî çoḳ gücüñ yoḳ
Meger güçlü ḳulavuza uyasın
Ḫudâvendâ ṭapuñdan dilerüz kim
Bizi senden yaña sen oḳuyasın
Hezârân vay bize ger bir nefes sen
Bizi nefsümüze ışmarlayasın
Umaruz kim bizim ṣuçlarımuzı
Ḥabîbüñ Aḥmede baġışlayasın
Bi-ḥaḳḳı Sûre-yi Elḥamd ü Iḫlâṣ
Bi-ḥaḳḳı Sûre-yi Ṭâhâ vü Yâsîn

---

17 ve 18. beyitler T'de yer değiştirmiştir. 16a virdügi : virgül kim T, 18a nefsin öldüren kim : nefsi öldürenüñ M, 21a Ḫudâvenda ṭapuñdan : ilâhî ḥażretinden T.

Raḥîm ü Bî-Zevâl u Ḥayy u Ḳayyûm

Ḳerîm ü Zü'l-Celâl ü Kibriyâsın

(M108b)

82

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Bu yurduñ ṭur yarag̀ın gör içinde

Varuben yatmadın ol gûr içinde

Bu evde neñ varın key bildüñ illâ

Neler vardur anuñ bir ṣor içinde

Ḳapu baca çırag̀ örtü döşek yoḳ

Ṭoludur mâr u kej-düm mûr içinde

Bu it nefse niçün böyle zebûnsun

'Aceb sen bunca ḳuvvet zûr içinde

Ḳıyâs it ne ḳadar ömr ölesin sen

Bu cümle düşmen u ḫûn ḫûr içinde

Eya g̀âfil bu g̀aflet döşeginüñ

Nice uyuyasın ḫôr ḫôr içinde

öñüñ dir tevbe ḳıl ḫayr eyle zinhâr

Ne ḳalduñ böyle şerr u şûr içinde

Yarın genc ü şifâ bulmaḳ dilerseñ

Bu gün ṣabr eyle renc ü cevr içinde

Bu dünyâ devletine g̀ırra olma

Hemân öldükde ḥasret ḳor içinde

Bu 'ibret ḫanenüñ iy ehl-i ma'nî

Ne bilsün kim nedür her gûr içinde

1a ṭur T'de yoktur. 2a key : sen T, 4. beyit T'de yoktur. 5. beyit M'de yoktur. 8a bulmaḳ : ḳılmaḳ M, 9a olma : ola T, 9b öldük de : oldur ki T, 10b nedür : ne var T.

Faḳîre ḫôr u kem baḳma 'azîzüm
Ki gizlü genc olur ol ḫôr içinde
Ḳuru ḳamış görüben yüz çevirme
Sen anuñ sükkerîni ṣor içinde
Meger ṣarrâflıgı öğrenmedün sen
Ṣatarsın gevheri billûr içinde
Ḳoduñ naḳḳâşı naḳş u renge ḳalduñ
Aġ u ḳara ṣaru gök mor içinde
Bu işler ḫôd saña bir düş gibidür
Ne sır vardur düşüñ bir yor içinde
Kemâl Ümmî gibi eksikli ḳûl yoḳ
Cihânda cümle eş ü ḳavm içinde
Varup diñlenesi yir vir ilâhî
Bize ol milket ü sınur içinde

(M109a)

83
Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Eya tevvâb ilâh estaġfiru'l-lâh
Ne kim kıldım günâh estaġfiru'l-lâh
Ḳamu tâyiblerüñ tevfîḳi senden
Direm iy padiṣâh estaġfiru'l-lâh
Ḳamu yirlerde senden ḳorḳaram hem
Yine sensin penâh estaġfiru'l-lâh

11a 'azîzüm : 'azîzdür T, 12b sükkerini : şekerini T, 15a ḫôd saña bir düş gibidür : saña bir ḫôş düş bigidür T, 16a gibi : bigi T, 16b eş ü kavm : işi ḳor iş T, 17a varup dikilene yir virür ilâhî T.

Gözüm aç yoldan azdım girü senden
Dilerem ṭoġrı râh estaġfiru'l-lâh
Muḳırram ṣuçuma 'afv eyle ḳurtar
'Aẕâbuñdan iy ṣâh estaġfiru'l-lâh
Cehâletden bizi ḳurtar ilâhî
'Alemden ḳıl aġâh estaġfiru'l-lâh
Bu dünyâ ġafletinüñ uyḳusından
Sen uyandır nâ-gâh estaġfiru'l-lâh
Bize loḳma vü ḫırḳa hemân vir
Gerekmez milk ü câh estaġfiru'l-lâh
Niderüz câhı çün âḫir yerimüz
Olıser tenüñ câh estaġfiru'l-lâh
Yir altında yatuben üstümüzde
Bitiserdür giyâh estaġfiru'l-lâh
Elümde desitgâhım yoḳ velîkin
Dilimde gâh u gâh estaġfiru'l-lâh
Aġardı gözlerim ḫasret yaşından
Velî yüzüm siyâh esṭaġfiru'l-lâh
Delîm ḳıldım ḫaṭâlar gice gündüz
Direm her ṣubh u gâh estaġfiru'l-lâh
Dirîgâ rûzigârım żâyi' oldı
Be-küllî sâl u mâh estaġfiru'l-lâh

5b 'azabuñdan iy : eya sulṭan T, 7a uyḳusından : uyḫusınd
T, 8a Hemân vir bize bir loḳma vü ḫırka T, 9.beyit T'
yoktur.

Peşîmân ḳamu yazuḳlarıma
Dirîgâ ḥayf u âh estaġfiru'l-lâh
Kemâl ümmî saña ûş tevbe ḳılur
Ḳabûl it yâ ilâh estaġfiru'l-lâh

(M110a; T27a)

84
Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Gelüñ tevbe ḳılalum iy ḫalâyıḳ
Ki yoḳdur hîç işimüz Ḥaḳḳa lâyıḳ
'Alâmetler belürdi dürlü dürlü
Ḳıyamet yaḳın oldı bellü bâyıḳ
Emîrde 'adl u 'âlimde 'amel yoḳ
Faḳîrde ṣabr u ṣûfîde ṣafâlıḳ
Ḳamu aḥvâlımuz ṣer'a muḫâlif
Ḳanı ef'âlımız naṣṣa muvâfıḳ
Kanı bir 'âbid ü zâhid mücâhid
Ki ola fi'li ḳavline muṭâbıḳ
Ḳanı bu gözlerümüzi sebelden
Ḫalâṣ itmege bir keḥḥâl-ı ḫâżıḳ
Ḳanı bir serkeṣi çekmege ḳâ'id
Bulavü yâ ḳanı sürmege sâ'ik
Ḳanı bir yoldaş u ḳaldaş u ḥâldaş
Gözi açuḳ yüzi aḳ sözi ṣâdıḳ

2a belürdi : belürür M, 3b ṣafâlıḳ : muṭâyıḳ T, 4 ve 7. beyitler T'de yoktur. 5a Ki ola ḳavli fi'line muvâfıḳ T, 6a gözlerümüzi sebelden : gözlerimiziñ derdin T, 10a ḳaldaş u ḥaldaş : ḳoldaş u 'âṣıḳ T.

Degiliz mürşid irşâdına ḳâ'il
Ki yol vara ne olavuz mûvâfıḳ
Ṣafâ bâġın kudûret sürdi yıḳdı
Ḳurudu her ter ü taze ḥadâyıḳ
Hîç ötmez bülbül ü ṭûṭî vü ḳûmrı
Ṣolalı sünbül ü güller şaḳâyıḳ
Ṭıfılluḳ vardı vü geçdi yigitligi
Oynamaduḳ daḥı geldi ḳocalıḳ
Bizi esritdi bu ġaflet şarâbı
Ki yoḳdur aramuzda hîç bir ayıḳ
Yürürüz ṭaşımuz ḫôş içimüz boş
Ṣuretde zâhid ü ma'nide fâsıḳ
O şâhuñ ḳulluġından ḳıldı ġâfil
Bizi uş bu 'alâyıḳ bu 'avâyıḳ
Ne işler ḳıluruz hiç añmazuz kim
Niçün yaradupdur bizi Ḫâlıḳ
Nedir ḥırṣ u ṭama' çün rızḳımuza
kefîl olmışdur ol Vehhâb u Râzıḳ
Elimüzde 'amel yoḳdur zelel çoḳ
Dilimüzde ḥaḳâyıḳ pür daḳâyıḳ
Dirîgâ ḥâlimüz yoḳ ḳâlimüz çoḳ
Ki ḳâl ol Ḫâlile olur yaraşıḳ

---

9 ve 14 T'de yoktur. 10a sürdi yıḳdı, : serdi yaḳdı M, 11b şolalı güller ü sünbüller şaḳayık T, 12a vardı vü geçdi geçdi vardı M, 13b hîç bir ayıḳ : hiç ayıḳ T, 18a zelel dilek T.

Kemâl Ümmî gibi aġyârı sevmeñ

Hem olmañ siz daḫı yalancı 'âşıḳ

21 Aña irmek dilerseñ ol mücerred

Anı görmek dilerseñ imdi açıḳ

(M111a)

85

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - /-.-

Iy delü maġrûr 'âṣî tevbeye gel tevbeye

Niçeye degin ma'âṣı tevbeye gel tevbeye

'Ömri ḫarcî işlere ḫarc itme ger dilerseñ

Kim olasın Teñrî ḫâṣı tevbeye gel tevbeye

3 Ḳo 'avâmuñ meclisin zinhâr zinhâr iste bul

Soḥbet-i ḫâṣa'l-ḫavâṣı tevbeye gel tevbeye

Ḫalḳa ẓulm itme añ ol güni ki Ḥaḳ Ḳâzî ola

Vire dad ola ḳıṣâṣı tevbeye gel tevbeye

Hey eyü dirlik diril unutma ṣol olanlar

Ki seni ḳıldılar vâṣî tevbeye gel tevbeye

6 Ġâfil olma âḫiret ḳorḳularından 'âḳıbet

Ger dilersen ḫalâsı tevbeye gel tevbeye

Yaġ-ı şeyṭandan ḳaçasıñ uş Kemâl Ümmî saña

Gösterivirür manâṣı tevbeye gel tevbeye

21a ve b dilerseñ : diseñ ol M, 73 4a. 'ömri murdâr işlere ḫarc eyledüñ M, 3. beyit T'de yoktur 5b Kim ḳodılar sine vâsî tevbeye gel tevbeye M, 7a saña T'de yoktur.

(M111b; T32b)

86

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.-

Gel berü iy nefse uyan tevbe ḳıl
Ġaflet uyḳısundan uyan tevbe ḳıl
Ḳıl ḳamu ḫayrâtu iḥsâna rücû'
Ez heme żelłât u 'isyân tevbe ḳıl
Oḳı ṭut Tûbûva ila'l-lâh 'ayetin
Nitekim buyurdı Kur'ân tevbe ḳıl
Ḥaḳ ne kim dir ḥaḳ durur lâ-raybe fîh
Çün getürdüñ aña îmân tevbe ḳıl
Yazuġum çoḳdur diyü kesme ümîd
'Afv olur olma perîşân tevbe ḳıl
Düz Ḥâḳa ne deñlü ṣuçuñ varısa
Yarlıġar ol Ḥayy u Ġufrân tevbe ḳıl
Di müdâm estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Tâ ki raḥmet ḳıla raḥmân tevbe ḳıl
Niçe bir ḥayvân gibi belhüm aḍal
Olasın iy ġâfil insân tevbe ḳıl
Niçe bir beng ü ṣarâb u çeñg ü sâz
Gündüz esrük gice ḫayrân tevbe ḳıl
Tâ'ib ol kim tevbelü ḳûllarına
Raḥmeti Ḥaḳḳuñ firâvân tevbe ḳıl
Ḳamu rencüñ bir devâsı var velî
Yazuġuñ derdine dermân tevbe ḳıl

1b uyḳusından : uyḫusından T, 5a diyü : diyüp T, 7. beyit T'de 112b/11. beyitten sonra yazılmıştır. 8a gibi : bigi T. 11a rencüñ : derdiñ T.

Niçe yazuḳ bir Çâlabdan ḳork ahi
Dahı peygamberden utan tevbe ḳıl
Ol beḳâ milkünüñ yarağın gör heman
Bu fenâ dünyâdan uşan tevbe ḳıl
Ḳanı fermânuñ eger âzâd iseñ
Ḳûl iseñ ol şâha fermân tevbe ḳıl
Raḥmet ü raḥât dilerseñ tâ ebed
Bu devr cevrine ḳatlan tevbe ḳıl
Iy ḳarındaş gel ki bayrâmdur bugün
Atam anam sana ḳurbân tevbe ḳıl
Ḳo gümânı gel berü iḳrârıla
Ḥaḳdur iş bu sözüme ḳân tevbe ḳıl
Ger bizim sözümüze kanmâz san
Var dahı 'âḳıllara ṭan tevbe ḳıl
Cehdile nefsüñ divün öldürmege
'Aḳlıñı eyle Süleymân tevbe ḳıl
Aṣṣı ḳılmaz tevbesiz gidenlere
Mâl u mülk ü dürr ü mercân tevbe ḳıl
Hey ecelden ġâfil olma ḥâżır ol
Gelmedin saña yaraḳlan tevbe ḳıl
Günde yüz kez tevbe ḳılurdı Resûl
İmdi sen gel ṣad hezârân tevbe ḳıl

12a Çalâbdan : çelebden T, 13a gör : ḳıl T, 14. beyit T'de 33a/13'de yer almıştır. 15a Raḥât u raḥmet gerekse tâ ebed M, 16.beyit T'de yoktur. 22. beyit T, 33a/1'de yer almıştır. 22a ḳılurdı : ḳılınca T, 22b sen gel : gel sen T.

Ma'ṣıyet güline ṭalib ḳalma gel
Mağfiret baḥrinde yeyḳan tevbe ḳıl
Şundan ileri ki nez'e düşesin
Ḳasd'ı îmân ide şeyṭân tevbe ḳıl
'Accılu bi't-tevbe-yi ḳable'l-mevti didi Resûl
Muṣṭafâ ḳûlına inân tevbe ḳıl
Pir ölem ḳılam dime şâyed saña
Nâ-gehân irişe hicrân tevbe ḳıl
Gel berü şeyṭânı ḳahr it iy cüvân
Kibri ḳo ez dest-i pîrân tevbe ḳıl
Ad u ṣan u câh u şöhret gözleme
Dirlik eyle ölümüñ ṣan tevbe ḳıl
Ne ḳadar müşkül günâhun varısa
Ger dilerseñ ola âsân tevbe ḳıl
Ḥubb-ı dünyâ şerbeti şeyṭân durur
Kan ehi kan yiter iç kan tevbe kıl
Ger dilerseñ tevbe hôş maḳbûl ola
Mürşid elin ṭut andan tevbe ḳıl
Añ yazuḳlarıñı ağla dem be dem
Işüñ oñsuñ âh u efġân tevbe ḳıl
Ġaflet ile geçdi ömrüñ iy delü
Vaḳtidür ahi bir uşlan tevbe ḳıl
Furṣatı fevt itme ki mevt iricek
Ne beg ü ḳûl dir ne sulṭân tevbe ḳıl

---

24. beyit M'de yoktur. 25a Resûl T'de yoktur. 27a iy cüvân ey civan T, 29a ne ḳadar : nâ-gehân M, 31a tevbe : tiz M, 32 oñsun : olsun M, 34b ḳûldur : ḳûl dir M.

Ne eyyüye ḥürmet itmişdür ecel

Ne yavuzdan ḳorḳar iy cân tevbe ḳıl

Niçe bir ḥubs u mesâvî fuḥş u kizb

Ġaybet ü herze vü bühtân tevbe ḳıl

Niçe bir çoḳ yimek ü içmek ḥarâm

Cerb ü şirîn zîr ü biryân tevbe ḳıl

Niçe bir ḥubb u cemâl u zülf ü ḫâl

Meyl-i mâl u 'avrat oġlân tevbe ḳıl

Niçe bir 'ucb u riyâ vü süm'a zerḳ

Hem ḫaṭâ vü sehv ü nisyân tevbe ḳıl

Niçe bir fısḳ-ı fücür u şûr u şerr

Ẓulm ü cürm ü cevr ü ṭugyân tevbe ḳıl

Yüri tevbe ḳapusı yapılmadın

Tez girigör iy müsülman tevbe ḳıl

Baṭıl işden geç öñüñi başıña dir

Gözüñ aç urandur uran tevbe ḳıl

Gel ki yuyulsun ḳamu yazıḳlaruñ

Yirine yazılsun iḥsân tevbe ḳıl

Ḥâlıḳa dön ḥalḳa rüsvây olmadın

Ḳamu dürlü 'ayb u noḳṣân tevbe ḳıl

Uçmaġa uçmaġa olur perr ü bâl

Hem ṭamu odına ḳalḳan tevbe ḳıl

36a ḥubs u mesâvî fuḥş : fuḥş u mesâvî ḥubs T, 40a şûr u şerr : şerr-i şûr M, 41b girigör : gidigör T, müsülmân : müslimân T, 42a geç M'de yoktur.

Bir yanan bir kez dahı yanmaz bayıḳ
Ṣabr u faḳrıla bugün yan tevbe ḳıl
Ḥırṣ itin 'aşḳ üzre ġâlib ḳılmaġıl
Cânı ḳıl cism üzre arslân tevbe ḳıl
Tevbeye tâḥîr yoḳdur zinhâr
Geçmedin bu ḳutlu devrân tevbe ḳıl
Al Kemâl Ümmî ögüdin şimdiden
Aṣṣı kılmaz son peşîmân tevbe kıl
Iy Çalab ṣoñ demde yoldaşumuz
Dîn ü îmân eyle Kur'ân tevbe ḳıl

(M113b; T73a)

87

Der Bî-Vefâ-yı Cihan

.- - - / .- - - / .- -

Bu yir üzre nice ḥân ḳondı göçdi
Ki her ḥân içre biñ ḥân ḳondı göçdi
Bu dünyâ bir köhne kervân serâdur
Ki niçe dürlü kervân ḳondı göçdi
Dükeli ḥôca vü ḳûl bay u yoḥsul
Gedâ vü Şâh yeksân ḳondı göçdi
Bu evde biz dahı çün bir ḳonuġuz
Ki bunda niçe mihmân kondı göçdi
Ḳamusı aġlayu geldi vü geçdi
Ayıt ḳankısı ḥândan ḳondı göçdi

46b yanan : yenen M, yanmaz : yenmez M, 47. beyit M'de 34a/7 de yer almıştır. 47a itin : odın T, 49a ögüdin : sözün T. 1b her : bir T, 4.beyit T'de yoktur.

6 Iy nice nâ-tüvânıla tüvânâ
Niçe dânâ vü nâ-dân ḳondı göçdi
Bu cümle ḫalḳı bir bir nevbetile
ögütdi bir degirman ḳondı göçdi
Bu bâzâr içre her biri metâ'ın
Ṣatuben ḳurdı dükkân ḳondı göçdi
9 Bu zehre hîç biri bulmadı tiryâḳ
Bu şehre niçe a'yân ḳondı göçdi
Pe-â-pey ḫâṣ u 'âm u redd u maḳbûl
Ḳamu kâfir müsülmân ḳondı göçdi
Cihânı ḥükmine maḥkûm idenler
Ecel ḥükmine fermân ḳondı göçdi
12 Be-külli mü'min ü merḥûm u maġfûr
Derin pür-cevr-i zindân kondı göçdi
Bu yuvada ki şimdi biz ḳonuġuz
Ḳamu ḳuş cümle ṭoġan ḳondı göçdi
Niçeler geldi geçdi bu yuvadan
Kim öldi ḳâm u ṭoġan ḳondı göçdi
15 Selâṭîn ü zamân hep bu zemîne
Geçürdü çarḫ-ı gerdân ḳondı göçdi
Işitdük Enbiyâ vü evliyâyı
Niçe zâr u perîşân ḳondı göçdi

---

7. beyit T'de yoktur. 8 ve 9 beyitler T'de birbirleriyle yer değiştirmiştir. 10b müsülmân : müslimân T, 13a yuvada : budaḳ da T, 16a Enbiyâ vü evliyâyı : Evliyâ vü enbiyâyı T.

Ḳanı ol Adem u Ḥavvâ ki evvel
Bu milke geldi giryân ḳondı göçdi
Ḳanı Nûḥ u Ḫâlil Isḥâḳ u Ya'ḳûb
Yâ Yûsuf Şâh-ı Ken'ân ḳondı göçdi
Nişe maġrûr olasın sen bu milke
Çü Dâvud u Süleymân ḳondı göçdi
Ḳanı İdrîs ü yâ 'isâ bin Meryem
Daḫı Mûsâ bin 'imrân ḳondı göçdi
Muḥammed bunda ârâm itmedi hem
'Atîḳ ü Ṭalḥa 'Osmân ḳondı göçdi
'Ömer Ḥaydar Sa'îd ü Sa'd u 'Âmr
Zübeyr ü 'Abd u Raḥmân ḳondı göçdi
Bu on yârıla âl u ehl-i beyti
Ḳamu aḥbâb u yârân ḳondı göçdi
Bize vü size daḫı ne ḳılam çün
Şularuñ gibi merdân ḳondı göçdi
Ḳanı iskender ü Kisrâ vü Ḳayṣer
Niçe faġfûr u ḫâḳân ḳondı göçdi
Bu derde Câlinûs itmedi dermân
Hem Eflâṭûn u Loḳmân ḳondı göçdi
Bu tâc u taḫt u baḫta ġırra olmañ
Ki bunca şâh u sulṭân ḳondı göçdi

17a evvel : onlar T, 21b 'Atîḳ : Ebûbekr T, 24a ḳılam ḳalem T, 27a taḫt u baḫta : baḫt u taḫta T.

Ḳanı Şeddâd u Ṭaḳyâ Nûs u Nemrûd
Daḫı Fir'avn u Hâmân ḳondı göçdi
Ḳanı Efrâsiyâb u Sâm u Behrâm
Cem ü Rüstem Nerîmân ḳondı göçdi
Niçe Nûşirrevân oldı revâne
Niçe Ḫüsrev Firâvân ḳondı göçdi
Ḳanı ol geydükleri dürlü ḥı̂l'at
Ḳamusı çünki 'uryân ḳondı göçdi
Bu meydânı dutmadı biri hîç
O cümle pehlavânlar ḳondı göçdi
Ṭopı alımadılar çarḫ elinden
Ḳamusı ṣaldı çevgân ḳondı göçdi
Şeġâl u dilküye ḳala mı mîşe
Çü her arslân ḳaplan ḳondı göçdi
Ḳanı Sa'dî Celâle'd-dîn-i 'Aṭṭâr
Veled Gülşehr-i Elvân ḳondı göçdi
Kemâl Ümmî Cihânda ġırra olma
Çü senüñ gibi çendân ḳondı göçdi
Bu fen içinde bul faḳr u fenâ kim
Niçe 'allâme fettân ḳondı göçdi

---

28. beyit T'de yoktur. 31a ḳanı ol : ḳanı T, dürlü : ol dürlü T,32a ve b Niçe : kan T, 32b Pehlevânlar : pehlüvânân M. 34a şegâl : ṣāḳal T, 34b arslân : aslan T, 36a cihânda : cihâna T, 36b Çü senüñ gibi : seniñ bigi çü T.

(M115a)

88

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Kişi el ṭarlıġından niçün iñler
Ki ṣağlıḳdur ṣağışsız gen yeñler
Şerî'atda ṭarîḳâtda ḥaḳîḳ
Ṭarıḳmaz himmeti bul göñl kiñler
Çü taḳvâ birle buldılar t aḳḳî
Maḳâm-ı 'ulviye 'ilm-i de añler
Nebî el-faḳr u fecrî didü ni
Cihânda can u dil ḳulagı ñler
Işitmez mâla meyl iden h si
Ḳulaḳlarında dînâr unı ç ar
Çoġı yigdür ṣevâbı genci ḳî
Yoġ olsa bin 'ıḳâb u ḳanı iñler
Bu mâl olmasa yekdirler h er ḥâl
Ki geçdiler gelenler bizd öñler
Faḳîrüñ kim ola faḳr içre ḳabrı
Aña âsân olur ḳamu çetiñle
Sevâdu'l-vechi fi'd-dârey ya'nî
Ki aḳ yüzde yaraşur ḳara beñler
Daḥı bir yirde kâd el-faḳı geldi
Şuña kim fakîr gördükçe bi leñler
Ṣabırsız yoḥsula âdem dimeñ kim
Leşe ḳarşu ṣol aç it gibi c ñlar
Ger olsa biz daḥı dervîş olaydıḳ
Mücerred geymekile şâl u yünler

Kemâl Ümmî gir ol ḫırḳaya irden
Ki anda ne yaḳa vardur ne yeñler

(M116a) 89

Velehu Eyżân

Hey yüri cânân iste cânıñı terk it
Ṣıdḳ u yaḳîninle gel gümânuñı terk it
Dilersen lâ-mekâna irişesin
Seyr-i sefer ḳıl yüri mekânıñı terk it
Gel berü gir Kârubân-ı 'aşka uyarsañ
Yolda ḳamu aṣṣı vü ziyanuñı terk it
'Aşıḳ-ı didâr isen ḳo her dü cihânı
Zâhidisen bari ḫânumânuñı terk it
Da'vîyi gerçek eyle iy yalancı
Ger gerçekisen gerçek ü yalanuñı terk it
Ḳîl ile vü ḳâl ıla çü bitmez işi iş
Imdi dürüş ḥâl ıla lisânuñı terk it
Ṭâ'atı dükkân idinme yime dînüñden
Kedd-i yemininiñi ol dükkânuñı terk it
Perdedür Ümmî Kemâl saña bu ḳurı ad
Senligi eyle ad u ṣanuñı terk it

---

77. Gazelin vezni bozuktur.

9 Tapma bu ḫalḳuñ sana fülân didügine
Varlıġı vir yoḳluġa fülânuñı terk it
Iş bu sözi iy ġariz saña alınma
Nefsüme direm ki yatlu ṣanuñı terk it
Kendü ḳuṣûrum durur ki dilüme geldim
Sen daḫı varısa o ṣanıñı terk it

(M116b; T24b)

90

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.-

Ah kim 'ömür naḳdini ḳılduḳ telef
Genc ü cevâhir virüp alduk ḫazef
Ḳadriñi bilsen ki ne deryâyıduñ
Her nefesüñ durdur yüz biñ ṣadef
3 Ḳanı ṣanâ'at bu ḳanâ'at gibi
Dünyede fi'l-cümle ṭavâyıf ḥıref
Ma'rifeti rûḥuña idin ġıdâ
Azma uyup nefsüñe az vir 'alaf
Ḳalma cehâlet ẓulumâtında kim
'Ilmile olur kişide her şeref
6 'Ilm ü 'ibâdâtıla yol var diler
Her fużalâ vü küberâ-yı selef
Nefsiñi bil kim bilesin Rabbüñi
Nitekim buyurdı Nebî men 'aref

1a kim 'ömür : ki 'ömürüñ T, 3b dünyede : dünyâda T, 6a, ibâdâtıla yol var : 'amel ile yoldaş T, 7. beyit T'de 117a/2'den sonra yer almışt r.

Ataña uy yâ dedeñ itdügin it

Ya da uyup olma ṣaḳın nâ-ḫâlef

Aḥmed ü Adem durur atañ dedeñ

Yad didi kim şeyṭân u pîr ü ḥaref

Cîfe ḳovar cümle kilâb u ġurâb

Ṭûṭî şeker ister ü bülbül gülef

Çarḫ-ı felek yasınuñ oḳlarına

Ḳanı siper çün sen olupsun hedef

Niçe niçe beng ü şarâb u kebâb

Niçe niçe çeng u ḳopuz u nây u def

Niçe niçe cürm ü gurûr u sürûr

Niçe niçe fısḳ u fücür ü seref

Çevre yaña ṭaġıluben azma yol

Ikiligi terk idüp ṭut bir ṭaraf

Faẓlın umâr Ümmî Kemâl ol Ḥaḳuñ

Ḳorḳu gününde ki diye lâ-taḫaf

Tuḫfemüz eksiklik ü yoḳluḳ durur

Her yol eri ilticek anda tuḫaf

Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün

Ademiseñ olma ḥarîs-i ciyef

10a kilab u ġurâb : ġurâb u kilâb T, 12. beyit T'de yoktur.
13a cürm : 'azm T, 15a Ḥakun : Ḥakkûn 17b ciyef : ḥarayf T.

(M117b; T38b) 91

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.-

Iy yol eri nefs ü havâdan ṣaḳın
Yol urucı kibr ü riyâdan ṣaḳın
Çünki fenâ ṭonuñı ḳıldıñ 'abâ
Girme bu ḳabâya 'abâdan ṣaḳın
Bir ṣafî ṣınıḳlu göñül incidüp
Düşmiye gör 'arş-ı 'alâdan ṣaḳın
Ahu seḥer ṭaġlara ḳılur eṣer
Yıḳma göñül sû-yı duâdan ṣaḳın
'ilmüñe vü zühdiñe tekye urup
Olma emîn mekr-i Ḫudâdan ṣaḳın
Teñrîden um dürlü 'aṭâ uḫrevî
Bâḳî dile fânî 'aṭâdan ṣaḳın
Çoḳları ol dâr-ı beḳâdan ıraḳ
Ḳıldı bu mekkârı fenâdan ṣaḳın
Dünye vü 'uḳbâ hevesi yâd ider
Kişi ol kürklü liḳâdan ṣaḳın
Çüñki öñi genc ṣoñı renc olur
Ṭaşı ṣafa içi cefâdan ṣaḳın
Nite ki dertden ṣaḳınur ṣâġlar
Sen daḫı derd iste devâdan ṣaḳın
Sâ'atuñı ṭâ'ata ṣarf it müdâm
Ḳılma telef 'ömri hebâdan ṣaḳın

2b bu ḳabâya 'abadan : ḳabaya bu 'abadan T, 4b Sû-i : bedd[illegible] T, 5a tekye urup : kibr eyleme T, 6a Teñriden uḫrevî 'aṭâla[illegible] dile T, 6b bâkî dile fânî : Umma bu dünya vü T, 10a ṣaḳınur : ṣaġınur T.

12 Şîr eve ḳaç üstüñe yıḳılmadın
Yatma bu virâne serâdan ṣaḳın
Ḥaḳḳa semi'nâ vü ata'nâ digil
Işidicek çûn ü çiradan ṣaḳın
Ġaybet ü bühtân yalan söyleme
Kim ḳatıraḳdur o zinâdan ṣaḳın
15 Sözde riyâ süm'a ġaraż ḳaṣd idüp
Söyleme olma şu'arâdan ṣaḳın
Girme Kemâl Ümmî delilsiz yola
Ṭoġrı yüri sehv ü ḫaṭâdan ṣaḳın
Her nereden ki seni yıġdı resûl
Uġrama zinhâr ol aradan ṣaḳın

(M118a)

92
Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.-

Hîç nideyim bilmezem âh u vâh
'Ahde vefâ ḳılmazam âh u vâh
Her ne işime ki baḳam aġlaram
Hîç birine gülimezem âh u vâh
3 Başlu bikâr oldı yaşım ḳanıla
Dîñdirüben silemezem âh u vâh
Irte gice ḳorḳudan ġuṣṣadan
Hergiz emin olumazam âh u vâh

12a ir eve : in ad T, 14b kim : kim ki T, o T'de yoktur 80 2a ne T'de yoktrur. 3a yaşım ḳanıla : gözüm yaşıla T, 4. beyit T'de yoktur.

Âhiret işlerine ulaşmağa
Dünyeden ayrılamazam âh u vâh
Kırk yaşadum nefsüm elinden kaçup
Uş dahı kurtılamazam âh u vâh
Irdi iren kâfilesi menzile
Ben dürüşüp yitemezem âh u vâh
Gaflet ü dünyâ sücîsinden katı
Esridim ayılamazam âh u vâh
Halk arasında nitekim araram
Benden alu bulımazam âh u vâh
Ağlar ölümin añup Ümmî Kemâl
Kim eyü dirilemezem âh u vâh
Cân alıcı canıma kasd itmedin
Ilerürek ölimezem âh u vâh

(M118b)

93

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.- -

Ah iy göñül bî-karâr âvâresin âvâresin
Her dem firâku derdile pür-yaresin pür-yaresin
Iy baña hem-râh olan gâh duruben güm-râh olan
Niçe beni ol hocadan sen yaresin sen yaresin

---

5. beyit T'de yoktur. 6a kırk : yüz T, 9. beyit T'de yoktur
10b Bir dirlik bulımazam âh âh T.

Iy baña hem-râh olan gâh dönüben güm-râh olân
Niçe beni ol yareden sen yare sen yaresin
Ġâfil ne çoḳ yatduñ uyan ḥırṣdur seni yoldan ḳoyan
Ger olasın 'aşḳa uyan yol varasın yol varasın
Vaḳtidür kim şâhuña dönüp gelesin râhuña
Yüz ṭutuben Allâhuña yalvarasın yalvarasın
Ṣâfi ol iy ḳalb olma kerd hem nerm ü kerd ol olma serd
Dürüş ki tâ bir 'aşḳ-ı derd aparasın aparasın
Geç ḥâle ḳalma ḳâla sen aldanma mekru âlasın
Nice bu mülk ü mâla sen el ḳarasın el ḳarasın
Hâ ṭonalım kim şimdi bol milküñ var aña mâlik ol
Hiç öñüñe düşmezmi şol ṭar ḳarasın ṭa ḳarasın
Da'vilerüñ vardur ulu ma'nide yoḳ sende alu
Ey vây ki gey aḥmaḳ delü bî- çâresin bî-çaresin
Içüñ yavuz ṭaşuñ eyü işüñ riyâ başuñ ḳayu
Aġla bu göz yaşıla yu yüz ḳarasın yüz ḳarasın
Iy şehvet ovasında ten besleyüben cân inciden
Niçe bu ḥayvân nefsî sen otarasın otarasın
Iy i¡bu kûlun kâtili kim yoḳ cihânuñ ḥâṣılı
Pes yana içün ṣâ'îl-i mekkârasın mekkârasın
Tevvâb eyle bugün namuñı tâ göresin sübḥânuñı
Hem yarın oddan cânuñı kurtarasın kurtarasın
Ḥaḳdan Kemâl Ümmî utan çün sen henüz bu öncüden
Turmaduñ ayruġı ḳaçan uyarasın uyarasın
Zira ki hiç uyur kişi uyarımaz uyumuşı

15 Uyanıḳ ol kim her işi başarasın başarasın
Aşkuñ yolunda ṣâdıḳ ol ma'şûḳ iline lâyıḳ ol
Çün evvel âḫir 'âşıḳ ol dîdâra sen dîdâra sen
Iy Mürşid-i Hâdî nola biz azmışı ṣaġdan ṣola
irşâd idüp ṭoġrı yola oñarasın oñarasın

(M120a; T39a)

94

Velehu Eyżân

- -.- / - -.- / - -.- / - -.-

Derdim delîm hîç bilmezem ḳanḳı birin aġlayayın
Bunca firâk u âhıla cân u göñül ṭaġlayayın
Niçe ḥarâretden ḳızup bu yüregim yaġı sızup
Ṣoḥbet çerâġını düzüp derd baltasın yaġlayayın
3 Niçe bu odlara yanup ṭopraklara düşem ṣanup
Yeller gibi dün gün esüp ṣular gibi çaġlayayın
Bu yirde bir dem ṣâd olup diñlenmedim hergiz gülüp
Bârî ölümden öñ ölüp kendû ṣaġum ṣaġlayayın
Çün göçdi yâdım bilüşüm şeyḫüm ü üstâdum eşüm
Âḫir benim daḫı işim nola sini çaġlayayın
6 Yatım yaraġım yoḳ yola yâ Rab sen irgür menzile
Ben ḫasta dil bu acizle nice işüm ṣaġlayayın

---

82 1b ahıla : derdile T, 2b dert baltasın : palas n T, esüp: yılup T, 4b öñ: evvel T, 5a göçdi : geçdi T, 6a irgür irir T.

Ümmî Kemâl eydür nidem bu derdile ḳanda gidem
Ne ḳuvvetile ben 'adem ḳûlluġa bil bağlayayın
Yâ Rab bu derdüñ çaresin sen ḳıl oñargıl yarasın
Yoḫsa bu yüzüm ḳarasın ben nicesi ağlayayın

8a oñargıl : oñarvir T,

(M121a; T)

95

Velehu Eyżân

-.- - / - --.- / - -.- / - -.-

Iy ġâfil uyan uyḳudan nice yatursun dur
Ṭoġrı yola gir ol Ḥaḳa nezdîk ol andan olma dur
Mevlâña inanmaz mısın korḫuban utanmazmısın
Yâ mürşide ṭanmazmısın kim yol u menzil ḳandadur
Ġafletden uyanmazmısın dünyâdan usanmazmısın
Hîç ölümüñ ṣanmazmısın hey niçe bir cehl ü ġurûr
Niçe niçe nefs ü hevâ niçe niçe sehv ü ḫaṭâ
Niçe niçe zerḳ u riyâ niçe niçe fısḳ u fücûr
Çün ṣağı dirisin daḫı terk eyle buḫlı ol seḫî
Var 'ibret ile bak ehî kim nolm ş ashâb-ı kubûr
Ḥaḳdan gelen ẓahmetlere ṣabr idüp ir râḥatlara
Hem virdügi nigmetlere şükr it ki artura şekûr
Ṣapma yoluñdan bir ḳarış ḳo şerri ḫayr işe ḳar ş
Göñül yıḳup alma ḳarış ḫâtıralara gir ḫayme kûr
Gel tevbeye dâ'im di kim estaġfiru'l-lâhe'l-aẓîm
Ḳahr eyle şeytâni'r-racîm boynını lâ-ḥavleyle bur
Dime ki yolda azıġım yok durur çoḳdur yazuġum

1a iy : ey T, uyḳudan : uyḫudan T, dur : ṭur T, Ḥaḳa : Ḥaḳḳa T, 2a ḳorḫuban : ḳorḳuban T, 3,4,5 ve 6. beyitler T'de yoktur. 121b 4,5 ve 6. beyitler T'de yoktur. 7a ḳo şerri ḫayr ışe ḳarış : hayr iste dürüş T, 8b bur : ur T, 9a Dime ki çoḳdur yazuġum bu yolda yoḳdur azuġum T.

İn yentehû yuġferlehüm mâḳad selef didi Ġafûr
Ḥaḳ ḳapusından gel berü kesme ümîdün ne ḳayu
Çün buyurur lâ-teḳnetû min raḥmeti'l-lâh ol Ṣabûr
Dost adını getür dile dâim anı andan dile
Sen tâlib ol kim ciddile maṭlûbı isteyen bulur
Geç dünyâyı mekkâreden götür ḥicâb aradan
Ger dileriseñ yaradan gör yine ġayr-ı terkin ur
Ḳıl Zât-ı Pâk içün yaraḳ geç--------- kılma ṭuzaḳ
Tâ ḥulle vü tac u buraḳ iste vü ne cennet ü ḥûr
Aña ṭab iy ehl-i temiz kim faẓlı var yüz bîñ deñiz
Bir ḳaṭredür andan sekiz uçmaḳ ṭûlu ḥôr u ḳuṣûr
Çün aġlayaraḳ varasın ol ḥaşrete yalvarasın
Ḥaḳḳa ki yüzüñ ḳarasın bir ṭamla göz yaşıla yur
Terk it Kemâl Ümmî seni görmek dilerisen anı
Ben dime kim ancaḳ meni ol ulu ṣâha yaraıur
Ṭutma ḳuduret ol ṣafâ kılursañ 'ahde vefâ
Her renciñe ola şifâ ḳalbüñi ḳabrüñ ṭola nûr

---

95 10a ḳapusından : ḳapusına T, ṣabur : ġafûr T, 15 ve 17. beyitler T'de yoktur. 16b Ben dime kim ancaḳ meni : ululanma ki ululuḳ T.

(M122b ; T71b)

96

Der Şikâyet-i Dil

- -.- / - -.- / - -.- / - -.-

Bu bü'l-'aceb gönlüm bana gâhî gelür hem-râh olur
Gâhî benim terkim urur yoldan şapar güm-râh olur
Geh vâdi geh şaḥrâ olur geh ḳaṭre geh deryâ olur
Hergiz ḳarar itmez döner geh gûn olur geh gâh olur
Geh bay geh yoḫsul olur geh ḫôca vü geh ḳûl olur
Geh raḫt olur geh kârubân geh reh-zen ü geh râh olur
Gâhî ḫayâli fikrile cümle cihâna şâh olur
Gâhî hayâli fikrile cümle cihâna şâh olur
Gâhî ḳanâ'atdur işi gider bu dünyâ teşvîşi
Gâhî ṭolar ḫırş u ṭama' maḳṣûdı mâl u câh olur
Gâhî sever bu dünyâyı direr dükeli nesneyi
Gâhî ḳamusın terk ider gâhi ıı ikrâh olur
Gahî azad endîşesi ṭûl-ı emeldür pîşesi
Gahî gelür ḫôd tevbeye endîşesi kûtâh olur
Gâhî olur yevleḳ delü gider ḳamu 'aḳl u bilü
Gâhî gelür kim 'ilmile her nesneden âgâh olur

---

96 1a Gâhî bu gönlüm bana gelür 'aceb güm-râh olur T, 2b gû : gûh T, 5b mâl : milk T, 6a dünyâyı : dünyeyi T, 6b ḳamusı : kamuyı T, ider gâhi : ider yirer T, 7a ve 7b'deki gahî'le M'de gehî'dir.

Gâhî olur ehl-i riyâ vü ṭâ'atı sehv ü ḫaṭâ
Gâhî kılur ḫâliṣ 'amel ṭâ'atları lillâh olur
Gâhî ḳarañudur ḳatı dün gibi olur ẓulmeti
Gâhî münevver gün gibi hôş âfitâbı mâh olur
Gâhî aġar 'isâ gibi göge vü seyr ider gögi
Gâhî yeri yûsufleyn zîr ü zemîn ü câh olur
Ah kim bu hercâyî göñül hergiz bana hem-dem degül
Ancaḳ bir âvareliġi şimdi deġil her gâh olur
Bir yirde hîç ârâmî yoḳ çevre yaña seyrânı çoḳ
Bir yir ḳanı kim ol baña bir laḥẓa menzil-gâh olur
Yalvar Kemâl Ümmî aña kim seni faẓlıla aña
Zîrâ ki her 'âcizlere yârîcî ol Allah olur
Iki cihânı bir canân kılur iḥâṭa bî-güman
Vâ'l-lahi zihî ṭañ nesne bu nice ulu dergâh olur

(M124; T34a)

97

Velehu Eyżân

- - .- / - - .- / - - .- / - -.-

Yâ Ḥayy u Vehhâb u Ḥalîm estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Yâ Rabbî Tevvâb u Raḥîm estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm

---

97 14a her T'de yoktur. 15a iki cihânı bir göñül ṣıdḳıla ḳaplar şek degil T, nesne : nesneler T, bu : T'de yoktur.

Yâ bî-nişân u bî-riyâ ya bî-mekân u Kirdi-gâr
Yâ Ṣâni' ü perverdi-gâr estaġfiru'l_lâhe'l-aẓîm
Yâ Ḥaḳḳ u Settâre'l-'uyûb yâ ferd ü ġaffâr'üẕ-ẕünûb
Yâ vitr-i 'allâmü'l-ġuyûb estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Sen tevbe viriben 'âṣiye kim tâyib olam bî-riyâ
Yâ ẕe'l-celâl-i kibriyâ esṭaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Çün saña dutdum yüzimi gafletden uyar özimi
Ṣapıtma yoldan izimi esṭaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Ṣuçumı bildim aġlaram âhıla cânum taġlaram
Miskinligime bel baġlaram estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Ben baña çoḳ ḳıldum ẓulüm geldi ecel aldı yolum
Bârî diye dursun dilim estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Cürm ü cinâyet bî-ṣümâr işlemişem leyl-i nehâr
Bugün peşîmânam hezâr estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Nefsüm bana olmadı râm geydüm yidüm içdüm ḥarâm
Ya Rab ḥalâldan vir ṭa'âm estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Içüm ṭaşum zerḳ ü riyâ sözüm fuḥuş yüzüm ḳara
Zühdüm ḳamu sehv ü ḫaṭâ estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Ṣuçumuz dutup bu ḫalḳa kîn niçe diyem ġaybetlerün
Yâ Raḥmetenlil'âlemîn estaġfiru'l-lâhe'l-'âẓîm

---

97 2a yâ : u T, 3a Ḥaḳḳ : Ḥayy T, 4a kim : tâ kim T, olam bî-riyâ : olayın T, 5a özümi : gözümi T, 5a dutdum : tutdum T, 6a aġlaram : aġladım T, ṭaġlaram : ṭagladım T, 6b baġlaram : baġladım T. 7a ecel : ölüm, dursun : tursun T, 8. beyit M'de yoktur. 10a fuḥuş : ḳüfür T. 11a dutup : ṭutup T.

Ḥırṣ u ḥased nefs ü hevâ kesb itmişem ben bî-nevâ
Her derdime senden devâ estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Ṭoġrı ṭaşım içim siyâh aşum ḥarâm işüm günâh
Her dem dirîgâ ḥayf u âh estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Şerrim delimdür ḫayrım az 'ömrüm ḳaṣ'ır fikrüm dırâz
Iy bî-niyâz u kâr-ı sâz estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Çün ḳılmaduñ nebbâ'ı redd ḳapundañ iy Ferd ü Ṣamed
Ḳûllara faẓluñ bî-'aded estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Lâ-teḳnetûdan yâ Mecîd bize daḫı vardur ümîd
Raḥmetlerindeñ ḳıl mezîd estaġfiru'l-lâhe'l'aẓîm
Iy Ḥaḳ bi-Ḥaḳḳın Ḥaḳ Resûl çün ḳılduḳ ḳıl kabûl
Kim eydiriz biz 'âṣî ḳûl estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Iy şeh bu ben bî-çâre ḳûl direm ki yâ Ḥaḳḳ yâ Resûl
Tevbemizi sen ḳıl ḳabûl estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Ḳâ'im dâ'im saña şükür kim bu deme güldi 'ömür
Ger söyledim ise küfür estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
Ümmî Kemâlüñ yâ Ḳadîm çoḳdur günâhı yâ Muḳîm
'Avf it kerem ḳıl yâ Kerîm estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm
ol dem ki güç eyler bu cân îmânıla gönder revân
Yâ Ferd ü Rabbîye'l-amân estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓîm

12a ḥased nefs ü hevâ : hevâ nefs ü ḥased T, 14. beyit T'de yoktur. 16a teḳnetûdan : teḳnetu min raḥmeten'lillâh T, 16b Raḥmetlerinden ḳıl mezîd :Raḥmetinden ḳılma ba'id T, 18. beyit M'de yoktur. 19a kâ'im dâ'im saña: kâ'im saña dâ'im T, 21a îmânıla gönder revân : yoldaşımız eyle imân T,

(M125b ; T24a)

98

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Tevbe ḳıldım yâ ilâhî neccinâ mimmâ neḫâf
Gerçi ḳıldım her günâhı neccîna mimmâ neḫâf
Hâdî sensin yoldan azdım sen hidâyet vir bana
Gösterivir ṭoġrı râhı neccîna mimmâ neḫâf
Yâ Ġıyâṣe'l-müstâġîsin iş bu 'âṣî ḳuluña
Sen 'inâyet ḳıl nigâhı neccinâ mimmâ neḫâf
Nitekim ḳıṭmîri maḥrûm itmediñ bizi daḫı
Sen ḳabûl eyle kemâhî neccinâ mimmâ neḫâf
Ḳaż̇ıye'l-ḥâcât sensin ki senüñ ḳapuñdadur
Cümle baṣuñ secde-gâhı neccinâ mimmâ neḫâf
Hacetüm bir 'aṣḳ-ı dertdür ḥaż̇retüñde yâ Ġanî
Istemezem milk-i câḫı neccimâ mimmâ neḫâf
Bizi ṣol ṣûfî vü ṣâfîler ṣafında cem' ḳıl
Kim ḳodılar ḫâneḳâhî neccinâ mimmâ neḫâf.
Sen ṣu Sulṭânısın ki dâ'im yüz ṭutpdur gâhuña
Dir bu ḳamu dünyâ ṣâhı neccimâ mimmâ neḫâf
Bizi ṣeyṭân leṣkerinüñ gâretinden kıl emîn
Hem ḳamu mîr ü sipâhî neccînâ mimmâ neḫâf

---

98 3a işbu 'âṣi : biz yazıḳlu T, 8a dir bu : yalvarırlar, 6 ile 8. beyitler T'de birbiriyle yer değiṣtirmiṣtir. 9 T'de 8. beyit olarak yer almıṣtır.

El-amân bu nefsüm elinden eġ¡s̲nâ yâ muġîs̲

Kim direm her gâh u gâhî neccinâ mimmâ ne̲hâf

Sensin â̲hîr ḳamu yerde yâ amâne'l-hâ'ifîn

Ḳorḳulu ḳûllar penâh¡ neccinâ mimmâ nehâf

Çün kaba yirden ṣaġa yirden peşîmânam ḳamu

Kim ḳ¡luram dün gün âh¡ neccinâ mimmâ ne̲hâf

Ah ki mâla ya'nî yirde ceh'ile h̲arc eyledüm

Bunca 'ömr ü mâh u sâlî neccîna mimmâ nehâf

Aġlayuraḳ ḳapuña geldük ḳamu yalvaruruz

Ṭopraġa sürüp cibâh¡ neccinâ mimmâ ne̲hâf

Iy H̲üdâyâ faẓluñ¡la vâs¡' u pür-nûr ḳ¡l

Bize ol ḳarañu çâh¡ neccinâ mimmâ nehâf

Can¡m¡ mecrûḥ ḳ¡ld¡ zehmî nefes oḳlar¡nuñ

Olm¡şam umacu gâhî neccinâ mimmâ ne̲hâf

Raḥmetüñ deryâlar¡ndan ḳaṭrece eksilmeye

Ḳansa biñ biñ te¡ne mâhi neccinâ mimmâ nehâf

Aġlamakdan çaġlamaḳdan yaşlar¡m ḳ¡ld¡ sipîd

Gözümi yüzüm siyâh¡ neccinâ mimmâ ne̲hâf

Bu Kemâl Ümmî ża'îfüñ tevbesin sen ḳ¡l ḳabûl

Pâdişâhlar pâdişâh¡ neccinâ mimma ne̲hâf

11b ḳorḳulu : ḳorḳul¡ M, 12a çün ṣaġâ yirden kaba yirden biküllî nâdimem T, 13a yirde : yerde T, mâh u sâl¡ : sâl mâh¡ T, 14a Aġlayu ḳapuña geldük ṭapuña yalvarmaġa T, 15 ile 14. beyitler T'de birbiriyle yer değiştirmi¡tir. 16. beyit T'de yoktur. 18a sipîd : siyid T.

(M127b ;)

99

Velehu Eyżân

-.- - / -. - - / -. - - / -.-

Iy dirîgâ nefsüm iblisile elbir eyledi
'Aḳl u cânım ḳal'asın yıḳmaġa tedbîr eyledi
Başladı nefsüm çerisi şır bu 'aklım leşkerin
Baḫtlu oldur ki 'aḳlın nefse şîr-gîr eyledi
Iy yâranlar 'âlem içre kim kime ḳılmışdur
Şol cefâlar kim baña bu nefsi ¡irrîr eyledi
Niçe kim virdim naṣîḥat bâṭıl ı¡den geçmedi
'Aṣî olup Ḥaḳ ḳatında yüzümi kir eyledi
Ḳarûban gitdi benümle yoldaş olmaz nideyim
Uşda bugün işde yarın diyü tâḫîr eyledi
Niçe kim yol 'azmin itdim gitmege añlar ḳomaz
Hırs u dünyâ boynuma biñ bend ü zencîr eyledi
Baṭınum zerḳi henüz iḫlâṣa tebdîl olmad
Gerçi ḫırḳam ẓâhirüm rengini taġbîr eyledi
Nev cüvânum daḫı illâ belimüz bükdi bu çarḫ
Gerçi 'ömrüm âhıla derd uş beni pîr eyledi
Ne ṭabibler işbu derde dünyede dermân ḳılur
Ne mu'abbirler bu düşi fehmi ta'bîr eyledi
Bozamaz yüz biñ selâṭîn leşker ü tedbîrile
Ḥaḳ Ta'âlâ her işe kim emr-i tedbîr eyledi

1b yıḳmaġa : başmaġa T, 2a başladı : dirilip T, 2,3,4,5 ve 6. beyitlerin T'de yerleri değişik yazılmıştır. 8a bükdi : pükdi M, 9a ṭabîbler : atıbba T.

'Acz ü 'aybum bî-'adeddür ṣâġışa gelmez benüm
Gerçi dilim biñde birin şerḥ-i taḳrîr eyledi
Ol Raḥîmün raḥmetinden kesmedin hergiz ümîd
Bu Kemâl Ümmî niçe kim cürm-i ṭaṣîr eyledi
El amân bu nefs-i şom serkeş elinden yâ Mu'în
Kim baña uymaz beni uş kendüye bir eyledi

(M128b ;)

100

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Iy dirîgâ kim bilmezem menzîl ü râhum ḳanı
Kârubandan girü ḳaldum zar u hem-râhum ḳanı
Mürşide uyup giderken uyḫu almış gözimi
Raḫtımı ṭarrâr almış bâr u büngâhum ḳanı
Karañu oldı ḳamu 'âlem gözüme yalıñuz
Dün gün aydup iñlerem kim güneş ü mâhum ḳanı
Derdile âh itdigümce yüregim ḳaynar ṭaşar
Aġlaram çaġlar gözümden yaşıla âhum ḳanı
Da'vî-yi batıl kıluram ehl-i ma'niyem diyür
Bî-ḫaber gâfil yürürem Ḥaḳdan agâhum ḳanı
Ben bu zîndan içre maḥbûs u garibem key ḥaḳîr
Ol dükenmez milket ü ḫân u mân u câhum ḳanı

12a raḥîmün : kerîmün T.

Iy 'aceb ben nice ḳûlam kime ḳûlluḳ ḳıluram
Perdelerden geçemezem kim görem şâhum ḳanı
'Acizem yol varmaġa ḳaldı işim yalvarmaġa
Fazlını ḳılsa ḳulavuz baña Allâhum ḳanı
Gerçi adımdur Kemâl Ümmî velî noḳsan özüm
Adu ḳala göre ḥâl u gâh u bî-gâhım ḳanı
Ḳanı dostı kirtü sevmek hem ḳamu dostlarını
Yâ añun düşmenlerine buġż u ikrâhum ḳanı

(M129b ;)

101

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Müflisem ol Ḥaḳḳ katında eksigüm çoḳdur benim
Hem ġarîbem andan artuḳ kimsenem yoḳdur benim
Şâhumuñ bencileyin müdbir ü mücrim ḳûlı yoḳ
Çün hemîşe sıduġum 'ahdile buyruḳdur benim
Ẓâḥirüm abâd hôşdur bâtınım virân boı
Gönlümüñ âyînesi ṣınuḳ u ṭonuḳdur benim
Ne 'ibâdet ḳıluram ol Hâlıḳa lâyıḳ müdâm
Ne işim maḥlûḳına ḫayr u taṣaddukdur benüm

3a ḳamu 'âlem gözüme : bana 'âlem ḳamu uş T, 3b aydı T'de yoktur. , kim : kim ol T, 4a itdügümce : itdikce T, çağlar : çıḳar T, 6. beyit M'de yoktur. 9. beyit T'de yoktu

Ne ḳadar ḫayrım yoġısa yazuġum key çoġısa
Ol raḥîmüñ raḥmetinden ḳaçan artıḳdur benim
Ben 'adûdan ġâfilsem ḥâfıẓum hâżır durur
Luṭfıla ṣaḳlar beni ḫôcam uyanuḳdur benim
Râzıḳım cömerd ü bâydur râyigân besler beni
Niçeme dervîş isem göñlüm gözüm ṭokdur benim
Gurbete düşdüm benim bu yirüm ü yurdum degil
Aṣlı bünyâdım ilim zaḥmânum ayrıḳdur benim
Lâ-mekândan geldüm uş ḳondum girü göçsem gerek
Ten ḳafesdür bunda cânum ḳuşı ḳonuḳdur benüm
Bu uzaḳ yolda düriüp menzile iriimege
Ah ki gücüm ḳuvvetüm yoḳ atım arıḳdur benim
Ḳamular ol ḥażrete ḫôş armaġanlar elticek
Ḥâcet eksiklügü yoḳluġu yazıḳdur benim
Gerçi 'âsîdür Kemâl Ümmî velî müşrik degil
Mü'minem tevḥîdim üzre Teñri ṭanıḳdur benim
Göñlüme ilhâm olur andan buña in'âm olur
Ki ṣuçun bilüp gelene ḳapum açıḳdur benim

5a yazuġum key : hem yazuġum T. 6. beyit T'de yoktur. 7a beni : meni T, mısra'ı T'de yoktur. 8a ü T'de yoktur. degil : bu degil T, 8b ilim : elüm T, 10b gücüm : ḳutum M, 11b ḥâcet : iletdi kim, ü T'de yoktur. 12b ṭanıḳdur : danıḳtur M, 13a olur andan buña : olup budur baña T.

(M130b ; T11b)

102

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / .- - / -.-

Her kimüñ kim ḥâli vardur ḳîl u ḳâ nider
Çün ḳana'at dadın aldı sükker ü ba nider
Anlaruñ kim ḥaḳḳa lâyıḳ bî-riyâ ef- li var
Ol ṣıfatlu kimseler ebḥâṣ u aḳvâlî ider
3 Her ki ḥablu'l-lâhı dutdı lâ-cerem uldı necât
Ayruḳ ol bu kibr ü ḥırṣ u bend ü â âlı nider
Ṣohbet-i ḫâṣ isteyen ḳor maḥfilin mîlerüñ
Meclis-i 'irfân bulanlar cem'i c hâlı nider
Ḳanḳı ḳûl kim pâdiṣâhuñ emrine old mutî
Ol çalabuñ tâ'atından özge eşgâli der
6 Virmedi naḳḳâşı bulan naḳş u renge ân u dil
Aḡ u ḳara gök ü ṣaru ḳızıl u âlı der
Çün tecerrüd menziline 'azm idüp rdi yola
Yükini yeyniltdi bilen ḳayd-ı ḥamm ı nider
Ayet-i aḫbâr önine her kim oldı mü emi'
Sût u nâyı def ü cengi sâz u ḳavvâ nider
9 Ṭon u ṭây u hûy u hâyı manṣıba ald maz ol
Tac u taḫt u rûz u baḫt u mülki vü âlı nider

---

102 1b dadın : ṭadın T, sükker : ekker T, 3a: dutdı ṭutdı, ol bu kibr : ol kibr T, 4a. aḥfilin : meclisin 'irfân : merdân T, 7a tecerrüd :tec re T. 9. beyit T' 131b/ 7'den sonra yer almıştır. 9a At u ṭon hûy-ı manṣıba ḳılmaz naźar T.

Bâṭınında ḳanḳı dervîşüñ ki iḫlâṣ olmadı
Ẓâhirinde ḳurı zerḳ u ḫırḳa vü şâlı nider
'Aḳl u cânı nefsi tenden cehdile ġâlib ḳılan
Pehlüvân-ı 'âlem oldur Rüstem-i Zâlı nider
Ḳamular dirlik diler ol ölümin ârzu ider
Bâḳî 'ömr ister bu fânî mâh u vüsâli nider
Kendüyi pervâne çünkim şem'a oldı yandı ḥôş
Dostıla vaṣl oldı ayruḳ perri vü balı nider
Dost ṣoran dostı gören dosta iren 'aşḳ eri
Ḳaşları gözlerimi gözler zülfi vü ḫâlı nider
Bu Kemâl Ümmî çalabdan ol ulular ḥâlini
Dâim ister ger bulursa ġayrı aḥvâlı nider

---

102 10a ḳanḳı : ḳangı, iḫlâṣ olmadı : içinde iḫlâṣ olmaya T, 12a ârzu îder : arzular T, 14a dostı gören dosta iren : dosta iren dostı gören T, 14b kaşları gözler mi : kaşlar u gözler mi T.

(M132a ; T15a)

103

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Yoḳlıġa degişdi cümle varını dervîşler
Degmeye duyurmadı esrârını dervîşler
'Aşḳı tutup virdiler iki cihâna üç talâk
Ol birüñ çün sevdiler dîdârını dervîşler
Muṣṭafâ el-faḳr u faḫrî didigi-çün iy 'azîz
Faḳrıla faḫr itdi ḳodı 'ârını dervîşler
Terk-i tecrîd ırmaġından dîni arı ḳılıluben
Put idinmezler cihân dînârını dervîşler
Dün ü gündüz yol yaraġın ḳılmaġa meşġûl olup
Ḳodılar elden bu dünyâ ḳârını dervîşler
Ḥaḳḳıla bazâr iderler kim hezâr aşşısı var
Kesdiler bu ḫalḳıla bazârını dervîşler
Yâr şevḳinden ṭolupdur içleri anuñ içün
Arturur gün günden âh u zârını dervîşler
Derdile bunlar hemîşe ḫasta diller oldı kim
Ol ṭabîbüñ bulalar tîmârını dervîşler
Her ki bunlara yöneldi 'itiḳâd u ṣıdḳıla
Ḳıldılar âsân her düşvârını dervîşler

---

103 5 ile 6. beyitler T'de yer değiştirmiştir. 5b ḳodıla elden bu dünya kârını : ḳodılar dünya elden kârını T, günden âh u zârını : günde âh zârını, 8 oldı kim : oldılar T

İçini vü ṭaşını nur u ma'mûr eyledi
Her kime gösterdise envârını dervîşler
Iy 'aceb ne söyleyeydi kendünden Ümmî Kemâl
Ger aña ögretmese güftârını dervîşler

(M133a ;)

104

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Iy 'aceb ben bilmezem ki baña bu sevdâ neden
Kim bu göñlüm kuşı uçdı geçdi milk-i ḫâneden
Her nefes cânum humâsı lâ-mekân seyrin ḳılur
Gerçi nefsüm bayḳuşı geçmedi bu virâneden
3 Düşdüm ol bî-ḫôş olanlar düşdügi sevdâya ben
İçdüm ol serḫôş olanlar içdügi peymâneden
İçeli 'aşḳuñ şarâbın gâh mestem gâh ḫumâr
Hergiz ayılmaḳ gelür mi 'aşıḳ-ı mestâneden
Gözlerimden yaşıla ḳan aḳdugını ṭañlamañ
'Aşk oḳıdur çünki bağrım başlarını ḳanadan

---

10. beyit M'de yoktur. 11a kendünden Ümmî Kemâl ne söyleyeydi ey 'aceb T.
92 1a ben T'de yoktur 2a cânum: göñlüm T, 4a mestem : mest T, 4b ayılmaḳ : ayıḳlıḳ T, 5a yaşıla ḳan : ḳanıla yaş T.

Bî-tekellüf cem'içinde 'aşk-ı ma'nî şem'ine
Zevk u şevkile tizirek düşerem pervâneden
Iy baña ögüt viren kim ḳanı uṣṣuñ iy delü
'âḳıl ısan sen daḥı uş isteme divâneden
Niderem esbâb çünkim terk-i dünyâ kılmışam
Kim ṣakalından geçerse fârig̈ olur şâneden
Ḳande kim bir dane gördüm bilesince damı var
Sezeliden berü damın bezüben her daneden
Kendüye faż̈lıla bizi âşinâ eylerse dost
Pes ne ḳorḳu bize yüz biñ düşmen ü bî-gâneden
Inşâ'l-lâh kim yoldan şapmayavuz bir ḳadem
Kim bize irşâd olupdur mürşid ü bî-gâneden
'Aşıḳam diyüben da'vî ḳılan çoḳdur velî
Pehlüvân oldur ki meydân oldı her merdanêden
Bu Kemâl Ümmî gibi âvâre vü bî-çâre ḳûl
'Alem içre ne ṭog̈updur ne ṭog̈ıser anadan

6a cem' : cem'i T, 6b tizirek düşerem : şâdam tizirek 9b Pes bu dane damı olsabî-zerem ol daneden M, 11 ve beyitlerin T'de yerleri değişiktir. 12a çoḳdur : çoḳ durur 12b oldı : iltidi T, 13a gibi : bigi T.

(M134a ;)

105

Velehu Eyzân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Şol göñülden bî-zâruz kim anda bu derd olmaya
Her kimesne kim belâdan iñler ol merd olmaya
Bize bir göñül gerek kim pür-safâ vü derd ola
Hîç içinde jeñg ü pâs u kîne vü gerd olmaya
Ademî oldur ki anda 'aşḳı derdü âh ola
Lîki ḥayvândur şu ki ter çeşm-i rû-zerd olmaya
Her kimüñ kim göñlüñde bir zerre 'aşḳı derdi var
Özi sözi kerem ola serd olmaya
Yoldaı oldur ki bizimle maḥrem ü dem-sâz ola
Düşmen ol dostdan delim yegdür ki hemdem olmaya
'Aşıḳ-ı ṣâdıḳ şuña dirler ki terk-i baḫtı var
Cennet-i dîdâr umanlar nite cömerd olmaya
Mâsiva'l-lâhı seven 'âşıḳ degil fâsıḳ durur
Şol ma'şûḳı hemân ol vâḥid ü ferd olmaya
Şemsi ḳoyup zerreye meyl eyleyen key kör durur
Bülbül oldur ki anuñ maḥbûbı cüzverd olmaya
Ol Ḥalîmüñ ḥażretinden ḳamular dermân diler
Bu Kemâl Ümmî delü diler ki bî-derd olmaya

---

105 3a âdemî : âdem T, 4a kim göñlünde : göñlünde kim T, 5b hem dem : her derd T, 6b didâr : dizâr T, 6a zerreye : zerre T, kör durur : kör olur. 9a diler : umar T, 9b delü : dili T.

(M135a ; T15a)

106

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Ḥâlıḳı çün zikr zikr ider bu cümle ṭaġ u ṭaşlar
Ya ḫalâyıḳ bize niçün ta'n idüben ṭaşlar
Ṭa'na ṭaşından ḳaçar mı Teñrinüñ ẕâkirleri
Ger ḳılur ölürlerise başların ḫaşḫâşlar
Padişâhuñ luṭfına şol ḫâṣ erenler irdi kim
Ḳullarınuñ ḳahrına ḳaytarmadılar ḳaşlar
Ḳamu nesne dillü dilhice anı tesbîḥ ider
Her cemâdât u nebâtâd ḳurılar hem yaşlar
Her ḳabuñ ne kim içinde var ṭaşına ol sızar
Dile göñülden gelür andan şalınur başlar
Kim neyi sevse gerek kim ol ola çoḳ añduġı
Içlere 'aşḳ odı düşse bile yanar ṭaşlar
Iy muhibler vecdine gülüp yalan aglard n
Nice ḳan aġlamasun baġrı ṭoludur baılar
Iytiyârıla kişi ḫalḳa melâmetimi olur
Iztırârdur şu rind ü fâş olan ḳallâş
Ne ögersen sevinür ü ne sögerseñ yerinür
Ṣol şarâb-ı 'aşḳıla serḫôş olan o başlar

---

106 1a ider : iderler T, 1b Ne ḫalâyıḳ bize niçün ta'n urar taşlar T, 4a dillü dilhice anı : dillerince Ḥâlıḳı T, 7 baġrı ṭoludur : şol baġrılu T, 9a ü ne : ne ḫod T.

Şol ḳolı sınıḳ gibi kim sınıcaḳ ağlamadı
Tâ bulunca kendü gibi hem dem ü ḳaldaşlar
Anları gördigi dem derdile çoḳ çoḳ ağladı
Anlar ağlaşdı bile vü döḳdiler ḳan yaşlar
Ḥalḳ aña şordı ki evvel ne içün ağlamaduñ
Didi kim iy ḳavli bütün bî-ḫaber yoldaşlar
Anda ağlasam bana gülüp söger idiñüz
Sayrunuñ ḥâlin ne bilsün ṣağ olan başlar
Dünyede her yaña yoldaş isteyen bulur delim
Lîki biñde bir bulunmaz maḥrem ü sırdaşlar
Çün sınıḳlu eyle kim şınuḳ seyikler sevdigi
Cânını ḳılur fidâ aña ne ḳullar başlar
Umraña dirler ki 'aşḳ u zevḳ u şevḳile geçe
Bir deme degmez bularsız ṣarf olan biñ yaşlar
Ne ḳapılduñ sen bu naḳş u renge iy ṣuret-perest
Kim Ḥaḳuñ 'aşḳında hayrândur ḳamu naḳḳâşlar
Sayesin ẕâtı ṣanan seçmez nîḳabından yüzin
Çün göremez niçe sevsin gün yüzin ḫaḳḳâşlar
Mübtedî ṭağ ağacıdur mürşid ana bağuban
Kim bu dar cehlin ü zerḳin ilm ü iḫlâṣ aşlar
Can ġıdâsı ẕikr ü tesbîḥ ü du'â Kur'ân olur
Ten ġıdâsı nân u kûşt u cerb ü şirin aşlar

---

106 10 a sınıḳ gibi : şınan begi T, 11b gibi : bigi T, 12a ne içün ağlamadun : niçün ağlamazduñ T, 13a gülüp söger idiñüz : gülüp söğüp tañlarduñuz : 14b dünyede her yaña : dünyâda her ne kim T, 15a çün sınıḳdur kendü bile hem şınıḳ yoldaşını T, 17b Ḥaḳuñ : Ḥaḳḳuñ T, 19b dar : zer T, 20b nân u kûşt : bâl yağ T.

21 Çün müẕekkir muḫliṣ ola ḳatı iderse ne ġam
Çün degil [illegible]ıdı ẕikrirden şöhret sâbâşlar
Nefy idüp ġ[illegible]rı göñülden ẕâtını iṣbât ider
Ya'nî şâhı-ş[illegible]in sarâyın süpürür farrâşlar
Ṣûfi-yi ṣâfî şulardır kim ola ḳalb-i ṣafâ
Hîç ḳuduret [illegible]utmaz illâ kâẕib u ḳalmâşlar
24 Ben çü noḳṣ[illegible]ıam var adum Kemâl Ümmî ise
Ad[illegible]la menzi[illegible]le ḳaçan bir olur adaşlar
Yâ Râb ar[illegible]ıl riyâ vü süm'adan göñlümüzi
Her nefesde [illegible]im dilimüz ẕikr iderse başlar

(M137b ; T18b)

107

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Aḫiret devle[illegible]lerine dünyeden ḳaçan yiter
Yolı ḳoyup ġ[illegible]ıla uyan menzile ḳaçan yiter
Ṭogrı yol is[illegible]erseñ uş şeri' ṣırâṭ-ı müstâkîm
Mürşid ü hâd[illegible] gerekse sünnet ü Kur'ân yiter

---

106 1a Ger[illegible]üẕekkir hâliṣ ola ḳatı eydürse ne ġam T, 22b sarâyın süpür[illegible] : sarâyı süpürüp T, 23b dutmaz : ḳatmaz T, 24a var adum [illegible]emâl Ümmî ise : ne var adum Ümmî Kemâlise T, 25a riyâ vü s[illegible]'adan : riyâdan bu katı T, 25b zikr iderse : zikrin idi T.
107 1a dünyeden[illegible] : dünyâdan T, 1b yolı : ḳûlı T, ġûla : fi'le T.

Saña bir yâr isterisen kirtü müşfik mihribân
Ger bilişi bilüriseñ ol ġanî Raḥmân yiter
Evvel ü âhir ḳamu ḳorḳulu yirlerde saña
Ger tevekkül ḳıluriseñ ol yüce Sübḥân yiter
Genc ü mâl isterisen saña ḳanâ'at ḳâfîdür
Rencüñe em ṣorarısañ derd aña dermân yiter
Ṭon u ṭay isteriseñ yekfîn ṭâbût u kefen
Ger sarây isteriseñ ol ḳuru kûristân yiter
Vâ'iẓ ü ṣâmıt gerekse uşta koñşuñ ölümi
Nâṣıḥ u nâṭıḳ gerekse oḳı tut Ḳur'ân yiter
Münkir iseñ hiç senüñle sözümüz yoḳdur bizim
Mü'miniseñ hîç bu deñlü ḥüccet-i bürhân yiter
Her kime kim işbu vaṣf itdiklerimüz yetmese
Ol ṣıfatlu şaḫsa ancaḳ dûzaḫ u nirân yiter
Ger ṭamu isteriseñ tut dünyeyi var sev devşür
Uçmaḳ isterseñ vesîle ḫayrıla iḥsân yiter
Ṭabyeyü bu gülḫânda telḫ u terhoşuñ ol baġda var
Dâ'imî ḫôşdur o taze mîveyi rümmân yiter
Ḳanı fetvâ ḳande bulduñ et yiyüp ḳan içmegi
Iy ḥarâmî ḳo ḥarâmı ḳan eḫî bir ḳan yiter
Ger begiseñ niṣe olduñ sende şeyṭâna muṭî'
Ger ḳûlısañ ḳûlluḳ it kim saña bir sulṭân yiter

---

107 10a Ger tamu isteriseñ göñlini vir dünyâya T, 11a ṭabyeyü : ṭabyî T, 11b Dâ'imî : daḫı T, ḫôşdur : ḫôş dürlü T, 12b iy : ey T, 13a sende : nefsi M,

Ḳamu maḥlûḳa rızḳı ol ḳapudan baḥş olur
Ba'żına düşvâr irişür ba'żına âsân yiter
Teñrinüñ ni'metlerinüñ ḥaddi yoḳ ḳullarına
Kimisi eşkâre irer kimisi penhân yiter
Niçe 'iş ü zîr ü biryân fiḳrile bir yan ġahî
Çevre yaña sapma bire ṭap ki yol bir yan yiter
Iy aṭabbâ-yı zamân iy taḫt u tâc issi size
'Ibreti milk-i Süleymân hikmet-i Loḳmân yiter
Iy bahâdırlar size bu yiter pend ü dâsitân
Mâl-ı Ḳârûnıla zûr-ı Rüstemi destân yiter
Dünye fânî âḫiret bâḳî vü ḥaḳdur bî-gümân
Dehriye ḥuccet bahâr u bağıla bostân yiter
Iy 'aceb görmez mi kim ḳışın bu ölmiş yirleri
Nice ḳılur diri çünkim na-gehân nişân yiter
Her ki ṭoġdı öliser hep bir yire ḥaşr olıser
Kimisi ḫandân irer anda kimi giryân yiter
Ḳadre irmeḳ dileriseñ ḳadrini bil 'ömrüñüñ
Żâyi' itme kim sana ol kimyâ-yı kân yiter

---

107 15b Ba'żına düşvâr irişür ba'źına âsân yiter T, 17a : ey T, 18a Iy bahâdırlar begler size pend-i dâsitan T, 1 zur-ı biliñ T, 20a görmez mi kim : görmezmisin kim T, 21a h : her T, 21b kimi : kimisi T, 22a irmek dileriseñ : ger irm dilerseñ T, 22b Bize sünnetdir cemâ'at âyîn ü erkân yiter T

Resm-i 'âdet dünyede çoḳ dürlü milletler delim
Bize sünnetdür 'cemâ'at âyin ü erkân yiter
Her kişi bir dîn ü meẕheb dutar illâ ki bize
Şeri' Aḥmed dîn-i Islâm meẕheb-i Nu'mân yiter
Ehl-i bid'at soḥbetidür zehr-i ḳâtil dünyede
Her ki tiryâḳ ister aña meclis-i 'irfân yiter
Emr-i Ḥaḳ sürer her ehlin ehline ḳavuş durur
'Alim-i dânâ bilür hem câhile nâ-dân yiter
Bülbüle bülbüller ile uçmaġa uçmaḳ bes est
Bayḳuşa bayḳuşlarıla durmaġa vîrân yiter
Iy yalân söylemezem diyüp yalan da'vîḳılan
Saña şol işitdügüñ söyledügün yalan yiter
Biñ yıl ölümden ḳaçarsañ çâre yoḳ ḳurtulmaġa
Bir gün arduñdan ecel sehengi nâ-gehân yiter
Ne bu yir Ḳa'rîn Neccâşi vü Ḳayşer ṭoldurur
Ne bu çarḫuñ ḫarcına Kisrâ vü ne Ḳayşer yiter
Müsrif olma var ḳanâ'at ḳıl ki şol it nefsüñi
Bir 'abâ ḳaftânıla bir pâre ḳuru nân yiter
Ne ḳadar çoḳ virüriseñ nefse hîç ṭoydum dimez
H rsa ne Milk-i 'Acem ne Mâl- Hindûstân yiter
Hey emîn olma ṣaḳın düşmenlerim yoḳ dime kim
Saña düşmen mâl ü nefs ü 'avrat u oġlan yiter

---

107 24a her kişi bir yerde bir meẕhep ṭutar ammâ bize T, 25a dünyede : dünyâda T, 26a Emr-i Ḥaḳ : Ehl-i Ḥaḳ T, 27a bes est : best T, 27b durmaġa : ṭurmaġa T, 28a iy : ey T, 28b saña şol : şol saña T, 29a Biñ yıl : biñ T, 30a ḳayşer : ḫâḳân, T, 33b mâl : ḥâl T.

Geç bu ḳöprüden Kemâl Ümmmî ḳaç ol dostdan yaña
Yoḫsa ardıñdan ḥarâmî leşkeri şeyṭân yiter
Şoñ nefesde canıña yoldaş olmaġa senüñ
Teñriden tevfîḳ irerse dînile îmân yiter

(M140b ; T27b)

108

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

'Aşḳıla her kim viṣâlin isterise yarınuñ
Fazl olur her varlıġından bu günüñ hem yarınuñ
Żâtı gören şanas n deryâya îrem katresin
Ḳodı hem naḳḳâşı bulan naḳşını divarınuñ
Uçmaġa ḳılmaz naẓar hem ṭamudan itmez ḫaẓar
Ḳanḳı ḳûl kim 'âşıḳıdur pâdişâh dîdârınuñ
Sen daḫı Allâh içün ḳıl 'âşıḳısañ ṭâ'atı
Ne ḳıl uçmaġın umup ne ḳorḳusı-çün nârınuñ
Iy kişi ḳıl her işi lillâh fî'l-lâh bî-ġaraż
Bir merżudur ol ġaraż kim ḥallî yoḳ düşvârınuñ
Şaḳladın baġdâdı içinde 'amel zenbîlini
Düşmesün cengine sermâyen riyâ 'ayyârınuñ

---

107 35a olmaġa senüñ : ḳoldaş olmaġa T,
108 1a Varlıġından kat' ol imdi hem bugün hem yarın T, 2a żâtı gören sâyesiz deryâyı gören ḳatresiz T, 3b dîdârınuñ : dizarınıñ T, 4b ḳıl : hû T, 5b ḥallî : ṭalli T, 6b cengine çengine T.

Dem be dem ṣuvarmayınca çeşme-yi iḫlâs ile
Yemişi bitmez 'ibâdet bağınuñ eşcârınuñ
Devlet anlaruñ ki ḳadrin bile żâyi' ḳılmaya
Furṣatını tevbe vü tevfîḳ-i istiġfârınuñ
Gel bu ġaflet panbuġını cân ḳulaġından çıḳar
Tâ ki ma'nîsin ṭuyas n evliyâ esrârınuñ
Mâl u faẓl u câhıla dünyâda ḫôd-bîn olma kim
Gey metâ'ı meskenetdür âḫiret bâzârınuñ
Bil ḳavî bünyâd anuñdur kim beḳâ mülkin yapar
Pâyidâr olmaz binâsı fânî ev mi'mârınuñ
'Aşıḳa ma'şûḳ yolunda âr u nâmûs perdedür
Terkin urmayınca yâre kimse irmez 'ârınuñ
Gûr ḥisâbından 'aẕabından ḳılursanuz ḥaẕar
Pes ḳanâ'at ḳılıben az nesne ile yarınuñ

Evliyâ vü enbiyâ ne yedi içdi geydise
Siz daḫı anı yiyüñ içüñ anı geyüñ ṣarınuñ

---

108 8a k lmaya : itmedi T, 8b tevfîk-i : tevkik M, 9a panbug n : penbesini T, 13a hisâb ndan T'de yoktur, 13b ile yarınuñ : bile barınuñ T, 14a Enbiyâ vü evliyâ ne yidi geydi içdise T, 14b yiyüp içün : için anı geyin T, 13 ile 14.beyit T'de yer değiştirmiştir.

Kimse hiç âzâd u fârig̱ ṣâd u ḥurrem olmadı
Ġuṣṣaṣından geçmeyince rûzînuñ ṭavarınuñ
Zikr ü fikr ü cidd ü cehd ü ṣıdḳ u 'ışḳ u zevḳ u ṣevḳ
'Âdeti vü azıg̱ıdur 'aṣḳ eri bî-dârınuñ
Miḥneti ṭarta kime kim râḥat-ı ebed gerek
Niʿmeti arta eger ṣükrin bilürse varınuñ
Her ki dermân isterise derd ḳılsun iḫtiyar
Zîra kim tîmârı dertdür 'aṣḳ eri bîmârınuñ
Ḳahr-ı düşmenden ḳaçan bulmadı bulmaz luṭf-ı dost
Gül seven bülbül gibi zehmîne kalmaz hâr nuñ
Ġadr u mekr u sihre düşmeñden ṣaḳınġıl iy'azîz
Terkin ur gaddârınuñ mekkârınuñ sehhârınuñ
Ġaybetinden geç bu ḫalḳuñ 'aġzıñı yum·gözüñ aç
Heybetinden ḳorḳarısañ dü cihân cabbârınuñ
Münkirüñ inkârınuñ yoḳdur ziyânı kimseye
Kendüyedür aṣṣısı hem mü'minüñ iḳrârınuñ
Ḫayr u şer kim ne gerekse girü anı biçiser
Dânesi ġayrîne degmez kimsenüñ anbârınuñ
Ekmedin biçem diyenler aḥmaḳ olur zîrâ kim
Tek ekenler biçebilsün ḫâṣılın a'mârınuñ

---

108 15b rûzînuñ : rızḳınıñ T, 16a 'ışḳ : 'aṣk T, 16b 'âdeti ü : 'âdetidir T, bî-dârınuñ : bimârınıñ T, 17, 19 ve 20. beyitlerin T'de yerleri değişik yazılmıştır. 17a râḥat-ı ebed : tâ ebed râḥat T, 17b eger ṣükrin bilürse : gerek ṣükrini bilse T, 19a luṭf : vaṣl T, 20a iy : ey T, 20b gaddâr nuñ mekkârınuñ : mekkârınuñ gaddarınuñ 21b dü cihân : yir ü gök T, 23a girü : yine T, 24a ekmedin : ekmeden T.

Hiç beḫîl uçmaġa girmez zâhid olursa daḫı
Aṣṣısı yoḳdur seḫâsız ṭâ'at-ı ezkârınuñ
Bu degirmende gelenler ögünür dün gün hemân
Farkı yoḳ arpa vü ṭaru buġday u çavdarınuñ
Derdüñ olduḳça devâ Ḫâlıḳdan .. iste kim müdâm
Nef'î yoḳdur saña ḫalḳuñ ḳılduġı tîmârınuñ
Dâ'im añ yazuḳlaruñı âhıla dök göz yaşın
Zârı ḳıl kim ol işiñde ḳadri ḫoşdur zârınuñ
Bülbül isen gel temâşâ ḳıl ma'ânî bağını
Gülleri bu ma'rifetdür cem'iyet gülzârınuñ
Bâġubân bul ṭağ aġacı gibi olma kim anuñ
Terbiyetsiz bitdügi-çün ṭadı yoḳdur barınuñ
Her kimüñ kim 'ilmi birle ḥilmî yoḳ ḳılmaz 'amel
Ḫalḳa hiç te'sîr yoḳdur pendinüñ güftârınuñ
Ol ki sever düşmenini genc ṣanur rencini
Vay zihî eyle kim adın mâl urupdur mârınuñ
Ademi murdâra hergiz ṭâlib olmaz illâ kelb
Terkin urdı dîn eri dileyen dinârınuñ
Ḳande kim señ cîfe bulsa yir yermez ḥırsıla
Hiç katında farkı yoḳdur müsmil ü murdârınuñ
Dünyâ sevmek her ḫaṭânuñ başıdur dir Muṣṭafâ
Terk it anı ger dutarsañ hükmini ahbârınuñ

---

108 26a degirmende : degirmene T, 26b ṭaru buġday : buġday ṭaru T, 27a müdâm T'de yoktur. 29a bul : ol T, ṭadı : dadı T, 32a genç : gence T, 33b dîn : dînin T, 34a kim sen : ḳarga T.

Andan umarsañ şefâ'at zâyi' itme sünnetin
Ümmetiseñ ol ḳamu 'âlemlerüñ muḫtârınuñ
'Aşıḳam dirisin girü dünyâ seversin cânıla
Kirtü 'âşıḳlar sever mi ġayrını dildârınuñ
Sevmezem dirsin yâ neyler sende bu ḥırs u ṭama
Çün çıḳarasın göñülden mihrini aġyârınuñ
Ṣadıḳ oldur kim ḳamu da'vîde ma'nî göstere
Kâẕib oldur kim sözine nisbeti yoḳ ḳârınuñ
Kişiler var kim dem urur cân u başı terk itmege
Lîki ḳıymaz bir teline cübbe vü destârınuñ
Bu Kemâl Ümmî gibi aġyârı sevmen siz daḫı
Yâri isteñ mâsiva'l-lâh sevgüsinden arınuñ
Her ki bu gün gördi yarın ol görür yarın daḫı
Gözüñ aç kim bu günü ki göre durur hem yarınun

(M144b ; T54a)

109

Velehu Eyzân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Ġâfil olma dürişigör dün ü gün ol ferdile
Ol Ḥaḳı zikr eyle dâ'im ṣıdḳ u 'aşḳ u derdile

---

108 40b teline : kılına T.
109 1b Ḥaḳı : Ḥaḳḳı T, u 'aşḳ u : iḫlâs T.

Cân u gönülden gerekdür Ḥâlıḳı zikr eylemek
Yoḫsa yâ Allâh dimeklik geñez olur her dile
Derdimend olmaḳ dilerseñ iste ṣâḥib derdi bul
Ṣoḥbet itme 'uzlet eyle dünyede bî-derdile
Ḳıl münâfıḳdan ḥaẕar ṣoḥbet mü'eṣṣirdür ṣaḳın
'Ömriñi ṣarf it hemîşe her muvâfıḳ merdile
Düşmeni ḳo dostı iste pâk-ı 'uryân ḳış u yaz.
Kim ecelsiz kimse ölmez yolda ḫâr u verdile
Degme gül ḥammâm içinde gör ne ḳoḳar gül gibi
Hem-niçin oldı meger kim bir niçe gün verd ile
Bâzâra varma varursañ toġrı bir 'aṭṭâra var
Rûzıñı virüp çeb olma müşkile çekker dile
Çıḳ şu nâ-kesler yolundan kim giresin cennete
Mâlıñı vir Ḥaḳ yolına hem-dem ol cömerdile
Ḳanḳı yâr kim yoluña cân virmege da'vî ḳılur
Akça cândandur sen andan ṣına evvel zerdile
Dünye ḫalḳı mansıb şâdı dilerse Teñriden
Göñlüñi sen dertlü iste göziñi hem ter dile

---

109 5a iste pâk-ı 'uryân ḳış u yaz : gözle pâk u 'aşḳ bâzla T, 5. beyit ile 6. beyitler T'de yer değiştirmiştir. 5b hâr u verdile : hâk u derdile T, 6a Degme gül : degmegil M, 7b virüp çeb : diyü çebâb T, 8a giresin : iresin T, 9a yâr : 'âşıḳ T, ḳılur : ḳıla T, 10a dünye : düñyâ T, 10b gözüñi : hem göziñi T.

Tevbe ḳıl yazuḳlarıña âhıla dök göz yaı n
Yuya Allâh ḳorḳusından beñziñi hem zerdile
Sen Kemâl Ümmî saña gel da'vîye ma'nâ gerek
Yoldaı olma ḥaldaş olma merdiseñ nâ-merdile
Ṣağır u gözsüze işit gör dimekden aṣṣı yoḳ
Çün eşer ḳılmaz naṣîhat degme bir mermer dile

(M145b ; T40a)

110

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Teñriñi zikr eyle dâ'im dil sana fermâniken
Tevbe ḳıl ḳamu günâhuñ derdine dermâniken
Dostı şâd eyle velî ḳıl düşmeni ḫôr u ḥacîl
'Adl ü dâd eyle vücûduñ milkine sulṭâniken
Zâyi' itme her nefes kim çıkar aġzuñdan senüñ
Ḳıymeti yir gök ṭolusı lü'lü'-i mercâniken
Naḳdiñi vir bir metâ' al kim zîyân itmeyesin
Anda yoḫsul olma bunda bay u bezirgâniken
Elde furṣat var iken zinhâr itme fevt
Key ġanîmet gör saña her müşkil ıı âsâniken
Anda varup irmek isterseñ dükenmez varlıġa
Bunda al yoḳluḳ kumâşın râyigân erzâniken

---

109 beyit T, 54a'da yer almıştır. 13b Çün naṣîḥat ḳılmaz eşer degme bir mürdedile T.
110 6. beyit T'de yoktur.

Iy cevâhir gencini ṣaḳsı bahâsına ṣatan
Ḳaṭreye sen niṣe muḥtâc olasın 'ummâniken
'Aḳılıseñ nef' ü żardan ḫayr u şerden ḳıl temiz
Nefs-i ṣeytâna ḳûl olma bende-yi Sübḥânıken
Niçe bu mekkâre murdâra müştâḳ olasın
Ṭalibüñ ḫôr u ḳuṣurı cennet-i rıḍvânıken
'Ibretile baḳ cihâna gör ki bu virâneler
Ne ḫarâb olmış yatur her yir âbâdâniken
Kimyâ bilen niçün bî-kâr u muḥtâc ola ac
Hey dürüş ḫôş gence iriş çevre yanuñ kâniken
Bil bu 'ömrüñ yazınuñ ḳadrini olmadın ḫarâb
Dir zehîre ḳor baġuñ pür mive-yi rümmâniken
Sözüne ḥâyat çün görürsin yir yüzin güz yelleri
Niçe bozar taze vü ter gülşen ü bostâniken
Ṭaş u ṭoprak arasına girmedin şükrini ḳıl
Altıña yir döşek ü üstüne gök seyvâniken
Ġâfil olma al elüñe furṣatun çevgânını
Urıgör devlet ṭopını dört yanuñ meydânıken
Ḥayf eger bu ẓulmet içinde ṣusuzen ölesin
'Ömrüñ ırmaġı revân pür-çeşme-yi-ḥayvânıken
Mürg-i rûḥı hôş ṭut ikrâm eyle uçup gitmedin
Bu ḳafes cismüñde bir ḳaç gün nefes mihmâniken
Ṭâ'ata ṣarf it ḳamu a'żânı ölmedin tehî
Gel yola gir menzile ir ḳâlıbun pür-câniken

---

110 8b Sübḥânıken : sulṭânıken T, 9. beyt T'de yoktur, 12b mive-yi : meyve-yi T, 14a ṭoprak arasına : toprağa T, ḳıl : bil T, 16. beyt m'de yoktur.

Ṣaġlıġuña ṣâd olup gülme çok aġla kim bu çarḫ
Niçeleri 'âḳıbet giryân ider ḫandânıken
Ġırre olma bu cihânuñ mâlı milki câhına
Kim niçe câh issi gördüñ çâha girür ḫâniken
Yirde çoḳ serkeşleri maḥbûs idüpdür bu felek
Pehlüvân Behrâm gör kim Rüstemi destâniken
Vüs'i ṭâḳat yetdügünce aç ṭoyur yalın ṭonat
Ṣol kerîm içün ki ṭonlar ṭonadur 'üryâniken
Ol ġanî vehâba şükr it kim seni besler müdâm
Rızḳıñu kesmez her işüñ zillet ü 'iṣyânıken
Gör büyük aydın cihânda niçe niġmetler virür
Saña ol ḳarañu dar yirde zevâdañ ḳânıken
Geç bu dünya köprüsinden ḳaçagör dostdan yaña
Yoldaşuñ islâm u îmân tevbe vü Ḳur'âniken
Ol 'ademden 'âleme ṭartup seni âdem ḳılan
Ṣâha ḳûlluḳ ḳıl ki dânâ eyledi nâ-dâniken
Öldürüp girü diri ḳılmaġa ḳâdirdür ne şek
Ol yoġiken var idüp pîr eyleyen oġlaniken
Bir iş itme kim dönesin girü ḥayvândan yaña
Bir 'amel ḳıl kim melekden giçesin insâniken
Iy ḫarâb evde şarâb u 'iş ü nûş iden delü
Hîç serâb ardınca yalan ḳanamı 'atşâniken

---

110 19a ṣâd olup T'de yoktur, çarḫ : çarḫ-ı felek T, 20b girür girdi T, 24b dar T'de yoktur, yirde : yirde kim T, 25b u îmân : dîn ü M.

Yazuğı ḥadden göçürme 'aybuñı bil key ṣaḳın
Ḥâlıḳa dön ḫalḳa rüsvây olmadın pinhâniken
Niçe bu düşmenlerile ḥaşr olup fısḳ idesin
Seni ol dostdan irüren hayrıla iḥsâniken
Acısın yarın ayılıcak ṭuyasın kim bugün
Cânıña zehmi urursun serḫôş ḫayrâniken
Ah eger bu dirlik içre ölesin Ümmî Kemâl
Gidesin biñde bir işüñ bitmedin noḳṣaniken
Iy ḳamu ḳalmışlara feryâd iden ḳuvvet viren
Nâ-tüvân u 'âciz u bî-çâre ser-gerdâniken
Ol Ḥabîbüñ Muṣṭâfa vü Müctebâ vü Muḳtedâ
Ḥürmeti-çün 'âḳıbet ṣâd it bizi giryâniken

(M148b ;)

111

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Gel berü ṭâlibisen kim bulasın Ḥây u Ḳâf
Içiñi pâk eyle gitsün ṣirk ü ṣübhe ṣîn ü kâf
Göñlüñi kibr ü riyâ ġavġalarından ḫâlî ḳıl
Tâ ki lezzet vire saña çille ḫalvet 'itikâf
Kendü ilüñde dilersen ḥacc u 'umre müjdini
Luṭfıla virân göñüller Ka'besin eyle ṭavâf

---

110 31.beyit T'de yoktur. 32a ayılıcaḳ : ölicek T, 34a iden : iren M.
111 1a Ḥây u ḳâf : mezâḳ M.

Çünki mâlıñ düşmenüñdür terkin ur kim ola dost
Şol kadar rızḳ iste Ḥaḳdan kim ola sañа kifâf
Genc ü pünhân bulduñısa zayi' eyleme ṣaḳın
Çünki müflisin ḳo urma zerḳile bî-hûde lâf
Ṣad hezârân kârubân bu yolda cân virdi henüz
Kim birisi menzil aldı bu yolı ṣanma güẓâf
Kimse hîç sîmürge irmez irmeyince hüd hüd
Pes ne bilsün degme ḳuş kim ḳancarudur kûh u Ḳâf
Ger Ḥaḳa irmek dilerseñ batıl işden tevbe ḳıl
Muṣṭafâ ṣer'îni ṭut kim ḥaḳ Nebîdür bî-ḫilâf
Bir 'amel ḳılgıl ki yarın derdiñe dermân ola
Ḥażrete ḳarşu ṭurıcaḳ her ḫalâyıḳ ṣâf ṣâf
Ol Ḥabîbüñ ḥürmeti-çün yâ âmâne'l-ḫâ'ifîn
Bu Kemâl Ümmî ża'îfüñ ṣuçını sen ḳıl me'âf
Biz yazuḳlu ḳûllarını cümle îmân ehlile
Dünyede vü âḫiretde neccîna mimmâ neḫâf

---

111 4a ola dost : dost ola T, 5a zayi' eyleme ṣaḳın : key saḳın eyleme fâş T, bî-hûde : beyhûde T, 6b Kim biri menzile yetdi yolı ṣanmanuz güzâf T, 8a Ḥaḳa : Ḥaḳḳa T.

(M149b ; T57a)

112

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Ihtiyârıñ ḳomayınca iḫtiyâr olmaz kişi
Iżtırârıdur ki ḳûlda iḫtiyâr olmaz kişi
Iḫtiyâr-ı küllî ol fa'âl u muḫtâruñ durur
Cüz olanda cüz ḳuṣûr ıżtırâr olmâz kişi
Baḫt u devlet Teñridendür kime dilerse virür
Kendi cehdi birle dâ'im baḫtiyâr olmaz kişi
Vüs'i ṭâḳat yetdügünce ṭâ'at u taḳvâ gerek
Fârigˇ ü baṭṭâl oturmaḳ zinhâr olmaz kişi
'Âşıḳ oldur kim işin ma'şûka ısmarlar ḳamu
Yoġ u fânî olmayınca bâḳî var olmaz kişi
Baḥr-i vaḥdetde bu keşret mevcinüñ pâyânı yoḳ
Ġarḳ olur baḥrile anda kim kenâr olmaz kişi
Ḥaḳ ne içün yaradursa añа ḳılur ḫalḳı ḫarc
Çarḫuñ envâ işlerine intîẓar olmaz kişi
Yirde gökde ḳamu ḫalḳuñ Ḫâlıḳı Rezzâḳı bir
Kim ola kim Rabbi ol perverdigâr olmaz kişi
Külli ıey'in hâlıḳudur Ḥaḳ bu her nesne helâl
Olıser illâ hemân ol Kirdigâr olmaz kişi

---

112 1a iḫtiyârıñ : iḫtiyârı M, 2. beyit T'de yoktur. 3b Cehdi birle dâ'im : cehdile cihânda T, 6. beyit T'de yoktur. 7, 8 ve 9. beyitler T'de yoktur.

Muṣṭafâ dünyâya köpridür geçün yapman didi
Ḳöpri üstünde 'imâret pâyidâr olmaz kişi
'Aşḳ u 'aḳl u cân u dil ü bünyâdı bâḳî ḳalmış
Yoḫsa muḥkem bâd u ḫâk u âb u nâr olmaz kişi
Od u şu yel ṭoprak u muḫâlifdür birbirine
Bunlaruñla ten binâsı üstüvâr olmaz kişi
Ḳanḳı 'iş ü nûş şâdı şoñı nîş ü ġam degil
Ḳanḳı dernek ṭaġı luben târ ü mâr olmaz kişi
Ḳanḳı ṭatlu balı la yoḳdur bile aġu belâ
Kankı gülüñ çevresinde bunca hâr olmaz kişi
Ḳanḳı hûy u ḫâyı la dirlik dirilen olmadı
Ḳanḳı bayuñ vay vayı mâlı mâr olmaz kişi
Ḳanḳı mün'im ni'meti vü 'işreti vü milketi
Şonra gördi mûr u mâr u teng u târ olamaz kişi
Ḳanḳı dügün der-peyince vâḳi' olmaz dürlü yaş
Ḳanḳı gencüñ şonı renc ü âh u zâr olmaz kişi
Ḳanḳı câh u manşıb ehli câha girmez 'âḳıbet
Ḳanḳı şâh u bendenüñ ḫâkı ġubar olmaz kişi
Ol beḳâ sulṭanâ cehr it kim ḳûl olıbilesin
Bu fenâ dünyâda ârâm karâr olmaz kişi
'Işk-ı bâḳî isteriseñ âḳıbet milkine göç
Bu fenâ dünyâda ârâm ḳarâr olmaz kişi

---

112 12. beyit T'de yoktur, 15a hûy u hâyıla T, 15b vay vayı : vayası vay M, 16. beyit T'de yoktur. 17.beyit ile 15. beyit T'de yer değiştirmiştir. 17b gencüñ : nencüñ T, 18 ve 19b T'de yoktur, T'de 20b yerine 19b yazılmıştır, 20a 'ışḳ : 'aşḳ T

Çün bu ḳamu nesnenüñ lâ-büd zevâli ż ıddı var
Hîç leyâlî var mı kim aḫir nehâr olmaz kişi
Bunda kaḥra ṣabr idenler anda luṭfa irişür
Zîrâ hîç ḳış yoḳ ki âḫ ir nevbâhar olmaz kişi
Bir bahâr iste ki anuñ ṣoñucı leyl olmaya
Bir bahâr iste ki anda ḳış u ḳar olmaz kişi
Ni'meti dâ'im ṣafâ âb u havası mu'tedil
Anda ġayet derd ü kerd ü berd ü ḫâr olmaz kişi
Ṭoġrı yâr iste ki uġrıdur ṭabî'at key şakın
Mürde-diller meclisinde merdi-gâr olmaz kişi
Serd ü bî-derdüñ işi şerr ü işi bî-şerm olur
'Kerm ü nermüñ hemnişini şer mesâr olmaz kişi
'Aşḳ u derdüñ derdin içen müst eylemez iy ḥerîf
Ayran içen mest ü ḫayrân u ḫumâr olmaz kişi
Yirine diken diken vaḳtinde ḥâṣıl diremez
Acı aġu aġacından ṭatlu bar olmaz kişi
Ḳabiliyetsiz ögüt tutmaz ḳurı yirde sükût
Hem ḳavaḳda alma vü ḫurmâ enâr olmaz kişi
Şûr u dikenlü yeri ḳurutmak evlâdur deḫî
Ḳatı ṭaş şuvarmağıla lâle-zâr olmaz kişi
Âdemi ṣuretde çoḳ illâ ki hîç ma'nâsı yoḳ
Azdan azdur her bir ilde sad hezâr olmaz kişi

---

112 21 ve 22. beyitler T'de yoktur. 24. beyit T'de yoktur. 26a işi şerr ü işi bî-şerem olur : hemîşe işi şûr u şer durur T, 27. beyit T'de yoktur. 28a Yerine vaḳtinde ḥâṣıl diremez diken diken M. 29a ḳabiliyyetsüze ögüt ḳurı yerde çoḳ sükût T, 30 ve 31. beyit T'de yoktur.

Her bi-kârda ḥüsn ü zînayâ her deñizde bir ṣadef
Her ṣadef'de daḫı dürr ü ṣâhûvar olmaz kişi
Her beg âdlûlar meşelde bir degil sulṭânıla
Her beg âdlûlar cihânda ṣâh-suvâr olmaz kişi
Câhıla ne faḫr ola bu mâl u milki câhıla
Zîrâ kibr ü 'ucbıla hîç iftiḫâr olmaz kişi
Ḥaḳ Resûli Faḫr-i 'Âlem faḳrıla faḫr idicek
Pes faḳîre faḳr u fâḳa 'ayb u 'âr olmaz kişi
Ehl-i ma'nî mu'teberdür âyet-i aḫbârıla
Cehlile da'vî kılana i'tibâr olmaz kişi
Nâme ḫûn ehl-i irer yâ ehl-i dânış nâme kim
Dünyede 'ilm ü seḫâsız nâmudar olmaz kişi
Fâsıḳ u câhil baḫîlüñ mâdihi kezzâb olur
Fısḳ u cehl ü buḫlile medḥe yarar olmaz kişi
Mâl içinde siz ü ben ḫâlini ṣâḳî eyleyen
'Aḳıbet ṣarrâf öñünde kem 'ayâr olmaz kişi
Tevbekârı aṣfîyâdur tevbekârı etḳiyâ
Tevbekârân maḥremi her nâ-bekâr olmaz kişi
Ḥaḳdan artuḳ kimseden umma Kemâl Ümmî vefâ
Çün faḳîre dünye ḫalḳı sâzıkâr olmaz kişi
Terk ü baḫtuñ rûz u raḫtuñ varmı 'âlem ṭolu dost
Mâl u milkiñ yoḳmı saña kimse yâr olmaz kişi
Ni'met ü ṣâdî deminde ṣad hezâr olur velî
Ġuṣṣa vaḳtında birisi ġam-güsâr olmaz kişi

---

112 32,33,34,35,36,37,38,39 ve 40. beyitler T'de yoktur, 41a ummâ Kemâl Ümmî : Kemâl Ümmî umma T, 41b ḫalḳı : ehli T, 43a hezâr olur velî : hezârân dost olur T.

(M153b ; T29a)

113

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Iy göñül sen bu vefâsız dünyeden uşanmadun
Dirligiñ ġafletde geçti hiç ölümüñ şanmadun
Niçe bir bu cürm ü 'işyân ḳanı Allâh ḳorḳusu
Bî-ḥayâlık senden oldı kimseden utanmadun
Her gice ser-ḫôş u ġâfil her seḥer maḫmûrsun
Iy dirîgâ sen bu ġaftet sücisine ḳanmaduñ
Çün ṣanâ'at oldı saña yimeḳ ü içmeḳ ḥarâm
Hîç ḳanâ'at şerbetine barmaġuñı banmaduñ
Başuña ol baḫt-ı devlet tâcı ḳaçan urıla
Beliñe çün zühd-i ḫizmet ḳuşaġın ḳuşanmadun
Çün ḳulavuzsuz yürürsin yoldan azsañ ṭanmıdur
Işledügün ıçı niçün bir uluya ṭanmaduñ
Bunca mâl u câh içinde içinde ḥâşılıuñ cürm ü günâh
Iy ḥayf kim geçdi 'ömrüñ key 'amel ḳazanmadun
Dün ü gün hiçe satarsın bu ömür sermâyesin
Hey seni aldadı dünyâ ṣanma kim aldanmaduñ
'Aḳla uysaydıñ dutayduñ Ḥaḳḳa ḥaḳdur dir iken
Meger kim sen nefse uyduñ Ḥaḳ söze inanmaduñ

---

113 1a vefâsız dünyeden : sen bu cihândan âh kim T, 4a ṣanâ'at old saña : saña oldı ṣanâ'at T, 6a yürürsin : uçarsın T, 7a câh : sâl T, 7b kim : ki M, key : bir M, 9a dutayduñ : tutarıdıñ T, 9b meger kim sen : eyle sanma nefse T.

Her zamân fısḳ u ṣaḳâvet ehlinüñ hem rengisin
Bir nefes ehl-i sa'âdet rengine boyanmaduñ
Niçe kez urdı ṭapanca saña bu çarḫ-felek
Iy göñül sen key delüsin kim henüz uṣlanmaduñ
Mevt yeli esmezden öñdin tevbe ṣuyunda yunup
Meskenet ṭoprağı içre aṣḳ odına yanmaduñ
Bu Kemâl Ümmîyi bârî ṣol kârubândan ḳalmasun
Çünki sen ġâfil yatursin uyḫudan uṣanmadun

(M154a ; T8b)

114

Velehu Eyżân

Iy göñül bu dünye mâlın sen saña eyleme pût
Ger ḥaḳîḳat mü'miniseñ dünyeyi ḳo dîni ṭut
Ilerü azıḳ bulunmaz hem ṣu yoḳtur bundal al
Belki taḳvâdur bu yolda yol erine zâd u ḳût
Sen bu dünyâ ṭarlasında ḫayr tuḫmın ṣaçagör
Tâ ki 'uḳbâ ḫirmeninde degme daneñ ola mût
Ḫayr u ṣer kim ne ḳılursa anı bulur bî-gümân
Her ne ekse anı biçer buġday u arpa noḫût
Bu ḫarâbı sen 'imâret ḳılmaġa meṣgûlisen
Niçe kim 'ömrüñ binâsı ḳaḫṣayup oldı yemût

---

113 11a ṭapanca : ṭabanca T. 13a ṣol M'de yoktur, 13b uyḫudañ uṣanmaduñ : uyḳudan uyanmaduñ T.
114 4a ṭuḫmın : toḫumın T, 4b M'de yoktur.

'Adem iseñ ol bekâ milkinde ur bünyâdıñı
Kaṣrıñı bu fânî eve yapma miṣli 'ankebût
Nice ḥayvânsın ki senden menfa'at görmez kişi
Ya ne insân kimsin sende yoḳ durur ḳorḫu vü ût
Bal u yaġ cerb ü şirinile beslersin teni
Niçe ekmezsin şunı kim mâr u mûra olma ḳût
Ten murâdın terk idüben câna uy kim 'âḳıbet
Mevt iricek fevt ölür ten illâ cânın lâ-yefût
Ġafletile ne yatarsun ṭur ur u dirlik diril
Şundan öñdin kim ölesin sinin üzre bite ot
Sen niçün ẕikr eylemezsin anı her şey ẕikr ider
Yerde gökde berr ü bahr u vaḥş tayr neml u hût
Ayet ü âḫabârıla ṣâbit durur kim bu cihân
Bâ-cefâ vü bî-vaḳâ vü ömrümüz hem bî-ṣebût
Sen henüz ġâfil yatarsun ṭañ namâzın ḳılmaduñ
Geçdi gün ḳıldı cemâ'at yatsuya oḳur ḳunût
'Aḳıl seni Ḥaḳḳa iletir nefsü baġlar bâṭıla
Zeyrek iseñ oyunda 'aḳla aldan nefsi üt
Ḳarga gibi öteniñ ancaḳ naṣîbi cifedir
Ger saña gülşen gerekse imdi bülbül gibi öt
Çün bilürsin ataña vü anaña hem ḳavmüñe
Ḳalmadı hem ḳalmayısar saña daḫı işbu yurt
Ṭâ'ata ṣarf it saña fermâniken her 'uẓvuñı
Ölmedin ol gûr içinde pâre pâre pût pût

---

114 16a hem ḳalmayıser saña daḫı iş bu yurt : saña daḫı ḳalmayısardır bu yurt T, 17. beyit T'de 9b/2 de yer almıştır 18a menzilde : meclis T.

18 Her ki bu menzilde ḳondı göçiserdür 'aḳıbet
Göçmez ü ḳonmaz kimdür ol Ḥakîm u lâ-yemût
Sen bu zaḥmetler evinde râḥat umma iy delü
Hergiz aġu aġacında bite mi ḫurmâ vü tut
Kimsenüñ suçında ḳalma kim senüñ ola me'âf
Kimsenüñ göñlüñ yıḳarısa ḳaḳıma ṣabr eyle yut
21 Şöhret ü ḫıl'atlaruñdan faḫr iderseñ 'âr ola
Şöhretüñ âfetdür âḫir ḫıl'atuñ bir ḳaç çaput
Ger beḳâ dirlik dilerseñ ölmekden öñdin ölegör
Kim Resûlu'l-lâh buyurdı mutû ḳable en temût
Var Kemâl Ümmî bu pendi sen saña vir fâriġ ol
Ḳâl u ḳîlda ḳâlı hâle degşürüben ḳıl sukût
24 Ger Ḥaḳâ inanduñısa dâḫı maḥşer günine
Söylerisen ḫayr söyle yoḫsa dâim ol ṣamût
Şoñ peşîmân aşsı ḳılmaz ġâfil olma tevbe ḳıl
Ḥâzır ol kim hem saña vü hem banadur bu ögüt

114 22a ölegör : öl T, 23a fârigġ ol : ḫalḳı ḳo T, 23b Ḳâl u ḳılda ḳalma ḳâlı ḥâle degüşür ḳıl sukût, 24. beyit T'de yoktur, 25b bu ögüt : bu yut.

(M157b)

115

Velehu Eyzân

Key sakın almayasın âhını dervîşlerüñ
Ki bir ahı eridür ahını dervîşlerüñ
Ṣıma göñlini kim çalabuñ manẓarıdur
Giçi sanma ulu dergâhını dervîşlerüñ
Tolu genc isterisen boş dime virâneler
Ki bilen gûhu sayar gâhını dervîşlerüñ
Gerek Allâh içün ol dostlarını daḥı seve
Ṣunı gerçek sever illâhını dervîşlerüñ
Ayru sanma buları bir nefes andan dün ü gün
Bilebil ḥakkıla her gâhını dervîşlerüñ
Bularıñ hüd hüdi avda niçe ṣâh-bâz tutar
Leşe konmaz arıdur ṣahini dervîşlerüñ
Göziñi irme yüzinden bularuñ kullugın it
Ki göresin o ṣehnişâhını dervîşlerüñ
Ṣu kadar sevgülüdür dosta büker kim kûl ider
Ḳapusında bu cihân ṣâhını dervîşlerüñ
Bu fenâ câhı ḳamu câha sayar hiç bilür
Görebilen o bekâ câhını dervîşlerüñ
Kim göñül gözile cân kökine kılmasa nazar
Niçe görsün ḳamer ü mâhını dervîşlerüñ
Ġayr fikrin bular gönline koymadı velî
Teñri ẓikri açar efvâhını dervîşlerüñ

12 Çoḳ olur keşfi kerâmât u vilâyetleri liki
Yoḳ olur kâẕib ü kâhini dervîşlerüñ
Bu Kemâl Ümmî sever cân u göñülden ḳamusın
Niçeme kim varımaz râhını dervîşlerüñ
Iy Ḥaḳ ol gerçek erenler yüzi ṣuyı ḥaḳ içün
Sen oñar bu gümrâhını dervîşlerüñ

(M158a ;)

116

Fî't tercî'
..- - / ..- - /..- - / ..-

1

Nideyim bilmezem senüñile yâre göñül
Ki ṣapup yoldan uçarsın dün ü gün yâre göñül
Neden ârâm u ḳararuñ yoḳ iy hercâî göñül
Niçe bir yâri ḳoyup uyasın aġyâra göñül
3 Niçe bir nevḥa kılup ḥasret odına yanasın
Yâ niçe âh u firâḳ odı seni yara göñül
Gözümüñ yaşı aḳar derdile ḳurur ṭudaġım
Çü ḥarâret düşer aġzımdaġı ter yâre göñül
Meger o Ḥayy u Raḥîmüñ irişe merḥameti
Saña merhem yaḳa kim onıla bu yara göñül
6 Şâha yüz cân u başuñ varısa ḳurbân idüben
Yüz urup ḳapusuna ṭapusına yare göñül
Nola ger yolda¡ olasız bu Kemâl Ümmî ile
Ki becid dürişevüz irişevüz yâre göñül

---

115 göñül : senüñ M.
116 4b çü : bu T, ter T'de yoktur. 6a yüz : biñ T. 1. bentden 4 beyit eksiktir

Cüste ḳıl iste dürüş derdi getür deste göñül
Dosta cüst irdi iren derdile iy ḫaste göñül

II

'Aşḳ elinden içerisen ṭolu peymâne göñül
Olasın sen tâ ebed 'âşıḳ u mest-âne göñül
Ḥubb-ı dünya meyi şeyṭândandır içüp yime ḥarâm
Kim ḥelâl ola saña meşreb ü meyhâne göñül
Iy hevâ cem'i içinde ṭama' vü şehvetile
Arzu şem'ine ḳarşu delü peymâne göñül
Bir cemâl iste ki hîç irmeye ḥüsnine zevâl
Ḳalmadı hüsn ü beḳâ Yûsuf u Ken'âna göñül
Bu serâyı huy u hây u ṭon u ṭay aşşısı yok
Çünki ḳalmadı cihân milki Süleymâna göñül
Bu ḳamu düşmen içinde ḳanı maḥrem-i dost
Ya bu her dem arasında ḳanı bir dane göñül
Çün gelen geçdi geçer bunda ḳonan göçdi göçer
Yâ bu ḳamu ḳuru ġavġa vü bu sevdâna göñül
Yâdı yâd eyleyüben bilişi unutmaġıla
Aşinâyıkan olursın girü bî-gâne göñül
Bü'l-a'cebsin ḳamu 'alemde vü âdem bir 'aceb
Olamı sencileyin daḫı divâne göñül

---

104 2b kim : ki T, 5a u ṭon u ṭay aşşısı yoḳ : urı [illegible] aşşısı ne T, 6b ne yâ T, 7a göçdi : daḫıT, unutmaġıla : [illegible] itmegile T, 9a âdem bir 'aceb : âdemde T.

Bir dem olursın aludan alu endîşe ile
Bir dem olursun ulu serverigâne göñül
Niçe degin elüñden bu Kemâl Ümmî senüñg
Furḳat u ḥasret odına dutuşup yana göñül

Cüste ḳıl iste dürüş derdi getür deste göñül
Dosta cüst irdi iren derdile iy ḫaste göñül

III

Iy dirîgâ ki seni bulımazam bende göñül
Nişe âzâde yürüken düşesin bende göñül
Iy gehî yirde gehî gökde gehî 'arşa aġan
Iy gehî şâh u gehî ḫôca gehî bende göñül
Iy gehî 'aḳla uyan gâhı dönüp nefse uyan
Iy gehî cânıla dem-sâz gehî tende göñül
Iy gehî dagda gehî bâġda vü baḫçede gezen
Iy gehî avda gehî yâz u yabanda göñül
Iy gehî şarka kılan garba gehî garba dönen
Iy gehî köşk ü sarayda gehî külhende göñül
Iy gehî ḳarġa ile irte gice cîfe ḳovan
Iy gehî bülbülile ḫôş güli gülşende göñül
'Aceb urmazmısın iy dil niçe cünbüş ü ḥarekât
Ḳanı ârâmun eya ḳalbi perâkende göñül

---

104 10. beyit T'de yoktur.

Ne vaḳâruna sükûnet buluram leyl ü nehâr
Ne ḳarar u ne ferâġat görürem sende göñül
Nola bir sâ'at eger ṭâ'at idesin bileme
Çıkmadın fursaṭ elüñden giresin kande göñül
Yine bir lezzete düşdi hevesüñ dünyede kim
Naẓaruñ yok ḳamu şehd ü şeker ü ḳande göñül
Lâ-mekânı sen unutdun vaṭanuñ sevgüsini
Ki degil Ümmî Kemâl ili bu meskende göñül

Cüste ḳıl iste dürüş derdi getür deste göñül
Dosta cüst irdi iren derdile iy ḫaste göñül

IV

'Aşḳıla ger severiseñ o bir Allâhı göñül
Ḳo ḳalanını unut şahı şehin-şâhı göñül
Ṣıdḳıla faḳr u fenâ yolına 'azm itdüñise
Ne işiñdür senüñ ayruk beg ü sipâhi göñül
Halıḳı isteriseñ imdi ḫalâyıḳdan özüñ
Dileme sîm ü zer ü memleket ü câhı göñül
Gevher efşânsın eyâgânı cevâhir ṭoludur
Kehribâr gibi ḳabûl eyleme her gâhı göñül
Adî diyü olma ki saña diyeler kalb-i selîm
Zîrâ şâhib dil olur Teñri naẓar-gâhı göñül

---

104 4a güher : gevher M, ṭoludur : sin ehi T, 4b kehri
gibi: kehribârı T, 5a âdi diyü : diyü evi M.

İy gehî şemsü gehî zerre gehî mah-ı münîr
İy gehî baḥr u gehî ḳaṭre gehî mâhı göñül
Bir nefes cehlile ne kendüyi ne gayrî bilen
Bir nefes 'ilmile her nesnenüñ aġâhı göñül
Vaḳtidür imdi olasın yine yek cihet
İy ḳamu yol erinüñ her yaña hem-râhı göñül
Virdügi derdile yüz sür ulu dergâha müdâm
Tâ sâña faẓl u 'inâyet yete nâ-gâhı göñül
Âhî ecel yetdi 'amel ḳanı niçe ṭolı emel
Niçe bir senüñ elüñden ḳılayın ahı göñül
Ger refîḳ olmazısen bârî Kemâl Ümmîyi ḳo
Uyalım mürşide bâ-şedd varavüz râhı göñül

Ḥaste ḳıl iste dürüş derdi getür deste göñül
Dosta cüst irdi iren derdile iy ḥaste göñül

V

'Acaba ḳandesin iy 'âşıḳ-ı âvâre göñül
Bilmezem seni iy haste vü bî-çare göñül
Ḳamular yaresinüñ çaresi var gerçi velî
Bu senüñ derdiñe hîç bulımadum çare göñül
Ne 'aceb ḥaste ki bir demde gezer yir ü gögi
Ne ṣaġa benzedeler seni ne bimâra göñül

Baña bir dem bu ṭarîḳ içre refîḳ olamadıñ
Meger aldar seni bu dünye vü mekkâre göñül
Nefs-i merżiyyeyi ḳoyup dün ü gün nefse uyup
Ne revâ kim olasın tâbi-i emmâre göñül
Bellü ne uṣlu direm ne delüye benzedirem
Seni bu dâr-ı diyâr içre ne deyyâre göñül
Bir nefes ḫalvet içinde bileme hemdem iken
Bir nefes ṭaşra ḳaçarsın yine bâzâra göñül
Iy müdâm ay u günile bile ṭoġan uyaġan
Olmaduñ ḳuṭbıla ṣâbit sen iy seyyâre göñül
'Aynıñı 'aynına ṭut eyleme ġayrîne naẓar
'Aşıḳ-ı ṭâlibisen rü'yet-i dîdâra göñül
Sevdigiñ senüñ iledür bile her ḳande iseñ
Irâġ isteme anı sende yaḳin ara göñül
Çü dilârâmı seven cân u dil ârâm idemez
Ki diler Ümmî Kemâl irişe dildâra göñül

M160b

117

Velehu Eyżân

- -. / .- - . / .- - - . / .- -

Ol mürşid ü kâmil ki ulu şeyḫ ü velîdür
Güneş gibi nurı ṭolı 'âlemde celîdür
Ol şehr-i şerî'atde şehin-şâhı taṣavvûf
Ol baḥr-i ḥaḳiḳatda yüzen lem yezelidür

Ol aṣl u neseb birle ulu 'âlemde ṭolu
Hem himmeti a'lâ vü kerâmeti 'alîdür
Der memleketi keşfi kerâmet ü vilâyet
Bir mesnedi irşâdı Süleymân meselidür
Ol 'aşıḳ-ı ṣafâ ravżasınuñ bülbülidür hem
Ol luṭf u vefâ u gülşeninüñ taze gülidür
Keşf-i 'Aṭayîdür anuñ manşıbı Ḥaḳdan
Ṣanmañ ki hemân kesbî vü 'ilmî 'amelîdür
Ma'nide maḳâmına maḳâl iremez anuñ
Ṣuretde velîkin o velî erde velîdür
Sûfîlerün ol menba'ıdur meşrebi andan
Her mürşid ü cüz ü ḳânı gülidür
Iy görmeyen o Şiblî vü Ṭayġûr u Cüneydî
Gel ḫoca yüzin gör ki olaruñ bedelidür
Anuñ yüzi ten yüzi degil cân gözi görür
Anuñ sözi ḳâl dili degil ḥâl dilidür
Anuñ işi ẓâhirde degül bâṭın iledür
Anuñ yolı 'âm yolı degil ḫâṣ yolıdur
Anuñ evi ḫalḳ evi degil Ḥaḳ ḳapusıdur
Anuñ eli siflîde degil 'ulvî elidür
Anuñ yüzini görmek ü ṭapusına irmek
Her ṭâ'ifenüñ Ḥaḳdan ümîdi emelidür
Anuñ ḳamu buyruġına hiç çün ü çerâ yoḳ
Her işidedeñ didügi Lebbeyk belîdür
Zî baḫtlu sulṭân ki ḳamu mîr ü selâtîn
Ṭapusına müştâḳ ḳapusında ḳûlıdur

Irer ebedî devlete ol yâri sevenler
Zîrâ ki anuñ baḫtı Ḫüdâdan ezelîdür
Yüz biñe yaḳın var eli altında ḫalîfe
Kim cümle dutup virdigi ol ḫoca elidür
Her ṭâlib ü 'aşıḳlarını cezbe ḳıluben
Ilden ile yeldüren anun 'aşḳı yolıdur
Ḫûnında dün ü gün ṭoyunur cümle ḫalâyıḳ
Dâim ḫanedânı hiç issiz olmaz elidür
Cem'iyetine ḫâżır olup ġâyib erenler
Her gâh şu ṭaġda ki sevlân cebelidür
Üçler yediler ḳırḳlar üç yüzler ulusı
Ol şeyḫ-i cihân ḳuṭub-ı zamân Ḫoca 'Alîdür
Ol bay emîrüñ bu Kemâl Ümmî faḳîrün
Yolunda daḫı tuḫfesi yoḳ cân u dilidür
Ol bahr-i muḥîṭ içre degil ḳatrece ḳadri
Kim her ḫalḳa iren mevcî ırmaġı gülidür
'Aşḳıla oḳuñ medḥin o şeyḫ-i 'acemînüñ
Dimek ki bu bir türkü Rûm-ı ġazelidür
Bu 'aşḳ-ı dem ü zevḳ ü ḳamu 'aşḳı ṣafâmuz
Ol gerçek eri cân u göñülden sevelidür

(M162a; T11b)

118
Velehu Eyżân

- - . / .- - . / .- - . / .- -

Yâ Rab bizi bu ġaflet içinden sen uyandur
Hem şunları kim bizcileyin nefse uyandur

Ḥâcetlerimüzi keremüñ birle revâ ḳıl
Ne diyesimiz çünki saña bellü beyândur
Fâş itme bizim 'aybumuzı iy yüce settâr
Ger halḳa nihânise saña cümle 'ayândur
Şol 'âşıḳ-ı ṣâdıḳlarıñuñ ḥaḳı-çün kim
'Aşkuñda ḳamu memleket ü câhı ḳoyandur
Sermâyeleri kim bize virdin telef itdük
Hiç aṣṣı görünmez işimüz ḳüllî ziyândur
Daḥı şol bahâdırlaruñ çünki riyâsız
Yoluñda senüñ mâl u baş u cânı ḳoyandur
Assıyı şular itdi bu bâzârıñ içinde
Iḫlâṣıla her varlıġını yoġa ṣayandur
Çün belimüzi bükdi aġır yükleri nefsüñ
Dut elimüzi luṭfuñ la bizi ṭayandır
Şol ḳâni'i ṣâbirler içün kim niçe günler
Bir pâre ḳurı kurşıla ḳarnı ṭoyandur
Raḥmetlerinüñ baḥri-çü mevc ura ḳıla cûş
Bir ḳaṭresi yüz bin yüziḳarayı yuyandur

1a sen uyandur: uyandır T, 2b diyesimiz: dileriz T, 4a ḥaḳı-çün: ḥaḳḳı-çün T, 5 ile 6. beyit T'de yer değiştirmiştir. T, 7. beyit M'de eksiktir. 8b dut : ṭut, T, 9. beyit T'de yoktur. 10a cûş : çûş T,

Ne ġam bitimüz doldı ise yazuḳ yazusından
Çün tevbe ile faẓluñ anı girü yuyandur

Ḥilm içre bizi pâk idüben şevḳüñ ṣuyıla yu
Şevḳüñ yelini esdür 'aşḳ odına yandur
Irme Kemâl Ümmîyi iy bir dü cihânda
Şol gerçek erenden ki bu her sırrı ṭuyandur
Ḳaçan ḳalıser ġafletüñ uyḳusı içinde
Her kime ki sen eydürisen yatma uyandur

M162b;

119

Velehu Eyżân

- - . / .- - . / .- - ./ .- -

Iy her kime kim rû'yet-i dîdâr gerekdür
Her laḥẓe anuñ gözleri bidar gerekdür
Uyḫu mı uyur 'âşıḳı ol şâh-ı laṭîfüñ
Dinelüp eşiginde işi zâr gerekdür
Aġyâr durur gayr Ḫüdâ iki cihânda
Settâr yiter kime ki bir yar gerekdür
Kim cân u göñül birle severse o Ḫüdâyı
Dilinde hemîşe adı tekrâr gerekdür
'Aşıḳ kişi miskîn tevâżu'lu yaraşur
Hem kendü yoġ u 'aşḳı delim var gerekdür
Dünyâ bilüsinden aña aḥmaḳ diyeler lîk
Yol içre key agâh u ḫaber-dâr gerekdür

---

106 11a doldı : ṭoldı T. 11b Bildim ki faẓlunı la te yuyandır T, 12a idüben şevküñ : it zevkiñ T.

Inkârını elden ḳoya ol ḳârı dutanlar
Inkâr gerekmez ere iḳrâr gerekdür
Bayḳuşlara virâne gerek ḳargaya cîfe
Ṭûṭîye şeker bülbüle gül-zâr gerekdür
Mecrûḥ cigerlü kişiye merhem olur dost
Bîmâr gerek kime ki tîmâr gerekdür
'Uryân ola her kime ki ḫil'at gerekse
Vîrân ola her kime ki mi'mâr gerekdür
Hiç yol eri aġır yükile menzile yetişmez
Yoḳdur ser ü cân daḫı sebük-bâr gerekdür
Ḳâṣid kişi maḳṣûdına irdi vü irer hem
Dükkân ṭolu illâ ki ḫırîdâr gerekdür
Kim gencini fâ¡ eylerise rence ṣataşur
Râz beklemeyen kimselere dâru gerekdür
Dil ṭar gerekmez ṣıġa sırr-ı muḥabbet
Göñli geñ ola kime ki dil-dâr gerekdür
Ma'şûḳı Kemâl Ümmî dilerseñ ki göresün
Göñlüm evi 'aşḳıla pür-envâr gerekdür

(M163a;)

120

Velehu Eyżân

- -. /. - -. / .- -. / . - -

Eyâ ġâfil bu uzak yola ḳanı zâd u zevâda
Geçmez hevesüñ ḳaldı nefsânî hevâda

Atlandı eren ḳâfilesi menzile yetdi
Ḳalduñ yalınuz sen bu ḥarâmîliḳ ovada
Dün ilḳa selḳ u ıraḳdan ṭab uzan kim
Bu ḫırṣıla hiç ṣuṣamış irmedi sevâda
Bu dünyâ şol bir deriñ ḳuyuya beñzer
Ṣarḳıtma ipiñ aña ki çıḳmaz şu ḳoġada
Kendüñi görme baḳ âḫir ne olurlar var
Şol yirdeki her bayraġu yâ yûda sıvâda
Ne deñlü demir ḳal'a gibi berk oluriseñ
Âḫir bir ecel ṭonı seni daḫı uvada
Insân gibi cân gözile iç aydınına baḳ
Ḥayvân gibi ur geme yaḳin daş sıvada
Derd olmasa göñülde ne dermân aña girsün
Od yanmasa ocaḳda ne ki pişe tavada
Sâh-bâz ḳılur 'âlem-i rûḥânîde pervâz
Ḳarġa gibi ḳalmaz ki bu cismânî yuvada
Aġlar bu Kemâl Ümmî ḳılur ḥasretile âh
Ider dün ü gün derdile 'uşşâḳ nevâda
Bu dertde biz ol deñlü ṣafâlar buluruz kim
Bî-derd bulınmaz biñde birin cümle devâda

M163b;

121

Velehu Eyżân

- - . / .- - . / .- - . / .- -

Ġâfil dürişüben ne yaparsın bu fenâyı
'Aḳıl kişi ururmı buz üstünde binâyı

Âḫir bu felek seni daḫı şöyle ḳılıser
Senden ilerü nitdise ata vü anayı
Hey ḫôşlıġıla maġrûr olup unutma aña dur
Bu genc ü şafânuñ şoñuna renc ü 'anâyı
Ne miḥnete ṣabrun var u ne ni'mete şükrüñ
Bil imdi ki ne faḳr-ı beşerdüñ ne ġınâyı
Ġayretmidür iy ġayrî ḳapulardan umanlar
Dün gün ḳoyup ol bay seḫâvetlü fenâyı
Zânîleri ne ġaybet idersin iy ḫôd-bîn
Çün dilüñ ider irte gice bunca zinâyı
Ḥayf ol ki ṭatlu dilinden gele yatlu
Ġaybet didüresin ḳoyuben medh ü senâyı
Ṭaşraġı ilün çalġuların niçe ṣayasın
Ṣımadan içündeki def ü çengile nâyı
Sen münkire mürşid nice irşâd ide çün kim
Teslîm olup elden ḳomadun kibri ṣanâyı
Kim koya gül-abı kabına şol kişinüñ kim
Ḳatranı la ṭoldurmış olasın bu inâyı
Ḳo çoḳ sözi sen iste Kemâl Ümmî Çalabdan
Kim sözile olmadı 'aṭṭâr u ṣenâyı

(M164b;)

122

Velehu Eyżân

- - . / .- - . / .- - . /.- -

Dünyâda bu çarḫuñ kime oḳ atmadı yası
Kim kimse hîç anı niçe ki bildi vü ne yası

Iy Ḥâlıḳa 'âṣi vü ḫalâyıḳa ḳılan güç
Güçlüyiseñ imdi ol oḳı döndür yası
Ḳatında berâber ṭon u ḳalḳan u zîre pûş
Umac aña halkuñ begü atlusı yayası
Ḫûbıdı bahâr u çemen olmasa ḫazânı
Ḫôşıdı 'arûsı olmazısa yası
Bu dâr-ı keşîfi vir al ol milk-i laṭîfi
Kim ḳumlarıdur la'l-i güher ṭaşı ḳayası
Nişe ḳılam ol 'iş ki nişe ire nûş
Hem câh-ı ṣoñı çaha döne vâye vebâsı
Şol mertebenüñ kim oñi genc ola ṣoñı renc
'Âḳıl kişi her-varlığını yoġa ṣayası
Yüzüm izi tozı şol dervîş erenüñ gibi
Hiç nesnesin arturmaya yarına ḳoyası
Ṣûfî şuña dirler ki ola ḳalbi ṣafâda
Dutmaya kudûret döne iḫlâṣa riyâsı
Ṣâfî ola vâfî ola vû fânî yakin
Ṣûfînüñ odur ṣâd u vâv u ḳâsı yâsı
Heyhât niceyüz biz ki Ümmet-i Nebînüñ
Aṣḥâbı ḳuru ḳurṣa'yı yimezlerdi ṭoyası
'Âlemde ḳamu âdemîlerüñ yegi ṣoldur
Kim âġzunı anuñ yumulu ola açuḳ ayası
Her kim yetişe 'âlem-i tevḥîde gerek kim
Zünnârı kesüben putı ḫâcını ṣıyası
Ḳanı bir eyü yoldaş u ḳaldaş u ḳarındaş
Bâṭıl yolı vü ḫalḳı ḳoyup ḥaḳḳa uyası

Tâyib ḳanı kim yüzi kirin ḳara bitisin
Tevbe ṣuyı ṣabun u birle yuyası
Yâre yara derd eyledi maḫża bizi yâre
Yâre ḳanı yarar iş o yâre yarayası
Mevt-i sekerâtı añan ölümden öñ ölüp
Ġaflet meyi esrükligini ḳaçan ayası
Ol Ḥayyı gören ḳamu yirde ḥâżır u nâẓır
Ḳorḫar utanur varısa zû'i vü ------ḥayâsı
Ḥaḳ sözi ḳabul ide idim münkir ü câhil
Ger lâyıḳ u ḳâbilmişse bu sırrı ṭuyası
Gözsüz gibi nûrın ẓulmete mey ṣanayıdı
Ger yarasaya yarasa ḫurşîd-i żiyâsı
Ṣaġırlara biñ çaġırursañ biri işitmez
Dut virdüñ ögüt ḳanı ḳulaḳ anı ṭuyası
Çün geldi ḥadîṣ içre ki en-nâs u niyâmu
Bîdar gerek nâ yime tenbîh oḳıyası
Uyar sözi ṣoldur ki düşi içre ṣayıḳlar
Çün kendü yatur ġayruna yola oḳuyası .
Nâṣîḥ gerek evvel didügin kendüsi duta
Çün kendüsi ġâfil ögidi kime ḳoyası
Bu evde benim ne hünerim var ne metâ'ım
Bâzâr-ı ma'ânîde ṣatup ḫalḳa yayası
'Attâr katunda nesi var sırça furûşuñ
Ṣatup şeker ü müşkü bahâsını sayası
Yazuḳ çoḳ içün kesme Kemâl Ümmî ümidüñ
Kim Çalabuñ raḥmetinüñ yoḳ ḥadd ü ḳıyâsı
Bir söz kim ola sözi ṭoz azı daḫı öz

Yek şol sağışı çoḳdan ki sad u pîst ola yası
Ne nüḳtedür kimseye bu söz ne naẓîre
Kim ḳâfiyesinüñ gelür âhirleri yası

M165b;

123

Velehu Eyżân

- - . / .- - . / .- - . / .- -

Iy dünye seven ḳo ki fenâdur ṭutamazsun
Yıl ḳoma ki biñ yıl yelerisen yitemezsüñ
Şol naḥnu ḳasennada saña ḳısmet olana
Biñ cehdile bir zerrece artuḳ katamazsun
Dünyâyı yerersin yine ḥırṣıla direrṣün
Hîç bir çocuġı daḥı yabana atamazsun
Sen yiri yiyem ṣanma ki âḫir seni yir yir
Nezed oynama çarḫıla ki yeñer ütemezsün
Iy 'âciz ögünme hünerim var diyü çün kim
Başuñdan bir ḳıl üzülse çatamazsun
Tedbîr idüben hîç iletemezsün ilerü
Taḳdîr işini zorıla girü yitemezsün
Iy ḳalbini ṣâfî diyü ṣanıcı utan kim
Ṣarrâf öñüne varıcaḳ eyle ṣatamazsun
Bir tevbe ile bunca yazuḳlar çamurından
Çıḳup daḥı raḥmet deñizine batamazsun
Bu bağda çü bitdüñ girü ṣolup ḳurımadun
Bil ḳadriñi kim ḥaşre dek ayruḳ bitemezsün

Dur ṭâ'ata bu dünlede her miḥnete ṣabr it
Yoḫsa varup ol sinlede râḥat yatamazsun
Da'vî ḳılıben 'ûd u 'abîrem dime çünkim
Ma'nî oḍına derdile göyünüp dutamazsun
'Aşıḳ-ı cem' içinde saña 'âşıḳmı disünler
Pervâne gibi şem'a çü pervân ötemezsün
Ḳarġa gibi leş ḳoma Kemâl Ümmî ki yoḫsa
Bülbül gibi gül-zâra girüp ḫôş ötmezsün
Ayruḳlara senüñ niçe kâr itsün ögüdüñ
Çün ol oḳuduḳlaruñ sen tutamazsun

M166b;

124

Velehu Eyżân

- --. / -.--. / .- --. / -.-

Iy cânı seven cihânda bu cism-i türâbı ḳo
Ol bâḳî milki isterisen bu ḫarâbı ḳo
Dur 'aşḳıla o cân u göñül 'âlemine git
Bu nefs elinde od u yel ḫâkı âbı ḳo
Dünyâ vü âḫiret sevisüdür niḳâb-ı dost
Dîdâra kirtü 'âşıḳısan pes nikâbı ḳo
Ṣun'a kapılma ṣânı'ı bulmaḳ dilerisen
Aldanma yıldıza ḳamer ü âfitâbı ḳo
Cân ṭûṭîsine uy ki bulasun şekeristân
Nefsüñ ġurâbı cîfe sever ol ġurâbı ḳo

Murdâr içün çekiṯme eger âdemiseñ
Dâ'im ḥerîf idinme saña her kilâbı ḳo
Ḥalḳa yüz urma rıżḳ-çün var tevekkül it
Ol Ḥaḳ ḳapu dilencisi ol ġayru bayı ḳo
'Ilmüñ varısa var 'amel eyle Ḥaḳâ iriṯ
Bu ḫalvet içinde baḥṣ u su'âl cevâbı ḳo
Ḫayruñ ṣevâbı cennet olur gel ṣevabı dut
Şerrüñ 'ikâbı dûzaḫ olur var 'iḳâbı ḳo
Ölüm ṣarâbı mestligin añarsañ iy ḫumâr
Bu cem' içinde ṣâhid ü ṣem' ü ṣarâbı ḳo
Ṣabruñ dadın nefsüñe dadur ḳanâ'at it
'Aḳluñ varısa leẕẕet ü nuḳl u kebâbı ḳo
Âḫir belüñ çü çeng olıser ḳollaruñ rebâb
Vazgel bu sâz u 'iṯret ü çeng ü rebâbı ḳo
Terk eyle kibri ṣıdḳıla key meskenet tonun
Añ ol kefen ṭonun bu ḥarîrden ṣiyâbı ḳo
Iy teşneyle kim ḳanamazsın bu yazıda
Uzanuben ṣu ṣanma ıraḳdan serâbı ḳo
Merdân uyandı menzile irişdi sen daḫı
'Azm-i 'imâret it bu ḫarâb u yebâbı ḳo
Ger ṣabbısañ 'ibâdete süst olma pîrvâr
Ger pîriseñ pîrâne diril ṣuġl-ı ṣâbı ḳo
Hey sen saña ḳıl Ümmî Kemâl işbu tenbîhi
Dur yatma ġaflete bu ḫurd-ı ḫânı ḳo
Senlik senüñle dost arasında ḥicâb olur
Terk eyle senligi Ḥaḳa vaṣl ol hicâbı ḳo

(M167a;)

125

Velehu Eyzân

- -. / -.-. / .- -. / -.-

Iy dil cihâne ġırra meşev kim ḳonan göçer
Bir köpridür bu dâr-ı fenâ kim gelen geçer
Bu fânî milki bâḳî bilen bâḳî bilmedi
Şon yurdı gözedür ki 'ibret gözin açdı
Biñ yıl ḳovarısañ tutamazsın bu dünyayı
Bir bî-vefâdur ki seven kişiden ḳaçar
'Aḳıl kişi bu varlıġı cem' eyleyüp nider
Çün 'aḳıbet dirüp divşiren ḳamusın saçar
Ne aşşı ḳılsun anda peşîmân u ġam yimek
Şol ḳavm kim bu yirde ḥarâm yir ü ḫamr içer
Insân olan ḳılur helâlden ḥarâmı farḳ
Ḥayvân olan ḫû zehri şekerden ḳaçan saçar
Bu evde bu cum'a vü şem'a ne ġırrasın
Çün şoñra derdile tağılur yanan uçar
Ḫayr it ki dünyâ âḫiretüñ ṭarlasıdur
Her ḳul bugün ne toḫm ekerise yarın biçer
Hoş tut bu ḳuşca cânıñı kim bir ḳafes durur
Çün bu ḳafesde bâḳî degil lâ-cerem uçar
Irden uyanıgör iy Kemâl Ümmî zinhâr
Şaḳın ki yol ḥarâmîlidür kârubân göçer

(M167b)

126

Velehu Eyżân

- --. / -.-. / .- -. / -.-

Ṣarf eyle ḳamu 'ömriñi ṣavm u ṣalât ıla
Pâk eyle mâl u nefsüñi ḥacc u zekât ıla
Evvel ṣerî'atı bilüben gir ṭarîḳata
Tâ iresin ḥaḳiḳata z̲ât u ṣ ıfât ıla
Biri severseñ iki cihâna vir üç ṭalâḳ
Dört ḥ ısn aṣl ı beş ḥ ıss ı ḳo alt ı cihât ıla
Geç yedi tamudan sekiz uçmaga kalma tâ
Ṭoḳuz felek depe 'ömrüñ on ḳayâre ḳân ıla
Çün Ḥaḳ yuḥ ıbbühüm ve yuḥ ıbbûne didi
Uy 'aṣḳa kim biliṣesin ol pâk- ı zât la
Nefy eyle nefyi s̲âbit ol ı s̲bât ıla müdâm
Fevt itme vaḳt-i furṣatıñ bî-s̲ebât ıla
Zerḳ ü riyâ ile daṣ ıñ ı düzdügün niçün
Içün ṭolu muḥabbet ü lât-ı menâ't ıla
Kendüñe gelde öl ölmeden ilerü
Bâḳî ḥayâta iriṣesin bu memâtıla
H̲ak u memât içinde kiṣi râhat olsa yeg
Diri ḳal ınca dünyede âb-ı ḥayât ıla
Fakr ıla ḳ ıldı ṣaḥib-i tâc u burâḳ fa̲hr
Ne fa̲hr idersin iy delü sen ṭon u at la
At oldur ki menzile iriṣdüre seni
Yûg ol ki yolda ola yebâni at ıla

Dirme bu dünye mâlını ṭaġıt öñüñi dir
Vîrâne gönülleri al ele ṣufra vü ṣumâtıla
Ger 'âṣıḳ olasın seni ma'ṣûḳ ider ṭaleb
Bu söz aḥı beyân oldur beyyinatıla
Yu tevbe ṣuyıla ḥasenât it berâtunı
Yuy kim ḳara yazu ṭoludur seyyi'âtıla

Teñri kitâbı ḥükmi ṭutulmaz 'aceb budur
Beg buyruġı geçer bu illâ bir berâtıla
Kimüñ ki baḫt-ı bağını ṣusuz ḳodı ḥaḳ
Kimse ṣuvarımaz anı Nîl ü Furatıla
Her kime kim hidâyet irişmedi Tenriden
Dönmez kerâmet ḳılıcı mu'cizâtıla
Ah ol gün içün ki gele Münkir ü hem Nekîr
Ṣoru ṣora vü maḥşere dek anda yatıla
Ah ol ḳıyâmet issilerinden ki sinleden
Ḳopup duravüz anda ḫufât u 'urâtıla
Râh ol terâzü tartılası ko niçün ki ṣâh
Kadı ola varavüz anda 'uṣâtıla
Vay ol ṣırâṭ içün kim niçemüzüñ
Ayaġı ṭayına oda ḳaṭrana baṭıla
Niçe diyüben olmayalar hiçe daḫı hiç
Bâzâr-ı 'aşkda ger bu Kemâl ümmî ṣatıla
Ḳonan uçar gelen geçer eken biçer göçer
Zî cânıña dosta ḳavuşa bir ḫoş vefâtıla

M168b;

127

Velehu Eyzân

- - . / -.-. / .- -. / -.-

'Aşıḳ kişilerüñ gür-ḫûn hem gerek
Ma'şuḳa cân vire diye kim daḫı nem gerek
Beñzi ṣararuben buñıla derdile belî
Derd isteye dimeye ger baña em gerek
Hîç kimseden eyü sanmaya kendüzin
Insâf içinde her kişiden özi kem gerek
Dîdâra 'âşıḳam diyenüñ çehresine baḳ
'Aşḳuñ nişânı ẓâhir ola dem be dem gerek
Ḳor îzz ü nâzı milketi mâlı 'aşḳ eri
Aña ne taḫt u tâc ne ṭabl u 'alem gerek
Ne baġ u baġçeler seve ne ṭon u boġçalar
Ne naḳd aḳçelerü ne ḫayl u haşem gerek
Hiç bir namâz olur mı iki ḳıbleye
Bâḳî ṣamed sevene ne ḥubb-ı ṣanem gerek
Maḳṣûd ger bu ise ma'bûd bula ol
Mevcûd içün vücûdı bikülli âdem gerek
Hem ḫayrı ṭa'âtı hünerüñ başıdur seḫâ
Nider kerâmeti kişiye dek kerem gerek
Ḳassâm çünki naḫn u ḳasemnâ didi bize
Maḳṣûd loḳma ḫırḳa içün pes ne gam gerek
Hiç bî-naṣibe ḳuvvet ü zor aṣṣı eylemez
Bu söz meṣeldür ehl ṣaḫṣa ḳadem gerek

12 Çün göñül levḥine yazar ol dost sözlerin
Ümmî Kemâle pes ne ḳaġıd u ḳalem gerek

M169b;

128

Velehu Eyżân

..- - / .--- / ..-

Teñri zikrine dilimüz ṭoymaz
Gerçi dertsiz göñüllere ḳoymaz
Münkire ṣâd ḥezârân ögüt vir kim
Biñde birin ḳulaġa ḳoymaz
3 Aġu dalında bite mi ḫurmâ
Sirke ḳabı ṭaşına bal uymaz
Vay ne baṭıl 'amellü ġâfil kim
Ḥaḳ söze vü ḳulavuza uymaz

Şol yazuḳ yazılı ḳara bitisün
Tevbe ṣuyıyla yuyuben yuymaz
6 Uş bu gün uş yarın dönem dime kim
Dünya geçer 'ömür sana koymaz
Ḳaydunı kes ki menzile iresün
Çün aġır yüklüler yola doymaz
Yola âzâd u fârigġ ol gir kim
Bir yalıncaġı biñ kişi soymaz
9 Derdini dertlüye dir Ümmî Kemâl
Zirâ her dadı datmadın doymaz

M170a;

129

Velehu Eyżân

..- - / .--- / ..-

Iy özi ġaflet içre müstaġrıḳ
Gözlerüñ aç ḥalıḳa bir baḳ
Gör neye mübtelâdur ḥâlûḳ
Aḫireti-çün eyledünmi yaraḳ
Nâzenî 'ömri eyledüñ żâyi'
Olmaduñ Ḥaḳ yolunda hergiz ṣaḳ
Göñlüñüñ ḳarasın aġardımaduñ
Gerçi oldı ṣaçun ṣaḳaluñ aḳ
Âḫiret işi içre ġâfil yürime gör
Dünyâ işinde ḳîlı ḳılursın iki şeḳ
Şer iş içre ṭozıña hiç iremez ḳuş
Ḫayr işe şayrusın yâḫûd aḳsaḳ
Yâ niçe ḫalḳı sayd ḳılmaġı-çün
Ḳurasın zerḳile riyâdan faḳ
Teñriye dut Teñrinüñ emrini ṭut
Cânuñı ḥırṣuñ odına ṭab yaḳ
Ne olıser cevâbuñ anda yarın
Ne getürdüñ diyüp ṣorarise Ḥaḳ
Bir cevâb bulmayup ola ḥayrân
Ḳurıya aġruk içre dil ü ṭamaḳ
Añġıl ol vaḳtiñi ḥacâletden
Olasın ḫalḳ içinde ḫôr u ḫalaḳ

Ḥasret oḍına dutuşup yanasın
Utanup olasın ġarīḳ-i 'araḳ
Tevbe elile raḥmet ḳapusın
imdi elüñ ire dururken ḳaḳ
Yoḫsa ṣonra hiç aṣṣı ḳılmayısar
Biñ taşıyla başuñı dög taḳ taḳ
Uṣlular vaḳtile yarağın ider
Vaḳti żâyi' ḳılan olur aḥmaḳ
Bu Kemâl Ümmî gibi nefse uyup
Boynuña ġaflet ipini ṭab ṭaḳ
Fikr it ol sâ'atı ki gûr içre
Çürüyüp gözlerüñ ṭola ṭoprak

(M170b)

130

Velehu Eyżân

- - . / .- - . / .- -./ .- -

Her kim cihâna geldi peşimân olur gider
Kim derdile gelürise dermân olur gider
Evvel ḳadem bu menzile çün başdı ağlayu
Âḫir daḫı zârıla ġiryân olur gider
Bir bir bu maḫlukâtı getüren o bir u bar
Bir bir yine ol yüce Süphân alur gider
Ḥırṣ u ḥasedi-çün biri bu milke getüren
'Uryân getürdi hem yine 'üryân alur gider
Yoḳdur kimseden ecelüñ odı ḳorḳusı
Gelür faḳîri şâhıla yeksân olur gider

Gör bir gedây-ı ḳul daḫı gidermi gemîden
Egnine ṣol libâs-ı ki Sulṭân alur gider
Ḳor bunda varlıġın ḫoca bir gün sefer ḳılur
Ne sîm ü zer ne milk ü ḫânumân alur gider
Çün can ḳavuşdı aslına mâl oldı târ u mâr
Bu mürde cismi bir niçe merdân olur gider
Her kim bu gün ne ekdise yarın anı biçer
Kim ne 'amel kazandısa anı alur gider
Bunda vü anda eylük iden bulur eylügi
Azgunluḳ eyleyen bile ṭuġyân olur gider
Devetlüdür şu kimse ki bu fânî dünyede
Ol bâḳî milke hayrıla iḥsân olur gider
Cân na cevr idüp tenini semirden kişi
Ol mâra 'aḳrebe biryân olur gider
Kim 'aḳla uymaya Raḥmet-i Raḥmâna irişür
Kim nefse uysa fitne-i şeyṭân olur gider
Kâfir canını nâra ṣalar ṭamu mal ile
Mü'min cânını cennete rıḍvân olur gider
Bayramıdur ölüm güni gerçek 'âşıḳlarun
Ki anlar cân nı ma'şuka kurbân olur gider
Ḥaḳ sen 'inâyet eyle bu Kemâl Ümmî 'âṣiye
Kim ḫażretiñe żillet ü ṭuġyân olur gider
İmân u dîn ü tevbe vü Kur'ân yoldaş it
Şol demde ki 'Azrâ'il gelür cân alur gider

M171b;

131

Velehu Eyżân

.- - - / .- - - / .- -

Baḳuñ iy cân u dil gözin açanlar
Beḳâ mülki fenâ evden seçenler
Ḳanı ṣol dünyeye maġrûr olanlar
Ḳanı ṣol menzile ḳonup geçenler
Ḳanı ṣol illere bizim diyenler
Ḳanı ṣol yollara gelüp göçenler
Ḳanı ṣol bağları diküp gidenler
Ḳanı ṣol yirleri eküp biçenler
Ḳanı ṣol ḳal'alar burclar yapanlar
Ḳanı anda dürüp yiyüp içenler
Ḳanı ṣol baylara hürmet ḳılanlar
Ḳanı yohsulları yerüp seçenler
Ḳanı ṣol cem' olup tiz ṭaġılanlar
Ḳanı ṣu sem' olup yanup uçanlar
Ḳanı ṣu 'iṣret idüp raḳs uranlar
Ḳanı ṣu başlara ṣaçu ṣaçanlar
Ḳanı biṣe aluben kem ṣatanlar
Ḳamu halkuñ ḥaḳḳın bilüp biçenler
Ḳemâl Ümmî sen ol Ḥaḳdan yaña ḳaç
Ḳaçan ḳurtılur ölümden ḳaçanlar
Bu dûzaḫda dutulmaz dane içün
Ṣafâ ṣevḳile uçmaġa uçanlar

(M172a)

132

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.-

Sen iy hoca hiç mi günâh itmedüñ
Ki tevbe ḳılup bir gün âh itmedüñ
Eger ḳûlısan pes niṣânuñ kanı
Ki hiç hizmet-i pâdiṣâh itmedüñ
Beline 'amel ḳuṣağın ḳuṣanup
Başuña rıżâyı külâh itmedüñ
Sözüñ âdem özüñ har u bî-temiz
Zîrâ farḳı mâhı vü mâh itmedüñ

---

119 6b yerüp : yeyüp T, seçenler : büçenler M.

Ḥaḳâ Ḥaḳ diyüp baṭılı ḳomaduñ
Niçün ḳavle fi'li güvâh itmedüñ
Niçe nefse 'aḳlı ḳılasın esîr
Niṣe 'aḳl nefs üzre ṣâh itmedüñ
Ten ṣehvetüñ leşkerin ṣımaġıla
Dil ü can ṣır u sipâh itmedüñ
'Âd u nefs-i ṣeyṭân elinden ḳaçup
Saña dost eşigin penâh itmedüñ
Şol karañu çâhe giresiñ aḳup
Bu dünyâda hiç terk ü câh itmedüñ
Saña ṣoñ peşimânuñ aṣṣısı ne
Çü yol yaraġın ger dırâh itmedüñ
Hiç üstüñe bir vaḳti dem geçmedi
Kim anda sipidüñ siyâh itmedüñ
Ḳaçan bulasın ḳıymet-i gevheri
Çün iy kehribâ terk-i gâh itmedüñ
Ne her cây ṣûfîsin Ümmî Kemâl
Ki 'âlemde hiç vah itmedüñ
Erek yol eri geçdi 'ömrüñ henüz
Delile uyup 'azm-i râh itmedüñ

(M172b)

183
Velehu Eyzân

- - . / -.-. / .- -. / -.-

Baḳ bu 'acâyib işlere kim bî-niyâz ider
Yaratdı külli şey-i aña zikr ü niyâz ider

Evvel ṣıġınur ol Ḥaḳa yâd ider adınu
Her dürlü ṭâ'ife her işe kim âġâz ider
Ol Ḥakimüñ ki işlenür dest-i ḳudreti
Bir kez bu dürlü ṣun'ı ki ol kâr-sâz ider
Diler dünü gün dilese günü dün ḳılur günü dün
Dilese yazı kış dilese ḳışı yaz ider
Bir vaḳt içinde âlemi gâh issi gah ṣovuḳ
Açuḳ iken bulut gerekiken ayaz ider
Dilerse yoġı var u dilerse varı yoġ ḳılur
Dilerse ḳâzı bâz dilese bâzı ḳâz ider
Mażlûmda ṣabr u âh ḳodı ẓâlimde ẓulm u çâh
Kimin kemîne serçe kimin güçlü bâz ider
O ṣâh bu cümle ḳul kimi yoḫsul kimisi bay
Kimini maḥmûd eyler ü kimini ayaz ider
Bunda vü anda bir ḳulunı ḳıldı redd ü ḫôr
Iki cihâna ol birini ser-firâz ider
Kimin sa'âdet ehli namâz ehli gibi key sa'îd
Kimin ṣaḳavet ehli ṣeki bî-niyâz ider
Ben benlikile ol birini göge aġdırur
Âḫir bahâne olmagına bir avaz ider
Bir fâsıḳun mecâzın ol ḥaḳiḳiye
Yir zâhirüñ ḥaḳayıḳın âḫir mecâz ider
Yaratdı 'âlim ü nâ'dân ḳılur kimin
Kimini bed nefes ü kimin ḫôş avaz ider
Ol bî-cemâline 'âşıḳ olanlaruñ
Gözini yaşlu vü derdile benziñ sâz ider

Kimini ḳ ılḍı ṣağ u selâmetde ṣâdıḳmân
Kimin hemîşe pür ġam ḫaste ḫilâz ider
Kimine mâl u mülkü müyesser ḳılur tamam
Kimin faḳîr ü kimin bâ-hüner bî-cihâz ider
Kimine ḫażarda rûz ḳılur Ka'be müzdini
Kimin seferde 'azmini hacc u Hicâz ider
Kimi zağanda ḳılḍ ḳarar kimi da'imî
Kimin revende 'azm-i ḫıṭâ vü ṣirâz ider
Kimin cehl ü 'âm ḳılur 'aşḳ-ı derdi yoḳ
Kimi ehli 'ârif ü hem 'aşḳ-ı bâz ider
Ba'żı celâl-i ḫüznile ah ider müdâm
Ba'żı cemâl-i ḫüsnile faḫr u nâz ider
Cinn ü melek bu âdem ü ḫayvân her biri
Dillü dilince ḫalini ol Ḥaḳḳa r'az ider
Ilhâm ol itdi hem bu Kemâl göñline
Kim dile geldi 'aşḳıla her sözi sâz ider
Yâ rab ḫaṭalu ḳullara senden 'aṭa gelür
Fażluñ ṣikeste dilleri dâ'im nüvâz ider
Ben kim olmağı ḳudretine 'aḳl iriṣdürem
Eyle ol kimsene kim sözin dırâz ider
Yüz biñ deñizde ḳatre ki yüz biñ lisân senün
Yüz biñ yaşasa her biri ṣerḥ itse az ider

(M174a)

134
Velehu Eyżân
- -. / -.-. / .- -. / -.-

Dünyâ muḥabbeti sepüşür ṣol uyuz gibi
Yoldaş olana ḳatı yapışur kuduz gibi

Ger per bilenmese ḳudurur kime uğrasa
Aç ḳurd gibi dolar çalar azġun ṭoñuz gibi
Gerçi dili eyü kişiler gibi lâf urur
Lîkin elinde işler iden yavuz gibi
Vay ol göñile ki yoḳ od ḳorḳusı
Ġâfil gezer çağırur ozan oğuz gibi
Da'vîsi ḳâlı çoḳ lîki ma'nâsı ḥâlı yoḳ
Ṭaşında ḳıl öter içi boş ḳopuz gibi
Çoḳ var âdem yoḳ hüneri bir ercehu
Illâ yir içer yavuz öküz gibi
Gerçi lügâtde ehl-i nifâk iki yüzlidür
Hey ne iki ki çevre yaña yüzi yüz gibi
Bâṭıl 'amellere ne ḳadar diriseñ uyar
Viremez boyun Ḥaḳ işlere şol vaḥşî ḳuzı gibi
Ne deñlü donanup fuḳarâyı görürse hôş
'Arif ḳatında kendü elüden öküz gibi
Añmaz ölümi sinde gelen şorıcıları
Kim ellerinde gürzi var odlu ṭopuz gibi
Insân gerek ki yaḫşi yaman neydügin seçe
Ḥayvâna ḫayr u şer heme yeksân düz gibi
Ol şol karına beñzer egerçi temiz olur
Biñ yuriseñ ḳoḫusı hemân arı söz gibi
Bayıḳ tabî'at arıdur uy ṭoğrulara kim
Egri ḥerîf eğri olur özüñ özi gibi

---

122 5a ma'nâs : ma'nâda T,

Bogulma ol ırmağa ḳarış deñize git
Şaḳın şovuġa uġrayuben ṭoñma buz gibi
Dost ögidi ıu yaz şovuġı gibi aşşılu
Düşmen naṣîḥat nda ziyân serd-i güz gibi
Ḥaḳ söz ḳatı gelür zîra tiryâḳ acı olur
Nâ-ḥaḳ geleci ṭatlıdur aġu aġuz gibi
Var ḫalvet iḫtiyâr ide gör kim ḫalâyıḳuñ
Bir dost varısa düşmeni toksan tokuz gibi
Ada vü şaña baḳma sına dad u fi'li gör
Kim şeb nebâta benzer olur ṭaş ki ṭuz gibi
Ümmî Kemâle faẓl u 'inâyet ḳılursaḳ
Azmışları yola oḳuya ḳulavuz gibi
Sîretde ḥâlimiz nola sin ol bilür yarın
Ṣuretde ḥâliyâ bugün ṣûfî öz gibi
Yâ rab bu tâc u ḫırḳa ḥaḳı-çün ki geymişiz
Pâk eyle içimüz daḫı taşımuz gibi

M176a;

135

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Sermâyeyi virdim yele vay nideyim 'ömrüm seni
Arıdım acı yele yele vay nideyim 'ömrüm seni
Seni bahâlu almadım ḳadrüñ anuñ-çün bilmedim
Senden ayrılam dimedim vay nideyim 'ömrüm seni

---

122 14a boġulma : buñanma M, 18a ada vü şana : ad u şañla T.

Sen bir ḳuşidün lâ-mekân elüme girdiñ râyigân
Girü ḳaçırdım nâ-gehân vay nideyim 'ömrüm seni
Göçgünciler gibi göçüp beni bunda ḳoyup ḳaçup
Hümâ kuşı gibi uçup vay nideyim 'ömrüm seni
Göçgünci gibi göçmeseñ beni ḳoyuben ḳaçmasañ
Bârî guṣṣayla geçme señ vay nideyim 'ömrüm seni
Geçdüñ ḳamu teşvîşile bî-fâ'ide endîşeyle
Varduñ ḳamu yoḳluġıla vay nideyim 'ömrüm seni
Fî'l-cümle bârî fî'l-meṣel sen bir güherdüñ ez-ezel
Bulımadım saña bedel vay nideyim 'ömrüm seni
Ümmî Kemâl aydur sözi şol ḥadde ḳan döker gözi
Işidenüñ göynür özi vay nideyim 'ömrüm seni

(M176b)

136

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Yimeḳ içmeḳ dostların şanma ki yârânlar durur
Zîrâ anlar ṭoġrı yoldan seni ayıranlar durur
Şol kişiler kim senüñle Ḥaḳḳı-çün yoldaş olur
Anları çıḳarma elden belki yaranlar durur

(M176a)

137

Velehu Eyzân

-.- - / -.- - / -.- - / -.-

Derdimend ol derdimend ol yare ḳaçma yaradan
Tâ ki merhem ura zeḫmüñe senüñ ol Yaradan

Dîn ü dünyâ i¡lerinde var¡sa ger müşkülüñ
Key şaḳ¡n zinhâr an¡ aġyara deme yaradan

(M176a)

138

Velehu Eyżân

.- -.- / .- - - / .-- -

Ne mâ'ilsin 'aceb sen degme zişte
Çü ḳalmad¡ irdi vü ḥôr u behişte
Niçün iy âdemī sen dîve ḳuls¡n
Ki ḥâdimdür sana cümle ferişteh
Dünye dad¡ âḫiretde ac¡dur
Âḫiret ṭoḳ¡ bu ilüñ ac¡dur
Iy 'aceb cân ac¡ġ¡n anmaz m¡ hîç
Şol ki göñül incidür cân ac¡dur

(M176b)

139

Velehu Eyżân

- -. / .- -. / .- -. / .- -

Iy ol ki hemî¡e 'amel-i bâb u s¡vâdur
Kim dir saña kim dîni ḳo ev bâb s¡vadur

'Aklım bilim var diriken dünye yapars n
Ġâfil kişi taş üstüne ṭoprak m s vadur
Naḳḳâşa ṭapan naḳşa şapup renge ḳapılmaz
Ma'şuḳı seven gayrını ḳo kim bu sıvadur

(M176b)

140

Velehu Eyżân

-.- - / -.- - / -.-

Eyâ dîn ḳoyup ḫarâb ev yapan
Nider naḳşı naḳḳaşa gerçek ṭapan
Bu yıḳılacak yapuya ḳapuya
Ḳapılmaz ululardan ögüt ḳapan
Bilürken ki bu dünyâ bir ḳöpridür
Girü geçmeyüp ṭoġrı yoldan şapan
Liken düzme kim şoñ evüñ sinledür
Dön iy ġaflet atına binüp çapan

Temme'l Kitâb

Elhamdülillahi 'ale't-temâm ve'r-resûl 'aleyh
Efzâl eş'şalavatı ve's-selam
Her ki diler raḥmet-i Ḥaḳ ḳazana
Fâtiḥa oḳuya bu nîyâza ne
Bir ḳûlı bir ḳûlına ider du'â
Faż̇l idüp yarlıġa anı ḫudâ

3 Bunca zaḥmez çekdi kim bunca emek
Kim yazana bir du'â kıluñ dimek
Mü'minâtu'l-evvelîn ve'l-âḫîrin
Raḥmetu'l-lâhi 'aleyhim ecma'în

Temme bi'avni'l-meliki'l-ahad. 'Anyedi'l-'abid. El-mütefekkir ilâ gufrâni'l-hayyıṣ-samed. Ahmed bin Muhammed eşşehir bi Imâmzâde. Keteba'l-lâhu lehu'l-hüsnâ ve ziyâde. Va vaka' el-firâg minhâ yevme'l-erba'â. Erba' 'aşera min şehri recebi'l-müreccb. Sene hamsin ve tisune ve elifin hicriye. Gafara'l-lâhu Li-musannifia ve li kâtibihâ. Velimen de'â Lehumâ ve Li'l-müslimine ecma'în. Ve'l-hamdülillâhi rabbi'l-âlemîn.

Temmet

Ve tarihu'l-musannef. Sene isneyni ve erba'ine ve tis'âmiye Fi'n-nebevviyeti'l-Mustafâviyye. Kadtemme fi sılhı recebi'l-müreccb.

Temme

Mâşâ'Allâh Lâ havle velâ kuvvete Illâ bi'l-lâh

âb	Su
a.	1.140
âb-ı hayât	Efsanevi hayat suyu
a.ıla	125.9
âb-ı zemzem	Zemzem suyu
a.	1.142
'âbid	İbadet eden
a.em	41.5
a.ler	1.122
a.lere	2.53
'abir	Bir ilaç terkibi
a.em	122.11
'aceb	Acaba, hayret
a.	1.32
acı	Acı, sızı
a.sın	1.153
acı-	Acımak, esirgemek
a.	134.1
'acîz	Zayıf, güçsüz, beceriksiz
a.	5.41
a.em	41.1
a.i	9.6
a.iz	2.52
aç-	Açmak
a.	2.35
a.anlar	130.1
a.dı	125.2
a.maz	2.95
a.uñ	4.13
açıl-	Açılmak
a.a	2.14
açlık	Açlık
a.ı	59.3

açuk — Açık

a. 121.12

ad — İsim

a.1 4.6
a.1la 2.81
a.u 100.9
a.undur 100.9

'âd — Adetler

a. 132.8

'adem — Yokluk, bulunmama

a.den 1.5

âdem — İnsan, adam

a. 4.74
a.i 24.3
a.isen 123.6

âdemi — Adem oğlu

a.lerüñ 121.12

âdemi zad — Âdem oğlu, Âlemden doğmuş olanlar

a. 2.69

'adl — Doğruluk, adalet

a.iñden 2.60
a.i-çün 1.75
a.uñıla 1.51

'adl eylemek — Adaletli davranma

a. 24.12

'adn — Cennet

a. 1.161

aferin — Yaşa, varol

a. 13.1

ağla- Ağlamak

a. 59.11
a.r 44.13
a.ram 100.4
a.ya 4.106
a.yu 129.2

ağlat- Ağlatmak

a.madın 50.11

ağruk Ağrılı, ağrıyan

a. 128.10

ağu Zakkum, zehir

a. 127.3

ağyâr Düşman, dost olmayan

a. 2.58
a.a 136.2
a.durur 118.3
a.ı 2.57

âh Yazık, ah

a. 2.38
a.ı 1.126
a.um 100.4

âh it- Üzülmek

a.digünce 100.24

'ahd Anlaşma, sözleşme

a. 1.77
a.ın 41.9

ahi Kardeş

a. 126.11

âhir Son, sonraki, en sonra

a. 1.10
a.imüz 1.68

âhiret Öbür dünya, öteki dünya

a. 4.12
a.i-çün 128.2
a.ün 124.8

Aḥḳâf	Ahkâf suresi
a.ı-çün	1.101
aḥmaḳ	Pek akılsız
a.	118.6
Aḥmed	Hz.Muhammed'in isimlerinden biri
a.	1.27
a.e	1.95
âhû	Ceylan, karaca
a.	1.129
aḫyâr	İyi ve faziletli olanlar
a.	1.79
aḳ	Temiz, beyaz
a.	1.156
aḳçe	Para
a.lerü	126.6
âḳdâm	Ayaklar
a.umuz	1.157
'âḳıbet	Nihayet, son
a.	1.146
'âḳıl	Akıllı kimse
a.	124.4
'aḳîḳ	Kırmızı renkli kıymetli bir taş
a.	59.26
'aḳl	Akıl
a.	1.10
a.ı	2.93
a.u	2.4
a.um	44.1
a.uñ	123.11
a.ıñı	59.7

âfitāb		Güneş
	a.ı	123.4
'afv		Af, bağışlama
	a.	1.49
'afv it-		Af etmek, bağışlamak
	a.	1.103
	a.üp	4.44
ağ		Ak, beyaz beyaz
	a.	2.58
	a.a	19.1
ağâ		Büyük, efendi, ağabey
	a.	19.1
ağac		Ağaç
	a.	1.77
	a.ın	51.5
âgâh		Bilgili, uyanık
	a.	118.6
	a.um	100.5
âgâh ol-		Bilgili olmak
	a.	4.40
ağar-		Beyazlaşmak
	a.dı	2.37
ağart-		Beyazlaştırmak, temizlemek
	a.ımaduñ	128.4
ağdur-		Kaldırmak, yükseltmek
	a.	50.9
ağır		Ağır olan
	a.	2.12
ağız		Ağız
	a.	2.38
	a.unı	121.12

aḳsaḳ Topal

a. 128.6

ál Aile, evlad, soy

a.ine 1.29

al- Ele geçirmek, almak

a. 121.5
a.asın 2.48
a.mış 100.2
a.uben 130.9
a.ur 129.3

al Kırmızı

a.a 31.5

'alâ Yükseklik, büyüklük, şeref, şan

a. 23.1

a'lâ gör- Üstün tutmak, yüksek bulmak, kabul etmek

a. 43.7
a.ürdi 43.7

alçacuk Mütevazi, yavaş, sakin

a. 1.128

aldan- Aldatılmak, kandırılmak

a.ma 123.4

'álem Dünyâ, cihân

a. 1.5
a.de 121.12
a.den 2.28
a.ine 123.2
a.leri 2.1
a.ü 8.5

'alem Nişan

a. 126.5

'álem-i rūḥâni Ruhlar alemi, ahiret

a.de 119.9

'álem-i tevḥid Allah (c.c.)'ın birliğine inananlar

a.e 121.13

'ale't-taḥḳiḳ Muhakkak surette, besbelli

a. 59.18

alın alın (bkz. aln)

a.a 1.73

alın- Alınmak

a.a 13.2

'Alî Dört halifeden

a. 1.74

'âlim Bilgin, çok okumuş

a. 8.3

'âlimü'l-esrâr Gizli sırların bilicisi

a. 1.11

Allâh Allah (c.c)

a. 4.2
a.um 100.8

Allâhü'ṣ-ṣamed Ezeli,ebedi,mutlak ve malik olan Allah (c.c.)

a. 1.4

'allâm Büyük bilgin

a. 8.3

'allâme Büyük bilginler

a. 8.3

aln-ı nûrı Alın nurı

a. 1.71

alt Alt taraf

a.ı 2.5
a.ında 2.11

altı Altı sayısı

a. 2.5

alu Aciz, aşağı

a. 2.25

âl kar- Hile katmak

a.ɛaya 51.3

a'mâ Kör

a. 1.91
a.dur 8.4

'amel İbadet, dinin emirlerini yapmak

a. 2.71

'amel eyle- İbadet etmek

a. 123.8

'amellü İbadet sahibi

a. 123.4

âmennâ İnandık, diyecek yok

a. 1.155

'âmil Yapan, işleyen

a. 1.118

an Kısa zaman

a.da 5.41

añ- Hatırlamak

a. 46.15
a.a 4.8
a.adur 120.3
a.an 121.17
a.arsañ 123.10
a.gıl 128.11

a{n}

a.a 1.54
a.a-göre 1.52
a.da 1.78
a.dan 1.30
a.ı 1.77
a.lar 1.33
a.lara 1.78
a.lardan 1.38
a.ları 135.2
a.laruñ 1.32
a.uñ 118.1
a.uñ-çün 134.2

ana Anne

a.dan 1.127
a.yı 120.2

'aná Zahmet, meşakkat, güçlük

a.yı 120.3

añagõr- Anmak

a. 50.13

ancılayın Onun gibi, o kadar, öyle

a.da 43.4

'Ankebût Kur'anın 29. suresi

a. 1.108

añla- Anlamak, öğrenmek anlamak

a.duķ 4.103
a.r 43.4
a.rısa 1.31
a.rısañ 59.13
a.yan 1.18

añsız Aniden, birdenbire

a. 46.11

'âr Utanma

a.ını 103.3

ara Ara, arasında

a.nuzdagı 1.135
a.sında 123.18

A'râf A'râf suresi

a. 1.101

ârâm it- Durmak, dinlenmek

a.er mi 50.3

ard Arka taraf

a.u 2.5

arduñca Ardı sıra

a. 50.2

arı	Temiz, pak
a.	1.48
a.dur	2.3
arı-	Yorulmak
a.dım	134.1
arı ḳıl-	Temizlemek ,arındırmak
a.uben	103.4
armaġân	Hediye
a.ı	4.40
a.lar	4.41
a.larun	4.103
artuḳ	Başka, gayri, fazla
a.	1.44
artur-	Artırmak, çoğaltmak
a.a	4.101
a.maya	121.8
a.ur	103.7
'arş	Gökyüzü
a.	2.4
a.ı	2.12
aru	Arı
a.	2.25
'arûs	Gelin
a.ı	121.4
arzû	İstek
a.sın	4.12
'arż ol-	Sunulmak
a.a	4.44
âsân	Kolay
a.	2.9

âsân eyle- Kolaylaştırmak

a.gil 1.153

âsân it- Kolay etmek, kolaylaştırmak

a. 1.7

aṣfiyâ Samimi, tuttuğu yol doğru olanlar

a.en 1.81

aṣḥâb Peygamberimizi gören sohbetinde bulunanl

a. 1.29
a.ı 121.11

'âṣî Karşı gelen, günahkar

a. 1.31

aṣl Asıl, kök, esas

a.ı 125.3

aṣṣı Kâr, fayda, kazanç

a. 117.5
a.sı 103.6
a.yı 117.7

aṣṣı eyle- Yarar sağlamak, faydası olmak

a.mez 126.11

aṣṣı ḳıl- Yarar sağlamak, kâr etmek

a.madı 54.23
a.mayıser 128.14
a.maz 51.28
a.sun 124.5

aş Yemek

a. 59.21

aş- Aşmak, geçmek

a.dı 44.11

'âşıḳ Seven, aşık olan

a. 118.5
a.am 126.4
a.ı 118.2
a.mı 122.12
a.san 123.3

'âşık-ı sadık Sadakatli gerçek aşık

a.ların 117.4

'âşık ol- Birine bir şeye tutkun olmak

a. 59.10
a.asın 125.13

âşinâ Bildik, tanıdık

a.yuz 2.91

'âşk Sevgi

a. 117.12
a.a 59.10
a.ı 118.5
a.ıla 59.9
a.ını 51.10
a.uñ 126.4
a.uñda 117.4

at At

a. 125.11
a.ıla 125.10
a.ın 44.11
a.ına 59.5

'atâ Bağışlama bağışlama, bahşiş

a. 1.55
a.ña 1.63
a.sın 8.8

ata Baba

a.dan 1.127

ateş Ateş

a. 1.140

'atîk Eski

a. 59.14

atiyye-i cihân Dünyanın geleceği

a. 43.4

atlan- Ata binmek

a.dı 119.2

atlu — Atlı, süvari

a.sı 121.3

'Aṭṭâr — Meşhur Mutasavvıf

a. 120.11

'attâr — Güzel kokular, iğne, iplik vs. satan

a. 121.26

at- — Fırlatmak, atmak

a.a 2.80
a.amazsun 122.3
a.madı 121.1
a.madın 1.15

âvâre — Sesrseri, boş gezen

a.yüz 1.42

'avrat — Kadınlar

a. 2.87

avuç — Yarı yumulmuş elin alacağı miktar

a. 2.8

ay — Ay

a. 2.13
a.dan 1.73

ay- — Ayılmak

a.ası 121.17
a.asın 2.95

aya — Avuç içi

a.sı 121.12
a.sın 2.95

ayaḳ — Ayak

a. 2.70
a.ı 125.21
a.ın 1.19
a.uñı 59.4

'ayân — Belli, açık

a. 8.4
a.dur 117.3

âyât	Kur'ân'ın cümleleri
a.ıla	12.4
'ayb	Utanılacak şey, kusur, hata
a.ın	1.17
a.unuzı	117.3
a.unı	50.23
'ayb ol-	Utanılacak şey olmak
a.a	50.23
aydın	Işık, parlak
a.	1.73
a.dur	30.17
a.ına	119.7
ayd-	Söylemek, demek
a.a	13.4
a.anı	4.206
a.up	100.3
Âyet	Kur'an'ın herhangi bir cümlesi
a.	1.78
Âyete'l-kürsi	Ayete'l-kürsi suresi
a.	1.100
ayıḳ	Aklı başında
a.	59.20
ayıl-	Ayılmak, kendine gelmek
a.ur	59.21
ayır-	Ayırmak
a.	2.53
a.anlardurur	135.1
âyin	Tören
a.	2.46
a.de	43.1
a.e	2.49
aylaḳ	Boş gezen, işsiz güçsüz
a.	12.8

'Ayn — Kur'an alfabesinde bir harf

a. 1.101

'ayn-ı ẕâtı — Aslı, özü, kendisi

a. 1.4

ayrıl- — Ayrılmak, uzaklaşmak

a.am 134.2
a.maz 44.14

ayru düş- — Ayrılmak, hasret kalmak

a.enler 1.125

ayruḳ — Başka

a. 1.14
a.dur 43.3
a.lara 122.14
a.uñ 50.23

ayru ḳoy- — Ayırmak

a.up 2.29

'ayyâr — Hilekar, dolandırıcı

a. 50.8
a.am 41.7

az — az, az olan

a. 4.96
a.a 2.76
a.ı 121.28

az- — Azmak, yoldan çıkmak

a.a 2.76
a.aruz 1.91
a.duḳ 1.43
a.maya 51.1
a.maz 2.77
a.mış 1.90
a.mışız 2.77

â'ẕâ — Organlar

a.ñı 50.16

'aẕâb — Eziyet, ceza

a.ından 4.63

'azâb eyle- azab etmek

a. 1.93

âzâd Hür, serbest

a. 127.8

azdur- Azdırmak,yoldan çıkartmak

a.duğın 51.4
a.maya 51.4

azıḳ Yol yiyeceği

a. 2.68
a.um 41.4
a.umuz 1.88

'aẕîm Büyük, ulu

a. 3.43

'aziz Muhterem, sevgili

a. 103.3

'azl İşine son verme, azletme

a. 9.1

'azm-i imaret Hayır ve yardım işlerinde bulunma, çalışma

a. 123.15

'azm-i ṭarîḳ Tuttuğu veya gittiği yolda kararlı olmak

a. 59.1

'Azrâ'îl Dört büyük melekten biri

a. 4.45

baca Baca

b. 59.22

bâd Rüzgâr

b. 1.140

baġ	Bağ, büyük bahçe, bostan
b.	2.78
b.a	19.7
b.da	33.4
b.ı	2.18
b.lar	33.11
b.ları	130.4
b.u	34.22
bağ-	Bağlamak
b.	2.63
bağ	Engel
b.	2.87
bağçe	Bahçe
b.ler	126.6
bağışla-	Bağışlamak, af etmek
b.	1.95
bağla-	Bağlamak
b.	50.1
bağr	Bağır, göğüs, iç
b.ı	34.24
b.ımuz	2.70
b.ındagı	1.72
bahâ	Kıymet, değer
b.	6.1
b.sını	121.26
bahâdır	Cesur, yiğit
b.laruñ	134.6
bahâlu al-	Çok yüksek fiyatla satın almak
b.	134.2
bahâr	Bahar
b.	121.4
bahâyim	Dört ayaklı hayvanlar, canavarlar
b.	51.8

baḥr Deniz

b.i 117.10

baḫt-ı baḡ Talih, kader

b.ını 125.16

baḥr-i-'amik Derin deniz

b. 59.17

baḫt Talih, kader, kısmet

b.um 44.4

ba'id Uzak, ırak

b. 1.143

baḳ- Bakmak, nazar etmek

b. 119.5
b.asın 2.82
b.madan 1.15
b.uñ 130.1

bâḳi Allah (c.c.), daimi olan

b. 1.9

bal Bal

b. 1.161
b.umız 2.61

bâl Kanat

2.61

balçıḳ Çok killi koyu yapışkan çamur

b. 59.4
b.a 1.8
b.ı 2.72

bal eyle- Bal yapmak

b. 2.25

bâl ir- Kolu, kanadı yetişmek

b.mez 9.3

balta Balta

b.sıla 59.6

bañ Ses, sadâ

b. 59.99

bâr Yük, eşya

b. 100.2

barḫ Ev, mesken, konut

b. 2.75

bâri Hiç olmazsa, bir kere

b. 134.5

baş- Basmak, ayakla çiğnemek

b. 59.4
b.an 51.6
b.ar 1.19
b.dı 1.35
b.ma 59.24

baş Kafa

b. 2.70
b.dan 44.9
b.ıdur 126.9
b.ın 44.13
b.lara 130.8
b.una 44.2
b.uña 131.3
b.uñdan 122.5

baş Yara

b.lar 44.7

başla- Başlamak

b.dıḳ 5.1

baş vir- Canını vermek

b.e 84a.6

bat- Batmak, boğulmak

b.amazsun 122.8
b.ıla 125.21
b.madın 50.24

Baṭḥâ Mekke-i Mükerreme

b. 1.144

bâṭıl Boş, yalan

b. 1.165
b.ı. 131.7

baṭın Gizli, görünmeyen

b.ı 12.1

bay Zengin, varlıklı

b. 1.148
b.lara 136.6

bayıḳ Açık, belli, aşikâr, kuşkusuz

b. 1.23

bâyin Aracı, ayırıcı

b.de 43.3

bayḳuş Baykuş

b.lara 118.8

bayraḳ Bayrak, sancak

b.u 119.5

bâzâr Alış veriş

b.uñ 117.7
b.uñı 103.6

bâzâr-ı 'aşḳ Aşk pazarı

b.da 125.22

bâzâr-ı ma'ânî Mânâlar pazarı

b.de 121.25

bâzâr it- Alış veriş etmek

b.erler 121.6

bedel Karşılık

b. 134.7

bedr Ayın on dördüncü gecesi, dolunay

b. 1.71

beg İleri gelen, sözü geçen, zengin kişi

b. 125.15
b.e 2.78
b.ū 121.3
b.ün 50.6

be ġāyet Nihayete, sona, uca

b. 41.7

be ḫalvet Yalnıza, tenha kalmaya

b. 41.5

beḳâ Evvelki hal üzere kalma, bakilik ,devam

b. 29.9
b.dur 2.79
b.sın 2.82
b.ya 2.62

beḳâ milk Kalıcı mal, varlık

b. 41.8

bekle- Beklemek, umnak

b.me 19.6
b.meyen 118.13

bel Bel

b. 2.74
b.de 2.65
b.inüzi 117.8
b.iñe 131.3
b.ümüzi 2.54
b.ün 123.12

bel Yüksek bir dağın iki tepesi arası, belen

b.de 2.64

belâ Bela

b.ya 1.63

belek	Hediye, armağan
b.	4.105
beli	Evet
b.	169a.2
belki	Belki
b.	135.2
bellü	Belli, bilinen
b.	1.37
ben	Ben (birinci teklik şahıs zamiri)
b.	5.22
b.a	2.51
b.de	41.2
b.den	4.100
b.i	41.2
b.im	41.7
Be-nâm-ı-bismillah	Bismillah adıyla
b.	5.1
bend	bağ, yular
b.	2.63
b.üni	59.2
bend	Su mecrası için yapılan kemer, baraj
b.in	44.8
bende	Kul, köle
b.	2.94
b.si	7.24
beñdeş	Benzer, eş
b.üñ	1.21
benefşe	Menekşe
b.	2.22
beñiz	Yüz, renk
b.i	126.2

beñzer Benzeyen

b. 43.3

benze- Benzemek

b.mez 19.6

berâber Birlikte olan

b. 121.3

berât Ferman, belge, kurtuluş nişanı

b.ıla 125.15
b.uñı 125.14

Berât-düni Berât gecesi

b. 42.37

berk Sağlam

b. 1.157
b.rek 59.4

ber kemâl Mükemmel

b. 1.1

be siret Toka, doymuşa

b. 41.5

besle- Yiyecek ve içeceğini sağlamak Büyütmek, beslemek

b.yen 51.7
b.yevüz 2.86

be şoḥbet Sohbete, karşılıklı konuşmaya

b. 41.5

be şüret Görünüşe, kılık kıyafete, biçime

b. 41.5

beş Beş sayısı,(5)

b. 125.3

beşâret Müjde, muştu

b. 1.78

bevl İdrar, sidik

b.inden 4.62

beyân Açık

b. 1.37
b.dur 117.2

beyin Beyin

b.i 2.37

beyyinât Açıklık, aşikârlık

b.ıla 125.13

bezl Bol bol verme, saçma

b.i 1.145
b.i-çün 1.75

bıçaḳ Bıçak

b. 1.65

bıraḳ- Bırakmak, salıvermek

b.dı 2.94
b.mışdur 41.2

bi 'aded Adedsiz, sayılamayacak kadar çok

b. 1.53

bi'at it- Kabul ve tasdik etmek

b.di 1.77

bi cihet Yönsüz

b.sin 2.6

biç- Kesmek, toplamak

b.enler 130.4
b.er 112.8

bi çâre Çaresiz

b.yüz 1.42

bidâr Uyanık, uyumayan Uyanık, uyumayan

b. 121.22

bi derd Dertsiz olan

b. 119.11

bi fâ'ide Faydasız

b. 134.6

bi gâh Zamansız

b.ın 100.9

bi gâne Kayıtsız, ilgisiz

b. 2.91

bi ġaraz Garazsız, tarafsız, taraf tutmayan

b. 1.21

bi gümân şüphesiz

b. 1.37

bi günâh günahsız

b. 1.80

bi ḥadd sınırsız, derecesiz

b. 1.145

bi ḫaber Habersiz

b. 100.5

bi ḥaḳḳı hakkıyle, tamamıyla

b. 2.72

bi hemta benzersiz, denksiz, eşi olmayan

b. 1.22

bil- bilmek,anlamak,idrak etmek,farkına varma

b. 4.1
b.di 121.1
b.en 1.15
b.esiz 4.11
b.irsin 50.10
b.medi 124.2
b.medim 134.2
b.mez 59.28
b.mezem 100.1
b.üben 125.2
b.üñ 42.38
b.ür 44.10
b.ürken 2.75

bildir- bildirmek

b.digüñ 1.136

bile birlikte

b. 1.84
b.dür 2.60

biliş tanıdık, bildik

b.dür 2.30

biliş- tanışmak

b.dür 2.30
b.esin 125.5

bilü bilgi, ilim, idrak

b.m 44.1
b.müz 1.152
b.müzi 2.54
b.ñi 59.24
b.sinden 118.6

bi külli Umumi, bütün olmayan

b. 126.8

bimâr hasta

b. 46.11

bi mekân mekânsız, yersiz, mahalsiz9a.6

b. 1.2

bi miṣâl örneksiz, benzersiz

b. 1.9

bi müşir emretmeyen, bildirmeyen

b. 1.24

biñ Bin (1000) sayısı

b. 121.21
b.de 119.11

bin- binmek

b. 59.5
b.e 5.41

binâ		Yapı, ev
	b.yı	119.1
bi nasib		Nasibsiz, kısmetsiz
	b.e	125.11
bi nazır		gözeteni, bakanı olmayan
	b.ı	8.1
bi nazir		benzersiz, eşsiz
	b.	1.24
bi nişân		nişânsız, işâretsiz
	b.	1.2
bir		bir
	b.	1.8
	b.durur	1.36
	b.i	1.24
	b.in	2.20
	b.ine	38.16
	b.isi	4.51
	b.sin	1.23
bir -1		Allah (c.c.)
	-1 b.i	125.3
	-1 b.ün	103.2
biraz		bir parça, azıcık
	b.	5a.31
birik-		birikmek, toplanmak
	b.üp	1.84
birle		ile
	b.	1.80

bi riyâ riyasız; özü, sözü doğru olan

b. 1.122

bi sebât Sebatsız

b.ıla 124.6

Bismillâh bkz. besmele

b. 4.1

bi şebih benzeri olmayan

b. 42a.1

bi şerik ortağı olmayan

b. 8.1

biş Beş (5)

b.e 130.9

bit Bit, haşerat

b.isin 121.15

bit- meydana gelmek, yetişip büyümek, bitmek

b.dün 122.9
b.emezsün 122.9
b.e mi 127.3
b.er 2.20
b.medin 50.16

bi tekellüf Zahmetsiz

b. 59.15

biti Amel defteri

b. 1.156
b.sün 127.5

bitür- peyda etmek,hasıl etmek

b.en 1.12

bi vefâ Vefasız

b.dur 50.10

bi vezir vezir olmayan

b. 1.24

biz	biz (1. çokluk şahıs zamiri)
b.	1.31
b.cileyin	117.1
b.de	1.53
b.den	2.26
b.e	1.57
b.edür	2.27
b.i	1.82
b.im	1.37
b.imle	2.40
b.iz	2.90
bi zevâl	zevâlsiz, fâni, geçici olmayan
b.	1.1
boğaz	Boğaz, gırtlak
b.uñı	50.28
boğça	Bohça, büyük çıkın
b.lar	126.6
bol	çok, fazla çok, fazla
b.	5.9
b.ıdı	2.46
borc	borç
b.uñ	4.51
boş	boş
b.	1.56
boyan-	boyanmak
b.dı	19.1
boyun	Boyun, gerdan
b.uña	128.16
bozıl-	bozulmak, darma dağınık olmak
b.ur	2.75
boz-	bozmak
b.ar	46.15

bölük	Parça, kısım
b.	1.159
bu	bu (işaret zamiri)
b.	1.98
b.dur	125.15
b.nda	2.89
b.ndan	2.76
b.nı	38.14
b.nlar	103.8
b.nlara	103.9
b.nlarınıla	2.8
bugün	bugün
b.	2.80
buġż	Nefret, sevmeme
b.	100.10
bul-	bulmak, ulaşmak
b.a	125.8
b.alar	103.8
b.asın	59.10
b.asun	123.5
b.ımadım	134.7
b.mayup	128.10
b.maz	2.89
b.ursan	59.15
b.uruz	119.11
bulmaḳ	Bulma
b.	123.4
bulun-	bulunmak
b.a	4.98
b.maz	119.11
buñ	Dip, derin
b.ıla	126.2
bunca	epey, çok
b.	1.5
buraḳ	Hz.Muhammed'in Miraç'ta ki bineği
b.	1.134
b.a	5.41

burc	Kale, hisar çıkıntısı, kule	
b.lar		130.5
buyruḳ	emir	
b.ı		125.15
b.ların		43,2
buyur-	buyurmak, emretmek	
b.dı		43.8
b.ur		59.12
b.ursun		5.9
buz	Buz	
b.		120.1
bühtân	yalan, iftira	
b.		41.6
bük-	bükmek, eğmek	
b.di		117.54
bükül-	bükülmek, eğilmek	
b.di		2.74
bülbül	bülbül	
b.		38.16
b.e		2.19
b.lere		38.17
büngâh	İçine para, eşya ve yolculuk malzemesi..	
b.um		100.2
câfi	cefa eden, eziyet eden	
c.		1.31
câh	itibar, makam, mevki	
c.ı		117.4
c.um		100.6
câh-ı şoñ	En son makam, mevki, itibar	
c.ı		121.6

cāhid	cehd eden, çok çalışan
c.ler	1.122
cān	cān, gönül
c.	4.2
c.a	44.13
c.ı	4.63
c.ıla	1.33
c.ımız	2.31
c.ın	1.133
c.ına	35.5
c.lar	13.2
c.uña	46.16
c.uñı	90.9
Cebbār	Allah (c.c.)
c.a	4.5
Cebrā'il	Peygamberlere vahy getiren melek
c.e	4.41
c.ūñ	1.112
cedid	Yeni
c.	59.14
cehd	gayret
c.	1.32
c.ile	122.2
cehd it-	çalışmak, çabalamak
c.ūp	1.40
celāl	büyüklük, ululuk
c.ūñ	1.50
Celīl	Allah (c.c.)
c.	1.65
cemā'at	topluluk
c.	4.98
c.da	4.99
c.ine	59.25
c.ı	46.15

cemâl yüz güzelliği, lutuf

c. 5.21
c.i 45.14
c.üñ 1.50

cemâl ir- Yüz güzelliği bulunmak

c.mez 9.5

cem' toplanma, topluluk

c. 1.131

cem' eyle- Toplamak

c.üp 124.4

cem' ol- Toplanmak

c.up 130.7

Cennet Cennet

c. 5.22

cevâb Cevab

c. 128.10
c.ı 123.8
c.uñ 128.9

cîfe Leş

c. 118.8

ciğer Ciğer

c. 44.8

ciğerlü Ciğerli, insaflı

c. 118.9

cihân dünya

c. 4.14
c.a 29.1
c.da 117.13
c.dan 59.7
c.ı 33.8
c.uñ 43.5

cihât taraflar, yönler

c.ıla 125.3
c.ın 2.5

cihet taraf, yön

c. 4.14

cinn gözle görünmez varlık, cin

c.i 12.5

cism cisim, beden

c. 2.4
c.i 12.2
c.ümüze 1.98
c.ün 1.5

cismâni Ruhani olmayan

c. 119.9

cism-i türâb Aslı toprak olan beden, vücut

c.ı 123.1

cömerd para ve mal[ın] esirgemeden veren

c. 1.119

cum'a toplanma Toplanma

c. 124.7
c.dan 1.131

cûş Coşma, kaynama

c. 117.10

cuşa gel- Coşmak, kaynamak

c.di 44.8

cümle bütün, hep

c. 1.5

cürm suç

c. 1.53

cürm-i sehv bilmeden i[ş]lenen suç

c. 1.103

cüst arama, araştırma

c. 1.33

çağ	devir, asır
ç.	19.6
ç.a	19.6
çağa-yavrı	bebek, çocuk
ç.	19.6
çağır-	Çağırmak, seslenmek
ç.ursañ	121.21
çağla-	Çağlamak
ç.r	100.4
çâh	Çukur, kuyu
ç.a	121.6
çal-	vurmak
ç.dı	1.65
Çalab	Allah (c.c.)
ç.	1.23
ç.uñ	121.27
çalğu	Müzik aleti
ç.ların	120.8
çamur	Çamur, ıslak toprak
ç.ından	122.8
çar	çare
ç.	41.1
çâre	yol, yardım, tedbir
ç.	2.66
çare bul-	çare bulmak, yardım etmek
ç.madı	46.9
çarḫ	felek, gök
ç.	2.9
ç.ıla	122.4
ç.uñ	121.1

çarḫ-ı dünyâ	dünya çarkı
ç.	2.80
çat-	Birbirine tutturmak
ç.amazsun	122.5
çehre	Yüz, surat
ç.sine	126.4
çekiş-	Tartışmak
ç.me	123.6
çemen	çimen
ç.	121.4
ç.de	33.6
ç.den	34.7
ç.ler	2.19
çeng	Eğri büğrü
ç.	123.12
çeng -1	Bir çeşit müzik aleti
-1 ç.	123.12
çengi	Çalgı eşliğinde oynamayı meslek edinmiş.
ç.le	120.8
çevre	Etraf, muhit
ç.den	44.2
çevür-	Döndürmek
ç.di	44.4
ç.i	44.4
çıḳ-	çıkmak
ç.	59.2
ç.a	5.20
ç.maz	119.4
ç.up	122.8
çıḳagör-	Çıkmak
ç.	50.24

çıkar-	Çıkarmak
ç.maya	51.10
çiçek	çiçek
ç.ler	2.20
çiğdem	çiğdem çiçeği
ç.	34.9
çoban	çoban
ç.	1.84
çocuk	Çocuk, bebek
ç.1	122.3
çok	çok, fazla
ç.	1.88
ç.dan	21.28
ç.dur	43.5
ç.durur	1.44
çöp	çöp, artık
ç.e	2.39
çubuk	ağaç ,değnek,odun, sopa
ç.	1.12
çü	çünki, madem ki
ç.	2.51
çün	çünki, madem ki
ç.	2.74
çünki	çünki, madem ki
ç.	4.44
çünkim	Çünki
ç.	122.11
çürü-	Çürümek
ç.yüp	50.16

da	dahi
d.	2.93
dad	Tat, lezzet
d.ı	127.9
dad-	tatmak, hissetmek
d.ar	46.12
d.madın	127.9
d.un	123.11
dadur-	Tattırmak
d.	123.11
dahı	dahi, daha, yine
d.	1.14
dâim	devamlı, sürekli
d.	1.10
dal	Ağacın kolları
d.ında	127.3
dam	Ev
d.	2.87
dâm -1	Tuzak, ağ
-1 d.	2.87
dâne	Tane, tohum ; Kurşun, gülle
d.	132.11
Daniyâl	Daniyal Peygamber
d.ün	1.66
dâr-ı fenâ	Dünya
d.	124.1
dâru	İlaç
d.	119.13
da'vât	çağırmalar, dualar
d.	1.47

da'vi Dava

d. 122.11

da'vi-yi batıl Hak olmayan dava

d. 100.5

def Bir çeşit çalgı aleti

d. 120.8

def it- savmak, yok etmek

d.e 8.8

değ- ulaşmak, erişmek, yakışmak

d.mez 2.39

değil değil, olmamak

d. 2.40

değin Kadar

d. 59.20

değiş- Değişmek, başkalaşmak

d.di 103.1

degme Beğenilmiş, seçilmiş

d.ye 103.1

degme- değmek, dokunmak

d. 59.26

degül değil, olmamak (bkz.değil)

d. 4.100
d.isen 59.8

dehr dünya

d. 8.4

dek Kadar, Sağlam

d. 122.9

delil yol gösteren, kılavuz

d. 1.43

delim	çok
d.	1.36
delü	deli
d.	125.10
d.ler	1.91
dem	zaman
d.	1.91
d.de	2.81
d.idür	2.49
Dem-i Cercis	Cercis peygamber zamanı
d.i-çün	1.61
demir	Demir
d.	119.6
deñiz	Deniz
d.dür	50.24
d.ine	122.8
deñlü	Kadar, çok
d.	119.11
dep-	Tepmek, saldırmak
d.e	125.4
derd	dert, gam, keder, acı, ağrı, sızı
d.	59.11
d.de	119.11
d.e	44.1
d.i	1.5
d.ile	1.38
d.ine	46.9
d.ini	127.9
d.ümi	44.5
derdimend	Dert sahibi,tasalı
d.	136.1
derdimend ol-	Dert sahibi olmak
d.	136.1

derd eyle- Dertlenmek, kederlenmek

d.di 121.16

derin Derin

d. 50.24

dermân İlaç, çare

d. 119.8

dermân it- ilâç bulan, çâre bulan

d. 1.6

dermân ol- Derdine çare bulmak

d.ur 129.1

dertlü Dert sahibi, kederli

d.ye 127.9

dertsiz Derdi olmayan

d. 127.1

destûr vir- izin vermek, müsade vermek

d. 4.16

derviş Dünyadan yüzçevirip ibadete yönelen kişi

d. 43.3
d.ler 103.1

deryâ deniz

d. 1.141

devâ Şifa, ilaç

d.da 119.11

devâ bul- Şifa bulmak, iyileşmek

d.madı 2.89

devâ-i cism vücûd ilacı

d. 43.4

devâ kıl- iyileştirmek

d. 3.1

devir — zaman, süresi belli zaman parçası

d.de 4.14

devlet — baht, talih baht, talih

d. 2.46

devr-i zaman — zamanında, geçen zaman

d. 43.4

di- — demek, söylemek demek, söylemek

d. 46.10
d.di 125.5
d.digin 2.77
d.digi-çün 103.3
d.diler 19.7
d.dügin 121.24
d.düñ 2.51
d.me 59.15
d.medim 134.2
d.meye 126.2
d.r 128.9
d.rem 1.147
d.rler 121.9
d.rsin 43.6
d.rüz 2.91
d.se 12.10
d.sünler 122.12
d.ye 126.1
d.yeler 118.6
d.yenler 130.3
d.yenüñ 126.4
d.yesiniz 117.2
d.yüben 125.22
d.yüp 128.9
d.yür 100.5

dib — dip

d.inde 1.53

dibelik — Büsbütün, tamamıyla, ebediyyen

d. 1.158

didâr — yüz, çehre Yüz, çehre

d. 1.136
d.a 123.3
d.ıña 1.133
d.ını 103.2

didür- Söyletmek

d.esin 120.7

dih köy

d. 8.5

dik dik

d. 2.67

dik- Dikmek, yeşertmek

d.se 51.5
d.üp 130.4

diken diken

d.den 1.14

dil dil

d. 2.38
d.im 41.3
d.imde 41.6
d.imiz 127.1
d.imizden 2.41
d.inden 120.7
d.üm 44.5
d.ümüz 1.152
d.üñ 120.6
d.ünde 118.4

dil -1 gönül

d. 118.14
d.ler 103.8
d.lerüz 3.1

dil-ârâm gönül alan, gönül okşayan

d. 2.34
d.ı 2.34

dilbersiz güzel, gönlü alıp götüren

d. 2.34

dil dâr sevgili

d. 2.32

dile- istemek, dilemek

d.r 2.19
d.riseñ 123.4
d.rseñ 118.15
d.rüz 2.82
d.yem 4.16

dilek	istek	
	d.	1.15
dilenci	dilenen, fakir	
	d.si	1.148
dil-riş	dertli, yüreği yaralı	
	d.	1.130
din	Allah'a inanma ve bağlanma	
	d.	1.116
	d.i	103.4
	d.in	50.6
dinâr	Para	
	d.ını	103.4
dinel-	Karşı durmak	
	d.üp	118.2
diñle-	dinlemek, işitmek dinlemek, işitmek	
	d.	4.104
	d.medin	1.16
	d.yeni	4.206
dir-	toplamak	
	d.	50.7
	d.elüm	4.6
	d.ersin	122.3
	d.me	125.12
	d.üp	124.4
diri	canlı, sağ	
	d.	42.38
	d.dür	42.38
diri ḳal-	sağ kalmak	
	d.	46.9
	d.ınca	125.9
diri ḳıl-	canlandırmak	
	d.dı	35.6

dirigä	yazık, eyvahlar olsun
d.	1.39
diril-	Yaşamak, ömür sürmek
d.	123.16
d.dim	1.146
dirilik	Hayat (bkz.dirlik)
d.iñde	50.20
dirilt-	diriltmek
d.ürsin	2.18
dirlik	hayat, yaşayış
d.	1.146
d.i	59.27
d.in	50.7
dirlik diril-	Hayat geçirmek, ömür sürmek
d.	50.27
divşür-	Toplamak
d.en	124.4
diyü	Diye
d.	41.5
diz	diz
d.	2.74
dol-	Dolmak
d.dıysa	117.11
dolun-	Dolanmak, değişmek
d.dı	44.4
dost	dost
d.	118.9
d.a	125.23
d.ı	100.10
d.ları	12.7
d.ların	135.1
d.larını	100.10
d.uñ	1.93
d.uñı	1.94

Dost -ı — Allah (c.c.)

d. 131.8
d.a 44.13

doy- — Doymak, kesilmek

d.maz 127.9

dök- — Bırakmak, terketmek

d.en 1.163
d.er 134.8

dön- — dönmek

d.e 2.14
d.em 127.6
d.en 1.130
d.er 2.16
d.medi 1.84
d.mez 125.17
d.üp 2.91

döndür- — döndürmek, geri çevirmek

d. 121.2
d.ürsin 2.7

dört — dört

d. 2.16

du'â kıl- — dua etmek

d. 4.17

dudak — dudak

d.lar 2.71
d.larun 44.6

duhâ — kuşluk vakti

d.dan 1.120

dur- — bağlanmak, yaşamak

d. 50.27
d.a 4.101
d.avüz 125.19

duragör- — Durmak

d. 50.15

durut- durdurmak

d.ansın 2.12

dut- tutmak, yakalamak

d. 59.29
d.a 121.24
d.am 2.93
d.amazsun 122.11
d.an 1.15
d.anlar 1.113
d.duñ 2.4
d.ma 1.51
d.maya 121.9
d.ulmaz 130.11
d.up 2.46
d.updur 2.95

dut- 1 yerine getirmek, tatbik etmek

d. 121.21
d.anlar 1.113
d.arlardı 1.30
d.dı 43.2

dut- 2 himaye etmek, yardımcı olmak

d.asın 1.52

dut- 3 engel olmak, alıkoymak

d.ma 1.103

dutul- mahkum olmak, alıkonulmak

d.duk 2.64

dutuş- Tutuşmak

d.up 128.12

duyur- Duyurmak, açıklamak

d.madı 103.1

duzaḫ tuzak

d. 2.63
d.da 130.11

dū iki

d. 117.13

dükeli	hep, hepsi, bütün, herkes
d.	41.2
düken-	Tükenmek, bitmek
d.mez	100.6
düket-	Bitirmek
d.medin	50.19
dükkân	içinde öteberi satılan yer
d.	118.12
dün	gece
d.	2.7
d.de	1.19
d.le	1.129
d.ünde	1.132
dünle	Geceleyin
d.de	122.10
dünyâ	Dünya, Cihan
d.	1.85
d.da	121.1
d.dan	1.121
d.yı	124.3
dünye	Dünya (bkz.dünya)
d.	4.12
d.de	43.3
d.nün	4.17
d.ye	50.6
d.yi	35.5
dünyevi	dünyaya ait, dünya ile ilgili
d.	41.7
dür-	Toplanak, devşirmek
d.üp	41.7
düriş-	çalışmak, çabalamak
d.	46.10
d.mege	1.40
d.üben	120.1
d.ür	2.93

dürlü çeşitli, çok

d. 1.17

dürr inci

d. 1.14

düş Rüya

d.i 121.23

düş- düşmek düşmek

d.di 44.10
d.en 19.1
d.er 30.17
d.me 19.7
d.üp 59.4

düşmen düşman

d. 2.48
d.i 1.94
d.lerine 100.10

düşvâr güç, zor

d. 2.9
d.ını 103.9

düz- hazılanmak

d.dügün 125.7
d.esiz 4.12

düzen ev, bark, nizam

d. 2.75

düzet- Düzeltmek, tanzim etmek

d.medin 50.21

düzgün süs, zinet

d.lerini 4.12
d.ün 50.21

ebter hayırsız, faydasız

e. 5.1

ebter kal- neticesiz, sonuçsuz kalmak

e.maya 4.3

Ebûbekr dört halifeden

e. 1.74

Ebü'l-Ḳâsım Kasım'ın babası, Hz.Muhammed

e. 1.26

ecel ölüm vakti, ölüm

e. 46.9

ecelsiz Hiç ölmeyecek olan

e. 50.19

efġân Acı ile haykırma

e. 44.8

efṣaḥ çok düzgün söz söyleyen

e. 1.28

eger yahut, gerek

e. 2.27

egerçi her ne kadar...,olsa da.

e. 41.7

eġiṣna bize yardım et

e. 1.58

eḥad tek, bir

e.sın 2.6

Ehl-i beyt Hz.Muhammed'in yakın akrabaları

e.i 1.79

Ehl-i cennet cennetlik

e. 1.38

ehl-i-felek Gökyüzünde mevcut bulunan varlıklar

e.ler 1.138

ehl-i keṣf gizli sırları bilenler

e. 1.117

Ehl-i ma'ni Mânâ ehli

e.yem 100.5

Ehl-i sünnet Peygamberimizle sahâbelerine uyanlar

e. 59.25

ek- Tohum atmak

e.en 125.23
e.erise 124.8
e.üp 130.4

el el

e. 2.65
e.den 118.7
e.e 125.12
e.i 50.28
e.ile 118.13
e.im 41.3
e.imde 41.6
e.imize 1.156
e.inüz 1.56
e.inüzi 117.8
e.inde 41.1
e.inden 2.48
e.üme 134.3
e.üñ 128.13

el amân yardım ve şikayet edatı

e. 1.57

elbet kat'i olarak, mutlaka

e.de 46.12

elbir it- el birliği yapmak

e.di 1.58

elden çık- Kaybetmek

e.arma 135.2

elden ko- Terketmek

e.madun 120.9

El-Hak Allah (c.c.)

e. 2.52

Elif-Lâm — Elif lam ile başlayan sure

e. 1.99

El-Kehf — Kehf suresi

e. 1.103

em — İlaç, deva, çare

e. 126.2

emel — ümit

e. 2.71

emin eyle- — Güvendirmek, korumak

e. 1.154

emin ol- — emniyette olmak

e. 4.63

emr (emir) — emir, ferman

e.ile 22.5
e.inden 4.52
e.ine 12.5
e.inü 128.8
e.ünile 2.13

emr it- — emir vermek, buyurmak

e.e 5.79
e. 1.30

Enbiyâ — Peygamberler

e. 1.81

endişe — düşünce, tasa, korku

e.müz 2.75
e.yle 134.6

Ensâr — Hicretten sonra Hz. Muhammed'e yardımcı

e. 1.79

envâr — Aydınlıklar, ışıklar

e.ını 103.10

er i¡ini iyi bilen, yetenekli

e. 1.115
e.i 118.11

erden git- erkenden gitmek

e.di 2.67

eren Ermiş, evliya, veli

e. 119.2
e.den 11.13
e.ün 121.8

erkân esaslar, temeller, direkler

e. 2.45

Er-Raḥmân Rahmân suresi, Kur'anda 55 nolu sure

e. 1.105

esdür- Estirmek

e. 117.12

esir ḳıl- Esir etmek

e.asın 131.6

esmâ kıymetler, değerler

e. 1.48

eṣnâm Putlar

e. 1.165

esrâr Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler

e.ını 103.1

esrit- Sarhoş olmak

e.e 50.26
e.medin 50.25

esrüklik Sarhoşluk

e.ini 121.17

Estaġfiru'l-lâhe'l-'aẓim Allah'tan mağfiret (afv) dilerim.

e. 8a.147

eş	birbirinin aynı olan	
e.ün		2.2
eşik	Kapı boşluğunun en alçak basamağı	
e.in		131.8
e.inde		118.2
et	et	
e.in		4.74
ev	burç, menzil, ev, mesken, konut	
e.		2.75
e.de		124.7
e.den		130.1
e.dür		59.22
e.i		118.15
e.üñden		23.5
evkâr	kuş yuvaları	
e.an		41.1
evkât	zamanlar, çağlar	
e.		1.112
evlâ	üstün	
e.		43.7
evliyâ	erenler	
e.		59.12
evrâd	Okunması adet olunan dini dualar ve sözler	
a.		2.45
evvel	önce, ilk, başlangıç, geçmiş	
e.		1.10
eyâ	By!, hey! manasında bir nidâ edatıdır	
e.		119.1
eydür-	Çevirmek, meylettirmek	
e.isen		117.14
eyle	öyle	
e.		122.7

eyle- yapmak, eylemek, etmek

e. 1.43
e.di 103.10
e.düñ 1.87
e.düñ mi 170a.2
e.gil 1.153
e.ye 59.28

Eyyüb Eyyub peygamber

e.uñ 4a.63

eyü iyi

e. 1.46

ezel başlangıcı olmayan geçmiş zaman

e.den 2.11

ez-ezel ezelden, çok eskiden

e. 1.20

fa''âl çok işleyen, gayretli, çalışkan

f. 9.6

fâcir kötü huylu, günahkar, yalancı

f. 41.5

fa<u>h</u>r Büyüklük, ululuk

f. 125.10

fa<u>h</u>ri Maddi karşılığı olmadan yapılan iş

f. 103.3

fa<u>h</u>r it- öğünmek, şeref duymak

f.ersin 125.10
f.di 103.3

fâ'ide faydalı

f. 1.99

fâ'il işleyen, yapan

f.i 2.2
f.sin 2.65

fâ'ilât bir aruz ölçüsü

f. 4.207

fâ'lâtün bir aruz ölçüsü

f. 1.165

faḳ Kapan, tuzak

f. 128.7

fâḳih fıkıh alimi

f. 8.3

faḳir zavallı, aciz

f. 1.119

faḳr muhtaçlık, acizlik

f. 2.45
f.ıla 103.3

faḳr-ı beşer Aciz, muhtaç insan

f.dün 120.4

fâni ölümlü, geçici

f. 121.10

fâriġ Vazgeçmiş, çekilmiş, boş kalmış

f. 50.14

farḳ Fark, ayrım

f.ı 131.4

farḳ it- ayırmak, seçmek

f.nez 2.68

farḳ kıl- Ayırd etmek

f.ır 124.6

farż farz ibadet

f. 4.52

farż ol- zaruri olmak, lüzumlu olmak

f.dı 2.51

fâsidan — münafıklar, fesat çıkaranlar

f. 12.10

faṣl ol- — mevsim olmak

f.ur 2.16

fâtih — fetheden

f.i-çün 1.98

Fâtiha — Fatiha suresi

f. 1.98

fâżıl — fazileti, fazilet sahibi

f. 1.118

faż̀l — iyilik, lutuf, fazilet

f. 1.145
f.uñ 117.11
f.uña 2.59
f.uñı 1.43
f.uñıla 1.90
f.uñla 1.160

Faż̀l-ı Bismillahirrahmanirrahim Besmelenin fazileti

f. 1.97

faż̀l-ı 'ilm — ilmin fazileti

f.üñ 1.49

fâş eyle- — Duyurmak, dile vermek

f.ise 118.13

fâş it- — Açığa vurmak, meydana çıkarmak

f.me 117.3

felek — Gök yüzü, sema

f. 44.4

fenâ — yokluk, yok olma,"bekâ" nın zıddı

f. 2.62
f.dan 2.149
f.dur 2.84
f.yı 120.1

ferd — tek, yalnız olan şey,çift olmayan

f. 1.11

ferîḳ — insan topluluğu, cemaat

f. 59.25

fermân it- — emir veren, buyuran

f.en 1.6

ferş — yer yüzü

f. 2.4

feṯḥ — Feth suresi, Kur'anda 48 nolu sure

f. 1.104

fevt it- — Kaçırmak, kaybetmek

f.me 125.6

fevt ol- — kaçırmak, kaybetmek

f.dısa 4.52

fidi — kurban

f. 1.66

fiġân — Iztırab ile bağırıp çağırma, inleme

f. 44.5

fikr it- — düşünmek

f. 128.17
f.meyen 2.18

fi'l — iş, kâr, emel

f.i 131.5
f.iñi 59.8
f.iñile 59.7
f.iñle 59.12

fi'l-cümle — Nihayette, sonunda

f. 134.7

fi'l-meṣel — Misaldeki gibi, mesela

f. 134.7

fil-i ẓalim Zalimce işler yapan

f. 2.90

firâḳ ayrılık

f. 44.3
f.un 2.33
f.unla 40.15

firâḳ-ı derd ayrılık derdi

f.ile 30.16

firâḳ-ı ḥüzn ayrılık üzüntüsü

f.i-çün 1.64

fitne fesat, ara bozma

f.den 1.121

Furat Fırat nehri

f.ıla 125.16

Furḳân Kur'an

f. 1.96

fuzûl lüzumsuz, boş

f. 1.93

fürḳat Ayrılık

f. 44.10

fürḳat odı ayrılık ateşi

f.na 2.49

fürḳat ol- ayrılmak

f.dı 2.32

fütûḥ vir- zafer vermek

f. 1.98

ġaddâr zulmeden, merhametsiz

g.an 41.6

ġaffârü'z-zünûb günahları, suçları bağışlayan Allah

g. 1.3

ġâfil gaflette bulunan, ihmal eden

g. 1.42
g.e 51.8
g.in 50.21

ġaflet gafillik, boş bulunma, ihmal

g. 128.1
g.e 123.17
g.ile 2.55
g.üñ 118.14

ġaflet bürü- gaflete düşmek

g.r 2.46

ġâh Bazı, arasıra

g. 59.11

ġam üzüntü, keder

g. 2.32

ġanî zengin, servet sahibi

g. 4.5
g.sin 2.28

ġarib Kimsesiz, zavallı

g. 44.13
g.em 100.6

ġarîḳ Suya batmış olan

g 59.11

ġarîḳ-i 'araḳ İspirto, rakı gibi içkilere dalmış, batmış

g. 129.12

ġarḳ ol- Boğulmak, batmak

g.ma 59.17

ġayb	gizli, gözle görünmeyen
g.uñ	8.3
ġaybet	dedi kodu
g.	41.6
g.i	4.74
ġayr	başka, başkası
g.	118.3
g.u	2.23
g.um	2.51
g.una	121.23
g.uñdan	2.53
g.uñı	2.22
ġayret	Çalışma, Çabalama
g.midür	120.5
ġazâ ḳıl-	din uğruna savaşmak
g.urdı	1.33
ġâzi	Gazâ eden, savaşan
g.	1.122
geç-	geçmek, gitmek
g.	50.2
g.di	2.88
g.düñ	134.6
g.e	1.157
g.eler	5.31
g.emezen	100.7
g.en	1.18
g.enler	130.3
g.er	127.6
g.mesen	134.5
g.mez	119.1
geç ḳal-	geç kalmak
g.duḳ	2.67
geh	bazı, arasıra
g.	2.15

ǧel- gelmek

ǧ. 2.95
ǧ.de 125.8
ǧ.di 2.74
ǧ.dik 4.104
ǧ.düǧi 1.112
ǧ.dük 4.45
ǧ.e 120.7
ǧ.en 124.1
ǧ.ir 121.29
ǧ.üp 130.3
ǧ.ür 2.13
ǧ.ürise 129.1

ǧen Hayvan yuları

ǧ.e 119.7

geñ Geniş

ǧ. 119.14

genc hazine

ǧ. 120.3
ǧ.ini 118.13
ǧ.inüñ 4.1

geñez Kolay

ǧ. 1.157

geñez kıl- kolaylaştırmak

ǧ. 1.154

ger eğer

ǧ. 1.93

gerçek doğru

ǧ. 2.58
ǧ.in 51.6

gerçi her ne kadar,lakin

ǧ. 8.4

gerek lazım; muhakkak

ǧ. 4.11
ǧ.dür 4.41
ǧ.ise 28.11
ǧ.se 118.10

gerek-	Lazım olmak, ihtiyaç duymak
g.mez	118.14
getür-	nakletmek,çevirmek getirmek
g.dün	1.95
g.en	1.12
g.ürsin	2.17
gevheri	kuyumcu
g.	12.8
gey-	Giymek, giyinmek
g.	59.15
gez-	gezmek
g.erüz	51.91
ġılmân	Cennet uşakları
g.	1.159
ġınâ	zenginlik
g.	4.5
g.yı	120.4
ġırra	Gururlu, kibirli
g.	124.1
g.sın	124.7
ġırra ol-	gururlu, kibirli olmak
g.asın	29.1
ġıyâse'l-müstaġi	Yardım isteyenlere yardım eden
g.sin	1.57
gibi	benzer
g.	1.32
gice	gece
g.	2.55
gider-	götürmek, gidermek
g.üp	2.17

gir- girmek

g. 125.2
g.diñ 134.3
g.erüz 2.86
g.mege 1.39
g.sün 119.8
g.üp 122.13

giriftâr tutulmuş, esir

g.am 41.2

girü geri, arka

g. 1.34

girü -1 Tekrar, yeniden

g. 117.11

giryân ol- Ağlamak

g.ur 129.2

git- gitmek

g. 123.2
g.di 1.84
g.enler 130.4
g.er 129.3
g.erken 100.2
g.medin 50.1

gizle- saklamak

g.yen 1.17

gizlü gizli, bilinmeyen

g. 1.132

göç- yurt değiştirmek,ölmek, irtihal etmek

g.di 44.11
g.enler 130.2
g.er 125.23
g.meseñ 134.5
g.mez 1.13
g.ücek 1.149
g.üp 134.4

göçgünci Göçebe

g. 134.5
g.ler 134.4

gõç it- Taşınmak

g.e 50.22

gõçmek yurt değiştirme, ölme

g. 2.62

gõgüs gõğüs

g.indeki 1.72

gõk gõk yüzü Semâ, gökyüzü

g. 1.140
g.i 2.10
g.lere 50.9

gõnder- gõndermek

g.diğiñ 1.78

gõñül gõnül

g. 2.6
g.de 119.8
g.den 1.18
g.i 43.5
g.ine 4.3
g.ini 38.15
g.lere 127.1
g.leri 125.12
g.üm 44.1
g.ümüzden 51.10
g.ümüzi 2.73
g.ünüñ 128.4

gõr- görmek,bakmak

g. 2.74
g.e 5.143
g.ebile 2.35
g.en 100.7
g.emez 8.4
g.en 1.15
g.esün 118.15
g.me 119.5
g.üñ 50.20
r.e 4.13

gõrklü güzel, temiz, mübarek

g. 5.143

görün- görünmek

g.mez 8.7

göster- göstermek

g.di 2.45
g.dise 103.10
g.me 1.38

götür- götürmek, gidermek

g.e 4.85
g.en 1.138

göyün- Yanmak

g.üp 122.11
g.ür 134.8

göz göz

g. 2.71
g.den 45.14
g.i 43.5
g.ile 163b.7
g.in 35.1
g.leri 118.1
g.lerümden 45.7
g.lerüñ 128.1
g.üm 41.3
g.ümden 100.4
g.üme 100.3
g.ümi 100.2
g.ümüz 1.56
g.ün 22.5
g.üne 8.7
g.üñüz 4.13

gözet- gözetlemek, beklemek, ummak

g.di 43.1
g.medin 50.23
g.ür 124.2

gözetmek Gözetleme

g. 50.23

gözle- gözetlemek, bakmak, bilmek

g.digümüz 2.74
g.yemezüz 2.46
g.yen 1.17

gözsüz	Gözü olmayan, anâ
g.	121.20
ġül	şeytan
g.a	2.42
gür	Kabir
g.	4.63
ġurâb	Karga
g.ı	123.5
ġurbet	yabancı bir memleket, vatan dışı
g.	1.125
ġuṣṣa	Keder, kaygı, tasa
g.yla	134.5
güç	güç, kuvvet
g.	121.2
g.ümüz	1.39
güçlü	Kuvvetli, dayanıklı
g.yisen	121.2
güftâr	Söz
g.ını	103.11
güher	elmas, bir şeyin aslı, esası
g.	12.9
g.dün	134.7
gül	gül
g.	1.14
g.e	38.13
g.ile	2.60
g.ler	4.6
gül-	Gülmek
g.me	50.11
gül-âb	Gül suyu
g.	120.10

gülük — eşek

g. 1.34

gül-zâr — gül bahçesi

g. 2.19
g.a 122.13
g.ında 4.6

gün — gündüz

g. 4.15
g.den 8.4
g.i 2.7
g.ler 117.9
g.ünde 1.132

günâh — Allahın emirlerine aykırı olarak yapılan

g.ı 1.37

günâh it- — Günah işlemek

g.medün 131.1

günâh-kâr — günahlı, günah işleyen

g.a 12.19
g.am 41.1
g.un 12.6

gündüz — Günün aydınlık kısmı

g. 103.5

güneş — güneş

g. 100.3
g.den 4.14
g.i 44.4
g.ler 1.140

güvâh it- — Şahit gösternek

g.medün 131.5

güz — güz, sonbahar

g. 2.16

güzel — güzel

g. 2.74

ha Kur'an alfabesinde bir harf

h. 1.101

ḫab uyku, rüya

h. 41.8

ḫaber ağızdan ağıza dolaşan söz

h.i 12.8

ḫaberdâr Haberli olan, bilgili olan

h. 118.6

ḥabib sevgili, seven, dost

h. 13.4
h.e 1.135
h.i 12.6
h.üñ 1.70
h.üñdür 1.25

Hâbil Hz. Adem'in oğullarından biri

h. 1.60

Ḥabs-i Yûnus Yunus peygamberin hapisliği

h. 1.62

ḥâc Haç, put

h.ını 121.13

ḫacâlet Utangaçlıkla şaşırma

h.den 128.11

ḥâcât istekler, dilekler

h.ımızı 1.47

ḥacc Hacca giden, Kâbe'yi ziyaret eden, hacı

h. 125.1

ḫacc-ı maḳbûl Allah (c.c.) katında kabul edilmiş hac

h. 1.142

ḥâcet ihtiyaç

h. 2.28
h.imüz 52.9
h.lerimüzi 117.2

hakikat	doğru
h.	2.2
h.a	125.2
hakim	hakim
h.	1.5
hakir	itibarsız, değersiz, adi
h.	100.6
hakk	adalet
h.a	46.10
h.ı	1.115
h.ıla	103.6
h.ı-çün	1.71
Hakk -ı	Allah (c.c.)
h.a	121.14
h.ıçün	135.2
hakkında	Dair, ilgili
h.	59.17
Hak Te'âlâ	Yüce Allah
h.ya	4.43
hal	hal, durum, vaziyet, şekil
h.	1.18
h.in	44.10
halak	Paçavra, yıpranmış, eski şey
h.	128.11
halâyık	mahluklar, yaratıklar, insanlar
h.	5.79
h.a	121.2
Hâlık	Allah (c.c.)
h.a	12.10
Halil	İbrahim peygamber
h.	1.65

Ḥalîm — Allah'ın adlarındandır

h. 1.47

ḫali ḳıl- — yalnız bırakmak

h.ma 1.131

ḫâlî — boşalt[ılm]ış, soyulmuş

h. 2.73

ḫalḳ — insalar, yaratma yaratılma

h. 128.11
h.a 51.6
h.ı 121.14
h.ıla 103.6
h.uñ 2.58

ḫalûḳ — iyi huylu

h. 128.2

ḫalvet — Yalnı, tenha kalma

h. 123.8

ḫamd — Allah'a şükran duygularını bildirme

h. 2.50

Ḥâmid — Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

h. 1.27

Ḥâmîm — Hâmim

h. 1.102

ḫamr — şarap

h. 1.161

ḫamr iç- — içki içmek, şarap içmek

h.er 124.5

ḫân — hükümdar, emir

h.a 2.78

ḫâne — oturulan ikamet edilen yer, ev, mesken

h. 2.78

ḫânumân — Ev bark, ocak (bkz. hanman)

h. 100.6

ḫâr — diken

h. 2.60

ḫarâb ol- — yıkılmak, viraneye dönmek

h.dı 41.8

ḫarâm — kullanılması şer'an yasak olan

h. 124.5
h.ı 2.68

ḫarâmi — hırsız, haydut, yol kesen

h. 1.89

ḫarâmili — Güvenli olmayan, tehlikeli

h.dür 124.10

ḫarâmilik — Yol kesme, hırsızlık yapma

h. 119.2

ḫarâret — Sıcaklık

h.den 44.7

ḫarc it- — Sarf etmek, harcamak

h. 59.9

ḫarik — Yanmış olan

h. 59.11

ḫarir — ipek

h.den 123.13

Ḫasan — Hz. Ali'nin oğlu

h. 1.80

ḫasenât it- — Hayırlı işler yapmak

h. 125.14

ḫâsıl — husule gelen, olan, çıkan, üreyen

h.ım 41.6

ḥâṣıl ol- hasule gelmek

h.a 4.4

ḥasret özlem

h. 2.31
h.ile 119.10

ḥâṣṣ saf, halis

h.a 1.75

ḫasta hasta olan

h. 1.42

ḫasta ol- hastalanmak

h.urdı 20.5

ḫaşem Maiyet

h. 126.6

ḥâşir ölüleri diriltip mahşere çıkarma

h. 1.155

ḥaşr Kıyamet

h.e 122.9

ḫatâ hata

h. 1.55
h.lar 1.53
h.yuz 2.56

ḫaṭarlu tehlikeli

h. 1.82

ḫâṭır-ı deryâ zihni, fikri, gönlü geniş

h. 12.9

ḥatmi hatmi çiçeği

h. 2.21

ḫavf korkma, korku

h. 1.62

ḥavż	havuz
ḥ.	1.159
ḥayâ	haya, edeb
ḥ.sı	1.76
ḥayâl	insanın kafasında tasarlayıp canlandırdı
ḥ.i	1.22
ḥ.üñ	2.33
ḥayat	dirilik,canlılık
ḥ.a	1.12
ḥayf	Zulüm; Heyhat
ḥ.	121.7
ḥayl	At sürüsü, atlı sürüsü
ḥ.	126.6
ḥayr	hayır, iyi
ḥ.	2.27
ḥ.ı	126.9
ḥ.ıla	1.129
ḥ.ımuz	1.156
ḥ.uñ	123.9
ḥayr eyle-	iyilik etmek, ihsan eylemek
ḥ.	1.146
ḥayr it-	iyilik etmek
ḥ.	124.8
ḥayrân ol-	Şaşkın, şaşırmış olmak
ḥ.	128.10
ḥayvân	hayvan
ḥ.	2.25
ḥayvânât	hayvanlar
ḥ.	2.20
Ḥayy	Allah'ın adlarındandır, diri, canlı
ḥ.	2.84
ḥ.ı	121.18

ḫazâ'in-i bâki kalıcı hazineler

h. 28.11

ḫazân Sonbahar, güz

h.ı 121.4

ḫazinedâr hazine sorumlusu

h.ram 5.22

ḫazine-yi mâl servet, varlık, para sazinesi

h. 29.9

Ḥażire-i ḳuds Cennet

h. 5.143
h.un 5.31

ḥâżır Huzurda, meydanda, bizzat bulunan

h. 121.18

ḥâżır ol- hazır olmak

h.maya 4.99

hefte Hafta, yedi gün

h. 2.88

ḥelâl kullanılması şer'an caiz olan Haram olmayan, mubah

h. 4.97
h.den 114.6
h.i 2.68

hem hem, bir de, ve, hem...hem

h. 1.9

hemân hemen, derhal, o anda

h. 5.79

heme hem dahi

h. 1.102

hemîn bu bile, tıpkı bu

h. 41.3

hemişe daima, her zaman

h. 43.2

hem-râh yol arkadaşı

h.ım 100.1
r.ı-çün 1.83

henüz şimdi

h. 2.36

her hep, bütün

h. 1.86

hergiz asla, katiyyen, hiç bir vakit

h. 4.3

herif Güven vermiyen, bayağı kimse

h. 123.6

herze boş lakırdı, saçma

h. 44.3

her-dem her dakika, her zaman, daima

h. 2.44

hevâ heves, istek

h.da 119.1
h.dan 2.73

heves Arzu, istek

h.ün 119.1

hey Şaşırma ünlemi

h. 50.14

heybet korku ve saygı uyandıran görünüş

h.leri 1.75

heyhât Ne yazık!

h. 121.11

hezâr bin

h. 31.8

ḥicâb utanma, sıkılma

h. 123.18
h.ı 123.18
h.um 41.8

ḥicrân-ı ġam Ayrılık acısı

h.dan 44.8

hicret Hz.Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü

h.inden 42.37

hiç hiç, yok, yok olan

h. 1.85
h.e 125.22
h.mi 131.2

hidâyet vir- Hak yoluna kılavuzlanmak

h. 1.90 92a.30

ḫidmet hizmet, iş

h. 8.7
h.üñden 1.42

ḥikâyet ḳıl- anlatmak

h.alum 4.10

ḥikmet hakimlik, sebeb

h.lerüñ 2.1

Ḥikmet-i Loḳman Lokman peygamberin hikmeti

h. 1.70

ḥilm insanın tabiatında olan yumuşaklık

h. 118.12
h.im 41.9
h.üñ 1.49

ḫil'at Süslü elbise

h. 119.10

himmet yardım, ihsan, lutûf

h.i 119.7

ḥisâb — hesap

h. 9.7

ḫizmet-i pâdişâh — Allah (c.c) rızası için çalışma

h. 131.2

ḫıridâr — Müşteri

h. 118a.12

ḫırḳa — çeket uzunluğunda bir giyecek

h. 1.114

ḥırṣ — sonu gelmeyen arzu, istek; öfke

h. 2.63
h.ı 59.16
h.ıla 119.3
h.uñ 128.8

ḥısn — Sağlam, sarp yer, kale

h. 125.3

ḫıss — Eksik, noksan

h.ı 125.3

ḫoca — Hoca, efendi

h. 131.1

ḫod — kendi, baş zırhı, miğfer

h. 41.9

ḫod-bin — Kendini beğenmiş, bencil

h. 120.6

ḫor — Değersiz, adi

h. 128.11

ḫor ḫor — kendinden geçmiş vaziyette uyumak

h. 2.55

ḫoş — güzel, iyi

h. 2.21
h.ıdı 121.4

hoşluk Güzellik, iyilik

h.ıla 120.3

hoşnûd razı, memnun

h. 1.38

hoş ṭut- iyi bakmak, ihtimam göstermek

h. 124.9

hûb Güzel, hoş, iyi

h.ıdı 121.4

hûbb-ı dünyâ Dünya sevgisi

h. 91b.18

hubb-ı ibrahim ibrahim peygamberin sevgisi

h. 4b.65

hubb-ı ṣanem Güzel kimse sevgisi

h. 169a.7

hud Hud peygamber

h. 4a.62

Huda Allah

h. 162b.3
h.dan 59.13
h.sın 1.10
h.yı 118.4

Hudâvend Allah (c.c.)

h.a 4.1
h.ile 12.2

hudâvendâne hüdavend olana yakışacak surette

h. 2.1

Hudâ-yâ Ey Allah

h. 1.48

Hudâ-yı Ṣâni' Yaratan Allah (c.c.)

h. 5.21

Hûd-ı mübârek Mübarek olan Hûd suresi, 11 nolu sure

h. 1.107

ḥulle Cennet elbisesi

h. 1.159

ḫumâr içkiden sonra gelen başağrısı, sersemlik

h. 123.10

ḥûr Cennet kızları, huriler

h. 1.159

ḫurd küçük, ufak, önemsiz

h. 41.8

ḫurd-ı ḫân Küçük ev

h.ı 123.17

ḥûrî cennet kızı

h. 5.20

ḫurmâ Hurma meyvesi

h. 127.3

ḫurûs Horoz

h.dan 50.15

ḫurşîd-i ẕiyâ Güneş ışığı

h.sı 121.20

hûyi-hây vah, eyvah

h.ında 43.5

ḫuẓur rahat

h.um 44.2

ḫuşk kuru

h. 44.6

ḥüccet Şeriat mahkemesinden verilen hak belgesi

h.in 1.154

ḥükm hüküm, emir

h.i 125.15
h.in 1.113
h.ine 1.6

ḥükm ḳıl- karar vermek, hükmüne varmak

h.ur 2.13

ḥülle Kocasından üç kez boşanan kadının yeniden nikâhlanması için yapılan işlem

h. 1.134

hümâ ḳuşı Devlet kuşu, efsanevi kuş

h. 134.4

hüner Marifet

h.im 122.25
h.ün 126.9

hünerbâg marifetli, çok bilen

h. 2.65

hüner ḳıl- bilmek, marifet göstermek

h.dı 42.38

ḥürmet saygı

h.i 4.73
h.i-çün 1.68

ḥürmet ḳıl- Saygı göstermek

h.anlar 130.6

Ḥüseyn Hz. Ali'nin küçük oğlu

h. 1.80

ḥüsn güzellik

h.ine 9.5
h.i-çün 1.64

hüve'l-âḫir sonuncu odur

h. 9.6

hüve'l-baṭın gizlidir, görünmeyendir

h. 9.6

hüve'l-evvel evvel odur

h. 9.6

hüve'l-ẓâhir o görünmeyendir

h. 9.6

ırak̇ uzak

ı. 1.41
ı.dan 119.3

ırak̇ eyle- uzaklaştırmak

ı.r 2.43

ırmak̇ ırmak

ı.ından 103.4

ıs̲bât Şahit ve delil göstererek doğruyu bulma

ı.ıla 125.6

ıs̲bât it- ısbatlamak

ı.erler 2.23

ıs̤s̤ı sıcak, ʃsʃ

ı. 2.15

ıssız tenha

ı. 2.68

ıẕṭırâr mecburiyet, çaresizlik, ihtiyaç

ı.ıla 1.130

ışık̇ Işık, aydınlık

ı. 59.5
ı.ın 1.46

'ışk̇ sevgi (bkz. aşk)

ı.uña 1.133

i- imek fiili

i.di 4.14
i.dün 44.5
i.se 126.8
i.sevüz 1.32

'ibâdet Allah (c.c)'ın emirlerini yerine getirme

i.e 123.16

iblis Şeytan

i. 50.25

ibrâhim Kur'anın 14. suresi

i. 1.110

'ibret Kötü bir hadiseden alınan ders

i. 124.2

iç iç taraf, gönül

i. 119.7
i.inüzi 2.33
i.inde 5.22
i.inden 117.1
i.ini 103.10
i.ündeki 44.7
i.ünüz 2.40
i.üñ 125.7
i.üñdeki 120.8

iç- içmek

i.enler 130.5
i.ise 59.19
i.me 50.25
i.mez 1.13
i.se 59.20

içmek Bir şeyler içmek

i. 135.1

içre içinde, ...vaktinde içinde, arasında

i. 2.45

içün için; dolayı

i. 1.62

idin- edinmek, kazanmak

i.me 123.6
i.ügör 28.11

ihlâṣ	gönülden gelen dostluk, samimiyet
i.a	121.9
i.ıla	1.123
ihrâm	Hacıların Mekke haricinde örtündükleri örtü
i.	1.143
ihsân eyle-	iyilik etmek, bağışlamak
i.yen	1.8
ihtiyâr	seçme, seçilme
i.ıla	1.130
'ikâb	Eza, cefâ, eziyet
i.ı	123.9
iki	iki (2) sayısı
i.	1.158
ikrâh	iğrenme, tiksinme
i.um	100.10
ikrâr	Saklamayıp söyleme
i.	118.7
il	memeleket
i.	2.28
i.lere	130.3
i.lerinden	1.125
i.üñ	120.8
'ilâc	derde deva olan şey, çare, tedbir
i.	46.16
ilâh	Allah (c.c.)
i.	1.13
ilâhî	Allah'ın, ey Allah
i.	1.43
ile	Birlikte, beraber Beraber
i.	122.8

ilerü ileri, ön

i. 1.34

ilet- iletmek, ulaştırmak

i. 1.160
i.emezsün 122.6
i.medin 50.3
i.ür 2.27

ilḳa' Bırakma,terk etme

i. 119.3

illâ mutlaka, aksi halde

i. 2.21

'ilm ilim

i. 8.3
i.im 41.9
i.ün 123.8

'ilm-i istiḥḳâḳ ilim hakkı

i.ı-çün 1.66

'ilm-i seḥâ derin, engin ilim

i.sı 1.76

İmâmü'l-Mürselin Peygamberlerin imamı ; Hz.Muhammed

i. 1.26

İmân inanma, inanç, İslâm dinini kabul etme

i. 1.150

İmân ehli Allah'a inanmış olanlar

i. 1.162

İmdi şimdi

i. 4.13

in- inmek, gelmek

i.dügi 1.112

inâ Kap kacak

i.yı 120.10

'inâyet		lutûf, ihsan
	i.	2.32
'inâyet kıl-		Lûtuf, ihsan, iyilik etmek
	i.	1.57
ince		İnce, kalın olmayan
	i.	59.15
incil		İncil
	i.le	12.3
incit-		İncitmek , kırmak
	i.medin	50.22
incü		İnci
	i.den	5.41
infâḳ-ı 'aẓim		Büyük, ulu besleyici
	i.	1.36
inkâr		Reddetme
	i.	118.7
	i.ını	118.7
inle-		İnlemek, acı çekmek
	i.rem	100.3
ins		İnsan
	i.	4.4
	i.i	12.5
inṣâf		Merhamete, vicdana dayanan adalet
	i.	126.3
insân		Adam
	i.	124.6
insân it-		İnsan eden
	i.en	1.7
	i.üp	1.8

intiḳâl ir- yer değiştirmek, göçmek, ölmek

i.mez 9.1

inşâallah Allah (c.c.) isterse, nasib ederse

i. 51.10

ip İp, urgan

i.iñ 119.4
i.ini 118.16

ir erken

i.den 2.69
i.iken 59.23

ir- yetişmek, kavuşmak, ulaşmak anlamak, bilmek

i. 5.21
i.di 35.1
i.e 121.6
i.enez 128.6
i.er 2.81
i.esin 125.2
i.esün 127.7
i.me 117.13
i.medi 1.10
i.mege 1.39
i.mez 8.3

ire dur- Yetişmek, Erişmek

i.urken 129.13

iriş- varmak, ulaşmak

i. 123.8
i.di 123.15
i.düre 125.11
i.e 40.15
i.esin 125.8
i.medi 125.17
i.mege 1.40

irmek — yetişme, kavuşma, ulaşma

i. 24.4

irte — ertesi, gelecek sabah

i. 2.55
i.ye 59.20

irşâd — Doğru yolu gösterme, uyarma

i. 1.116
i.ıla 2.45

irşâd it- — Doğru yolu göstermek

i.e 120.9

'Îsâ rûhu'l-lâh — İsa peygamber

İ. 1.69

İshâḳ — İshak peygamber

i.ı-çün 1.67

isim — ad, san

i.i 12.2

İsmâ'il — İsmail peygamber

i.e 1.65

İsm-i A'ẓam — Allah'ın isimlerinden en ulusu olanı

İ. 1.142

İsrâfil — Dört büyük melekten biri

İ. 1.137

issi — Sahip, Malik

i. 2.15
i.lerinden 125.19

iste- — istemek, dilemek

i. 46.16
i.r 51.11
i.riseñ 123.1
i.rse 4.85
i.ye 126.2

'işyân — itaatsizlik, boyun eğmeme, ayaklanma

i. 41.6

iş — iş, hal, durum, vaziyet

i. 2.65
i.de 2.24
i.den 50.2
i.e 128.6
i.i 1.7
i.idür 2.44
i.in 100.8
i.imüz 5.1
i.inde 128.5
i.ini 20.5
i.ler 2.9
i.leri 1.117
i.lerinde 136.2
i.leriñüñ 50.14
i.üñ 2.2
i.üne 51.3

iş başar- — Her hangi bir işte muvaffak olmak

i.maya 51.2

işbu — işte bu, bu

i. 50.9

işit- — işitmek, duymak, dinlemek

i.ebile 4.99
i.en 1.16
i.enüñ 134.8
i.medin 50.5
i.mez 2.93
i.üp 4.103
i.ür 2.44

iş it- — iş yapmak

i.en 1.16

işlet- — Yaptırmak

i.medin 50.26

işle- — Yapmak, işlemek

i.me 50.5

'işret — İçki, içki içme

i. 123.12

'işret it- içki içmek

i.üp 130.8

işsiz işi olmayan

i. 1.91

iş tut- iş yapmak

i.mazuz 2.52

it köpek

i.den 1.87
i.i 1.84

it- etmek, yapmak

i. 1.47
i.di 117.7
i.e 2.94
i.er mi 2.34
i.medüh 131.2
i.üp 59.5

'itiḳâd inanma, gönülden tasdik ederek inanma

i. 103.9

iy ey

i. 1.1

iz iz, belirti

i.i 121.8

İẕâcâ İzâcâ suresi

i. 1.104

i'zâz saygı gösterme

i. 1.135

'izz değer, kıymet, yücelik, ululuk

i. 1.50

ḳâ Kur'an alfabesinden bir harf

k.sı 121.10

ka'b topuk kemiği, aşık kemiği

k.e 2.72

ḳab -1 Kap, kacak

k.ı 127.3
k.ına 120.10

ḳâbil Kabul eden, kabul edici

k.mişse 121.19

ḳabr Mezar

k.i 59.21

ḳabûl razı olmak

k. 1.87

ḳabûl eyle- kabul etmek

k. 2.31

ḳabûl it- kabul etmek

k. 1.147

ḳabż Azrâil tarafından ruhun teslim alınması

k.ında 1.164

ḳaç- kaçmak

k. 130.10
k.an 130.10
k.andır 4.100
k.anlar 130.10
k.ar 124.3
k.arlardı 1.30
k.ma 136.1
k.masañ 134.5
k.up 134.4

ḳaçagör- Kaçmak

k. 50.2

ḳaçan Ne zaman, ne vakit

k. 2.83

ḳaçır- Kaçırmak

k.dım 134.3

ḳadeḥ içki bardağı

k.dür 46.12

ḳadem Adım, ayak

k. 59.24

ḳaḍı Kadı

k. 125.20

ḳadim Eski, öncesini bilir kimse bulunmayan

k. 1.1

Ḳadir Tükenmez kudret sahibi olan; Allah (c.c)

k. 1.24

kadr değer, itibar

k.inden 41.4
k.iñi 122.9
k.üñ 134.2

Ḳāf Kâf suresi

k. 1.101

ḳafes Kafes

k.de 124.9

kâfile Birlikte yolculuk eden topluluk

k.si 119.2

ḳâfiye Şiirlerin sonunda tekrar eden aynı sesi.

k.sinüñ 121.29

kâfûr Güzel kokulu ve katı yağlı bir madde

k.dan 5.51

ḳağıd Kâğıt

k. 126.12

ḳahr zorlama, mahfetme, helak etme

k. 59.13
k.uñ 1.51
k.uñıla 1.94

ḳahr ol- çok üzülmek, acı çekmek, mahvolmak

k.a 1.92

ḳā'im ayakta duran, ayakta bulunan

k. 1.120

ḳaḳ- itmek, tepmek

k. 128.13

ḳaḳı- öfkelenmek

k. 59.13

ḳal- Kalmak

k.a 46.16
k.an 1.127
k.anlarun 50.13
k.avuz 1.53
k.dı 100.8
k.duḳ 1.34
k.dum 100.1
k.duñ 119.2
k.ıser 117.14
k.ma 125.4
k.maz 50.12
k.ur 2.78

ḳal'a Kale

k. 119.6
k.lar 130.5

ḳalb kalp, yürek

k. 2.40
k.i 121.9
k.ini 122.7
k.üñ 59.10

ḳalb -1 yontulmamış, kaba

k. 2.40

ḳalbi-ḥuzūrı kalp huzuru

k 1.71

ḳaldaş Halden anlayan, dost

k. 121.14

ḳalem Kalem

k. 126.12

ḳalḳan Kalkan

k. 121.3

ḳamaş- Uyuşmak

k.dı 44.6

ḳamer Ay

k. 123.4

kâmil Tam, noksansız, eksiksiz, olgun, âlim

k. 1.8

ḳamu bütün, hepsi, her

k. 1.6
k.lar 50.17
k.muz 1.157
k.sın 124.4

ḳan Kan

k. 134.8
k.dan 44.6

ḳan- Doymak

k.amazsın 123.14

ḳanâ'at Kısmete razı olma

k. 29.11
k.ı 29.9

ḳanâ'at it- Kısmete razı olmak

k. 123.11

ḳanad Kanat

k.ımuz 1.160

ḳande nerede, hani

k.sün 46.11

ḳanı hani, nerede

k. 1.32

ḳâni' Kanaat eden

k.i 117.9

kanḳı		hangi
	k.	1.19
kapıl-		Aldanmak
	k.ma	123.4
kapu		kapı
	k.	59.22
	k.dan	27b.20
	k.lardan	120.5
	k.ñ	1.148
	k.ñı	1.45
	k.nuñ	7.24
	k.sın	128.13
	k.sına	5.31
kapucı		kapıcı, hizmetçi
	k.sıdur	4.105
kar-		Karıştırmak
	k.up	50.9
kâr		iş güç, kazanç
	k.ı	118.7
	k.ını	103.5
kâr it-		Yararlı olmak
	k.sün	122.14
kara		siyah
	k.	1.19
	k.dan	31.5
	k.sın	22.5
kara -1		Deniz kenarı, toprak
	k.sına	50.24
karañu		karanlık
	k.	1.19
karar		devamlılık, süreklilik, ne az, ne çok
	k.a	2.14

ḳarar- canı sıkılmak, kederlenmek

k. 2.14
k.dı 2.37

ḳarġa Karga

k. 119.9
k.ya 118.8

ḳarın Mide

k.a 59.16
k.ı 117.9
k.u 59.22

ḳarınca karınca

k.nuñ 1.19

ḳarındaş kardeş

k. 121.14
k.ıla 2.35

ḳarış- Katılmak

k. 59.25

kârubân kervan

k. 1.89
k.dan 100.1

ḳâṣid Kasdeden, tasrlayan

k. 118.12

ḳassâm Şeriat memuru

k. 126.10

ḳaş Kaş

k. 51.6

kâşif keşfeden

k.i 12.9

ḳat Kat

k. 2.10

ḳat-ı Nezd, yan, huzur, ön

k.uñda 2.39

ḳat-	Katmak, ilave etmek
k.amazsun	122.2
k.madın	50.9
ḳatı	sert, kırıcı
k.	2.39
ḳatık	Ekmekle karın doyurmak gerektiğinde yanı
k.	59.3
ḳatran	Katran
k.a	125.21
k.ıla	120.10
ḳatre	Damla
k.sı	117.10
ḳavi	kuvvetli, güçlü, güvenilir, sağlam
k.	1.3
ḳavl	Söz
k.e	131.5
k.iñe	59.8
k.iñi	59.12
ḳavm	İnsan topluluğu, kavim
k.	124.5
ḳavuş-	Kavuşmak
k.a	125.23
ḳaya	İri taş
k.sı	121.5
ḳayd	Endişe, gaile, telaş
k.	44.13
k.uñı	127.7
ḳayġu	Üzüntü, tasa, endişe
k.lar	44.2
ḳayna-	Kaynamak
k.r	100.4

ḳaytar- Çevirmek, döndürmek

k.maya 52.6

ḳażâ ibadet vaktinin geçmesi

k.sın 8.8

ḳażâya kal- ibadetin vaktini geçirmek

k.dısa 4.52

kebâb Kebap

k.ı 123.11

kefen ṭonu ölü elbisesi, kefen

k.n 123.13

kelâm-ı bahâ kıymetli söz

k. 6.1

kelâm-ı daḳîḳ ince söz

k. 59.29

kem Az, eksik Eksik, noksan; kötü

k. 50.15

kemâl olgunluk

k.üñ 29.1

Kemâl Ümmi (bkz. Ümmi Kemâl)

k. 7.24
k.yi 117.13

kemḫâ ipek kumaş

k. 8.7

kendü şahsı, kendi

k. 50.23
k.dür 9.7
k.nden 103.11
k.ñe 125.8
k.ñi 119.5
k.si 121.24

kendüzi kendisi, zatı, şahsı

k.n 4.63
k.nden 51.1

kerâmet Velilerin lüzumu halinde gösterdikleri kerem, bağış

k. 125.17
k.i 126.9

kerem ihsan, bağış

k. 126.9
k.dür 2.36
k.üñ 117.2

kerem kıl- bağışlamak bağışlamak, lutufta bulunmak

k. 1.97

kerîh çirkin, iğrenç

k. 8.6

Kerim Kerem sahibi, cömerd, Ulu Allah

k. 4.42

Kerimu'l-lâh Kerem sahibi olan, Yüce Allah

k. 1.145

kervân Uzak yerlere yolcu ve eşya taşıyan kâfile

k. 50.1

kes- Kesmek

k. 59.2
k.diler 103.6
k.me 122.27
k.üben 121.13

kesb Artma, kazanma

k. 2.88

kevser Cennette bir havuzun adı

k. 1.161

key Çok, pek, gayet, iyice

k. 1.44

keyfiyyet Nitelik, bir şeyin iyi veya kötü olması

k.leri 1.18

ḳıble		Namaza başlarken yönelinen taraf
	k.ye	126.7
ḳıġır-		Çağırmak, davet etmek, seslenmek
	k.dıġı	51.1
ḳıl		Saç teli
	k.	122.5
ḳıl-		yapmak, etmek
	k.	1.54
	k.a	2.63
	k.am	41.1
	k.an	121.2
	k.asın	59.14
	k.dı	125.10
	k.duġuñ	2.135
	k.duñ	2.5
	k.duñısa	59.1
	k.ıser	120.2
	k.ma	1.54
	k.mışıdı	59.27
	k.sa	8.7
	k.up	1.35
	k.ur	119.10
ḳıl- yaraḳ		Hazırlık yapmak
	k.	59.2
	k.mağa	103.5
ḳıldur-		kıldırmak
	k.a	4.19
ḳılıç		Kılıç
	k.ı	125.17
ḳısa		kısa, az
	k.	2.71
ḳısmet		Nasip, kader
	k.	122.2
Ḳıtmir		Eshâb-ı Kehf'in köpeğinin adı
	k.i	1.87

ḳıyâmet		kıyamet, dünyanın sonu
	k.	2.83
ḳıyâs		Karşılaştırma
	k.ı	121.27
ḳızıl		kızıl
	k.	31.5
ḳış		kış
	k.	34.3
	k.ınuñ	34.24
ḳil		Söz
	k.i	128.5
ki		ki (bağlama edatı, bkz. kim)
	k.	1.54
kibr		Kibir, büyüklenme
	k.i	123.13
kibriyâ		büyüklük, ululuk
	k.	1.81
	k.ñ	1.49
	k.sın	2.92
kilâb		Köpekler
	k.ı	123.6
kim		ki (bkz. ki, bağlama edatı)
	k.	1.22
kim -1		kim (belirsizlik zamiri)
	k.	2.34
	k.dür	1.14
	k.e	1.45
	k.i	38.14
	k.sin	4.22
	k.üñ	51.5
	k.üz	1.31
kimesne		kimse
	k.	50.18

kimse		kişi, kimse ; hiç kimse
	k.	4.73
	k.den	8.8
	k.lere	118.13
	k.nüñ	1.22
	k.ye	51.11
	k.yi	50.11
kimsene		hiç kimse
	k.müz	1.44
kir		kir, pis, temiz olmayan zift, katran
	k.	59.20
	k.dür	2.39
	k.in	121.15
kirtü		gerçek, doğru, hak
	k.	1.25
Kitāb		Kur'an
	k.ı	8.1
kişi		şahıs, insan
	k.	2.34
	k.den	124.3
	k.ler	135.2
	k.lerüñ	126.1
	k.nüñ	120.10
	k.ye	118.9
ko-		komak, bırakmak
	k.	24.12
	k.dı	125.16
	k.dılar	103.5
	k.na	122.13
	k.naduñ	131.5
	k.naya	5.1
	k.naz	50.11
	k.ñ	2.51
	k.r	2.42
	k.ya	118.7
	k.yandur	117.4

ḳoç	koç
k.	1.66
koğa	Kova
k.da	119.5
ḳol	Kol
k.laruñ	123.12
ḳon-	konaklamak
k.	1.13
k.an	124.1
k.up	130.2
ḳop-	çıkmak, harekete geçmek
k.ar	2.83
k.up	125.19
ḳopar-	haşretmek, diriltmek
k.	2.83
ḳopar- 1	Sökmek, koparmak
k.maya	51.5
ḳorḳagör-	Korkmak
k.	50.20
ḳorḳut-	korkutmak
k.magıl	1.82
ḳorḳ-	korkmak
k.ar	1.60
k.arısa	4.4
k.u	1.89
k.up	4.106
ḳoş-	Arkadaş olarak vermek, eklemek
k.	1.158
ḳov-	Takip etmek, izlemek, kovmak
k.ar	2.93
k.arısañ	124.3
ḳovan	kovan
k.uz	2.61

ḳoy- koymak, bırakmak

k.alın 4.7
k.an 2.90
k.ası 121.24
k.maz 127.1
k.mazuz 1.85
k.uben 134.5
k.up 1.45

köpri Köprü

k.dür 124.1

ḳubbe-yi ṣahrâ gökyüzü

k. 1.144

ḳudret Allah'ın ezeli gücü, kuvvet, kabiliyet

k. 1.50
k.üñ 1.164

Ḳuds-i Ka'be Mübarek, kutsal Ka'be

k. 1.139

kúh-ı ḳâf Kaf dağı

k. 1.141

ḳúl kul, köle

k. 1.87
k.am 100.7
k.ısan 131.2
k.larınuñ 1.17
k.larınuz 1.46
k.uña 1.90
k.uñdur 1.25

ḳulaḳ Kulak

k. 121.21
k.a 127.2
k.larum 44.6

kulavuz Kılavuz, rehber

k. 44.11
k.a 59.24

ḳulluḳ hizmet, hizmetçilik, ibadet

k.da 2.24

kulluk kıl- İbadet etmek,

k.uram 100.7

kul-ı miskin Aciz, zavallı ve beceriksiz olan kul

k. 2.90

kum Kum, çakıl

k.larıdur 121.5

kur- Kurmak, yapmak, inşa etmek düzenlemek, tasarlamak

k.asın 128.7
k.mış 2.80

Kur'an Kur'an

k. 1.96
k.ı 1.95

kurbân Allah rızası için kesilen hayvan

k. 1.143

kurbân eyle- kurban etmek

k.di 1.66

Kurbet-i Cibril Dört büyük melekten Cebrail'in yakınlığı.

k. 1.137

kurb-ı vişâl kavuşma sevinci

k.i 1.64

Kurb-ı Şit Şit Peygamber'in yakınlığı

k. 1.61

kurş Çörek

k.ıla 117.8

kurşa' Çörek

k.yı 121.11

ḳurtul- kurtulmak

k.a 4.4
k.ayın 4.17
k.ur 130.10

ḳuru kuru,boş,faydasız

k. 1.12

ḳuru- kurumak

k.madun 122.9
k.r 2.16
k.ya 128.10

ḳuṣûr Köşkler

k. 1.159

ḳuş kuş

k. 1.34
k.ca 124.9
k.idüñ 134.3
k.lar 33.3

ḳuşaḳ kemer

k.ın 8.7

kuşan- Sarınmak, bağlamak

k.up 131.3

ḳüt yiyecek, ya¡amak için yenilen ¡ey

k. 1.108

ḳuṭb-ı-seyyâre s̲üreyyâ Gezegenlerin en ulusu,ülker yıldızı

k. 1.141

ḳuṭb-ı-üçler-yediler ḳırḳlar Üçler,yediler ve kfrklar adlf evliyanfn

k. 1.115

ḳuvvet Güç, kudret

k. 126.11

ḳuyu Kuyu

k.ya 119.4

külli umumi, bütün, çok

k. 1.24

künh Bir şeyin aslı, hakikâti, temeli, kök,öz

k.üñe 1.10

kürsi Levh-i mahfûz'un bulunduğu yer

k. 2.9

lâ-cerem şüphesiz, elbette

l. 50.12

lahze Göz ucuyla bakış

l. 118.1

Lâ ilâhe illâllâh Allah'tan başka tanrı yoktur.

L. 6.1

la'l Kırmızı değerli bir süs taşı

l. 59.26

la'l-i-güher Kırmızı cevher

l. 121.5

lâle lale

l. 2.22

lâ mekân Mekansız

l. 134.3

lât İslâmdan önce Kâbe'deki putlardan biri

l. 1.165

lât-ı menâ'at Zorlu, güçlü put

l.ıla 125.7

lâ yefût ölümsüz olan

l. 1.11

lâ yemût ölmez

l. 1.11

lâ yezâl zevalsiz, bitimsiz

l. 1.9

lâyıḳ uygun, lâyık

l. 1.54
l.dur 1.54

lem-yezel Zeval bulmaz, zâil olmaz, bâki, kalıcı

l. 1.9

leş Leş

l. 122.13

leşker Asker

l.in 131.7

levḥ Levha, üzerine yazı yazılan yassı nesne

l.ine 126.12

leyl-i ḳadr Kadir gecesi

l. 1.134

lezzet tat, çeşni

l. 123.11
l.leri 46.15

lik Lakin, fakat, ama

l. 118.6

likâ yüz, çehre

l. 30.17

loḳma Ağızda bir defada yenilen yiyecek parçası

l. 1.114

loḳmân lokman peygamber

l. 1.62

luṭf hoşluk, güzellik; iyilik

l. 1.50
l.ı 1.145
l.ıla 33.5
l.u 34.1
l.uñ 1.51
l.uñıla 1.94
l.uñla 12.19

lü'lü inci

l. 12.8

ma'ânî manalar

m. 4.1

ma'bûd ibadet edilen, tapınılan

m. 2.53

ma'den-i gencûr maden bekcisi

m. 12.9

maġbûn Alış verişte aldanmış olan

m. 50.6

maġrûr ol- Gururlanmak

m.anlar 130.2

mâh ay

m. 9.7
m.a 30.17
m.um 100.3

maḥbûb sevilen, sevgili

m. 2.32

maḥbûs Hapsolunmuş, bir yere kapatılmış

m. 100.6

maḥbûs it- Hapsetmek

m.üp 2.94

maḥcûb kapalı, örtülü, perdeli

m. 41.3

maḥkûm it-	hükmü altına almak
E.en	12.5
maḫlûḳ	halk olunmuş, yaratılmış
E.1	2.11
maḫlûḳât	Yaratılmışlar
E.1	129.3
Maḥmûd	Hz.Muhammed'in isimlerinden biri
E.	1.27
maḫmûr	Uykulu göz
E.1	2.95
maḥrûm	istediğini dilediğini elde edemiyen
E.	1.127
maḥşer	Haşrolunacak, toplanılacak yer
E.e	125.18
maḫża	Tam, katıksız
E.	121.16
Mâ'ide	Mâ'ide suresi
E.	1.99
mâ'il	Hevesli
E.sin	137.1
maḳâm-ı ḫuld	Cennet makamı
E.a	6.1
maḳṣûd	istenilen şey, istek
E.	126.8
E.1	8.6
E.1na	118.12
mâl	servet, varlık, para
E.	1.35
E.1	126.5
E.1n	59.16
E.1n1	125.12

mâlik sahip

m.i 1.86

Malik -1 Yedi cehennemin hakimi, kapıcısı melek

m. 4.104

ma'mûr bayındır, şenlikli

m. 4.14

ma'nî Manâ, iç alem

m. 122.11

ma'rûf herkesce bilinen, belli, meşhur

m. 12.4

ma'ṣiyet âsilik, itaatsizlik

m. 41.2

ma'ṣûm küçük çocuk

m. 1.127

ma'şuḳ sevgili sevilen, sevilmiş

m. 8.6
m.a 126.1
m.1 118.15

ma'şuḳ it- Kendine aşık ekmek

m. 125.13

mâtem hüzün, keder

m. 1.60

maṭlûb taleb edilen, istenilen, aranılan şey

m.um 41.8

ma'yûb ayıplanmış, ayıplanan, kusurlu

m. 41.3

ma'ẕûr kıl- özürlü, mazeretli saymak

m.a 12.20

mecrûḥ Yaralanmış

m. 118.9

meded	yardım, imdad
m.	2.66
meded kıl-	yardım etmek
m.	2.66
medḥ	övmek
m.	5.21
medḥin oḳu-	övmek, anmak
m.yup	12.20
meger	meğer, fakat, ancak
m.	38.17
mekkâr	hileci, düzenbaz
m.am	41.5
mekrûb	kederli, gamlı, tasalı
m.	41.3
melâl ir-	bıkmak, usanmak
m.	9.6
melek	melek
m.	4.105
m.ler	1.138
meliḥ	güzel, şirin
m.	4.9
Melik	Allah (c.c.) ; mal sahibi, padişah
m.sin	1.22
Meliklik	Allah'lık, padişahlık
m.	9.1
melûl kıl-	mahzun etmek
m.	2.57
melûl ol-	usanmak, bıkmak
m.a	2.93

memât ölüm

m. 125.9
m.ıla 125.8

memdûh medholunmuş, övülmüş

m. 48b.3

mensûr Manzum olmayan, vezinsiz, kafiyesiz söz

m. 12.8

menzil konaklama yeri

m. 1.96
m.den 42.37
m.e 1.40

menzil al- yol almak

m.dılar 1.84

men' it- mani olmak, yasaklamak

m.emez 8.8

merdân Yiğitler, insanlar

m. 123.15

merhem ilaç, tedavi

m. 118.9
m.i 12.6

merhem ur- Tedavi etmek, ilaç sürmek

m.a 136.1

merhem yak- ilaç sürmek, tedavi etmek

m.asın 2.48

merhûm Allah'ın rahmetine kavuşmuş, ölmüş

m. 42.38

mertebe Rütbe, derece

m.nûñ 121.7

mesâkin miskinler

m. 7.24

mescid — namaz kılınacak yer

m.e — 1.33

Mescidü'l-Aḳsâ — Kudüs'deki meşhur büyük câmi

m. — 1.109

meşel — örnek, manalı söz

m.dür — 126.11

meskenet — Fakirlik, yoksulluk

m. — 123.13

mestlik — Sarhoşluk

m.in — 123.10

mestûr — yazılmış, çizilmiş

m. — 12.2

meşâyıḫ — şeyhler

m. — 43.3
m.lar — 1.116

meşev — Olmaz

m. — 124.1

meşgûl ol- — Bir işle uğraşmak

m.up — 103.5

metâ' — Mal, eşya; sermaye

m.ım — 122.25

mevc — Dalga

m. — 117.10

mevcüd — Var olan, bulunan

m. — 126.8

mevt-i sekerât — ölüm anı, can çekişme anı

m.ı — 121.17

mey — Şarab

m. — 121.20
m.i — 121.17

meydân geniş, açık, düz yer, alan

m.da 42.38

mezheb bir dinin şubelerinden biri

m.ini 4.7

mezkûr zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış

m. 12.3

mışbâh kandil, çıra, ışık

m.ıdır 4.1

Mışır Mısır Devleti

m. 38.18

miftâh anahtar

m.ıdır 4.1

mihnet zahmet, eziyet, keder

m.e 120.4
m.inden 4.17

mihr sevgi

m.i-çün 1.72

Mikâ'il Rızkların taksimiyle görevli olan melek

m. 1.137

milk Birinin tasarrufu altında bulunan şey

m.i 2.23
m.idür 8.5
m.inde 41.8
m.üni 59.9

milket Mal, mülk

m. 100.6
m.i 100.5

milk-i latîf Cennet

m.i 121.5

mi'mâr inşaat planlarını yapan sanatkâr

m. 118.10
m.am 41.8

Kîne	kubbe	
K.		1.139
miskin	Aciz, zavallı, beceriksiz	
M.		118.5
miṣl	benzer, eş	
M.i		43.5
mu'âf	affolunmuş, bağışlanmış	
M.		1.59
mu'allaḳ	havada, boşta duran	
M		2.9
mu'cizât	Mucizeler	
M.ıla		125.17
muğîṣ	yardım eden, yardıma koşan	
M.		1.58
muğni	igna eden, zengin eden, tok kılan	
M.		1.21
muḥabbet	Sevgi	
M.		125.7
muhâcir	Hz.muhammed'in emriyle Mekke'den Medine'ye göç edenler	
M.ler		1.79
Muḥammed	Peygamberimizin adı	
M.		1.25
muḥtâc	ihtiyacı olan, yoksul	
M.ı		1.46
muḫtâr	Seçkin; Hz.Muhammed'in lakabı	
M.		1.92
mu'în	yardımcı	
M.		4.97

muḳaddes Takdis edilmiş, mübârek, kutsal, temiz

M. 1.2

muḳbil Kutlu, mutlu

M. 51.3

muḳim ikamet eden, oturan

M. 1.1

muḳırr ikrar etmek, itiraf etmek

M.uz 2.56

muḳtedâ Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

M. 1.27

mum Mum

M. 44.3

murâd arzu, istek, dilek

M.ı 4.4

murdâr Kirli, pis Mundar, pis

M. 59.14

Murtażâ Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

M. 1.27

Mûsâ-kelimu'l-lâh Musa peygamber

M. 1.69

muṣḥaf Kur'an'ın yedi bölümünden biri

M. 1.96

Muṣṭafâ Hz.Muhammed'in isimlerinden biri

M. 1.27
M.nuñ 4.7
M.ya 1.59

muṭabbaḳ tatbik olunmuş, uydurulmuş

M. 2.10

muṭahhar temizlenmiş, temiz, mübarek

M. 12.2

mutî' ol- itaat etmek

m.duk 2.51

muvâfık kıl- Uygun hale getirmek

m. 59.8

mübârek uğurlu, hayırlı

m. 1.83

mübtedi yeni bir şey peyda eden

m.ler 4.7
m.lerdür 59.25

mübtelâ Düşkün (fena şeylere), tutkun, tutulmuş

m.dur 128.2

mübtelâ kal- fena şeylere tutkun olmak

m.duk 1.58

mücâhid cihad eden, din düşmanlarıyla savaşan

m.ler 1.123

mücâvir Bütün zamanını Harameyn-i şerifeyn'de ibadet yaparak geçirenler

m.ler 1.121

mücrim suçlu

m.üz 1.31

Müctebâ Hz.Muhammed'in ismlerinden biri

m. 1.27

müdâm sürekli, daima

m. 43.7

müe'ddeb Edepli, terbiyeli

m. 51.3

müeyyed teyid edilmiş, doğrulanmış

m. 12.4

müfessir Kur'anı yorumlayan din alimi

m.ler 1.118

mükemmel kemâle erdirilmiş,kemâl bulmuş, eksiksiz

m. 43.3

mükerrem muhterem, saygıdeğer

m. 12.3

mülk kainat (bkz. milk)

m.i 130.1
m.üñ 1.86

mü'min iman etmiş, islam dinine inanmış

m. 2.35
m.isen 50.6
m.ler 1.32

münâcât Allah'a dua etme, yalvarma

m.imizi 1.47

münâsib uygun

m. 2.41

münezzeh Tenzih edilmiş, temiz

m. 2.3
m.dür 8.2

Münkir ölüleri sorguya çeken iki melekten biri

m. 125.18

münkir inkar eden

m. 8.4
m. 127.2

müntakim intikam alan, öç alan ; Allah

m.sin 1.21

mürşid yol gösterici, rehber yol gösteren

m. 1.85
m.e 100.2

müsâfir Misafir, yoldan gelen

m.ler 1.121

müsebbih Tesbih eden, Subhânalah diyen

m. 1.106

müselmân müslümân, islâm dininde olan

m. 1.31

müsrif israf eden

m. 59.14

müstağrık Gark olmuş, batmış

m. 128.1

müste'ân Allah, yardımı beklenen

m. 1.57

müstecâb kabul olunmuş

m. 1.47

müşg Misk

m. 1.7
m.ü 121.26

müşkül Zor, zorluk

m.ün 136.2

müştak özleyen, iştiyaklı

m. 1.133

müzdi mükâfat

m. 4.98

müzekkir zikr eden, ibadet eden

m.ler 1.118

nâ çâr çaresiz

n. 46.9
n.an 41.1

nâ gâh ansızın, vakitsiz

n. 46.15

nâ gehân ansızın

n. 5.20

nâdim Nedamet duyan, pişman olan

n.em 1.145

Nağme-yi Dâvûd — Davud peygamberin güzel sesi

n. 1.62

naḥl — Kur'an-ın 16. suresi

n. 1.109

naḥnu-ḳasemna — Bölüştürdük, taksim ettik

n. 122.2

nâim — uyuyan, uykuda bulunan

n.ler 1.120

naḳd — akçe, para

n. 2.65

naḳış — resim, süs (bkz. nakş)

n. 8.6

nâ kim — Hiç kimse

n. 59.12

naḳḳâş — süsleme sanatkarı

n.1 8.6

naḳş — resim

n. 1.35

namâz — Namaz, İslâmın beş şartından biri

n. 126.7

nâṣiḥ — Nasihat, öğüt veren

n. 121.24

naṣr — yardım, üstünlük

n. 12.19

nâ-tüvan — zayıf, kuvvetsiz

n. 1.42

nây — Bir çeşit çalgı aleti

n.1 120.8

náz	Cilve, işve
n.ı	126.5
naẓar	işaret, belirti, mana
n.	2.26
nâzeni	Narin, ince yapılı
n.	121.3
naẓire	Başka bir manzumeye karşı yazılan manzum
n.	121.29
náẓır	Nazar eden, bakan, gözeten
n.	121.18
naẓm it-	nazım halinde söylemek
n.üp	4.10
nâzük	nazik
n.	2.20
ne	ne, ne de,hangi; ne...ne
n.	1.30
n.dür	4.51
n.si	121.26
n.ye	128.2
nebât	bitkiler
n.	2.16
nebi	Peygamber
n.den	4.9
n.lerüñ	1.68
n.üñ	42.37
Neccinâ mimmâ neḫâf	Korktuğumuzdan bizi kurtar
n.	1.59
nef	kâr
n.	2.26

nefes soluk

n. 4.102
n.de 1.149

nefs nefis

n. 1.58
n.e 41.2
n.i 41.9
n.ile 2.44
n.imüzüñ 2.92
n.ü 2.4
n.ümiz 2.42
n.üñ 124.8
n.üñe 124.11
n.üñi 125.1

nefsâni Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili

n. 119a.1

nefs-i şeytân Nefis şeytanı

n. 131.8

nefs otar- Nefsinin istediği hareket etmek

n.maya 51.7

nefy Sürme, sürgün etme

n.i 125.6

nefy eyle- Sürgün etmek, sürmek

n. 125.6

nefy it- sürme, sürgün etmek

n.er 2.22

nehy yasak etme

n.ini 43.2

n. 2a.9

neliksiz Herhangi bir özelliği olmayan

n. 1.9

nenmâm koğucu, ara bozan

n. 41.6

nerġis	nergis
n.	2.22
nesne	şey, bir şey, hiç bir şey
n.	59.28
n.sin	121.8
n.yi	1.6
nesrin	yaban gülü, Van gülü
n.	2.21
nevha	ölüye avaz avaz ağlama
n.	44.9
Nevḥâ-yı Nûḥ	Nuh peygamberin ağlayışı
n.	1.61
nev-bahâr	ilkbahar
n.ı	34.1
neye	nasıl, niye
n.	19.1
neyle-	neylemek
n.sün	51.8
nez'	can çekişme, ecel
n.	1.152
nezdik	yakın
n.	12.10
nezed	Vurmadı, çarpmadı
n.	122.4
nezih	temiz, pak
n.	8.2
nice	bkz. niçe
n.	4.11
n.yüz	121.11

niçe nice, nasıl, çok

n. 1.44
n.lerine 34.8
n.müzüñ 125.21

niçün niçin, ne için (bkz.niçin) niçin, neden

n. 2.79

nihân Gizli, saklı

n.ise 117.3

niḳâb Peçe, yüz örtüsü

n.ı 123.3

niḳâb-ı dost Dost yüzü

n. 123.3

Nil Nil nehrri

n. 125.16

ni'mel-vekil güzel vekil

n. 1.82

ni'met iyilik, lutuf; azık

n. 120a.4

Nisâ' Nisâ sûresi

n. 1.99

nişân iz, belirti

n.ı 126.4
n.uñ 131.2

nişe Niçin, nasıl

n. 121.6

nitekim gibi, benzeri, nasıl ki

n. 2.93

niteliḳ keyfiyet, mahiyet

n.in 1.103

niteliksiz her hangi bir özelliği olmayan,keyfiyets

n. 1.9

nit- Ne etmek

n.er 124.4
n.eyim 134.1

niyâm Kın, kılıç kını, kılıf

n.u 121.22

niyyet niyet, meram

n.leri 1.18

noḫudı-yeşil nohut yeşili

y. 39.3

noḳsan Eksik

n. 100.9

nuḳl Meze, çerez

n. 123.11

nûr aydınlık, parıltı

n. 103.10
n.ı 5.20
n.ın 121.20

nûr-ı ḫâṣṣ saf , halis nur

n.ı-çün 1.100

Nuṣret Nusret suresi

n. 1.104

nuṭfe dõl suyu

n.i 1.7

nübüvvet-mühri peygamberlik mührü

n.-çün 2.72

nükte Espiri

n.dür 121.29

o o, (işaret zamir ve sıfatı)

o. 1.75
o.dur 121.10
o.lara 1.39
o.na 1.83

ocak Ocak, yemekpişirilen yer

o.da 119.8

od ateş

o. 119.8
o.a 125.21
o.ı 2.33
o.ına 44.3
o.ını 1.113

oğlân Erkek çocuk

o. 2.87

ok ok

o. 121.1
o.ı 121.2
o.lar 2.80

okı- okumak

o. 23.1
o.duklaruñ 123.14
o.yası 121.22
o.yasın 22.5

okı-1 çağırmak, anmak

o. 2.82
o.yası 121.23

ol o (işaret zamir ve sıfatı)

o. 1.26
o.a 118.14
o.dı 2.36
o.dur 4.62

ol- olmak, yapmak

o. 5.79
o.a 1.98
o.an 1.77
o.ana 122.2
o.asın 120.10
o.dı 1.80
o.dukça 46.10
o.ıcaḳ 1.158
o.ıser 123.12
o.ma 50.15
o.madı 2.41
o.madın 59.4
o.masa 119.8
o.mayalar 125.22
o.mayanda 4.207
o.mayınca 51.2
o.maz 4.73
o.mazısa 121.4
o.mış 41.2
o.mışdur 2.87
o.up 1.85
o.updur 2.70
o.ur 2.21
o.uriseñ 119.6
o.urlar 119.5
o.ur mı 59.26

on On sayısı, (10)

o. 125.4

oñ- iyileşmek, salah bulmak

o. 2.77

oñar- ıslah etmek

o. 1.90
o.dugın 51.4
o.maya 51.4

on sekiz biñ 18.000 sayısı

o. 8.5

'Osmân Dört halifeden

o. 1.74
o.unuñ 1.76

ot ot

o.lar 2.20

ova	Ova
o.da	119.2
oyna-	Oynamak
o.ma	122.4
o.rısa	50.8
öd	öd
ö.üñüz	50.20
öde-	tamamlamak
ö.gil	4.51
öğret-	öğretmek
ö.mese	103.11
öğün-	öğünmek, kibirlenmek
ö.me	122.5
öğüt	öğüt, nasihat
ö.	121.21
ö.i	2.44
ö.in	50.5
öküş	çok
ö.	4.98
öl-	ölmek, irtihal etmek
ö.	1.13
ö.di	42.38
ö.esiz	4.11
ö.eyin	4.17
ö.meden	125.8
ö.mez	50.19
ö.miş	1.98
ö.üben	50.27
ö.üp	121.17
ö.ür	2.16
ölü	ölü
ö.	1.12
ö.iken	35.6

ölüm	dünya hayatının sona ermesi
ö.	2.79
ö.den	121.17
ö.inden	21.5
ö.üm	4.16
ö.ünüzden	4.11
ölümlü	baki olmayan
ö.	2.82
'ömer	Dört halifeden
ö.	1.74
'ömr	ömür, hayat
ö.	127.6
ö.i	128.3
ö.ini	4.102
ö.ü	2.90
ö.üñ	125.4
ö.üni	50.19
'ömr-i şem'i	ömrün ışığı, ruh
ö.	1.149
öñ	ön, ön taraf ; ön ayak
ö.	2.5
ö.de	41.7
ö.i	1.20
ö.ine	9.7
ö.lerüñ	1.20
ö.ümüz	2.67
ö.üne	122.7
ö.üni	50.7
ön -1	üstün, makbul
ö.midür	4.104
öñ -2	Akıl
ö.üñi	125.12
öt-	ötmek
ö.emezsün	122.12
ö.er	33.3
ö.medin	50.15
öykün-	Taklit etmek
ö.emi	59.26

õz	kendi, kendisi, benlik; öz	
	õ.	44.13
	õ.i	1.28
	õ.in	4.62
	õ.üm	41.3
	õ.üñ	131.4
	õ.üñden	50.5
özenmek	Heveslenme	
	ö.	2.85
özge	Başka, gayrı	
	ö.	59.25
pâ	Ayak	
	p.	2.86
pâdişâh	büyük şah, hükümdarlar hükümdarı	
	p.	1.13
	p.sın	1.24
Pâdişâh -ı	Allah (c.c.)	
	p.	51.3
	p.uñ	59.9
pâk	temiz, saf, hâlis, kutsal, mübârek	
	p.	1.4
pâk eyle-	Temizlemek	
	p.	125.1
pâk it-	Temizlemek	
	p.üben	117.12
pâk-ı zât	özü temiz, mübarek	
	p.ıla	125.5
	p.uñ	1.48
pâre	Parça	
	p.	117.9
penâh it-	Sığınmak	
	p.medüñ	132.8

perde	Engel, perde Perde, engel
p.lerden	100.7
p.ye	44.14
perhiz kıl-	perhiz etmek
p.makdur	4.96
perr	kanat
p.	2.61
pertev	ışık, parlaklık
p.inden	13.1
pertev ur-	ışık vurmak, parlaklık vurmak
p.a	5.20
pervâ	Korku, çekingenlik
p.n	122.12
pervâne	Işık etrafında dolaşan kelebek
p.	122.12
pervâz	Uçma, uçuş
p.	119.9
pes	o halde,öyle ise
p.	1.14
peşimân	Pişmanlık
p.	50.28
peşimânlık	Pişmanlık
p.	59.23
pir	ihtiyar, yaşlı
p.	2.36
p.i	42.38
p.iseñ	123.16
pir-âne	Yaşlılara yakışır surette
p.	123.16

pîr-vâr İhtiyar gibi

p. 123.16

pişe sanat, meslek, huy

p. 8.11

piş- Pişmek, pişirmek

p.e 119.8

put Put

p.ı 121.13

put idin- Putlaştırmak

p.mezler 103.4

pûş Zırh

p. 121.3

pür envâr Çok aydınlık, ışık dolu

p. 118.15

pür ḫaṭâ çok hatalı olmak

p.yuz 2.56

pür kerâmet çok kerametli

p.ler 1.117

pür nûr nur dolu

p. 4.14

pür yaş yaş dolu, yaşlı

p. 1.56

püşt Arka, sırt

p.i 44.4

Rabb Allah (c.c.)

r. 1.63

Ra'd Ra'd suresi

r. 1.107

rağbet kıl- itibar etmek, inanmak

r.maz 4.73

râh yol

r. 126.20
h.ı-çün 1.83
r.um 100.1

râḥat üzüntüsüz, kedersiz, tasasız

r. 122.10

râḥat ol- Huzurlu olmak

r.sa 125.9

Raḥîm Allah (c.c.), merhametli, acıyan

r. 1.151
r.üñ 4.85

raḥm eyle- acımak, esirgemek

r. 2.57

raḥm it- acımak, esirgemek

r. 1.97

Raḥmânü'r-raḥîm Rahmân ve Rahîm olan Allah

r. 1.145

raḥmet acıma, esirgeme

r. 1.50
r.den 4.100
r.i 5.9
r.ile 1.51
r.in 4.85
r.iñe 1.164
r.inüñ 121.27
r.lerinüñ 117.10
r.ünden 51.9
r.üñile 2.82
r.üñle 4.206

Raḥmet it- Acımak, esirgemek

r. 1.151

raḥmet kıl- acımak, rahmet etmek

r.a 4.44
r.ursañ 1.92

Raḥmetenli'l-'alemin Alemlere rahmet olan Hz.Muhammed

r. 1.28

raḫt Yol levazımı Yol levazımı

r.ımı 100.2
r.ın 50.3

raḳs ur- Hora tepmek, dans etmek

r.anlar 130.8

râsiḫ din bilgisi çok geniş olan

r.ler 1.116

râvi ḳıl- rivayet etmek

r.mışdur 4.9

râyigân Bedava, parasız

r. 134.3

râz gizlenilen şey

r. 1.135

râżı Rıza gösteren, kabul eden

r. 51.3

rebâb Bir çeşit kemençe

r. 123.12
r.ı 123.12

recim taşa tutma

r. 1.92

recül insan, yetişmiş erkek

r. 4.15

refîḳ Arkadaş, yoldaş

r. 59.1

refîḳ ol- Arkadaş olmak

r.a 59.10

renc ağrı, sızı, zahmet, eziyet

r. 120.3
r.e 1.6

rencür sıkıntılı, hasta, rahatsız, derdli

r. 12.6

resm-i âyîn resmi tören

r. 2.46

resûl elçi, peygamber

r. 1.30
r.i 8.1
r.ine 43.2
r.üñ 1.25

Resûlullâh Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed

r.a 4.42

revân Su gibi akıp giden

r. 1.152

revâ ḳıl- Yakışır yapmak, uygun hale getirmek

r. 117.2

Rifa't-ı İdris İdris Peygamber'in yüceliği

r.i-çün 1.61

riḳḳat merhamet, acıma

r. 1.113

risâlet elçilik, peygamberlik

r.ile 12.4

rivâyet Hikaye edilen bir haber, söz veya olay

r. 4.9

rivâyet ḳıl- bir sözü veya olayı hikaye etmek

r.alum 4.10

riyâ — özü, sözü bir olmama; iki yüzlülük

r. 1.131
r.dan 128.7
r.sı 121.9
r.sız 117.6

Rıḍvân — Cennetin kapıcısı olan büyük melek

r. 1.159
r.a 5.22
r.uñ 4.40

rıżâ — Allah (c.c.)'ı hoşnud etmek için

r.yı 131.3

rızḳ — Allah (c.c.)'ın herkese bahşettiği nimet

r. 123.7
r.unı 50.19

rızḳını vir- — Rızıklandırmak, nimetlendirmek

r.ını 4.97

rûḥ — can, nefes

r. 1.98
r.ı 12.2
r.ına 1.29

rûz — gün, gündüz

r. 8.7

rüzi ḳıl- — nasib etmek

r. 1.99

ruşen — Belli, meydanda, aydın

r. 4.10

rü'yet-i dîdâr — Yüz görümlülüğü

r. 118.1

sa'âdet — mutluluk

s. 24.1

sâ'at — saat

s. 1.132
s.ı 128.17

sâ'at ol- vakti gelmek

s.a 5.79

ṣâbir Sabreden, dayanan

s.]er 1.119

ṣâbit ol- Isbat edilmiş olmak

s. 125.6

ṣabırlık Sabır, dayanma gücü

s. 44.9

ṣabr sabır sabır

s. 28.11
s.ıla 51.7
s.ı-çün 1.63
s.uñ 120.4

ṣabr it- Dayanmak, katlanmak

s. 122.10

ṣabun Sabun

s. 121.15

ṣabûr Allah (c.c.)'ın adlarındandır

s. 59.30

ṣaç saç

s. 2.37
s.ı 13.2
s.uñ 19.1

saç- dağıtmak, saçmak

s. 50.25
s.ar 124.4

saçagör- Saçmak

s. 50.12

ṣaçu ṣaç- Düğünlerde para, şeker vb.şeyleri saçmak

s.anlar 130.8

ṣâd Kur'an alfabesinde bir harf

s. 121.10

ṣadef sedef, inci kabuğu

s.den 1.14
s.dür 2.25

ṣādıḳ doğru, gerçek

s. 12.9

ṣādıḳ ol- Sadakatli olmak

s. 59.8

ṣādıḳu'l-va'dü'l-emin Vaadinde , sözünde duran, emin olan

s. 1.28

ṣad hezârân Yüzbin

s. 127.2

ṣâf temiz, pak sıra, dizi

s.durur 2.40
s.ında 2.83

ṣafâ gönül rahatlığı

s. 1.71
s.da 23.1
s.lar 119.11
s.nuñ 120.3

ṣaff dizi, sıra

s.ı 1.155

ṣafi Temiz, hâlis

s. 121.10
s.ler 1.155

Safiyyu'l-lâh Adem Hz. Adem

s. 1.60

sağ sağ taraf

s. 1.5

sağ -1 sağlam, diri

s.lar 21.5

ṣağır Sağır, işitme özürlü

s.lara 121.21

ṣaġış	Sayı, hesap, miktar
s.ı	122.28
ṣaġlıḳ	Sağlık
s.una	50.11
ṣaġ ol-	Canlı, diri ve sağlam olmak
s.an	44.10
saḫâvet	cömertlik, el açıklığı
s.	12.8
saḫâvetlü	Cömert, eli açık
s.	120.5
Ṣaḥib-i tâc u burâḳ	Tac ve Burak'ın sahibi olan Allah (c.c.)
s.	125.10
ṣaḥiḥ	gerçek, doğru
s.	4.9
sa'il	dilenci
s.i	7.25
ṣaim	oruçlu
s.ler	1.120
ṣaḳ	Tedbirli
s.	128.3
ṣaḳal	sakal
s.	2.37
s.uñ	128.4
ṣaḳın	asla, zinhar
s.	29.1
ṣaḳın-	Uzaklaşmak
s.	59.17

saḳla-	saklamak, korumak saklamak, korumak
s.	1.131
s.r	20.5
s.ya	4.62
sâl	yıl
s.	9.7
ṣalâḥiyyet	yetki
ṣ.ile	12.10
ṣalât	Hz. Muhammed'e edilen dua
ṣ.ıla	1.29
ṣalavât it-	Hz. Muhammed'e dua etmek Hz.Muhammed'e salavat etmek
ṣ.elüm	4.8
ṣâliḥ	dinin emirlerine uygun hareket eden
ṣ.em	41.5
ṣ.lerüñ	2.83
sâlik	bir yola giren, bir yoldan giden
s.i	1.86
Ṣamed	Kimseye ve hiçbir şeye mutaç olmayan Allah (c.c.)
s.	126.7
ṣan-	düşünmek, tasavvur etmek
s.ayıdı	121.20
s.ma	122.4
s.mañ	42.38
s.maya	126.3
s.ur	2.93
ṣana'at idin-	sanat sahibi olmak
ṣ.igör	29.9
sanâi'	Hileler, tuzaklar
s.	120.9
Sânı'	Yaradan, Allah
s.ı	123.4
s.sız	2.66

şanıcı — Sanan, bilen

s. 122.7

sarar- — Sararmak

s.uben 126.2

saráy — saray, büyük konak

s.ında 43.1

şarf eyle- — Harcamak

s. 125.1

şarf it- — Harcamak

s. 50.16

şarkıt- — Salmak, bırakmak

s.ma 119.4

şarp — çetin, sert

s. 2.64

şarrâf — Sarraf

s. 122.7

şaru — sarı

s. 31.5

şat- — Satmak

s.amazsun 122.7
s.an 50.6
s.anlar 130.9
s.ma 50.6
s.up 121.26

şataş- — Hoşlanılmayan bir şeyle karşılaşmak

s.dı 44.1
s.ur 118.13

şatıl- — Satılmak

s.a 125.22

şavaş- — Savaşmak, muharebe etmek

s.dı 44.12

savm		Oruç
	s.	125.1
say-		Kabul etmek Saymak
	s.andur	117.7
	s.ası	121.7
	s.asın	120.8
sayık-		Sayıklamak
	s.lar	121.23
sayru		Hasta
	s.sın	128.6
sayru düş-		hasta olmak
	s.enler	1.125
sáz		Saz, bağlama
	s.	123.12
sebbih		Tesbih
	s.ler	1.106
sebük-bár		Yükü hafif, eşyası az olan
	s.	118.11
seç-		Seçmek
	s.enler	130.6
sed ol-		Engel olmak
	s.ursa	59.6
sefer kıl-		yolculuğa çıkmak
	s.dı	42.37
sefih		zevk ve sefaya düşkün, akılsız
	s.	8.4
sehâ		Beyin zarı
	s.	126.9

seḥer — Tan yeri ağarmadan önceki vakit

s.ler 1.129

seḥi — doğru olan

s. 1.21

seḥl — kolay

s.ini 1.162

sekiz — Sekiz sayısı, (8)

s. 125.4

sekizyüzonbeşinci — Hicri 815. yıl

s. 42.37

selâm — selâm

s. 1.29

selâṭin — sultanlar

s. 7.25

sem' — kulak

s.ini 4.13

Semi' — Duyan, Allah'ın sıfatlarındandır

s. 1.95

sen — Sen (II. teklik şahıs zamiri)

s. 1.22
s.a 1.54
s.den 1.44
s.i 2.35
s.sin 1.14
s.üñ 1.22
s.üñile 2.30
s.üñle 176b.2

senâ — övme, övüş

s. 4.5
s.yı 120.7

senlik — Sana ait olan benlik, kişilik

s. 123.18
s.i 123.18

ser Baş, kafa

s. 2.86

serâb Hayâl

s.ı 123.14

serâb ol- serab olmak, hayal olmak

s.dı 41.8

ser â ser baştan başa

s. 2.28

sermâye Ana mal, ana para

s.leri 117.5
s.yi 134.1

sermedi daimi ve sürekli olan Allah

s. 1.10

ser-te-ser baştan başa (bkz.ser-â-ser)

s. 34.4

Settâr Allah (c.c.)

s. 117.3

Settâru'l-'uyûb Ayıpları (günahları) bağışlayan Allah (c.c.)

s. 1.3

sev- sevmek

s.diler 103.2
s.e 126.6
s.en 8.6
s.ene 126.7
s.er 123.5
s.erse 118.4
s.erseñ 125.3
s.meyevüz 2.73
s.mez 8.6
s.se 2.34

sevâ Şehrin çevreside karartı halinde görülen görüntü

s.da 163b.3

sevâb — hayırlı hareket, hayır işleme

s. 2.56
s.ı 123.9

sevgi — Sevme, hoşlanma

s.si 59.21
s.sidür 50.25

sevi — Sevgi

s.sidür 123.3

sevmek — Sevme

s. 100.10

seyrek — Sık olmayan

s. 59.15

seyyi'at — Suçlar, günahlar

s.ıla 125.14

Seyyideyn — iki cihanın efendisi

s. 1.80

Seyyidü'l-kevneyn — iki cihanın efendisi ; Hz.Muhammed (S.A.V.)

s. 1.70

sezâ-vâr — münasip, uygun, yaraşır

s. 2.50

şı- — Kırmak, bozmak

s.madan 120.8
s.ğıla 191.6
s.yası 121.13

Şıddik — Hz.Bbubekr'in lakabı

s. 59.9
s.uñ 1.75

şıdk — doğruluk; iç, yürek temizliği

s. 1.75
s.ıla 59.5

ṣıfât varlık, hal, keyfiyet

s.ıla 125.2
s.uñ 1.48

Ṣıfât-ı ḳülhüva'l-lâhu aḥad Kulhüvâ'l-lâhu ahad'ın sıfatı

s. 1.4

ṣığ- Sığmak, içine almak

s.a 118.14

sıḳ Sık

s. 59.15

ṣındur- bozmak, kırmak

s.ur 41.9

sınıḳ kırık

s. 2.6

ṣırât sırat köprüsü

s. 1.157
s.uñ 4.103

ṣırça furûş Cam ve camdan yapılmış şeyler satan

s.uñ 121.26

ṣırr Gizli tutulan, kimseye söylenilmeyen şey

s. 131.7
s.ı 117.13

ṣırrına ir- sırrını anlamak sırrını anlamak

s.medi 8.3
s.mez 1.22

ṣırr-ı 'ayb gizli kusurlar

s.ın 1.17

ṣırr-ı muḥabbet Gizli sevgi

s. 119.14

ṣıt- öd patlamak, korkmak

s.madın 50.20

sidik		sidik, idrar
	s.den	4.62
sil		Sel
	s.i	44.8
silâḥ		Silah
	s.	59.5
sin		kabir
	s.	1.154
	s.e	2.86
sine		Göğüs, yürek
	s.	2.86
sinle		Mezarlık
	s.de	122.10
	s.den	125.19
sipâh		Asker
	s.	133.7
sirke		Sirke
	s.	127.3
siyâb		Giyecekler, elbiseler
	s.i	123.13
şol		sol taraf
	s.	2.5
şol-		solmak
	s.ar	2.16
	s.up	122.9
şolmak		solma, sararma
	s.	2.21

şoñ		sonuç, netice, sonrası olmayan
	s.	2.81
	s.ı	1.20
	s.ın	1.146
	s.ına	9.7
	s.larıñ	1.20
	s.ucı	46.12
	s.una	120.3
	s.unda	29.1
şoñra		sonra
	s.	20.5
şor-		Sormak,soruşturmak;aramak,araştırmak
	s.ana	44.5
	s.arise	128.9
	s.madan	1.15
	s.up	1.52
şorıcı		Soru meleği
	s.dan	50.20
	s.lar	1.154
şoru şor-		Soru sormak
	s.a	125.18
şovuk ol-		soğuk olmak
	s.ur	2.15
soy-		Soymak, hırsızlık yapmak
	s.maz	127.8
söyle-		söylemek
	s.r	2.25
	s.ye	5.22
	s.yeydi	103.11
söz		söz, laf
	s.	2.38
	s.de	2.26
	s.e	5.1
	s.i	1.28
	s.ile	120.11
	s.ine	4.73
	s.leri	12.9
	s.lerin	126.12
	s.üm	41.3
	s.üñ	131.3

sõze gir- sõze başlamak

s.elüm 4.6

sõz söylet- konuşturmak

s.en 1.8

şu su

s. 2.12
s.yı 121.15
s.yıla 125.14
s.yıyla 127.5
s.yında 43.8

su'âl Soru

s. 123.8

şubḥ-dem Sabah vakti

s. 1.129

suç suç

s.larını 4.44
s.umuz 1.88
s.umuzı 1.52

ṣûfî Tasavvuf ehli

s. 121.9
s.nün 121.10

sulṭân pâdişah, hükümdar

s. 9.1

Sulṭân -ı Allah (c.c.)

s.dan 51.2

sun' yapma, yapı, eser

s.a 123.4
s.la 8.4

şun- vermek takdim etmek

s.madın 1.15
s.up 2.52

Sûre-yi Aḥzâb Kur'anın 33. suresi

s. 1.110

Sûre-yi En'âm En'âm suresi

s. 1.101

Sûre-yi Enfâl Enfâl suresi

s. 1.103

Sûre-yi Ḥicr Kur'an-ın 15. suresi

s. 1.111

Sûre-yi İḫlâs İhlâs suresi

s.ı-çün 1.100

Sûre-yi İnnâ Feteḥnâ İnnâ Fetehna Suresi

1.104

Sûre-yi Loḳmân Lokman suresi, Kur'anda 31 nolu sure

s. 1.105

Sûre-yi Ve'n-necm Necm suresi, Kur'anda 53 nolu sure

s. 1.105

Sûre-yi Ve'ṣ-ṣâfât Kur'an-ın 37. Sâffat suresi

s. 1.108

Sûre-yi Ve't-ṭur Tur suresi, Kur'anda 52 nolu sure

s. 1.106

ṣusa- Susamak

s.mışdur 1.164

ṣusamış Susuz kalmış, susamış olan

s. 119.3

ṣusuz Susamış

s. 125.16

ṣuvar- Su vermek, sulamak

s. 1.164
s.ınaz 125.16

Sübḥân Allah (c.c.)

s. 1.3

süci	Içki, şarap Şarap
s.si	59.21
s.sini	59.20
süḋ	Süt
s.	1.161
Süleymân	Süleyman peygamber
s.uñ	1.63
süm'a	gösteriş olsun diye yapılan iş
s.dan	1.131
sünbül	sümbül
s.	2.21
sünnet	Hz. Muhammed'in sözleri, işleri
s.	12.4
s.i	43.7
s.ine	4.7
süsen	susam
s.	2.22
süst	tembel
s.	1.33
süst ol-	Tembel olmak
s.ma	123a.16
şâbb	Genç, delikanlı
ş.ısañ	123.16
şâd	sevinç, memnuniyet
ş.	12.7
şâd eyle-	sevinmek, memnun etmek
ş.gil	1.94
şâd it-	sevindirmek
ş.	2.57

şâd ol- sevinmek sevinmek, memnun olmak

ş.a 1.92
ş.up 33.5

Şâh Allah (c.c.) ; Padişâh

ş. 2.82
ş.a 4.44
ş.ım 100.7
ş.un 23.2

şâhid Şahit

ş. 123.10

şaḫṣ kişi, kimse

ş.a 126.11
ş.ı 46.15

şâh-bâz Bir cins iri ve beyaz doğan

ş. 119.9

şâh it- Hakim kılmak

ş.medüñ 131.6

Şâh-ı Erdebil Erdebil şahı ; K. Ümmi'nin şeyhinin lakabı

ş. 38.18

Şâh-ı Ġânî Servet sahibi ola Allah (c.c.)

ş. 5.9

Şâh-ı laṭîf Allah (c.c.)

ş.üñ 118.2

Şah-ı Muḫtar-ı Rüsül Peygamberlerin şahı olan Hz.Muhammed (S.A.V.)

4.15

şaḳâyuḳ gelincik

ş. 2.21

şâkir şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden

ş. 41.5
ş.ler 1.119

şarâb Şarap

Ş. 59.3
Ş.ı 123.10

şarâb-ı şeytân Şeytanın şarabı

Ş.dur 59.18

şaş- Bozulmak, çığrından çıkmak

Ş.dı 44.1

şaşır- şaşırmak

Ş.dı 2.54
Ş.ma 1.152

şeb Gece

Ş. 2.88

şeb-i mi'râc Mi'rac gecesi

Ş.ı 1.134

şefâ'at Günahın affedilmesi için yapılan aracılık

Ş.dan 4.8

Şefi' Şefaat eden

Ş. 1.95
Ş.i 12.7

Şefi'ül-müznibin Kıyamet günü günahlıların şefaatçisi olan Hz. Muhammed (S.A.V.)

Ş. 1.26

şehâdet şahitlik, bir şeyin doğruluğuna inanma

Ş. 1.80

şehid ol- Din veya yüksek bir ülkü uğruna ölmek

Ş.dı 44.12

şehr şehir, büyük belde

Ş. 8.5

şehvet Aşırı istek, nefis

Ş.ün 132.7

şehvet çek- nefsine hakim olamamak

ş.er 2.70

şek Şüphe, tereddüt

ş. 128.5
ş.den 2.43

şeker Şeker

ş. 59.3
ş.den 124.6

şekeristân Şeker kamışı tarlası

ş. 123.5

Şekür Allah'ın 99 adından biri

ş. 1.144

şem' mum

ş. 2.64
ş.a 122.12
ş.ini 4.13

şem'a Mumlu fitil, muma batırılmış fitil

ş. 124.7

şems güneş güneş

ş.i 30.17

şems-rû güneş yüzlü

ş. 4.16

şenlik bayındır ve yerleşilir olma hali

ş. 1.89

şer Kötülük

ş. 2.27

şerbet İçilecek tatlı şey, şerbet

ş.dür 50.18
ş.i 50.18

şerh açıklama

ş.i 4.104
ş.ine 4.104

şerḥ it- Açıklamak

ş.emezem 44.5

şeri' şeriata ait

ş. 4.6

şeri'at Allah (c.c)'ın emri, doğru yol

ş.ı 125.2

şerik Ortak

ş.üñ 2.2

şerr bela

ş. 2.27
ş.ün 123.9

şeş altı

ş. 4.14

şevḳ Şiddetli arzu, sevinç

ş.ile 130.11
ş.inden 103.7
ş.üñ 117.12

şevḳ idin- Şiddetli arzu, keyif, neşe duymak

ş. 59.3

şey şey, nesne

ş. 1.24

şeyḫ müritleri bulunan tekke hocası

ş. 8.3

şeyṭân şeytan

ş. 1.93
ş.ıla 44.12

şeyṭân-ı ḫabiṣ alçak şeytan

ş. 1.58

şimdi Şimdi, şu an

ş. 128.13
ş.den 50.13

şir arslan

ı.i 74b.38

Şiräz Şiräz Şehri

Ş. 38.18

şol şu, o (bkz. şu)

ş. 1.14
ş.dur 121.12

şöyle öyle, onun gibi

ş. 2.95

şu şu, o (bkz. şol)

ş. 1.22
ş.lar 2.14
ş.laruñ 2.30
ş.ña 121.9
ş.nı 1.54
ş.nlara 13.4
ş.nları 117.1

Şu'ayb Şuayb peygamber

ş.ıla 1.68

şuĝl-ı şáb Şab işi, şabçılık

ş.ı 123.16

şükr şükür

ş. 2.50
ş.i 2.76
ş.i-çün 1.63
ş.üñ 120.4

şükr-i minnet iyiliğe karşı duyulan his

ş. 9.10

şehid din veya yüksek bir ülkü uğruna ölen ki

ş. 1.123

şeksiz tereddütsüz, şüphesiz

ş. 2.23

şöyle şunun gibi, şunu andırır

ş. 43.6

şübhelü şüphe uyandıran, şüphe eden

ş. 43.6

tá kadar, dek, değin

t. 4.11

ta'alluḳ ilişiği ve ilgisi olma

t.dan 8.2

ṭa'ám yemek, aş

t.lara 5.79

ṭá'at ibadet

t. 2.62
t.a 2.40
t.ı 126.9
t.ımızdan 1.37

ṭá'at ḳıl- ibadet etmek

t.a 4.101

ṭab Tamamen, büsbütün

t. 128.8

ṭabib hekim, doktor

t.i 12.6
t.üñ 103.8

Tābi'in Hz.Muhammed'i görüp hadis dinleyenler

t. 1.79

ṭabl Davul

t. 126.5

tābut ölü taşınan sandık

t. 2.85

tāc başa takılan süslü başlık

t. 1.134

tad- Tatmak (bkz. dad-)

t.madın 50.18

tá ebed	ebediyen, sonsuza kadar	
t.		1.20
ṭaġ	dağ	
t.dan		46.15
t.ı		2.18
ṭaġ ol-	dağ olmak, geçit vermemek	
t.dı		2.67
ṭaġıl-	Dağılmak	
d.anlar		130.7
t.dı		44.2
t.ur		124.7
ṭaġıt-	Dağıtmak	
t.		50.7
t.madın		50.7
ṭaġla-	yakmak	
t.ya		4.106
ṭaġuḳ	dağınık, perişan	
t.		2.36
Ṭāhā	Tâhâ suresi	
t.		12.3
taḥammül	Dayanma, katlanma	
t.		44.8
taḫt	Hükümdarların oturduğu büyük koltuk	
t.		126.5
t.a		2.85
taḫta	Düz,enlice,uzun ve az kalın biçilmiş ağa	
t.		2.85
ṭāḳat	güç, kuvvet	
t.		2.62
t.uñ		46.10
taḳdir	Ezelden Allah(c.c.)'ın olmasını istediği şey	
t.		122.6

taḳvâ — Allah (c.c.)'tan korkma

t. 8.7
t.sına 43.6

ṭal- — Dalmak, içine girmek

t.ıa 59.17

ṭalâḳ — Boşanma, nikanlı kadını bırakma

t. 103.2

Ṭalâḳ -1 — Kur'anın 65. suresi

t.ıla 1.111

ṭaleb — istek, isteme

t. 1.32

ṭali' — Talih

t.üm 44.4

ṭâlih — yaramaz, faydasız

t.em 41.5

ṭamak — Damak

t. 128.10

tamâm — eksiksiz, tamam

t. 4.96

ṭamu — cehennem

t. 1.38
t.dan 125.4
t.nuñ 4.105

ṭañ — şaşılacak şey

t. 7.24

ṭanıḳluḳ — şahitlik

t.dur 2.14

ṭanıḳluḳ vir- — şahitlik etmek

t.ürüz 1.23

ṭanışık kıl- Istişare etmek

t.madın 92a.24

ṭanışıksuz müşaviri olmayan

t. 1.16

ṭanla- şaşırmak, hayret etmek

t.duḳ 4.103

ṭañ at- Gün doğmaya başlamak, şafak sökmek

t.madın 50.1

ṭap- tapmak, tabi olmak, bağlanmak

t.amaz 8.6
t.dur 2.53
t.maġa 2.50
t.uñ 2.51

ṭapu makam, zat-ı âli

t.ñ 2.50
t.ña 1.56
t.ñdan 2.29
t.ñı 1.45
t.nuñ 7.24

ṭar Dar

t. 59.22

ṭarīḳ Yol

t. 59.13

ṭarīḳat Allah(c.c.)' ulaşmak için tutulan yol

t.a 125.2

ṭarla Tarla

t.ña 50.12
t.sıdur 124.8

ṭarrar Yankesici Yankesici

t. 100.2
t.ıla 50.8

tartıl- ölçülmek

t.ası 125.20

taşdik eyle- Kabul etmek

t. 59.12

taşdik kıl- Kabul etmek

t. 59.7

Taşin Tâsin

t. 1.102

taş dış taraf

t. 2.41
t.ımız 2.40
t.ına 127.3
t.ını 125.7

taş- Taşmak Taşmak

t.ar 100.4
t.dı 44.7

taş -1 taş, kaya

t. 2.41
t.dan 1.163
t.ı 121.5

taşra Dışarı

t. 44.7

tatar Tatar

t.am 41.3

tatlu Tatlı, şekerli, candan

t. 120.7

tava Yassı geniş kab

t.da 119.8

tavar Dört ayaklı çiftlik hayvanları

t. 2.88

tayan- Dayanmak

t.dur 117.8
t.up 59.4

tâyib Ayıplama

t. 121.15

táz koşma, koşuş

t. 1.135

taze taze

t. 2.19

Te'âla'l-lâh Allah yükseltsin

t. 9.1

Tebâreke Kur'anın 67. suresi

t. 1.107

tecrîd Her şeyden elçekip Allah(c.c)'a yönelmek

t. 103.4

tedbir bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol

t.i 43.1
t.üm 44.2

tedbir it- Çare bulmak

t.üben 122.6

tehî boş

t. 41.3

tekrâr Yeniden

t. 118.4

telef Yok etme, öldürme

t. 2.88

telef it- Boş yere harcamak

t.dük 117.5

temeyyüz eyle- kendini gösterme

t.mez 2.43

ten Vücut

t. 131.7
t.in 4.63
t.iñi 50.9

tenbih Uyarma, ikâz

t. 51.8
t.i 123.17

Teñri Tanrı, Allah

t. 4.6
t.den 4.106
t.sin 2.23
t.ye 128.8

tenzil indirme, aşağı çekme

t. 1.96

ter taze

t. 2.20

terâzü Terazi, ağırlık ölçen alet

t. 1.156

terk terk etmek

t. 1.35

terk eyle- Terk etmek, bırakmak

t. 123.13

terk it- terk etmek, bırakmak

t. 50.10
t.di 43.2
t.e 4.74
t.erse 4.97
t.medin 50.10
t.meyince 59.16

tesbih Sübhânallah kelimesini tekrarlamak

t. 1.106

teslim ol- Kendini Allah (c.c)'ın kaderine bırakmak

t.up 120.9

teşkiḳ Parça parça yarma, bölme

t. 59.28

teşne Susamış

t.dür 1.163
t.yle 123.14

teşviş Karıştırma, karmakarışık etme

t.ile 134.6

tevâżu'lu Alçak gönüllü

t. 118.5

tevbe İşlenmiş bir günâh veya suçun bir daha işlenmemesi için Allah (c.c.)'a söz vermek

t. 1.150

Tevbe -1 Tevbe suresi

t. 1.102

tevbe ḳıl- tevbe etmek

t. 50.17
t.anlar 1.124
t.dım 1.147
t.up 1.56

tevekkül İşi Allah(c.c)'a bırakıp kadere razıolma

t. 59.5

tevekkül it- İşi Allah(c.c.)'a bırakıp kadere razı ol

t. 123.7

tevfiḳ Allah (c.c.)'ın yardımına kavuşma

t. 59.30

Tevfiḳ-i Kur'an Kur'an uygunluğu

t. 1.150

Tevḥid -1 Lâilâheillallah sözünü tekrarlama

t.e 1.152

Tevrit Tevrat

t. 2.3

tık-	Bastırmak, doldurmak
t.	59.16
timár	Yara bakımı
t.	118.9
t.ını	103.8
tiz	çabuk, acele
t.	59.6
t.den	4.4
tizrek	acilen, çabucak
t.	4.17
toğ-	doğmak
t.ar	2.8
t.dı	8.2
toğrı	doğru, hak, sağlam
t.	2.27
tohum	Tohum
t.	124.8
t.ın	50.12
tok	aç olmayan, doymuş
t.dır	43.5
tokuz	Dokuz sayısı, (9)
t.	125.4
tol-	Dolmak
t.a	128.17
t.updur	103.7
tolan-	dolanmak, dönmek
t.dı	44.14
t.ur	2.8
tolaş-	Dolaşmak, karışmak
t.dı	44.5
toldur-	Doldurmak
t.mış	120.10

ṭolu dolu, doldurulmuş dolu, doldurulmuş

t. 1.96
t.dur 125.14
t.muzda 1.36

ṭolun- ay dolunay durumuna gelmek

t.ur 2.8

ṭon elbise

t. 121.3
t.ı 119.6
t.ın 4.63
t.ını 8.7

ṭonan- giyinip kuşanmak, süslenmek

t.ur 2.19

ṭoprak Toprak

t. 128.17
t.a 50.9

ṭoy- Doymak

t.andur 117.9
t.ası 121.11
t.maz 127.1
t.mazsın 59.16

ṭoz Toz

t. 121.28
t.ı 121.8
t.ına 128.6

Ṭûbâ Cennetde Sidre'de bulunan ilahi bir ağaç

t. 1.161

ṭuġyân Taşkınlık, azgınlık, günahkarlık

t. 41.6

tuḥfe hediye, armağan

t.lerüñ 4.44

ṭunı alçak, rezil

t. 43.6

Ṭür Tur dağı

t. 1.69

ṭur- Durmak, beklemek

t. 50.1

ṭuraḳ yerleşilen yer, yurt

t. 8.5

Ṭür-ı Ka'be Kâbe dağı

t. 2.72

Ṭür-ı Sinâ Sina dağı

t. 1.139

ṭuş taraf, cihet, yön, yol

t.da 41.7

ṭuş eyle- Rast getirmek

t. 1.162

ṭut- Tatbik etmek, yerine getirmek

t.amazsun 122.1
t.madın 50.28

ṭutış- Tutuşmak

t.dı 44.3

ṭūṭi Dudu, papağan cinsinden bir kuş

t.sine 123.5
t.ye 118.8

ṭuṭul- Uygulanmak, yerine getirmek

t.maz 125.15

ṭuy- Duymak, işitmek

t.andur 117.13
t.ası 121.19

Tüḥarrim Kur'an-ın 66. Tahriym suresi

t. 1.111

u. ve (bkz. ū, ve)

ū. 1.2

uç- uçmak

u. 18.6
u.anlar 130.11
u.ar 124.7
u.dılar 1.34
u.mağa 1.160
u.ucaḳ 1.149
u.up 134.4

uçmaḳ cennet

u. 2.62
u.a 1.159
u.ı-çün 1.161

uçmaḳ-ehli Cennetlik olanlar

u.ne 1.158

'ûd Ağaç, odun

u. 122.11

uḫrevi ahirete ait, ahiretle ilgili

u. 41.7

'uḳbâ ahiret

u. 2.80

ulaş- Varmak, ulaşmak Ulaşmak, yetişmek

u. 59.10
u.dı 44.13

ulu mübarek

u. 1.66

ulu -1 Büyük, yüce

u.larıñ 50.5

ulu-l ebṣâr görüş kabiliyetinde olan kimseler

u.e 8.4

um- beklemek, temenni etmek

u.anlar 120.5
u.aram 41.9
u.ma 59.7

umaç Hedef, amaç, gaye

u. 121.3

unut- Unutmak Unutmak

u.ma 120.3
u.madın 50.13

ur- vurmak

u. 119.7
u.an 1.15

ur- 1 Yapmak, İnşaa etmek

u.urmı 121.1

'urât Çıplaklar, soyunmuşlar

u.ıla 125.19

'Uruc it- oruç tutmak

u.meğe 2.61

'uryân Çıplak

u. 118.10

uş akıl

u.lu 2.69
u.şun 44.1

'usât Günahkârlar

u.ıla 125.20

uşlu Akıllı

u.lar 128.15

uş işte, şimdi, çünkü

u. 1.43

'uşşâḳ aşıklar

u. 1.133
u.ıdur 7.25

'uşşâḳ-nevâ Türk Müziğinde bir makam

u.da 119.10

utan- Utanmak Utanmak Utanmak

u. 122.7
u.up 128.12
u.ur 121.18

uvat- Ufaltmak, ufalamak, kırmak, parçalamak

u.a 119.6

uy- uymak

u. 59.24
u.alım 4.7
u.an 2.83
u.andur 117.1
u.ar 2.42
u.ası 121.14
u.ma 59.7
u.maz 127.4
u.mazuz 1.85
u.up 128.16

uyan- Uyanmak

u. 50.14
u.dı 123.15
u.ıgör 124.10
u.up 50.15

uyandur- Uyandırmak

u. 117.1

uyar- uyandırmak, ikaz etmek, irşad etmak

u. 2.42
u.maya 51.8

uyḫu uyku

u.mı 118.2
u.sından 2.42

uyḫu al- Uyku bürümek,uyuklamak

u.mış 100.2

uyu- uyumak,yatmak

u.maz 1.13
u.r 118.2
u.rsun 50.14
u.ruz 2.42

uza- uzaklaşmak

u.sız 4.12

uzaḳ uzak

u. 1.89

uzan- Uzanmak, yetişmek Yetişmek

u. 119.3
u.uben 123.14

ü ve (bkz. u, ve) ve (bkz. vü)

ü. 1.1

üç Üç (3) sayısı

ü. 103.2

ümerâ emirler, beyler

ü. 12.5

ümid umut, umma

ü.i 12.7
ü.üñ 121.27

Ümmet Ümmet

ü. 1.72

Ümmet-i Nebi Hz. Muhammed'in ümmeti

ü.nüñ 121.11

ümmid-vâr ümitli, umanı

ü.uz 2.59

Ümmi Kemâl Kemal Ümmi b. İsmail (öl.880-1475)

Ü. 5.143
Ü.e 126.12

ümmü'l-habâ'iṣ Kötülüklerin anası

ü. 50.26

ün ses, sadâ

ü.üni 4.99

üst — Üst taraf, yukarı

ü. 2.5
ü.ümüze 2.37
ü.ünde 1.157
ü.ünden 4.85

üş- — Toplanmak, üşüşmek

ü.di 44.2

üt- — Yenmek, kazanmak Yenmek, kazanmak

ü.emezsün 122.4
ü.medin 50.8

'Üzeyr — Üzeyr peygamber

ü. 1.68

üzre — üzerine, üzerinde ; müddetçe, değin

ü. 1.24

üzül- — Kopmak, koparılmak

ü.se 122.5

üzüm — üzüm

ü 59.20

vâcib — vacip ibadet

v. 4.52

vâfi — Sözünde duran

v. 121.10

Vahhâb — Bağışlayan; Allah (c.c.)

v. 1.21

Vâḥidü'l-Ḳahhâr — Kahredici; Allah (c.c.)

v. 1.11

Vâḳı'a — Kur'an-ı 56. suresi

v. 1.110

vaḳt Vakit, zaman

v.i 129.15
v.ile 129.15
v.inde 1.152
v.iñi 128.11

vaḳt-i fursat Elden kaçırılmayacak vakit

v.uñı 125.6

var var olmak

v. 1.1
v.ısa 4.51
v.uz 2.59

var -ı Servet, mal, varlık

v.ını 103.1

var- varmak varmak

v. 123.7
v. durur 4.40
v.alar 5.31
v.alum 1.45
v.asın 50.21
v.duñ 134.6
v.ıcak 122.7
v.ağa 1.33
v.az 2.69
v.up 122.10

var ḳıl- Yaratmak, var etmek

v.dıñ 2.1

varidât Allah (c.c.) tarafından verilen ilhamlar

v. 4.207

varlık Mevcudiyet Zenginlik, varlık

v.ı 124.4
v.ını 121.7

vaṣf it- niteliğini açıklamak

v.düm 4.42

vâṣıl ol- Ulaşmak

v. 123.18

Vâv Kur'an alfabesinden bir harf

v. 121.10

vay Eyvah

v. 50.21

vâye Nasip, kısmet

v. 121.6

vazgel- Vazgeçmek

v. 123.12

vebâ Veba, taun hastalığı

v.sı 121.6

vecd kendini kaybedercesine ilahi aşka dalma

v. 1.117

vedduḥâ Vedduha suresi

v. 1.100

vefâ Sadakat, sözünde durma

v. 59.7

vefât ölüm

v.ıla 125.23

veli ermiş, eren

v. 1.74

velikin lakin, ama, fakat

v. 2.59

vilâyet bir şeyi kudretle elde etme

v.ler 1.117

vildân Yeni doğmuş çocuklar

v. 1.159

vir- vermek

v. 1.156
v.di 9.10
v.dim 134.1
v.diñ 117.5
v.e 44.9
v.en 1.14
v.mişdür 4.5

vir- 1 Söylemek

v.diler 103.2

virâne Yıkılmış veya çok harabolmuş yer, yapı

v. 118.8

virân ol- Yıkık, yıkılmış ve harab olmak

v.a 119.10

viribi- göndermek

v. düñ 1.66

virici veren, yapan

v. 12.8

virmiş ol- vermek

v.a 5.21

viṣâl sevgiliye kavuşma

v.i 40.15

vuṣlat bir şeye ulaşma, kavuşma

v. 40.49

vü ve (bkz.ve)

v. 1.21

vücûd Gövde, beden

v.ı 126.8
v.um 44.3

yâ ey, hey ey

y. 1.43

Yâ -1 Kur'an alfabesinden bir harf

y. 1.101
y.sı 121.10

yaban Issız kır ova, dışarı

y.a 122.3

yâd eyle- anmak, hatırlamak

y.gil 1.94
y.me 2.29

yâd kıl- anmak, hatırlamak

y. 2.29

yağı düşman

y. 41.3

yağır hayvanların sırtında çıkan yara

y. 1.34

yâhûd Veya

y. 128.6

Yaḥyâ Yahya peygamber

y. 1.62

yaḳ- yakmak yakmak

y. 128.8
y.ar 2.33
y.asın 2.49

yaḳa kıyı, yer, memleket

y.sın 2.48

yaḳıl- yakılmak

y.anlar 1.124

yaḳın yakın olmak

y. 1.41
y.da 1.89
y.ı 2.43

yaḳın eyle- yakınlaştırmak

y. 1.143

Ya'ḳûb — Yakub peygamber

y.uñ 1.64

yalancı — yalan söyleyen

y.nuñ 4.73

yalañuz — yalnız2a.16

y. 1.23

yalman- — Yalanmak, yalanıp yiyecek şey aramak

y.uben 50.17

yalvar- — yalvarmak

y. 46.10
y.alum 1.45
y.mağa 100.8
y.maya 51.11

yan — taraf

y.a 1.90

yan- — yanmak

y.an 1.130
y.aruz 2.64
y.asın 128.12
y.dur 117.12
y.masa 119.8
y.up 1.124

yañaḳ — yanak, yüz

y.ınuñ 13.2
y.larum 44.6

ya'ni — demek, sözün kısası

y. 4.62

yapup dur- — yapmak, inşa etmek

y.arsın 120.1
y.up 2.78

yâr — dost, sevgili

y. 2.58
y.e 2.10
y.ı 2.10

yar- yarmak, ayırmak

y.ar 2.47

yár it- kavuşturmak, yar etmek

y.en 2.10

yara Yara, cerahat

y. 121.16
y.dan 136.1

Yaradan Allah (c.c)

y. 136.1

yaraḳ hazırlık, silah

y. 128.2
y.ın 128.15
y.sız 2.69
y.um 44.11

yaraḳ it- Hazırlanmak

y. 50.1

yaraḳ ḳıl- Hazırlık yapmak

y.un 103.5
y.unı 59.2

yaraḳlan- hazırlanmak, silahlanmak

y. 2.69

yaramazlıḳ Kötülük, fenalık

y. 59.19

yârân Dostlar

y.lardurur 135.1

yarar Faydalı

y. 121.16

yarasa Yarasa kuşu

y.ya 121.20

yarat- yaratmak, vücuda getirmek yoktan var etmek

y.an 1.5
y.dun 2.4
y.mış 5.41

yara- yaramak, faydalı olmak

y.asa 121.20
y.r 2.47
y.yası 121.16

yaraş- yakışmak, uygun gelmek, layık olmak

y.ur 118.5

yardım Yardım

y. 51.2

yarın gelecek

y. 4.8
y.a 121.8

yarlığa- suç bağışlamak, mağfiret etmek

y. 1.162
y.gil 4.206

yas Keder, üzüntü

y.ı 121.4

yası Zarar

y. 121.1

Yâsin Yâsin suresi

y. 1.102
y.le 12.3

yaş ıslak, nemli

y. 2.71
y.ı 1.126
y.ıla 23.5
y.ına 59.11
y.luca 1.128

yaş -1 taze

y. 1.12

yaş -2 ömür, yaşanılan yıl

y.umuzı 2.36

yaşlu ıslak, nemli

y. 34.24

yat- yatmak, uyumak

y.amazsun 122.10
y.ıla 125.18
y.ma 117.14
y.madın 50.27
y.ur 121.23
y.uruz 2.55

yatlu hünerli

y. 2.71

yavuz kötü, fena

y. 1.46

yay yaz

y. 2.16

yay- Yaymak, dağıtmak, duyurmak

y.ası 121.25

yaya Yürüyerek giden, piyade

y.sı 121.3

yayak yürüyerek giden, yaya, piyade

y.am 41.4

yayak kal- Yaya kalmak, bineksiz kalmak

y.dım 44.11

yaz yaz

y. 2.16
y.ı 2.17
y.ına 34.24
y.ında 43.2
y.uñ 35.5

yaz- yazmak, kaydetmek

y.ar 126.12
y.ın 13.4

yazı	ova, sahra, kır
y.	2.17
yazıl-	Yazılmak
y.a	127.5
yazu	Yazı
y.	125.14
y.sından	117.11
yazuḳ	günâh
y.	2.54
y.ından	1.124
y.lar	2.72
y.lardan	2.39
y.um	41.4
y.umuz	1.44
yazuḳlu	Günahkâr
y.	1.148
ye-	bir şey yemek
y.di	2.11
yebâb	Harap, yıkık, virane
y.ı	123.15
yebâni	Vahşi
y.	125.11
yedi	yedi
y.	1.96
yeg	daha iyi, üstün, (bkz. yig, yiy)
y.	125.9
y.i	121.12
yek	Bir, tek
y.	121.28
yel	rüzgâr
y.	2.12
y.e	134.1
y.ini	117.12

yel- Koşmak, acele yürümek, esmek

y.erisen 122.1

yele yele Koşa koşa

y. 134.1

yemiş Meyva

y. 59.3

Yemlihâ Ashab-ı Kehf'ten birinin adı

y.nuñ 1.83

yeñ- Yenmek, kazanmak

y.er 122.4

yer Yer, zemin

y.de 50.12

yer- Beğenmemek, çekiştirmek

y.ersin 122.3
y.meye 51.9
y.üp 130.6

Yesrib Medine şehrinin eski adı

y. 1.144

yeşer- yeşermek

y.ür 2.17

yeşil yeşil

y. 31.5

yet- Yetişmek

y.di 119.2
y.medin 50.2

yetim babası veya anası-babası ölmüş çocuk

y. 1.127

yetiş- yetişmek, ulaşmak

y.di 2.72
y.e 121.13
y.en 9.7
y.mez 118.11

yetişdür- ulaştırmak

y. 1.86

yetmiş Yetmiş (70) sayısı

y. 44.12

Yewm-i neşir Herkesin dirileceği kıyâmet günü

y. 1.155

yeynilet- Hafifletmek

y. 59.2

yıḳ- Yıkmak, devirmek

y. 59.6

yıl Sene

y. 122.1

yıl- Çekilmek, uzaklaşmak

y. 122.1

yılduz yıldız

y. 2.13
y.a 123.4

yi- yeme,içme;alma

y.eye 4.74
y.memekdür 4.96
y.mez 1.13
y.mezlerdi 121.11
y.r 122.4
y.ye 6.79
y.yem 122.4
y.yüp 130.5

yig daha iyi; kuvvetli

y. 1.36

yigrek daha iyi, daha üstün

y.dür 2.25

yimeḳ Bir şeyler yeme

y. 135.1

yine yeniden, tekrar tekrar, yine

y. 2.57

yir yer,toprak,arz,zemin

y. 1.36
y.de 1.82
y.deki 119.5
y.den 4.97
y.e 1.45
y.i 2.12
y.imüzdür 2.85
y.imüzi 2.63
y.leri 1.12

yirlü yirince uygun, düzenli

y. 2.13

yit- yetmek, kifayet etmek

y.emezsün 122.6
y.er 1.114
y.mez 1.39

yoğun Kaba, kalın

y. 59.15

yohsa Yoksa (bkz.yoksa)

y. 122.10

yohsul yoksul, fakir

y.ları 130.6
y.larıñuz 1.46
y.uña 1.148

yok varın zıddı, mevcut değil, yok ; olmaz

y. 1.23
y. durur 1.44
y.a 117.7
y.dur 1.21
y.iken 2.1
y.ıdı 43.6
y.sa 1.43
y.uz 2.59

yokluk Fakirlik, muhtaçlık

y.a 103.1
y.ıla 134.6

yoksa	yoksa
y.	1.32
yokuş	yokuş
y.	2.67
yol	yol, gidilen mesafe yol
y.	1.39
y.a	1.35
y.ca	59.4
y.da	50.3
y.dan	1.43
y.ı	2.42
y.ın	43.1
y.lara	130.4
y.um	41.4
y.umuza	2.87
y.un	1.86
y.una	4.98
y.unda	4.102
yol bul-	girmek, yer etmek
y.maya	4.3
yol eri	Yolcu
y.	50.3
yol göster-	Rehberlik etmek
y.medin	50.4
yol gözle-	yol beklemek
y.r	2.44
yol var-	yolculuğa çıkmak, yola gitmek
y.am	41.4
y.ımadım	46.10
y.ımaz	2.70
y.maya	51.1
yoldaş	yoldaş
y.	1.85
y.ıla	1.151
y.ımız	1.153
yoldaş it-	Refakatçi kılmak
y.	1.150

yoldaş ol- Arkadaş olmak

y.ur 135.2

yönel- Yönünü çevirmek, yönelmek

y. 50.2
y.di 103.9

yu- yıkamak

y. 22.5
y.rıdı 43.8
y.yandur 117.10
y.yası 121.15
y.yuben 127.5

yuġ Boyunduruk, gem

y. 125.11

yumulu Kapalı

y. 121.12

yumşaḳ yumuşak, nazik

y. 2.41

Yûnus Yunus suresi, Kur'anda 10 nolu sure

y. 1.107

yurd oturulan yer, memleket

y.ı 124.2
y.ḳ 1.35

Yûsuf Yusuf peygamber

y.uñ 1.64

Yûsuf -1 Kur'anda 12 nolu Yûsuf suresi

y. 1.107

yut- yutmak

y.madın 50.17

yuva ev, aile

y. 19.6
y.da 119.9

yuy- Yıkamak (bkz.yu-)

y. 125.14
y.maz 127.5

yüce büyük, ulu

y. 1.49

yük yük

y.ile 118.11
y.leri 117.8
y.üm 41.4
y.üñi 59.2

yüklü Yükü, eşyası olan

y.ler 127.7

yürek kalb

y.im 100.4
y.in 4.106

yüri- Yürümek

y. 50.1

yürü- yürümek

y.me 128.5
y.rem 100.5
y.rken 46.11
y.rüz 2.55
y.ye 4.98

yüz surat, çehre çehre, surat

y. 13.2
y.i 1.126
y.in 44.4
y.inüñ 5.20
y.üm 41.3
y.ümüz 2.39
y.üñ 22.5

yüz- Yüzmek

y. 50.24

yüz -1 Yüz (100) sayısı

y. 2.94

yüzikara — Günahkar

y.yı — 117.10

yüz biñ — yüzbin (100.000)

y. — 1.29
y.de — 1.52

yüz dut- — yönelmek

y.duk — 1.56

yüz ur- — Baş vurmak, müracat etmek

y.ma — 123.7

zâd — azık, yiyinti

z. — 1.108

zâhid — çok dindar olan, sofu

z.ler — 1.123

zâhir — görünen, açık, belli, meydanda

z. — 12.1

zahme — yara

z. — 2.48

zahmet — sıkıntı, eziyet

z.in — 4.85

ża'îf — zayıf

z. — 5.143
z.em — 41.1

zâkir — zikreden, zikredici, anan

z. — 41.5

zânî — Zina eden

z.leri — 120.6

zâr — ağlayan, inleyen

z. — 44.5
z.en — 41.1
z.ıla — 129.2
z.ını — 103.7

ẕarar zarar

z. 2.26

ẕât kendi, özü

z. 125.2
z.ı 8.2
z.ına 9.4
z.uñ 2.3

ẕâyi' Zarar, ziyan, Kaybolan

z. 128.3

ẕâyi' ḳıl- heder etmek Kaybetmek, telef etmek

z.an 4.102
z.maya 129.15

zebûn ol- zayıflaşmak, güçsüzleşmek, acizleşmek

z.dum 41.2

zehm Yara, cerahat

z.üñe 136.1

zehr Ağu

z.i 124.6

Zekât İslâm'ın beş şartından biri

z.ıla 125.1

zelîl hor, alçak, hakir

z. 1.43

zerdi sarılık, sarı renkte olma

z. 1.126

zerḳ Hile, iki yüzlülük, riyâ

z. 125.7
z.ile 128.7

zerre Çok küçük parça

z.ce 122.2

zevâd Azıklar, yiyecekler

z. 119.1

zevâl ir- yok olmak, ölmek

z.mez 9.1

zevâl ol- zail olmak

z.ur 29.1

zıdd bir şeyin karşılığı, aksi

z.uñ 2.2

zındık Allah (c.c.)'a inanmayan

z. 59.8

zi kıyafet, elbise

z. 125.23

zibâ süslü, yakışıklı, güzel

z. 2.34

zih kenar çizgisi

z. 8.7

zihi ne güzel, ne hoş

z. 5.137

zik Darlık, sıkıntı

z. 59.21

zikr anma, anılma

z. 1.152
z.ine 127.1

zillet hakirlik, aşağılık

z. 1.55

zinâ Nikahsız çiftleşme

z.yı 120.6

zindân Karanlık yeraltı hapishanesi

z. 100.6

zinet süs, bezek

z.in 1.85

zinhâr — Sakın, asla

z. 124.10

zir — alt, aşağı

z. 2.63
z.e 121.3

zirâ — çünki, onun için

z. 19.7

zi sa'âdet — saadetli

z. 13.4

ziyân — Zarar

z.dur 117.5

zor — İç ağrısı, karın ağrısı; Müşkül, zor

z. 126.11
z.ıla 122.6

zulmet — Karanlık

z.e 121.20

zühd — zevk peşinde koşmayan, ibadet eden

z.üm 41.9

zülâl — Tatlı su

z. 1.163

Zü'l-Celâl — Celâl, Ululuk sahibi olan Allah (c.c.)

z. 1.1

Zü'l-Cemâl — Cemâl, lûtuf sahibi olan Allah (c.c.)

z. 1.1

zülf-i hâl — sahipsiz saç

z.i 2.73

Zü'l-Karneyn — Zül-Karneyn Peygamber

z. 1.70

Zü'l-Kifü'l-Nebi — Zülküf Peygamber

z.ñ 1.67

zünnâr — Papazların bel kuşağı

z.ı 121.13

BİBLİYOGRAFYA

ALP, A.R. ve Sabahat Alp. **Büyük Osmanlı Lügâtı**. İstanbul: Türk-Ar Neşriyat Yurdu, 1958.

ARAT, R.R. **Kutatgu Bilig; III, İndex**. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1979.

BANARLI, N.S. **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.

Büyük Türk Klasikleri. İstanbul: Ötüken-Sögüt Yayınevi, 1986, c.3, s. 39-41.

DEVELİOĞLU, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**. Ankara: Doğuş Matbaası, 1970.

DİLÇİN, C. **Yeni Tarama Sözlüğü**. Ankara: Ank. Üni. Basımevi, 1983.

GABAIN, A.V. **Eski Türkçenin Grameri**. çev.: Mehmet Akalın. Ankara: T.D.K., 1988.

HICKMAN, W.C. **Who Was Ümmî Kemâl?** Boğaziçi Üniversitesi Dergisi; Beşeri Bilimler. Vol.: 4-5, 1976-1977, s. 57-82.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu. İstanbul: 1980, s.361.

KARAHAN, A. **40 Hadis**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s. 91-94.

KARAHAN, A. **İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1991, s. 153-156.

KOCATÜRK, V.M. **Tekke Şiiri Antolojisi**: Türk Edebiyatında Dinî ve Tasavvufî Şiirler. ANkara: Buluş Kitabevi, 1955, s. 112-114.

KÖPRÜLÜ, M.F. **Türk Edebiyat Tarihi**. 2.bs., İstanbul: Ötüken Yayınları, 1980, s.361.

PALA, İ. **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1981, c.5, s.271-272.

Türkçe Sözlük. Ankara: T.D.K., 1988.